

ՆԵՐՍԷՍ
ԾՆՈՐՀԱԼԻ

ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ

4

АКАДЕМИЯ НАУК АРМЯНСКОЙ ССР
ИНСТИТУТ ЛИТЕРАТУРЫ ИМЕНИ М. АБЕГЯНА

НЕРСЕС ШНОРАЛИ ВИПАСАНУТЮН

Подготовка текста, предисловие и комментарии
МАНИК МҚРТЧЯН

ИЗДАТЕЛЬСТВО АН АРМЯНСКОЙ ССР
ЕРЕВАН 1981

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
Մ. ԱԲԵՂՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

A II
64712

ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ

ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Քննական բնագիրը պատրաստեց, ծանոթագրեց և առաջաբանը գրեց՝
ՄԱՆԻԿ ՄԿՐՏՅԱՆ

1665-80

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ 1981

Պատ. խմբագիր՝
բանասիրական գիտությունների թեկնածու
Պ. Մ. ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Գիրքը հրատարակության են երաշխավորել գրախոսներ՝
բանասիրական գիտ. թեկնածուներ Ա. Ս. ՂԱԶԻՆՅԱՆԸ և
Վ. Ս. ՆԵՐՍԻՍՅԱՆԸ

Ներսես Ծնորհալի

Ծ 631 Վիպասանութիւն / Բնագիրը պատրաստեց, ծանոթագր. և առաջաբանը գրեց Մ. Մկրտչյան; Պատ. խմբ.
Պ. Մ. Խաչատրյան.—Եր.։ ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., 1980.—164 էջ։

«Վիպասանութիւն» պոեմը Ներսես Ծնորհալու առաջին ծավալուն երկն է։ Այն նվիրված է հայ ժողովրդի պատմության հերոսական զբրվագների և հիշարժան իրադարձությունների ղեղարվեստական վերարտադրությանը՝ հնագույն ժամանակներից մինչև XII դարի առաջին բառորդը։

Գիրքն ունի բնագրագիտական առաջաբան, ընդարձակ ծանոթագրություններ, անձնանունների բառարան, ինչպես նաև ցանկեր։

Ն 4702080000
703(02)—81 41—79

Ար 1
ԳՄՊ 84. 2 1

© Հայկական ՍՍՀ ԳԱ հրատարակչություն, 1981

Կազմելու, առաջարկի և ծանոթագրությունների համար.

Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

XII դարի հայ նշանավոր բանաստեղծ, երգահան, հասարակական ու եկեղեցական գործիչ Ներսես Շնորհալու Վիպասանությունը, հանդիսանալով նրա երախայիիքը (գըրված է 1121 թ.), որոշ իմաստով նախանշում էր նրա տեղեկագործության հետագա ընթացքն ու բովանդակային շրջանակները: Այդ չափածո պատմությունը, այլ կերպ՝ միջնադարյան պոեմը, նոր խոսք էր հայ բանաստեղծության պատմության մեջ: Շնորհալին զարգացնում էր մեր մատենագրության հայրենասիրական ավանդները՝ ընդարձակ քերթվածի համար նյութ ընտրելով անցյալի և իր մանկության տարիների հալոց պատմության հերոսական դրվագներն ու նվիրական անունները: Բանաստեղծական խոսքի մեջ վերակենդանացող հայրենասիրական անցյալը Շնորհալին դիտում է որպես մանուկ սերնդի դաստիարակության մի դպրոց՝ իր երախտապարտությունն արտահայտելով պատմության քառուղիներում մաքստած հախճախներին:

Շնորհալու խոսքը պատկերավոր է ու հուզական, տեղ-տեղ հասնում է բանաստեղծական շիկացման, երևան բերում նրա հոգու տազնապները, նրա անաքող ձգտումը՝ վերականգնված տեսնել հայկական պետականությունը, նրա բոլորն ատելությունը Հայաստանով անցած օտար նվաճողների նկատմամբ, նրա դրվատանքն ու սքանչացումը հայրենի պատմության հիշատակներով ու ժողովրդի ազատագրական ըմբռնումներով:

Պատահական չէ, որ Շնորհալու Վիպասանությունը, «Ողբերգութիւն վիպասանական» («Յիսուս Որդի») և «Ողբ

Եդեսիոյ» պոեմների հետ միասին, ամբողջ միջնադարի ընթացքում նրա ամենասիրված ստեղծագործություններից է եղել, ուրիշ բանաստեղծների համար դարձել է ներշնչանքի ու նմանողության օրինակ և շարունակ ընդօրինակվել հայ գրիչների կողմից, իսկ XVII—XVIII դարերում ու հետագայում բազմիցս տպագրվել ու տարածվել:

Երևանի Մաշտոցյան Մատենադարանում, ինչպես նաև ձեռագրական այլ հավաքածուներում, պահպանվել են Վիպասանության հարյուրավոր օրինակներ:

Այդ ձեռագրերի ու եղած տպագիրների հիման վրա ներկայացնում ենք Շնորհալու վերոհիշյալ երկի գիտական-համեմատական բնագիրը՝ ձգտելով, որքան հնարավոր է, նրա նախորդ տպագիրների համեմատությամբ, այն մաքրել աղնատումներից ու աղավաղումներից, հեղինակին անհարիր շեղումներից ու հավելումներից, ճշգրտել ու լրացնել ձեռագրական վստահելի ու վավերական ընթերցվածներով: Մեզ անմատչելի են եղել Վիպասանության այն ձեռագրերը, որոնք պահվում են արտասահմանյան հավաքածուներում՝ Երուսաղեմում, Վենետիկում, Վիեննայում ու Զմբառում, չենք օգտագործել նաև ՍՍՀՄ արևելագիտության ինստիտուտի լեհագրադյան բաժանմունքի XVII—XVIII դարերի միակ ձեռագիրը, որը բնագիրը սրբագրելու և ճշգրտելու առումով արժեք չի ներկայացնում:

Հիշենք, որ Վիպասանության անցյալի հրատարակիչներն ունեցել են սահմանափակ թվով ձեռագրեր, հաճախ ստաջնորդվել են բնագրագիտական այնպիսի սկզբունքներով, որոնք վաղուց հնացած են և չեն համապատասխանում գիտության ժամանակակից պահանջներին, միայն ընդհանուր կարգով մատնացույց են արել հազվադեպ տարբերություններ՝ մի կողմ թողնելով ձեռագրերի պարունակած, այսպես կոչված, «երկրորդական» տարբերությունները, որոնք հաճախ կարևոր նշանակություն են ստանում:

Նախ՝ ձեռագրերի մասին:

Ա. ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹՅԱՆ ԶԵՌԱԳՐԵՐԸ

Ինչպես նշեցինք, բնագիրը պատրաստելիս օգտագործել ենք միայն Մաշտոցյան Մատենադարանի ձեռագրերը, որոնց ընդհանուր թիվը հասնում է 63-ի¹: Դրանցից 6-ը (ձեռ. № 5882, 1552, 1560, 8755, 3628 և 6824) դուրս ենք թողել համեմատությունից հետևյալ պատճառներով.

№ 5882 ձեռագիրը, որը XV դ. ընդօրինակություն է, բաղկացած է ընդամենը 7 թերթից: Նույն վիճակում են նաև № 1552 և 1560 գրչագրերը: Տողատակին չի վկայակոչված № 8755 ձեռագիրը ևս, որը գրագետ ընդօրինակություն լինելով, սակայն ամբողջական բնագիր չէ, ունի թերույթներ, տողերի, պարբերությունների ու, անգամ, էջերի հասնող պակասներ և, որ էական է, տառապում է տողերի խառն ու խափտված դասավորությամբ: Այս չորս օրինակն էլ, ինչպես ցույց տվեց մեր մանրակրկիտ ստուգումը, ո՛չ բնագիրը ճշտելու և ո՛չ էլ տողատակային տարբերությունները լրացնելու առումով կարևորություն չեն ներկայացնում:

Նկատի չառնված մյուս երկու ձեռագիրը՝ № 3628-ը և 6824-ը, թեև ամբողջական են, սակայն սուկական ընդօրինակություն են Վիպասանության Վենետիկի 1643 և 1660 թթ. հրատարակություններից, հետևապես ձեռագրական ինքնուրույն արժեքից զուրկ են:

Բնագիրը պատրաստելիս մի կողմ ենք թողել նաև 6 այլ ձեռագրեր, որոնք գանձարան-տաղարաններ են և Վիպասանությունից ունեն ընդամենը երեք-չորս փոքրիկ հատված, որոնք դրանցում դիտված են իբրև հատված տաղեր (մանրամասն տե՛ս ստորև):

Այդպիսով, Մաշտոցյան Մատենադարանի հավաքածուից մնում են 51 գրչագրեր, որոնք և, Վիպասանության 1643 և 1830 թթ. Վենետիկյան տպագիրների հետ, մեր պատրաստած բնագրի աղբյուրներն են: Զեռագրերի հա-

¹ Բոլոր ձեռագրերի ցանկ-աղյուսակը, ընդհանուր կարգի տվյալներով՝ նանդերձ, տե՛ս մեր զրքի վերջում:

մեմատությունը ցույց է տալիս, որ ձեռագիր օրինակները պարունակում են ինչպես բառային (մեծ մասամբ հոմանիշային բնույթի), այնպես էլ, սուսանձին դեպքերում, տողային տարբերություններ, երբեմն էլ միմյանց նկատմամբ երևան են բերում տողերի ու հատվածների պակաս կամ հավելում: Սակայն, միաժամանակ, զգալի է հաշ միջնադարյան գրիչների ազնիվ միտումը՝ հարազատ մնալ շնորհալիական բնագրին, չխաթարել նրա բովանդակությունը, խուսափել պատահական վրիպումներից ու սաչթաքումներից: Եվ, կարող ենք ասել, որ բազմամասնական ու բազմաթիվ ձեռագրական այդ օրինակները, իրենց համադրության մեջ, մեզ տալիս են XII դարի նշանավոր բանաստեղծի առաջին ծավալուն քերթվածի ամբողջական ու հարազատ բնագիրը:

Համեմատության համար հիմք ենք ընդունել Վիպասանության ձեռագրերից առհասարակ հնագույնը՝ Մաշտոցյան Մատենադարանի № 4207 գրչագիրը (A), որն օրինակված է 1284 թ., Ադանայում, իշխան Օշինի համար (գրիչ՝ Քուռաթ): Ի դեպ, այդ գրչագիրը հիմք է ծառայել նաև մեր հրատարակած «Ողբ Եդեսիոյ»-ին (Գ.Ա. հրատ., Երևան, 1973):

Որքան էլ այդ ձեռագրին առաջնություն ենք տվել, ընդունելով իբրև A-օրինակ, բայց, այնուամենայնիվ, սուղրկորեն չենք հետևել նրան. հաշվի ենք առել ընդհանրապես բոլոր լւմբերի ու օրինակների լավագույն ու վատահելի ընթերցվածները: Ասենք, որ ժամանակագրորեն Ծնորհալուն ամենից ավելի մոտ A ձեռագիրը, օրինակ, չունի 8 վանկանի 1654 տող կազմող բնագրի 690—691, 1315—1316 և 1410—1411 տողերը, այն է՝ 6 տող, որոնք, բնականաբար, վերականգնել ենք և լրացրել ըստ մյուս ձեռագրերի:

Առհասարակ իմաստային նշանակություն ունեցող տարբերությունների առկայության դեպքում, երբ առաջացել է երկընտրանքի հարց, կողմնորոշվել ու հակվել ենք դեպի հին ձեռագրերը, թեպետև անվերապահորեն չենք որդեգրել հնի անաղարտ լինելու գաղափարը:

Գրչության ժամանակի առումով ձեռագրերը ներկայացնում են հետևյալ պատկերը. 2-ը՝ օրինակված են XIII, 8-ը՝ XIV, 2-ը՝ XV, 5-ը՝ XVI, 32-ը՝ XVII և 2-ը՝ XVIII դարերում: Ինչպես նկատելի է, գերակշիռ մասը XVII դարի գրչությունն է: Պետք է նշել նաև, որ հատկապես այս դարի ձեռագրերը հարում են միմյանց, մտնելով ցու և օր ձեռագրախմբերի մեջ (հատկապես օր խմբերն ընդգրկում են XVII դարի գրչագրեր, որոնք շատ մոտ են միմյանց):

P խմբի օրինակների կապն իրարից աներկբայելիորեն ապացուցվում է նաև այն հանգամանքով, որ նրանք բոլորն էլ ունեն ինչ-որ հիմք ձեռագրի գրչի միևնույն հիշատակարանը, որը յուրաքանչյուր նոր գրիչ ընդօրինակել ու հարմարեցրել է իրեն:

Տողատակին ցույց են տրված բոլոր շեղումներն ու խախտումները, բառախմբատալին, ձևաբանական ու ոճական բոլոր կարգի տարբերությունները, նաև երկրորդական թվացող տարբերությունները, բացառությամբ պատահական ու ակնհայտ վրիպակների ու սխալների, որոնցով տարբերությունների բաժինը կարող էր չափից ավելի ծանրաբեռնվել:

Չնայած մեր այն դիտումին, որ XVII դարի գրչագրերը որոշակի մերձավորություն են հանդես բերում, սակայն Վիպասանության ձեռագրերը սոսկ ժամանակագրական հատկանիշով խմբաբաժանելը կլիներ մեխանիկական ու անտրամաբանական: Այդ հարցում ավելի կարևորն ու վճռականը գրչագրերի աղերսն է, նրանց անմիջական կամ միջնորդավորված ծագումը միմյանցից: Ըստ այսմ էլ օգտագործված բոլոր օրինակները (ի թիվս որոնց և՛ երկու տպագիրները) բաժանել ենք հետևյալ խմբերի.

A—ձեռ. № 4207—1284 թ.

B

B₁—ձեռ. № 5255—ԺԳ դ.

B₂—ձեռ. № 8575—1632 թ.

C—ձեռ. № 3931—1309 թ.

Ը—ձեռ. № 5972—1328 թ.

D

D₁—ձեռ. № 1548—1357 թ.

D₂—ձեռ. № 1543—ԺԷ դ.

E

E₁—ձեռ. № 5707—1386 թ.

E₂—ձեռ. № 592—1385 թ.

F—ձեռ. № 1556—ԺԴ դ.

Գ

Գ₁—ձեռ. № 1537—ԺԴ դ.

Գ₂—ձեռ. № 8874—ԺԶ դ.

Գ₃—ձեռ. № 1550—1632 թ.

Գ₄—ձեռ. № 1544—1637 համս
1623 թ.

Գ₅—ձեռ. № 9281—1661 թ.

Գ₆—ձեռ. № 2079—ԺԷ դ.

Գ₇—ձեռ. № 3689—ԺԷ դ.

Գ₈—ձեռ. № 9475—ԺԷ դ.

H—ձեռ. № 1551—1419 թ.

h—ձեռ. № 6876—ԺԶ դ.

K—ձեռ. № 3179—1449 թ.

L—ձեռ. № 5662—ԺԶ դ.

M

M₁—ձեռ. № 1554—ԺԶ դ.

M₂—ձեռ. № 2391—ԺԶ դ.

M₃—ձեռ. № 1538—1625 թ.

M₄—ձեռ. № 7120—1631 թ.

M₅—ձեռ. № 1549—1646 թ.

M₆—ձեռ. № 7219—1641 թ.

M₇—ձեռ. № 10209—1643 թ.

M₈—ձեռ. № 9777—1650 թ.

N

N₁—ձեռ. № 2486—ԺԶ դ.

N₂—ձեռ. № 4281—1647 թ.

N₃—ձեռ. № 2390—1664 թ.

N₄—ձեռ. № 1547—1682 թ.

N₅—ձեռ. № 6070—ԺԷ դ.

N₆—ձեռ. № 3290—ԺԸ դ.

N₇—ձեռ. № 3626—ԺԸ դ.

N₈—ձեռ. № 8451—1654 թ.

n—Հեռաթիւ, 1643 թ.

O

O₁—ձեռ. № 1541—1614 թ.

O₂—ձեռ. № 1540—1633 թ.

O₃—ձեռ. № 1539—1656 թ.

O₄—ձեռ. № 9308—ԺԷ դ.

O₅—ձեռ. № 10252—ԺԷ դ.

P

P₁—ձեռ. № 1558—1643 թ.

P₂—ձեռ. № 8569—1643 թ.

P₃—ձեռ. № 3218—1645 թ.

P₄—ձեռ. № 1546—ԺԷ դ.

P₅—ձեռ. № 3421—ԺԷ դ.

R—ձեռ. № 1542—1644 թ.

S—ձեռ. № 3688—1647 թ.

T—ձեռ. № 8597—1650 թ.

վ—Բանբ չափաւ, 1830 թ.

Ձեռագրերի նման խմբաբաժանման ճշգրտությունը հաստատվում է տողատակային տարբերություններով: Անդրադառնալով, օրինակ, D խմբին. սա բաղկացած է ընդամենը երկու ձեռագրից: Դրանք գրչության ժամանակով իրարից բավական հեռու են ընկած. D₁-ը գրված է 1357 թ., իսկ D₂-ը՝ XVII դարում: Չնայած շուրջ 300 տարվա հեռավորությանը, իբրև մեկ խմբի ձեռագրեր, քանի որ նրանցից վերջինը ծագում է առաջինից (անշուշտ ո՛չ անմիջաբար), նրանք խիստ մոտ են իրար, ունեն տակ մասնակի ու անհշան տարբերություններ, որոնք ընդօրինակողի անուշադրության հետևանքով կարող էին առաջանալ: Նույնը կարելի է ասել և ց խմբի հատկապես ց₁ և ց₅ ձեռագրերի մասին (առաջինը գրված է XIV դարում, երկրորդը՝ 1661 թ.):

Նկատելի է նաև, որ վաղ շրջանի ձեռագրերը միմյանցից ավելի հեռու են (օրինակ՝ BCcDEFHK ձեռագրերը), քան, ասենք, XVII դարի գրչագրերը:

Նկատեցինք, որ O և P խմբերը բավական իրար մոտ են՝ երևան բերելով բառային ընդհանուր տարբերություններ, սակայն P խումբը 1034-րդ սուղից հետո ունի հետևյալ հավելյալ տողերը, որ O-ն չունի.

**Որոյ գանուն չպարտիմ տալ,
Զոր և բազմաց առաջնորդեալ:**

Եվ, ընդհակառակն, O խումբն էլ ունի այնպիսի շեղումներ, որոնք P-ն չունի: Նման կարգի տարբերությունները հաշվի առնելով է, որ gM և OP խմբերը չենք միավորել մեկ ընդհանուր խմբի մեջ, չնայած նրանք միմյանց հետ մերձավոր աղերսակցություն ունեն:

Ուշադրության արժանի է N խումբը, որին հարում են գրեթե բոլոր սպագիրները, բացի Վենետիկի 1830 և Պոլսի 1824 թթ. հրատարակություններից (սրանցից առաջինը հարազատ է R խմբին, իսկ երկրորդը՝ M-ի ձեռագրին): N խումբը հիմնականում մոտենում է A օրինակին, և թվում է, թե պետք է ծագած լինի նրանից (դրա օգտին են խոսում երկուսում առկա բառային ու հոմանիշային ալլընթերցվածները, բնագրային մեկ-երկու ընդհանուր թերությունները), բայց և ինքնատիպ շեղումներ է հանդես բերում՝ դրանցով տարբերվելով և՛ A-ից, և՛ մնացած խմբերից: Բերենք N-ի այդ կարևոր շեղումները՝ հավելյալ տողերը, նշելով նրանց տեղը բնագրի կարգում:

N ամբողջ խումբը ունի՝

242-րդ սուղից հետո՝

Վասն իմ աստուածն մարդ եղեալ,

Զի զմեզ յերկրէ յերկինս հանեալ.

404-ից հետո՝

Զոր նախասացեալն կատարեալ՝

Շուն ի շեղջի գառն ծնեալ.

466-ից հետո՝

Զերկիրն ամէն զքռամբ ածեալ

Եւ զբնակիչաւն նուաճեալ.

744-ից հետո՝

Անուն բարի ոչ ստացեալ,

Այլ նախատինք նախնեաց եղեալ.

896-ից հետո՝

Սոքա(N₄ նոքա) թագիւ ոչ պերճացեալ

Եւ ոչ զօրօք զօրապետեալ.

1408-ից հետո՝

Ի յազդմանէ սրտաբեկեալ

Եւ ապշութեամբ զահի հարեալ.

1469-ից հետո՝

Եւ արտասուօք զնա ուղարկեալ.

1470-ից հետո՝

Մոմեղինօք բուրմամբ լուցեալ.

1493-ից հետո՝

Զոր ի վերայ (N₂₅₇ վերոյ) յիշատակեալ,

Քահանայիք (N₆ քահանայից) օրհնաբանեալ:

N₁₃₄-ը 272-րդ տողից հետո ունեն՝

Ի գերեզման մահու իջեալ °

Եւ զդժոխս աւար առեալ:

Այդպիսով, N խմբի մեջ մտնող բոլոր գրչագրերն ու տպագիրները ծագում են նույն գաղափար օրինակից: Նըրանց մեջ, սակայն, առանձնանում է մեկը՝ N₃-ը (ձեռ. № 2390), որը մյուսներից զգալի տարբերություններ ունի, որոնցով հարում է P խմբին: Դա խոսում է այն մասին, որ Վիսլասանության շատ ձեռագրեր, մի առանձին խմբի ընդհանուր պատկերը պահպանելով հանդերձ, իրար հետ հաճախ ունեն նաև միջխմբային սունչակցություններ: Նման դեպքերում նրանք այս կամ այն խմբի մեջ են մտցվել ըստ նրանցում գերակշռող գրչական, հետևապես և՛ բնագրային առանձնահատկությունների: Ըստ այդմ էլ N₃-ը դիտվել է որպես N ընդհանուր խմբի ձեռագիր:

Ք խումբը, որ առանձին ուշադրության է արժանի, ինչպես նշեցինք, բաղկացած է բացառապես XVII դարի ձեռագրերից, որոնք թեև տարբեր վայրերում են գրված, սակայն հատկանշվում են միևնույն ավելի կամ պակաս տողերով ու բառային տարընթերցվածներով, նույն լուսանցային լրացումներով ու նշումներով: Այդ խմբի 5 գրչագրերն էլ ծագում են մեկից: Վիպասանության վերջում $P_{1,2,4,5}$ -ը ունեն հետևյալ հիշատակարանային դիտումը. «Միահամուտ (P_1 բովանդակ) տունք (P_1 տուն) Պարտապան— էն մինչև (P_1 մինչ) աստ ՊԼ պիտի, բայց աստ ՊԻԸ տուն կա. թէ պակաս է, ի գաղաբարս է, մի մեղադրեր ($P_{2,5}$ մեղադրեք)»: Բացի դրանից, Ք խումբն ունի և ընդհանուր լուսանցային նշումներ (տե՛ս № 87 ծանոթագրությունը):

Ակնհայտ նմանություններ են գկատվում նաև ց և Մ խմբերի միջև, բայց նրանք միմյանցից տարբերվում են այնպիսի կետերում, որ անհրաժեշտ է դառնում նրանք դիտել որպես առանձին ձեռագրախմբեր: Այսպես, Մ-ը բնագրի 736-րդ տողից հետո ունի հետևյալ հատվածը, որ չունեն ինչպես ց, այնպես էլ Ե խմբերը.

Ջկնի Լուսաորչին ծածկեալ,
Թագաորին դառ գործեցեալ,
Ջնենգութինն կատարեալ,
Յորս էրեոց զՏրդատ խոցեալ (M_2 խոզացեալ),
Ապա մահու դեղ արբուցեալ,
Յինքեանց զպայծառ ջան շիջուցեալ:

Նկատելի է, որ այն հավելյալ տողերը, որ ունեն MNOP խմբերը և մի քանի այլ ձեռագրեր, չեն համընկնում իրար (նաև տողաքանակով), հետևապես, դրանք դիտելի են որպես օտարամուտ տողեր և շնորհավիական բնագրի մեջ մտնել չեն կարող:

R ձեռագիրը, որ ինքնատիպ լինելով, սակայն հազվա-

դեպ հարում է այս կամ այն (գլխավորապես gM) խմբին²,
իր հերթին տարբեր տեղերում ունի հավելյալ 12 տող, ո-
րոնք ոչ մի այլ խմբում հանդես չեն գալիս: Այդ տողերն են՝
Բնագրի 524-րդ տողից հետո՝

Արամագդ լեալ և այլ կողոց,

Զոր կաշր կանգնեալ.

698-ից հետո՝

Երրորդութեամբ միատրեալ,

Միով բնութեամբ մեք դաւանեալ.

1110-ից հետո՝

Այնքան պատուով ճոխացեալ,

Եւ գերագոյն փառաց հասեալ.

1162-ից հետո՝

Սա կամաւին զանձն ուրացեալ,

Զհետևողաց հետն ընթացեալ.

1484-ից հետո՝

Մարմնոյ հօրէ որք մնացեալ

Ի ոչ հոգևորն յուրախացեալ.

1562-ից հետո՝

Ամենագոյթ տէրն բարձեալ

Տացէ զխնդրեալն ով որ խնդրեալ:

Ինչպես «Ողբ Եղեախոյ»-ի, այնպես էլ Վիպասանության մի քանի հատվածներ միջնադարում անկախ երկի արժեք են ձեռք բերել՝ ընդօրինակվելով գանձարաններում ու տա-
ղարաններում: Այդպիսի ինքնուրույն գրական միավորի՝
հատված-տաղի նշանակություն են ստացել Գրիգոր Լուսա-
վորչին, Նիկիա ժողովին, Մեսրոպ Մաշտոցին և Վարդան
Մամիկոնյանին վերաբերող դրվագները, անուններ, որոնք
մտել են հայոց եկեղեցու տոնակարգը և ըստ այդմ էլ հա-

² Ի դեպ, Բ Առաջրին մոտ է Վենետիկի 1830 թ. տպագիրը («Բանք չափաւ», էջ 537—609) այն հիմնական տարբերութեամբ, որ վերջինը չունի թե՛ նրա 12 հավելյալ տողերը և թե՛ թուրքերին վերաբերող 1033—1034 և 1044—1045 տողերը (այս շորս տողը վենետիկյան հրատարակությունը, գրաքննչական հանդամանքներից զրոյված, բաց է թողել):

մաւսաւոսան գանձերով ու տաղերով արտահայտվել գանձարան-տաղարաններում³:

Մաշտոցյան Մատենադարանի № 474 (գրչության ժամանակ՝ 1474 թ.) և № 8466 ձեռագրերում (ժամանակ՝ 1638 թ.) Վիպասանության՝ Գրիգոր Լուսավորչին նվիրված հատվածը (տող 589—656) բերված է իբրև անկախ տաղ, ստանալով տարբեր խորագրեր՝ «Տաղ տեսուն Ներսէսի ասացեալ ի սուրբ Լուսաւորիչն» (ձեռ. № 474, էջ 249 բ—251 ա), Տաղ Գրիգոր Լուսաւորչին Յորդորակ է ազնի գունով աւած» (ձեռ. № 8466, էջ 193 ա—195 ա, այստեղ հատվածը 6 տողով պակաս է): Նիկիայի ժողովին նվիրված հատվածը (տող 677—726) գանձարանային միավոր է դարձել № 2027 (էջ 186 ա—187 ա), 7668 (էջ 6 բ) ձեռագրերում: Մաշտոցին վերաբերող տողերը (տող 899—942) «Յայսմ վայրի եղև յայտնեալ» խորագրով, որ հատվածի սկզբնատողն է, տեղ են գտել 1466 թ. № 425 (էջ 152 ա) և 1607 թ. № 2672 (էջ 72 բ—73 ա) ձեռագրերում, իսկ Վարդանին փառաբանող հատվածը (տող 977—1008)՝ 1706 թ. № 6272 Գանձարանում (էջ 77 բ) և 1757 թ. № 7668 (էջ 6 բ) տաղարանում: Այդ հատված տաղերը, ինչպես վերևում նշեցինք, չենք օգտագործել:

Բ. ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏՊԱԳԻՐՆԵՐԸ

Վիպասանությունը մինչև այժմ ունեցել է 12 հրատարակություն: Դրանցից հնագույնը Վեհետիկի 1643 թ. տպագիրն է (հրատ. Հովհաննես Անկյուրացի), երկրորդը երևան է եկել 1660 թ. Վեհետիկում, Զուան-Բատիստա Բովիսի, իսկ երրորդը՝ 1660—1661 թթ. Ամստերդամում, Մատթեոս Ծարեցու և Ավետիս Ղլիմենցի ձեռքով⁴:

³ Շնորհալու հատված-տաղերին մեզանից առաջ ուշադրություն է դարձրել րանասեր Ա. Քյոշկերյանը (տե՛ս նրա *Ձեռքսես Շնորհալու նորահայտ տաղերի և հատված-տաղերի մասին*) հոգովածը *Ձեռքսես Շնորհալի* ժողովածուում, Երևան, 1977, էջ 139—156):

⁴ Տպագրիչների ցանկ-աղյուսակը տե՛ս զրբի վերջում:

XVII դարի այս երեք տպագիրներում էլ (և առհասարակ բոլոր տպագիրներում) Վիպասանությունը հանդես է գալիս Շնորհալու «Յիսուս Որդի» քերթվածին առընթեր, մեկ գրքում (երեքն էլ ունեն մույն ընդհանուր խորագիրը՝ «Տեսոն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի Նուէր մաղթանաց Ներչափական սաղիս»)։ Բոլոր այդ հին տպագիրները փաստորեն մինևույն բնագրի վերատպություններն են և հարում են մեր N ձեռագրախմբին։

Նույն N ձեռագրախմբին են հարում նաև Վիպասանության 1702 (Մարսել), 1724 (Կ. Պոլիս, տպագրիչ՝ Աստվածատուր), 1746 (Կ. Պոլիս, տպագրիչ՝ դարձյալ Աստվածատուր), 1746 (Կ. Պոլիս, տպագրիչ՝ «չնչին» Հովհաննես), 1785 (Ս. Պետերբուրգ, տպագրիչ՝ Գրիգոր Խաղարյանց) և 1792 (Մադրաս, տպագրիչ՝ Հարություն Շմալոնյան) թթ. հրատարակությունները։ Այս խմբի մայր օրինակը 1702 թ. տպագիրն է։ Մյուսներն ունեն (անշուշտ, Վիպասանության ձեռագրերի հիման վրա) միայն մասնակի սրբագրումներ։ Նթե Պետերբուրգի 1785 թ. հրատարակությունը Կ. Պոլսի 1746 թ. մի (Աստվածատուրի) տպագրի վերահրատարակությունն է, ապա Մադրասի 1792 թ. տպագիրը իր հերթին Պետերբուրգի հրատարակության բացարձակ արտատպությունն է։ Վերջինի հետ այն մույնանում է անգամ չափսերով ու էջերի քանակով, գլխագարդերով, վերջնագարդերով և անվանաթերթի ձևավորումով։

Տպագիրներից առանձնանում են Կ. Պոլսի 1824 թ. և Վենետիկի 1830 թ. «Բանք չափաւ»-ի (հետևապես և սրա 1928 թ. վերահրատարակության) բնագրերը, որոնք մեկ առանձին՝ N ձեռագրախմբին չեն հարում։ Մեր համեմատության ոլորտը ներառելով 1830 թ. տպագիրը, սակայն տողատակին նրա տարընթերցվածները վկայակոչել ենք միայն այն դեպքում (Վ. սլաշմանական նշանով), երբ աղալիսիք չեն ունեցել օգտագործված ձեռագրերը (սչդ տպագիրը, ինչպես արդեն տողատակին նշել ենք, հարում է ավելի R ձեռագրին)։ Կ. Պոլսի 1824 թ. հրատարակությունը որոշ

դեպքերում նման է Մ խմբին, առանձնապես այդ խմբի Մձ ձեռագրին, հետևապես այն ևս ավելորդ ենք համարել տողատակին վկայակոչել:

Հետաքրքիր և ուշագրավ է Կ. Պոլսի 1746 թ. Աստվածատուրի կողմից կատարված հրատարակության (թվով 6-րդ տպագիր)՝ Մաշտոցյան Մատենադարանի գրադարանում պահվող մի օրինակը (գույքահամար 138, անվանաթերթ՝ «Գիրք, որ կոչի Յիսուս Որդի»):

Ն խմբին հարող այս հրատարակության մեջ, Վիպասանության լուսանցքներում, կան ինչ-որ մեկի կողմից թանաքով կատարված սրբագրումներ: Պարզվում է, որ այդ անհայտ բանասերը (հավանաբար դեռևս XVIII դարում կամ XIX դ. սկզբում) տպագրի հետ համեմատել է իր ձեռքի տակ ունեցած Վիպասանության երկու գրչագրեր և վերջիններին առաքելությունները ավելացրել ու նշել տպագրի համապատասխան էջերի լուսանցքներում, հաճախ էլ՝ տողամիջում, բառերի վրա: Այդ գրչագրերը եղել են Մ խմբի օրինակներ, որի ապացույցներն են հետևյալ կետերը: Ինչպես գիտենք, Ն խմբի ձեռագրերը, մասն առաջ հարող խմբի առարկա տպագիրը չունեն բնագրի 1341—1342-րդ տողերը. այդ պակասող տողերը գրքի սրբագրողը ավելացրել է նրա լուսանցքում՝ հետևելով մասնավորապես Մ ձեռագրախմբին:

Այնուհետև. բնագրի 611—612 տողերի փոխարեն Ն խումբը, որին հարում է խմբի առարկա հրատարակությունը, ունի՝

Խնդիր սրբոյն անապարեալ
Ի յօգնութիւն նոցա հասեալ,

Էջատակին սրբագրողը դարձյալ թանաքով ավելացրել է բնագրի 611—612 տողերը՝

Որ չՄարտաշատ քաղաքն երթեալ,
ԶԳրիգոր ի խոր գրէն հանեալ:

Բնագրի 736-րդ տողից հետո այդ նույն սրբագրողը լուսանցքում բերում է և այն հավելյալ 6 տողը, որ միայն Մ խումբն ունի (M₂, 4, 5, 8)։

**Զկնի Լուսաւորչին ծածկեալ,
Թագաւորին դաւ գործեցեալ,
Զնենգութիւնն կատարեալ,
Յորս էրէոց զՏրդատ խոցեալ,
Ապա մահու դեղ արքուցեալ,
Յինքեանց զպայծառ ջան շիջուցեալ։**

Ի վերջո, բնագրի 986-րդ տողից հետո Մ խումբն ունի հետսամուտ 50 տող⁵ (E -ում այդ տողերի քանակը հասնում է 85-ի, որից 50-ն է անցել Մ խմբին), որոնք նույնպէս, ըստ իր ձեռագրերի, բնագրագետ սրբագրողն օրինակել է նոր թերթի վրա և տեղադրել գրքի համապատասխան էջերի արանքը։

Գ. ՎԻՊԱՍՍՆՈՒԹՅԱՆ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ

Խոսելով Վիպասանության աղբյուրների մասին՝ պետք է ասել, որ մինչև օրս մեր բանասիրության մեջ այն կարծիքն է իշխել, թե Ծնորհալին իր երկը գրել է սուկ Մովսես Խորենացու Հայոց պատմության հետևությամբ։ Ականավոր գիտնական Մ. Աբեղյանը գրում է. «Մովսես Խորենացուն հետևելով՝ նա ոտանավորով պատմել է Հայկազն և Արշակունի տոհմերի մասին» (Մ. Աբեղյան, «Երկեր», Դ, Երևան, 1970, էջ 113)։ Գր. Հակոբյանն էլ իր՝ «Ներսես Ծնորհալի» աշխատության մեջ, գրում է. «Հայ հին գրականության պատմության մեջ իրավամբ համարվում է մեր պատմական ստաշին մեծ պոեմը, որը հիմնված Խորենացու գրքի վրա՝ հայոց պատմության շարադրումն է» (Գր. Հակոբյան, «Ներսես Ծնորհալի», Երևան, 1964, էջ 171)։

⁵ Այս մասին մանրամասն տե՛ս № 56 ծանոթագրությունը։

Վիպասանության բնագիրը պատրաստելու ընթացքում մեր պրպտումները և աղբյուրների համեմատությունը պարզեցին, որ Ծնորհալին իր երկը գրելիս, ճիշտ է, ամենից ավելի հետևել է Մովսես Խորենացուն, բայց օգտվել է նաև Ագաթանգեղոսից, X դ. պատմիչ Մեսրոպ Վաչոցձորեցու «Պատմութիւն սրբոյն Ներսիսի Պարթևի Հայոց հայրապետի» երկից և «Տեսիլ Սրբոյն Սահակայ» գրվածքից: Ընդհանուր կարգով օգտվել է նաև Եղիշեի «Վասն Վարդանայ և Հայոց պատերազմին» երկից: Այդպիսով, Վիպասանության պատմական աղբյուրների ցանկը լրացվում է մատենագրական երեք-չորս գործով:

Ինչպես նշել ենք, Վիպասանությունը բաղկացած է 8 վանկանի 1654 տողից, ընդ որում, 60 տողը կազմում է նախերգանքը: Աղբյուրների հետ համեմատությունը ցույց է տալիս, որ Վիպասանության 452 տողը շարադրված է ըստ Խորենացու պատմության (107—146 տողերը՝ ըստ Քերթոդահոր պատմության Ա գրքի, 149—464 և 711—724 տողերը՝ ըստ Բ գրքի, իսկ 745—816, 823—824 և 873—970 տողերը՝ ըստ Գ գրքի), 141 տողը՝ ըստ Ագաթանգեղոսի, 64 տողը՝ ըստ Մեսրոպ Վաչոցձորեցու «Պատմութիւն սրբոյն Ներսիսի Պարթևի» երկի, 9 տողը՝ ըստ «Տեսիլ սրբոյն Սահակայ» գործի: Ծնորհալին, ինչպես և հայ միջնադարյան ամեն մի մատենագիր, հետևել է նաև սուրբ գրքին, հատկապես Ծննդոց գրքին ու Սաղմոսներին⁶, որոնք Վիպասանության և նրա աղբյուրների համեմատական ցանկում ավելորդ համարեցինք հանգամանորեն մատնացույց անել:

Ստորև ներկայացնում ենք Վիպասանության և նրա պատմական սկզբնաղբյուրների համեմատական տախտակը, Ծնորհալու տողերի դիմաց նշելով աղբյուրները՝ համապատասխան գլուխներով, պարբերություններով ու էջերով:

Աղբյուրները բերում ենք ըստ հետևյալ հրատարակությունների՝

⁶ Մանրամասն տե՛ս № 6, 7, 16, 78, 82 ծանոթադրությունները:

Մովսէս Խորենացի, Պատմութիւն Հայոց, Տփլիս, 1913.

Ագաթանգեղոս, Պատմութիւն Հայոց, Տփլիս, 1909.

Մեսրոպ Վաչոցձորեցի, Պատմութիւն Սրբոյն Ներսիսի Պարթևի Հայոց Հայրապետի (տե՛ս «Սոփերք հայկական», Զ, Վեցեակ, 1853).

«Տեսիլ սրբոյն Սահակայ» (տե՛ս «Սոփերք հայկական», Բ, Վեցեակ, 1853, էջ 49—50, հմմտ. նաև Պապար Փարպեցի, Պատմութիւն Հայոց, Տփլիս, 1907, էջ 62 և 71)

Տ ո ղ	Ա Ղ Ր Յ Ո Ւ Ր	է շ
1	2	3
107—111	Մովսէս Խորենացի, զիրք Ա	ղլ. Բ, էջ 31—32
112—126	» » » »	ղլ. Ժ—ԺԱ, էջ 32—37
127—128	» » » »	ղլ. ԺԲ, էջ 39
129—130	» » » »	ղլ. ԺԲ, էջ 40
131—132	» » » »	ղլ. ԺԲ, էջ 40
133	» » » »	ղլ. ԺԲ, էջ 40
134	» » » »	ղլ. ԺԲ, էջ 42
149—154	Մովսէս Խորենացի, զիրք Բ	ղլ. Ա, էջ 102
155—156	» » » »	ղլ. Բ, էջ 102—103
167—170	» » » »	ղլ. Բ, էջ 103—104
171—181	» » » »	ղլ. ԴԸ, էջ 104—118
182—190	» » » »	ղլ. Բ, էջ 118—119
196—198	» » » »	ղլ. ԺԱ, էջ 121
199—202	» » » »	ղլ. ԺԲ, էջ 122
203—204	» » » »	ղլ. ԺԲ, էջ 123
205—206	» » » »	ղլ. ԺԴ, էջ 124
207—210	» » » »	ղլ. ԺԴ, էջ 124—125
211—212	» » » »	ղլ. ԺԴ, էջ 126
213—215	» » » »	ղլ. ԺԴ, էջ 127
216	» » » »	ղլ. ԺԴ, էջ 128
217—218	» » » »	ղլ. ԺԶ, էջ 131
219—220	» » » »	ղլ. ԺԷ, էջ 131
221—224	» » » »	ղլ. ԺԹ, էջ 132—135
225—230	» » » »	ղլ. ԻԲ, էջ 137
231—234	» » » »	ղլ. ԻԴ, էջ 139
235—237	» » » »	ղլ. ԻԵ, էջ 142
238	» » » »	ղլ. ԻԶ, էջ 142

1	2	3
243—244	Մովսէս Խորենացի, գիրք Բ	գլ. Իէ, էջ 144
245—246	» » » »	գլ. ԻԶ, էջ 143—144
247—252	» » » »	գլ. Լ, էջ 148—149
253—254	» » » »	գլ. ԼԱ, էջ 150
255—260	» » » »	գլ. ԼԲ, էջ 150
267—268	» » » »	գլ. ԼԳ, էջ 150
275—284	» » » »	գլ. ԼԴ, էջ 151—152
285—286	» » » »	գլ. ԼԴ, էջ 157
287—292	» » » »	գլ. ԼԴ, էջ 152—155
293—294	» » » »	գլ. ԼԴ, էջ 155
295—298	» » » »	գլ. ԼԴ, էջ 156
301—306	» » » »	գլ. ԼԴ, էջ 157—158
307—310	» » » »	գլ. ԼԵ, էջ 159
312—313	» » » »	գլ. ԼԶ, էջ 161
314—316	» » » »	գլ. Լէ, էջ 161—162
317—318	» » » »	գլ. ԽԲ, էջ 167—168
319—320	» » » »	գլ. ԼԸ, Խ, ԽԱ, ԽԲ
321	» » » »	գլ. ԽԶ, էջ 173
322	» » » »	գլ. Խէ, էջ 173
323—324	» » » »	գլ. ԽԸ, էջ 176—177
325—330	» » » »	գլ. Մ, էջ 177—179
331	» » » »	գլ. ՄԴ, էջ 184—185
332	» » » »	գլ. ՄԸ, էջ 188
333	» » » »	գլ. Կ, էջ 190
334	» » » »	գլ. ԿԱ, էջ 191
335—346	» » » »	գլ. ԿԱ, էջ 192
347—352	» » » »	գլ. ԿԲ, էջ 193—194
353—358	» » » »	գլ. ԿԴ, էջ 196—197
359—362	» » » »	գլ. ԿԵ, էջ 199—200
363—366	» » » »	գլ. ԿԵ, էջ 200
367—372	» » » »	գլ. ՀԱ, ՀԲ, ՀԴ, էջ 207—210
375—411	» » » »	գլ. ՀԴ, էջ 211—212
413—426	» » » »	գլ. Չ, էջ 219—220
427—428	» » » »	գլ. ՀԶ, էջ 215
433—434	» » » »	գլ. Չ, էջ 220—221
437—464	» » » »	գլ. ՀԸ, էջ 217—219
465—480	Ագաթանգեղոս	պարագրաֆ 42, էջ 27—28
481—495	»	պարագրաֆ 44
500—512	»	պարագրաֆ 45

1	2	3
513—516	Ագաքանգեղոս	պարագրաֆ 46—47
517—520	»	պարագրաֆ 48
523—526	»	պարագրաֆ 49
527—528	»	պարագրաֆ 50, 1 տողը
529—532	»	պարագրաֆ 69
533—536	»	պարագրաֆ 109
537—538	»	պարագրաֆ 115
539—540	»	պարագրաֆ 111
541—542	»	պարագրաֆ 106
543—544	»	պարագրաֆ 112
545—546	»	պարագրաֆ 119
547—548	»	պարագրաֆ 74
555—556	Սաղմոս	2Է 7
557—558	Ագաքանգեղոս	պարագրաֆ 122 և 124
589—600	»	պարագրաֆ 212—213
605—608	»	պարագրաֆ 214
609—612	»	պարագրաֆ 217—218
613—616	»	պարագրաֆ 220
621—622	»	պարագրաֆ 224
625—628	»	պարագրաֆ 731—756
629—630	»	պարագրաֆ 773
637—650	»	պարագրաֆ 832—833
657—658	»	պարագրաֆ 872
659—670	»	պարագրաֆ 873—876
671—672	»	պարագրաֆ 877
673—676	»	պարագրաֆ 880
677—684	»	պարագրաֆ 884—885
711—724	Մովսէս Խորենացի, զիրք Բ	զլ. 2Ա
745—756	Մովսէս Խորենացի, զիրք Գ	զլ. Գ
757—765	» » » »	զլ. ԺԱ
766—770	» » » »	զլ. ԺԴ
771—772	» » » »	զլ. ԺԷ
773—774	» » » »	զլ. ԺԸ
775—790	» » » »	զլ. Ի
797—800	» » » »	զլ. Լ
801—804	» » » »	զլ. ԼԳ
805	» » » »	զլ. ԼԴ-ի վերջին պարբերությունը
806	» » » »	զլ. ԼԵ-ի վերջին տողը

1	2	3
807—808	Մովսէս Խորենացի, զիրք Գ	զլ. 42
809—816	» » » »	զլ. 45
817—820	Մեսրոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն	էջ 79
821—822	»	էջ 83
823—824	Մովսէս Խորենացի, զիրք Գ	զլ. 46
825—856	Մեսրոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն	էջ 89—103
857—860	»	էջ 107—108
861	»	էջ 112
862—868	»	էջ 113—114
	(տե՛ս նաև Փատմոս Բուզանդ, դպր. Ե, զլ. ԻԴ)	
869—872	Մեսրոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն	էջ 116—117
	(նաև՝ «Սոփերք Հայկա- կանք», է «Պատմութիւն սրբոյն Ներսիսի Պարթե- ւի», Բ խմբագրություն,	էջ 27—28)
873—892	Մովսէս Խորենացի, զիրք Գ	զլ. 48
893—895	» » » »	զլ. 48Ա
899—914	» » » »	զլ. 48Է, ԾԳ
923—924	» » » »	զլ. ԾԴ
940—942	» » » »	զլ. 49
943—946	» » » »	զլ. Ծ
947—948	» » » »	զլ. ԾԵ
959—966	» » » »	զլ. 49
967—970	» » » »	զլ. 49
973—974	«Տեսիլ սրբոյն Սահակայ» (տե՛ս նաև Ղազար Փարպեցի, Պատմութիւն Հայոց, էջ 62, 71)	էջ 49, 61

Վիպասանության բնագիրը մեզ հասել է փոփոխություններով և հաճախ աղավաղումներով, քանի որ Շնորհալու իսկ ձեռքով գրվածը հայտնի չէ, սարգ է, որ մեզ հայացնի 63 ձեռագրերը ընդօրինակել են 63 մարդ, որոնք բոլորը չէ, որ բարձր գրագիտության տեր են, բնականաբար,

պետք է լինեին և աղավաղումներ, սխալներ, բացթողումներ...

Բնագիրը կազմելիս ցուցաբերել ենք հնարավորին չափ ուշադրություն և զգուշություն: Հաշվի ենք առել այն ընդհանուր սկզբունքները, որոնք կիրառվել են հայ միջնադարյան տաղերգության վերջին տասնամյակների բնագրագիտական հրատարակություններում, այսպես՝

Բնագրի հատվածաբաժանումը կատարել ենք ըստ հայ ժողովրդի պատմության դրվագների՝ համապատասխան Վիպասանության բովանդակության և ոչ թե այնպես, ինչպես արված է Վեներտիկի հրատարակության մեջ, որը խիստ կամայական է և ոչ գիտական:

Հաշվի ենք առել գրաբար հայերենի պատմական զարգացման, Ենոքիալու ապրած ժամանակաշրջանի վիճակն ու առանձնահատկությունները, ինչպես նաև իր՝ հեղինակի լեզվաոճական անհատականությունն ու նախասիրությունները, ըստ այդմ էլ նախապատվությունը տալով մեկին՝ № 4207 ձեռագրին, մեկ անգամ ընդմիջտ չենք որդեգրել միայն այդ ընթերցումը, այլ տեղն եկած ժամանակ օգտագործել ենք նաև այլընթերցվածները, որոնք բնորոշ են Ենոքիալու ժամանակաշրջանին և որոնք պակասում են A-օրինակում:

Ենթակայական դերբայի ող վերջածանցով այլընթերցումն ենք միայն սրահել, առ կամ օղ այլընթերցվածները չենք նշել:

Այ գրությունը եթե օ գրությանը համարժեք է, վերածել ենք օ-ի և չենք դիտել իբրև այլընթերցված:

Գաղտնավանկի ը ձայնավորը, որ A-ն ընդհանրապես չունի, բայց շատ այլընթերցվածներ ունեն, չենք պահպանել ու տողատակում այդ մասին չենք նշել:

Տողատակում միայն հատուկ անունների և տեղանունների այլընթերցումներն ենք մեծատառով տվել:

Ստացական դ հոդի ա այլընթերցումը մեծ մասամբ զանց ենք առել, դիտելով այն իբրև քերականական կանոնների միջնադարում ընդունված խախտման դեպք:

Յ կիսաձայնի անհարկի և վրիպակաշին կիրառությունները՝ հայտնաբերելով, օթալգալեալ, մարդաշնիմ, վերաձայնեալ, վերաձայնեալ, պատռուաշնիմեալ, վայրաբերեալ, ինչպէս նաև չ կիսաձայնի անհարկի բացակայությունը՝ զապագաիցն, տղաոցն, ներկաիս գրությունները ևս զանց ենք ստել, դիտելով իբրև միջնադարում ընդունված քերականական կանոնների շեղում:

Նման շեղումներից գերծ չէ՝ A-օրինակը, որը շատ հաճախ գործածում է կ և գ, ծ և ձ բաղաձայնները՝ ընկալեալ—ընգալեալ, պանծացեալ—պանձացեալ, ընծայեալ—ընձայեալ, երկեղ—երկիղ, շատեղ—շաւիղ, սերեալ—սիրեալ և այլն. սրանք ոչ թե A-ի վրիպումներն են, այլ այն շեղումները, որ բնորոշ է XII—XIII դարերին. հավանաբար գրիչը լավ իմանալով դասական ուղղագրությունը, միաժամանակ տուրք է տվել ժամանակի՝ միջին հայերեցի տարածման հետևանքով ստաջ եկած շեղումներին, և դրա համար էլ հաճախ միևնույն բառը մի դեպքում գրում է այսպէս, մեկ ուրիշ դեպքում՝ այլ կերպ, ինչպէս նշեցինք վերևը, ուստի բնագիրը կազմելիս պահպանելով դասական ուղղագրությունը, ճշտել և միասնական ենք դարձրել, տողատակին ցույց տալով և շեղումները:

Աշխատել ենք խուսափել փխ-ի պարտադիր կիրառությունից բոլոր այն դեպքերում, երբ լռելյայն ընթերցվում է և հուշում որին է վերաբերում՝ չենք դրել:

Կետադրությունը կիրառել ենք ըստ սրդի կանոնների:

Է-ով վերջացող և ո հոլովման ենթարկվող բառերի թեք հոլովածները բնագրում դրել ենք ւ-ով (որդի—որդույ, թշնամի—թշնամույ, տեղի—տեղուջ և այլն), ցույց տալով տողատակին առանց ւ-ի ընթերցվածները:

Տողատակը չծանրաբեռնելու նպատակով ընդհանուր ստմամբ զանց ենք առել համապատասխան խմբի այն համարը, որը չունի մի շարք էջեր կամ տողեր թերթ ընկած լինելու կամ այլ պատճառներով, այդպիսի դեպքում մեկ անգամ նշելով «չունի», այլևս մյուս տողերում չենք կրկնում, պարզապէս գրում ենք խմբի տառը—օրինակ՝

ց-ը չունի, մյուս դեպքում գրում ենք լրիվ՝ ց—այսպէս:

Որոշ ձեռագրերում պակասում են գլխատառերը, որոնք նախապէս չեն գրվել, հետագայում մեխանիկորէն լրացնելու հետեանքով անիմաստ կամ այլ իմաստ են ստացել. զանց ենք ստել սրանք ևս, սակայն ոչ միշտ, երբեմն պատահում է ակնհայտ խախտում կամ աղալաղում, այդպիսի դեպքում նշում ենք. օրինակ՝ ց (Ձեռ. № 1550) և ց: (Ձեռ. № 1544) 1393-րդ տող՝ պետք է լինի **Որ ի ստէնէ**, նախապէս գրված է եղել առանց գլխատառի՝ **րիստէնէ**, բաց թողած **Ո** տառի փոխարեն հետագայում գրել են **Ք**, ստացվել է **Քրիստէնէ** (ց) և քանի որ անհասկանալի ու անիմաստ է եղել, վերելից ավելացրել են նաև «ոն», ստացվել է (**Ք**)**րիստ(ոն)էնէ փիս որ ի ստէնէ**: Չանց ենք առել նաև բացարձակ վրիպակներն ու սխալ գրության որոշ ձևեր, ինչպէս օրինակ՝ մակալրել, մագակրել, մակալգրել, դաղջացեալ և այլն:

Մ-ը **Լ**-ի փոխարեն գործածում է **Ղ** հնչյունը՝ աղ, **Բաբիղոն**, **Հերակղ**, **Ղիկիանես**, **Իսմայիղ**, **Բասիղիոս**, **Զորաբաբեղ** և այլն: Այս ևս զանց ենք ստել:

Օ-իմբի մեջ մտնող № 9308 ձեռագիրը (Օ⁺) ունի հատուկ անունների բառարան, համապատասխան տողում գրիչը լուսանցքում գրում է բոլոր պատմական անձնավորությունների անունները, որոնք հանդես են բերված Վիպասանության մեջ:

Բոլոր խմբերի համար տողատակին 1 թվանշանը նշանակել ենք վաղ շրջանի ընդօրինակության տակ, մնացյալները ժամանակագրական կարգով, այն գրչագրերը, որոնք գրչության թվական չունեն, այլ դարն է նշված, այդպիսիք դրված են վերջում, թեև այդ թվական չունեցող ձեռագիրը կարող է և դարասկզբի լինել, և քանի որ հակասական էլ կարող է լինել, ուստի պաշտօնական կերպով թվական ունեցող գրչագիրը դնում ենք սկզբում, սակայն ոչ միշտ, անվերապահորէն այդպէս չենք վարվել, եթե թվական ունեցողը անթվակիրից պակաս արժեք ունի, ապա այն զիջում է երկրորդին:

ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԳԻՐ

ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՈՄԵՐԱԿԱՆ ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

ՍԱԿՍ ՀԱՅԿԱԶԱՆՅՆ ՍԵՌԻ

ԵՒ ԱՐՇԱԿՈՒՆԵԱՅՆ ԶԱՐԽ՝

5 Ի ՍԿԶԲԱՆՅՆ ՄԻՆԶ Ի ՎԱԽՃԱՆ,

ԱՌԱՍԱՅԵԱԼ ՆԵՐՍԷՍԻ՝

ԵՂԲՕՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՅ ՏԵԱՌՆ ԳՐԻԳՈՐԻՍԻ,

ՅԻՒՐԱԿԱՆՄՆ ՆԱԽՆԻՍ,

Ի ՀԱՄԲԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵԼՈՎ ՏԻՍ

Խորագիր

- 1 $Cg_3M_1N_3P_1S$ Խորագիրը չունեն $DEFgNRt$ շարադրութիւն g_6 շարադրութիւնը
- 2 1. հումերակաւն
- 3 A Հակադանցն B_2OP_5 Հակադան D_1 Հակադանոյ E_3M_2R Հակադանց g_{15} Հակադանոց K Հակադանոյն M_4 Հակադանեայց M_5 Հակադանեայցն NP_4 Հակադան $g_{15}M_{345}$ սեռից
- 4 $D_2gFM_{134}N$ Արշակունեայ R Արշակունեայց g_{15} դարմից
- 5 $DgKM_{345}T$ սկզբանց $g_2NO_{13}P_{234}$ մինչև g_2M_2 վաղջան $LN_{257}OP_4$ վաղջան N_1T վախճանն
- 6 $g_{267}MOPT$ ասացեալ g_4 6—9 տողերը չունի N_1 առ որ ասացեալ g_{15} նորին ներսիսի Հայոց Հայրապետի g_7 տեառն ներսիսի M_4 տեառն ներսիսի Հայրապետին Հայոց
- 7 B_1 եղբորն Գրիգորիսի Հայոց կաթողիկոսի D սրբոյն (E_1T սրբոյ g_6 սրբոց) վիս եղբոր g_7 չիք եղբոր կաթողիկոսի K չիք եղբոր հայոց կաթողիկոսի M_4 հայրապետին վիս եղբոր կաթողիկոսի B_1DE_1gKT չիք տեառն Գրիգորիսի
- 8 Dg_1 յիւրապանն $g_{256}KM_{4P_{45}}$ յիւրապան D նախնին K նախնին
- 9 A համբալուրթեանն g_2 համբալուրթիւնն g_1 համբալանուրթեան L համբալելով K լինելով (P_{23} զնելով) վիս ելով L չիք ելով D չիք տիս g_2 տի (O_1P_{23} սրտի) վիս տիս

- Պարտապան հօրն է որդի
 Հատուցանել վարձ ծնողի
 Եւ անդրադարձ փոխարինի
 Բազում երկանցն պատշաճի:
- 5 Բայց սակայն ոչ վարկպարադի,
 Այլ զօրութեամբ և ըստ կարգի,
 Զի է և այս ըստ օրինի:
 Սոյն ասացեալ Սողոմոնի,
 Ծննդեան անդգամի
- 10 Վճիռ հատեալ, թէ կորնչի,
 Իսկ հնազանդեալն զաւակի

- 1 Dg₁₂₄₆₇KL M₂₃₄₇ պարտապան B₁g₂₄KT հօր C₂DFg₁₃₅M₂₄₇N₃OPR է
 հօր g₆₇M₁₃ է հայր L է աստուած N է հօրն B₅ 1—60 տողերը
 չունեն
- 2 L հատուցանէ g₆M₂N₁P₃₄₅ վարձս N_{4—7} R զվարձ
- 3 Ag₇ փոխարենի L փոխարենի R առդր չունի
- 4 Fg₁₂₅₆M₄₇O₅ երկանց ըստ փխ երկանցն
- 5 N₂ ոչ է
- 6 AB₁O₂₃₅T կարի փխ կարգի
- 7 D զի է և այս g₁₅₆ LM₃₄₆P₄₅ նաև այս P₁₂ և այսպես է P₃ նախա-
 պես գրված զի է և այս, ապա կարմիր բանարով լուսանցքում նաև
 այս, այնուհետև աջ լուսանցքում նորից գրված և այսպես է g₄ զի
 և է այս K և այս գրեալ N₃ սա և այս փխ և այս է B₁EFg₂₃HM₂
 O₂RSt չիք է M₁ յոյժ ըստ E₂ օրինին
- 8 g₁₅ նախ փխ սոյն B₁ Սողոմոնի B₂ Սողոմոնի EFiIO₂₃ P₁₃₄ Սո-
 ղոմոնի M₄N₃ Սողոմոնի
- 9 B₂O ի ծննդեանն Eg₁₅₇ D₁₄ ծննդեանն AB₁ անսղամի F ազդ ամենի
 փխ անդգամի
- 10 A զիճիւս

- Սահման եղիր նա զբարի:
 Քանզի երկրորդ յետ արարչի
 Ծնելոյ ծնող պատճառ ասի:
 15 Վասն աշտորիկ ոչ յիշեցի
 Զանկարութիւնս յամենայնի,
 Զտղիտութիւնս յիմաստ բանի
 Վասն անկատարս հասակի:
 Զի հրահանգից վարժարանի
 20 Զեմ տակաւին ներկուռ բանի.
 ՅԱթենականն քաղաքի
 Զանձն իմաստիւք ոչ կրթեցի,
 Ուր լսարանն Պղատոնի
 Եւ չափ ոտիւք Հոմերոսի.
 25 Ուր ստորոգողն Արիստոտէլ,

- 12 $gKLM_{23478}N_3$ եղեալ P_2 Գախապէս եղիր, լուսանցքում կարմիր քա-
 նաքով եղեալ T զնա E_1 զբարին
 13 T քան փխ քանզի $AB_1EFg_{35}HKST$ արարչին
 14 K լինի փխ ասի
 15 $E_2g_5OP_{134}$ աշտորիկ P_2 Գախապէս աշտորիկ, ապա կարմիր քանաքով
 աշտորիկ
 16 $AB_1E_2F_{11}M_2NO_{23}RS$ զանկարութիւն $D_1E_1g_{24}KT$ զանկարդութիւնն
 (D_2g_6 զանկարդութիւն g_3 զանարդութիւն զանկարդութիւնս) փխ
 զանկարութիւնս
 17 $ABD_1EHg_{2346}M_{12}O_1P_{45}RST$ զտղիտութիւն $D_2O_{23}P_{123}$ զտղիտութիւնն
 ALM_1 յամենայնի փխ յիմաստ բանի N տողը չունի
 18 FS անկատար զհասակի g_7M_3 համարի փխ հասակի N հասակի և
 վասն ուսմանն անհպելի O_1 18-ի փխ ունի 19-ը և ընդհակառակը
 19 g_7M_{13} վարժարանի O_4 վարժականի փխ վարժարանի P_1 տողը չունի
 20 L տակաւի D_1 ներհուս (D_2 ներհուս $gM_{1347}OP$ ներհուս P_2 Գախա-
 պէս ներհուս, ապա լուսանցքում կարմիր քանաքով ներհուս) փխ
 ներկուռ g_1 բարի փխ բանի
 22 KNO_{135} զանձն S կրթեսցի
 23 NS լսարան (N_1 լսարանն է) g_5 Պղատոնին M_4 Պղատովնի
 24 AK Հոմերովսի L Հոմերովնի N Հոմերովսի R Հոմերոնի DgM_{13}
 Տասն բանիւ գրողն էի փխ տողի
 25 D_1 Արիստոտէլի S Արիստոտէլ

- Տասն բանիւ գրողն էի,
 Ուր հոյլը ամէն հոկտոբրի,
 Ժողովարան ճարտասանի,
 Ներհմտութիւն քերականի,
 30 Բայի քերթումն քերթողի,
 Զորս գիտել նախ պատշաճի
 Եւ աստ ասլա ձեռնարկելի:
 Եւ զի յինէն այս է հեռի,
 Տարաբերիմ յամենայնի,
 35 Եւ թէ զիա՞րդ սկսանիցի
 Եւ կամ ո՞րպէս վճարեսցի:
 Սակայն եղեալ իմ ի մտի
 Զառատաձիրն Սուրբ Հոգի,
 Ըղտուողն պարզէի
 40 Եւ զփշեալն Յիսուսի,

- 26 Dg_{2346} նստեալ ($g_{157}M_{137}$ ձեմեալ) Dg_{46} զիմաստս ($g_{135}M_{13}$ զիմաստն
 g_2 զիմաստսն) Dg_{1357} նա պատմէր (g_7M_3 պատմէ) g_{26} պատմէի
 փխ տողի
 27 K հոյլ Dg_8KT ամէն իսկ AHT հոստորի D_1E_1 հեռտորի L յեռ h
 որի փխ հեռտորի
 29 F տէրհմտութիւն (g_3M_1 լերհմտութիւն g_4 սահմտութիւն LN_3S
 փերհմտութիւն) փխ ներհմտութիւն
 30 g_3M_1T բայց ի R բանի փխ բայի $B_1E_1g_1T$ քերդումն F քերթումն R
 քերդումն B_1E_1T քերդողի R քերդողի
 31 C զոր ըստ դիտակ նախ պատճառի փխ տողի E_2 դտեալ FN_8 զի-
 տեալ F ի փխ նախ
 32 g_{23} ասլաստան փխ աստ ասլա g_1 ձեռնարկանի g_2 ձեռնարկէի L
 ձեռնարկելի
 33 K ի փխ զի g_7LM_{137} խիստ փխ այս K է սա փխ այս է *
 35 $g_3M_2O_{12}P_3RS$ եթէ փխ h թէ g_6 նախ փխ h
 36 $DE_2gMO_{15}P_{45}S$ վճարիցի g_6LN_3 վճարեցի $O_{23}P_1$ վիճարիցի P_2 նա-
 խապես վճարիցի, ապա վերից կարմիր բանարով վճարեցի
 37 Nt եմ փխ իմ
 38 D պարզէի փխ սուրբ Հոգի
 39 $g_{17}M_{13}$ զփշեալն Յիսուսի փխ տողի g_6 զբացմաց տւօղն (N_6 զի
 տուօղն O ըղտուօղ բարեացն R որ ըղտուօղն) փխ ըղտուօղն K
 39—40 տողերը չունի C 39—60 տողերը չունի
 40 $g_{17}M_{13}$ h ըղտուօղն պարզէի փխ տողի N_1 զփրկողին (R զփրկեալն)
 փխ զփշեալն

- Զի տացէ արմատ բանի,
 Ինձ՝ Ներսիսի անարժանի,
 Սկսանելով յայսմ տառի,
 Ի նախահարցն իմ ըստ կարգի,
 45 Թէ ո՞յք էին և կամ ուստի՞
 Եւ կամ յորո՞ւմ ժամանակի:
 Եւ մակագրել ի քարտիսի
 Զառ ի նոցայն գործեալ իրի.
 Զոմանց պատմել յոյժ գովելի
 50 Զարիութիւնսն պանծալի,
 Զոմանց ճառել զգործս անբարի
 Եւ զվատ անունս յաշխարհի:
 Զի որ բարւոյն է բաղձալի,

- 41 K և զի N₆ զի և N₄ նա տացէ O₁P₁₃ տացէ ինձ F արտմատ փխ
 արմատ
 42 B₁E₂ gKLMNOPS Ներսէսի Dg₇ Ներսէս
 43 ABCFg₁₇₈HLM₂N բացի 3-ից PRST ի յայս փխ յայսմ
 44 E₂M₁ չիք ի ABCDE₁FgHKLM բացի M 2-ից NRST նախահարսն
 C նախահարքն ABCDEFM₂₅₆₈NOST ազգի փխ կարգի
 45 ABEHM₁₂NOPST եթե փխ թէ AN ու ստորի փխ և կամ ուստի D
 իսկ փխ և BEHM₂OPST չիք և կամ
 46 E₂ կամ ի փխ և կամ g₃KN₂P₄ որում R 46—47 տողերը չունի
 47 A մակագրել փխ մակագրել DEg₁₄₇M₁₃T մակագրեալ K մակա-
 գրեալք
 48 P₂ դար փխ դառ B₂P₂ նոսայն N₁ նոցա B₁KM₂O₁P₃₄₅ գործել O₅
 բարի փխ իրի
 49 g₄ յոմանց E₁T պատմեալ
 50 g₃K զարիութիւնն g₆N₇T զարիութիւնն LN₈ զարութիւնսն N₂ զո-
 բութիւնսն AB₁g₁₃₆LN₆ պանծալի R և զվատ անունս յաշխարհի
 փխ տողի
 51 g₄ յոմանց M₄N₃ պատմել փխ ճառել ABCDEFg₅₇₈HKM₁₂₅₆₈NOP
 R զգործ g₁₂LM₃₇ զգործսն g₃ զգործն g₄₆M₄N₃ ի գործ S գործս
 g₁₂₃₆KLM₃ բարի (N բանի) փխ անբարի
 52 g₆ կամ փխ և Dg₁₃₄M₁₃₇N₁₃ անունսն g₇ անունն N₃₄₆₇ ի յաշխար-
 հի E₁ 52—60 տողերը չունի
 53 M₇N որք ADE₂Fg₁₃₄₆HLM₁₂NCPT բարոյն K բարուն gKM₁₃O₂₃₅
 են N₂₈ էր N ըղձալի փխ բաղձալի, S պաղձալի R տողի փխ ունի
 51-րդ տողը

Առ ի բարեաց նախանձ շարժի,
 55 Եւ որ շարին խնամ տանի,
 Յօրինակաց աստ կշտամբի:
 Զոր կարճառօտ և ըստ կարգի
 Շարագրեցից յայսմ տառի,
 Զվերածնողդ մաղթելի,
 60 Գեր քան զկարն շխնդրելի:

-
- 54 gM_{13} R բարիս (g_6 բարոյն) L բարաց ՕՍ բարին
 55 gM_{137} չարեացն Օ չարեաց P նախապես գրված չարեաց (P_2 չարի)
 ասլա լուսանցրում կարմիր քանարով չարին
 56 L յօրինակացս F այս փխ աստ L չիք աստ
 57 F յոր (S յորս) փխ գոր FS կարի փխ կարգի R 57--58 տողերը,
 չունի
 58 g_1F շարագրեցի $g_{26}KOP_{35}$ շարագրեցի $M_{137}N$ շարագրեցից փխ շա-
 րագրեցից ABCFEHKLC₂₅₇₈NOPRS ի յայս
 59 $B_1DE_2FG_{67}LM_{24}N_3OPS$ զվերծանողս $g^1-^1M_{13}$ զվերծանողս K զը-
 վերծանողը սա փխ զվերծանողդ HM₂₈ մաղթեցի

ՎԻՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ ՆԱԽՆԻ՝ ԸՍՏ ՀՈՄԵՐԻ,
ՍԿՍԵԱԼ Ի ՎԵՐՈՒՍՏ

- Աստանօ՞ր սկզբնաւորեալ,
Բանիս զԲանն սկիզբն եդեալ,
Այն, որ ընդ Հօրն է էացեալ,
Անեղապէս զուով ծնեալ:
5 Ո՛չ ժամանակ անդր մտեալ,
Ո՛չ ի ծոցոյն իւր բաժանեալ,
Ո՛չ նախնական գոյիւ ստեղծեալ,
Ո՛չ սլատուակցաց գերազանցեալ,

ԵՆՔԱՎԵՐՆԱԳԻՐ

$AE_2g_5HO_3R$ Վիպասանութեամբ B_1 Վիպասանութեան gKM_{137} չիք նախնի g_6 Հոսմի փխ Հոմերի D ի վերուստ սկսեալ g_7 Նորին երանելի տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ փխ ենքավերնագրի

- 1 $M_{34}N_3$ անսկիզբն փխ աստանօր M_7 չիք աստանօր g_1F սկսնաւորեալ g_3 ի սկզբնաւորեալ N_1 սկիսրնաւորեալ S սկիզբն արարեալ E_1M_5 1—110 (M_5 196) տողերը չունեն
2 C բան զի բանն $DgKLM_{13}N_3$ բան ի (gKM_1N_3 բանն ի) սկզբան (K սկզբանն) փխ բանիս զբանն E_2 բանի փխ բանիս B_2 զբան փխ զբանն
3 $CFgKLMN_3ST$ հօր D ի հօրէ փխ ընդ հօրն է KT չիք է L էակցեալ
4 g_4 ո՛չ նախնական գոյիւ ստեղծեալ փխ տողի
5 g_4 անեղապէս զուով ծնեալ փխ տողի D g_1 ժամանակը L անալոլումեալ փխ անդր մտեալ
6 N_{347} ծոցուն
7 g_3M_{37} գոյիւ S 7—8 տողերը չունի
8 g_1M_3 'ւ ոչ պատուակցով $g_{23}O_1P$ պատուակցաւ M_1 'ւ ոչ պատուակցելով $LM_{47}N_3$ պատուակցով P_2 նախապես պատուակցաց, ապա կարմիր քանաքով պատուակցաւ N պատուակցօք

- Այլ միաժին Որդի ծնեալ,
 10 Հոյս ի լուսոյ Հօրէ ծագեալ,
 Յորմէ և կեանքն աղբերացեալ:
 Ի նոյն Հօրէ Հոգին բղխեալ,
 Երրորդութիւն անձնաւորեալ,
 Յաստուածութիւն մի հաւաքեալ,
 15 Հստ երեսաց տարորոշեալ,
 Բնութեամբ անքակ յոյժ միացեալ:
 Ո՛չ արարած զոյ անդ թուեալ,
 Եւ ո՛չ կրտսեր ոք ծառայեալ,
 Ո՛չ բարձրութեամբ ոք մեծացեալ,
 20 Ո՛չ ելեէջս աստիճանեալ:
 Ո՛չ յիրերաց ոք արարեալ,
 Ո՛չ ի փոքունց յառաջացեալ,
 Ո՛չ ի միմեանց աննկատեալ,
 Այլ հաւասար հասումն եղեալ:

- 9 $CE_2gKLM_{12376}P_4$ որդին փխ որդի
 10 g_4 բխեալ փխ ծագեալ
 11 Dg_6 զորմէ $CE_2KLM_2N_{67}$ կեանք $B_1CE_2Fg_{123}LM_{123}N_1O_{23}PST$ աղբիւ-
 րացեալ
 12 $AB_2g_6NP_3R$ հոգի CE_2M_{28} կրկին փխ հոգին CF բխեալ
 13 AN_{235} երրորդութեանն D զերրորդութիւն $g_{57}OP$ երրորդութիւնն
 N_{167} երրորդութեան
 14 g_3h միաւորեալ փխ մի հաւաքեալ
 15 L տալ որոշեալ փխ տարորոշեալ
 16 D մի բնութեամբ
 17 $CE_2M_{28}O$ արարածք g_3 զոլ P_4 քո փխ Կոյ N_3 անտ $g_4M_3LO_3$ ան-
 թեալ փխ անդ թուեալ
 18 B_1CE_2FgMOS կրտսեր L քո (O_5 անդ) փխ ոք ի՛ ծառաւեալ փխ ծա-
 ռայեալ
 19 M_1O_5T բարձրութիւնն h քո փխ ոք $DgM_{13}T$ միացեալ (g_3 իմացեալ
 P_2 մեծաբեալ) փխ մեծացեալ
 20 C և ոչ g_7 ուր փխ ոչ $CE_2g_{337}HM_4N_{34}$ ելեէջ M_6 ոչ ել և ոչ էջս փխ
 ոչ ելեէջս B_1P_{24} աշտիճանեալ
 21 AFN յերկրաց g_7 յերեսացք փխ յերկրաց
 22 $g_1M_1P_{13}$ 'ւ ոչ P_4 յոքունց փխ փոքունց K առաջացեալ R յառաջ
 անցեալ փխ յառաջացեալ
 24 B_2 հաստումն F հասումնէ եալ փխ հասումն եղեալ

- 25 Առ ի յՈրդւոյ Հայր ծանուցեալ,
 ԶՈրդի միայն Հայր գիտացեալ
 Եւ ի Հոգւոյն նոքին քննեալ,
 Եւ նոյնք զնա հետազօտեալ:
 Բայց արտաքնոց ամպով ծածկեալ,
 30 Եւ գիտութեան դրունք փակեալ.
 Ի սրովբէից չէ իմացեալ,
 Ի քրովբէից ներհուն չեղեալ,
 Ի հրեշտակաց անհմտացեալ,
 Ի ստորնայնոց անհաս եղեալ:
 35 Աստուածախօսն վկայեալ՝,
 Որ ի վերուստ որոտացեալ,
 Թէ յաստուած չիք ոք նայեցեալ՝
 Եւ ըստ բնութեան զնա տեսեալ,
 Բայց միաժինն մեղ պատմեալ,
 40 Այն, որ ի ծոց Հօր բնակեալ.

- 25 g_4FR այլ փխ առ R խորհուրդ փխ յՈրդւոյ $CD_2HKLM_{12}N_1T$ յորդոյ
 Fg_4 հօր
 26 g_7M_2 զորդին S զոր ի փխ զորդի
 27 $CDFg_3KLN_1O_1$ հոգոյն N_{146} հոգւոյ C ներքին I նոցին N_6 նորին
 փխ նորին
 29 $AB_1E_2g_4HKLM_1NOPT$ արտաքնոցս $FgM_{347}R$ արտաքնոցն S արտա-
 քոցս Ag_2LM_2 ամբով
 30 $gLM_{34}N_3T$ զրունքն α_1 բացեալ փխ փակեալ
 31 KT սրբէից R ներհուն չեղեալ փխ չէ իմացեալ
 32 g_3 և փխ ի S չիք ի CKP_2 քրովբէից S քերովբէից N անհուն փխ
 ներհուն $ABDg_{2347}HKLNT$ եղեալ R չէ իմացեալ փխ ներհուն չե-
 ղեալ
 33 g_4 չիք ի g_3 հրշտակեաց $CE_2g_6M_2$ անմտացեալ (g_1 ներհմտացեալ)
 փխ անհմտացեալ
 34 $Dg_7M_2N_1ST$ ստորայնոց $FgKLM_{1347}N_3O_5P$ ստորնայնոցս N_6 ստո-
 րայնոցն P_3R ստորայնոցս
 36 $ABCFHM_2PR$ վերուստն
 37 g_4 քեզ փխ թէ T աստուած մյուսները, բացի Fg_1 -ից զաստուած N_1
 սբ չիք g_7 ատեցեալ (L նայ ելեալ) փխ նայեցեալ
 35 g_3 չիք ըստ D_2 բնութեամբ g_3 զբնութեանն
 40 FN_3S հօր է KT հօրն

- Որով երկինքն զոյացեալ,
 Եւ աշխարհի սինն հաստատեալ.
 Յորմէ երկրորդ լոյս արարեալ,
 Ի յառաջնոյն աղբերացեալ,
 45 Որք են հոգիք հարկաւորեալ
 Եւ ի սպասու միշտ առաքեալ.
 Որով երրորդ լոյսն ստեղծեալ,
 Քառից տարերցն բաղկացեալ,
 Զոր խորհրդեամբն պտակերեալ
 50 Եւ իւր ինքեան կերպարանեալ,
 Յանմահական դրախտին եղեալ,
 Ի յԱդենի, զոր էր տնկեալ,
 Իշխանական կամաւ պատուեալ
 Եւ պատուիրան զտունկն տուեալ:

 55 Իսկ Արուսեակն առաւօտեալ,
 Որ յամբառնալն խաւարեալ,
 Ընդ պարզեին մեր մախացեալ,
 Զոր յարարէն էր քնկալեալ,

- 41 $B_1g_7M_7O_1PT$ երկինքը Լ երկիրը զոյացեալ փխ երկինքն զոյացեա
 42 Վ սինը
 43 g_3 լոյսն C հաստատեալ փխ արարեալ
 44 C և փխ ի $Fg_{12356}M_{1237}N_3R$ յառաջնումն $BCD_1M_2O_{23}P_2$ աղբերա-
 ցեալ $E_2Fg_{234}LMN_1RST$ աղբերացեալ
 45 $BCD_1E_2Fg_4M_{24}$ հարկաւորեալը
 46 N_3 չիք ի g_{23} սպասոյ g_6 սպաս փխ սպասու CE_2M_{34} առաքեալը
 47 C երրորդ g_{23} երկրորդ փխ երրորդ $g_{123}M_{134}N_3OP$ լոյս
 48 g_7 բառիցն $ABCDEg_{24678}HIKLM_{24568}NOP$ տարերըն T տարերքն
 49 S յոր
 50 g_3 ինքեանը
 52 $ABCEFG_{14578}HKLM$ բացի M չից $NOP_{245}RST$ և փխ ի D_1 յԱդենի
 g_6KN_1 յԱդենի g_3 տնդեալ
 53 AFM_2NR կամաւ c աշխարհական փխ իշխանական
 54 g_2 զտունդն D տունկն
 55 C Արաւսեակն K Արիւսեակն N_6 Արուսեակ R յԱրուսեակ
 56 S յոր KP_3 ամբառնալն L յամբառնալն M_1 յամպառնալն
 57 g_6 պատուիրանն փխ պարզեին L մեղ g_6M_{23} մահացեալ փխ մա-
 խացեալ
 58 d_3 արարչէն T արարչին DgM_7 մեր (Է. մեղ) փխ էր Ag_7 ընդալեալ

- Հաւանական բան ընծայեալ,
 60 Ի ձեռն օձին զկինն խաբեալ,
 Աստուածական փառօք պատրեալ,
 Զբանալ աշացն խոստացեալ,
 Զոր դառնութեամբն ճաշակեալ,
 Յանմահական կենացն անկեալ:
 65 Նախ թղենեան այնու սփածեալ,
 Ապա զմաշկեակն եղեն զգեցեալ,
 Յարփիափայլ վայրէն ելեալ,
 Եւ ի յերկիր մահու ածեալ:

- Յոր աճեցեալ և յոռացեալ,
 70 Որդի զհայր փոխանակեալ.
 Երկիր ծննդեամբ մարդկան լցեալ
 Եւ յընդհանուրս ծաւալեալ:

-
- 59 Վ զհաւանական $g_{1238}M_{137}$ բանն ձայնեալ փխ բան ընծայեալ CE_2T
 ընծայեալ
 60 g_3N_1 կինն
 61 S էական փխ աստուածական N_1 փառն $Dg_{2346}LM_{137}N_8$ պատուեալ
 փխ պատրեալ T սակայն փառօք զնա պատրեալ փխ տողի
 62 P_2 դբանալն g_6 խոցոտեալ փխ խոստացեալ
 63 S յոր $ABCD_1E_2g_{45}LM_2NP_2St$ դառնութեանն D_2 դառնութեան Վ
 դառնութիւնն
 64 $g_{123}M_{1347}N_{38}OP$ փառացն M_{34} անգեալ R անցեալ փխ անկեալ
 65 Cg_6 նա փխ նախ D_2KL թղենաւն $g_{123}M_{13}$ թղենին K այն (M_6
 եղև փխ այնու) g_7HPR գփածեալ O_1 սպածեալ
 66 K և զմաշկեղենն յետոյ ոգեցեալ փխ տողի M_1 մաշկեակն M_2 զմաշ-
 կեկն $g_{123}M_{13}N_3P_{35}$ եղև (P_1 նախապես գրված յետոյ, ապա լուսանց-
 րում եղև) O յետոյ փխ եղեն
 67 N_{12458} յարփիափակ M_1 եղեալ փխ ելեալ
 68 $g_1M_{1367}N_3P_{45}$ անկեալ փխ ածեալ M_4P_{13} նախապես գրված անկեալ,
 ապա լուսանցրում՝ ածեալ
 69 $Cg_{34}KN_4O_{23}S$ զոր g_2 յորս $AB_1Fg_{57}N_3O_1$ յուռացեալ (B_2N_{38} ուռճա-
 ցեալ CE_2 բաղմացեալ M_2 յուռացեալ Վ յուռթացեալ) փխ յուռա-
 ցեալ g_8 69 – 70 տողերը չունի
 70 AN փոխանորդեալ փխ փոխանակեալ
 71 $Dg_{1236}KM_{1347}OPR$ մարդկան ծննդեամբ L ծննդեամբ S ծննդեամբ
 72 $AB_1E_2FgKLM_{13}NPR$ յընթանուրս M_2 յընթանուրս g_3 ծանուցեալ
 (L տարածեալ) փխ ծաւալեալ

- Որոց ի դէս էր զղջանալ,
 Զյանցանս հօրն ապաշխարեալ
 75 Եւ թողութեան մեղաց հասեալ
 Եւ ի յԱղին դառնալ դարձեալ:
 Բալց ցանկական ախտիւ զեղխեալ
 Եւ ի մարմին զողիս փոխեալ,
 Մինչև եղեն ջուրք հեղեղեալ
 80 Եւ սահանաց երկնից բացեալ,
 Զաշխարհ ամէն խորասուզեալ
 Եւ զամբարիշտս սատակեալ:

- Այլ տապանին ապրեցուցեալ,
 Զորս ի լինքեան էր ամփոփեալ,
 85 Զնոյ որդւովքն իւրովք փրկեալ,
 Որք ոչ զողիսն մեռուցեալ:
 Որոց ելեալ և տարածեալ

- 73 g_1LM_3PT յորոց $DgKM_{1367}R$ թէ փխ չոր $Dg_{345}M_{367}P_3R$ զղջացեալ
 LN_2 զղջանեալ
 74 $D_2Fg_3M_{134}N_{234}S$ զանցանս g_1 յանցանս N_{67} հօր R ապաշաւեալ
 փխ ապաշխարեալ
 75 $Ag_{145}M_{13}N_{58}O_{47}RS$ թողութիւն
 76 D_1 յԱթին g_6 յԱղինին և զառնեալ M_1 զարձին փխ զարձեալ
 77 $AE_2B_2N_5$ աղտիւ K աղտիւ Cl զեղեալ $DFg_2HKM_{131}P_{11}N_3S$ զե-
 խեալ N_4 լցեալ (P_5 սեխեալ) փխ զեղխեալ
 78 $LM_3NO_2P_{345}$ զհողիս C կոխեալ (M_2 եղեալ) փխ փոխեալ
 79 F եղեալ փխ եղեն $B_1g_7HLM_{28}N_{456}OP$ չորքք $CDE_2g_{46}R$ չորքք
 $g_{1235}M_{13}$ չորքք $g_{125}M_6$ հեղեալ (M_3 հասեալ) փխ հեղեղեալ
 80 $AD_2E_2g_{348}N_4$ տահմանաց M_6N_{58} բանալ փխ բացեալ
 81 $g_{123}M_{134}N_3O_{345}P$ զաշխարհս (P_2 նախապես զոված զաշխարհս, ապա
 կարմիր բանալով զաշխարհս) g_5O_{12} յաշխարհս g_1 յաշխարհս
 82 $CDE_2g_1-4KLM_{13467}N_{13}R$ զամբարիշտն g_6 զամբարիշտն g_7N_4P
 զամբարիշտն
 83 g_3 տակաւին փխ տապանին M_2 ամբեցուցեալ փխ ապրեցուցեալ
 84 $CE_2FLM_2O_{12}$ զոր $ADFKLM_1NS$ անփոփեալ g_3 անփոփեալ
 85 B_1 զնո g_4 եւ զնոյ փխ զնոյ $AD_1Fg_5N_{31}$ որդւովք CD_2 $g_{46}HLM$
 $O_1P_{13}RT$ որդւովքն g_{12} որդւովք KNP_1S որդւովք M_3S իւրով
 86 K զողիսնին CE_2M_{268} մեղուցեալ փխ մեռուցեալ
 87 P որոյ D չեղեալ (g_4 ցեղեալ) փխ ելեալ

Եւ Վերստին աշխարհ շինեալ,
 Ազգ ըստ ազգի զու բաժանեալ
 90 Յորդոցն իւրոց, զոր էր ծնեալ:

Ի Սեմայ Եբել սերեալ,
 Եբրայեցիք են անուանեալ³,
 Ուստի փրկիչն մեր ծնեալ⁴,
 ՅԱբրահամեան տոհմէն յայտնեալ:
 95 Եւ ի Քամայ Քանան ելեալ⁵
 Եւ զանիծից մասն ընկալեալ,
 Յորմէ ծնունդքն խաւարեալ
 Առ ի լուսոյն յերկնից ծագեալ:
 Իսկ Յաբեթի զմեզ Վիճակեալ.
 100 Նախ զԳոմեր եղև ծնեալ⁶,
 Եւ ի սմանէ զուլով յայտնեալ
 Այն, որ Թիրասն կոչեցեալ:
 Մննդեամբ անդուստ իսկ յառաջեալ
 Եւ Թորգոմայ սա հայր եղեալ,

- 88 μ_3 աշխարհս P զաշխարհ T աշխարհս
 89 CE_2 ազգի փխ ազգ
 90 $B_2CE_2g_{125}HKLM_{14}N_{12}OP_{34}S$ յորդոցն D_1F յորդոց D_2O_5 յորդոց
 91 c ծնեալ (LS սիրեալ) փխ սերեալ
 94 CE_2M_2 յԱբրահամէն D յԱբրահամէ $g_{125}M_1O$ Աբրահամայ g_3KM_{367}
 OP Աբրահամու $g_{158}M_{13}$ տոհմին g_4 տոհմեան
 95 c Քանա փխ Քամայ $Fg_6M_1O_5P_{345}$ եղեալ փխ ելեալ
 96 g_5 կալեալ փխ ընկալեալ
 97 P_4 յորժամ փխ յորմէ $ABEFg_{478}HLM_{2578}N$ բացի N 3-ից RST
 ծնունդք Ch ծնունդ էք $g_{15}KM_3$ ծնունդն P ծննդօքն
 98 H յերկնից լուսոյն
 99 g_1M_{13} ի փխ իսկ F Յարեգի g_1-3M_{13} Յարեթէ N_{24} Արեթի $g_{24}M_3$
 մեզ
 100 AN_1 զԳոմոր (CE_2M_{28} զԳոմեր M_8 զԳոմեր g_3 զԳամիր) փխ
 զԳոմեր
 101 M_1 Է'ի փխ և ի
 102 ABg_7hNP_2T Թիրակն (c Թիրուան F Թերասն g_6 Թիւրասն O_1P
 Թիրասկն) փխ Թիրասն
 103 D անդունդ փխ անդուստ g_3O_3 անտուստ K տառջեալ
 104 F ի փխ և FK Թորքոմա

105 Յորում Մովսէս ազգաբանեալ,
 Եւ աստանօր զմերսն թողեալ:

Այլ Թորգոմայ զՀայկ ծնեալ⁸,
 Յորմէ և Հայք մեք անուանեալ:
 Յաշտարակին մին սա եղեալ

110 Եւթանասնիցն, որ զնա շինեալ:
 Ի տրոհական լեզուացն լեալ,
 Հայք ի սորա մասին հասեալ,
 Որոյ յաշխարհս մեր եկեալ
 Եւ ծննդովք զսա լցեալ:

115 Արամանեակ անդրանկացեալ,
 Որով Արմէնք մեք կոչեցեալ,
 Քանզի յաղթող ազգաց եղեալ
 Եւ քաջութեան անուն առեալ:
 Եւ ի սմանէ Կադմոս ծնեալ,

105 $Cg_{1-3}M_{134}N_3O_5$ յորմէ M_4 Մօսէս

106 g_4 Թաղեալ փխ թողեալ

107 D_2F Թորքոմա D զՀայքն g_3 հհայքն փխ զՀայկ $g_{56}T$ զՀայկն

108 Dg_4 որով cg_8M_{267} յորում LR և մեք Հայք D_2 hM_7O_5 մեր

109 g_3 յաշտարակէն

110 $CD_1g_4N_1$ եւթանասնից K յօթանասնիցն P_{13} յիւթանասնիցն Վ
 յեւթանասնիցն

111 $g_{15}LM_{34}$ ելեալ (M_1N_3 եղեալ) փխ լեալ g_7HP լիեալ N_4 տրոհական
 լեզու ընկալեալ փխ տողի

112 L սորին փխ սորա E_2 մասինս

113 g_4 որոց g_6 որ S աշխարհն L մերկ փխ մեր g_3 հասել փխ եկեալ

114 $Ag_{1356}KLM_{134}NOPR$ ծննդօք S ծննդովքս R զնա փխ զսա S սա

115 B_2M_3 Արմանեակ D անդրակացեալ g_{17} 115—116 (g_7 115—148)
 տողերը չունեն

116 g_3OP Արմեանք O_5 մեր CH կոչեցեալք g_3 կոչեցաք M_2N_3 անու-
 նեալ փխ կոչեցեալ M_4 նախապես զրկած կոչեցեալ, ապա լու-
 սանցքում անուանեալ

117 $g_{1-35}M_{13}OP$ գտեալ փխ եղեալ M_4 նախապես գտեալ, ապա լու-
 սանցքում եղեալ

118 g_4N քաջութեամբ

119 CE_2LM_2 Կաթմոս

- 120 Այն, որ զԲեկայն գալ զեկուցեալ,
 Զոր և Հայկինն ծանուցեալ,
 Արիաբար զդիմի հարեալ,
 Զլայնալիճն լի քարշեալ
 Եւ շեշտ կրծիցն զթափ անցեալ:
- 125 Այս գովեստի արժանացեալ
 Նահապետին նախնի գործեալ:

- Արմանեկայ որդի եղեալ,
 Որ Արմայիս էր անուանեալ,
 ՅԱրմայիսայ գոլով յայտնեալ
- 130 Ամասիայն անուանադրեալ:
 ՅԱմասիայն եղև ծնեալ
 Այն, որ Գեղամն կոչեցեալ:
 Ի Գեղամայ Հարմա ելեալ,
 Եւ ի Հարմայ Արամ ծնեալ:
- 135 Եւ այլ բազում գոն համարեալ,
 Որ ի սոսա են յարմարեալ,
 Զոր աւելորդ թուի վարկեալ,

- 120 L. այն g_8 զԲեկին K զԲեկեան $E_2g_{135}LM_{13}N_3OP$ զոլ փխ գալ
 121 $g_{158}LM_{13}N_4$ Հայկին գայն g_4 այս գովեստի արժանացեալ փխ տողի
 122 M_1 զիմի g_4 Որ Արմայիս էր անուանեալ փխ տողի
 123 L զի փխ լի g_4 ՅԱրմայիսայ գոլով յայտնեալ փխ տողի
 124 CE_2P_{13} զշեշտ c շիշ փխ շեշտ $g_{1-3}M_4O_{235}$ Վ թափ անցեալ g_4
 Ամասիայն անուանադրեալ փխ տողի
 125 $E_2FM_{24}OP$ սա (RS այլ M_8 նա) փխ այս
 126 Ag_4N նահապետի C նախապետին. բացի Ag_4N -ից մյուսները՝ նախ
 ներգործեալ փխ նախնի գործեալ
 127 Ag_4N Արմանեկայ E_3 Արմանայեկա
 128 hO_4 Արմանիս M_1 Արամաիս
 129 D_1 յԱրմայիսեայ g_3OP յԱրմայիսէ P_3 յատնեալ
 130 AB_1FIIIP_4S անուանադրեալ N 130—131 տողերը չունի
 131 $Fg_{15}M_1$ յԱրմասիայն N_3 յԱմասիայ
 133 F զԳեղամայ F եղեալ $g_{145}M_{34}O_3PS$ եղեալ g_3 ծնեալ փխ ելեալ
 134 $DgKM_{13}OP$ շիք և D_1gO_1P Հարմայէ (g_6 Հարմանէ) D_2 Արմա KM_3
 O_{23} Հարմէ M_1 Հարմաէ OP յԱրայ փխ Արամ
 135 B_1 զո $CgM_{245}OP$ զոլ FLS զոյ
 136 $CE_2M_{28}S$ սորա

- Ծուլագունից լուր ծանրացեալ:
 Բայց այս նոցա յանգէտ չեղեալ¹⁰,
 140 Որ զՔերթողին տառ վերծանեալ¹¹:
 Քանզի պատմէ թագաւորեալ
 Զանուն Պարոյր նախագամեալ¹²
 Եւ զՏիգրան ի վերջ յանգեալ¹³,
 Զյոքունս ի մէջ սոցա կարգեալ,
 145 ԶԱրայն բնութեամբ զեղեցկացեալ¹⁴
 Եւ զՀրաշեայն դիմօք վառեալ¹⁵:
 Եւ զայլ բազումս շարագրեալ,
 ՅԱրշակունիսն հասուցեալ:
 ՅԱբրահամէ ազգաբանեալ¹⁶,
 150 Յորմէ Քետուրն եղև ծնեալ,
 Որ զաւետիսն հաստատեալ,
 Յիրմէ ազգաց թագաւորեալ:

Արդ, ի սորին զարմէ սկսեալ
 Պարթևական տոհմ անուանեալ,

- 137 CE_2M_2 Թիւ տրարեալ փխ թուի վարկեալ K վարեալ փխ վարկեալ
 138 g_3 ծուլագնից CE_2 ծանուցեալ K ձանձրացեալ
 140 Fg_3S որք T զքերդողին g_1-35M_{13} ճառ փխ տառ
 142 $Fg_{256}M_3$ Պարուր P Պարոյն
 143 $g_{135}M_{13}OP$ Տիգրանս L Տիկրան R Տիգրանն K վերջքն M_1 վերջն
 $BFg_{23}LO_2-4$ անկեալ (M_1 գտեալ) փխ յանդեալ
 144 g_3 մէնջ փխ մէջ $g_{2356}M_{134}OP$ նոցա փխ սոցա h սոցին կադեալ
 փխ սոցա կարգեալ
 145 D յԱրայն $g_{125}KM_3$ զԱրէն M_1 դօրէն փխ զԱրայն F բնութիւն
 146 D զՀրաշան g_1M_1 զՀրաշէն g_2 զՀրաշեան $g_4KNOPRS$ զՀրաշայն g_{56}
 զՀրաշէն L զՀրաշայ g_3M_3 զՀրաշեայն պայծառ փխ և զՀրաշեայն
 147 L այլ փխ զայլ g_4N_1 շարագրեալ փխ շարագրեալ
 149 $Ag_{3-5}LMN_{16}O_2$ զԱբրահամէ g_6 յԱբրահամեալ
 150 N_1 Քեթուրն
 152 $AFgKLM_{134}NOPRS$ յորմէ փխ յիւրմէ
 153 KO_2R որդի փխ արդ ի BII սաորին (cF սոսին) փխ սորին cF
 յամս (g_7 զարմէն) փխ զարմէ g_1 ծնեալ (L սիրեալ O սերեալ)
 փխ սկսեալ
 154 N_3 պարդեական փխ Պարթևական CEM_2 տոհմն

- 155 Ուստի Արշակ թագաւորեալ¹⁷,
 Արշակունի ազգն ցեղեալ
 Եւ զքաղաքն Բաճլ առեալ,
 Պահլաւունիք անդ կոչեցեալ:
 Մի՛ ազգ միապետեալ,
 160 Արեւելեան կողմանց տիրեալ,
 Զաղեքսանդրեանսն փախուցեալ,
 Ի Դարեհի գահուն նստեալ:
 Եւ սորա այսպէս քաջացեալ,
 Եւ գերագոյն յոքունց եղեալ,
 165 Զարքայական թագն ստացեալ,
 Արտաշեսի որդւոյ թողեալ:

Որոյ փոխան գոլով նստեալ

- 155 C Արշակա եալ փխ Արշակ թագաւորեալ
 156 g_{36} ազգացն N_1 յազգէ ՕՐ ազգաց g_6 եղեալ փխ ցեղեալ
 157 K զքաղաք $CEg_7LM_{26}N$ Պահլ g_6 Պալլի K Պալհաւ R Պալհ
 158 $AN_{68}O_4$ Պալհաւունիք $DFg_{24}hT$ Բալհաւունիք $g_{158}M_{13467}N_3$ Բահ-
 լաւունիք
 159 $g_4LO_{23}P$ զի փխ մի g_7 միաբան (N_6 ազգ մի ցեղ) փխ մի ազգ
 A ազգք g_3M_3R ազգի (R ազգ) զնա O_1 ազգիքն K ազգ եղեն
 160 A ճախապիս արեւելեանց, ապա ց-ն ջնջլամ, $g_{38}M_4NOR$ արեւելեանց
 O_5 յարեւելից g_6 կողմին cg_7 կողման F սիրեալ փխ տիրեալ
 161 $ABNO_{23}P_2$ զԱղեկսանդրեանսն $CEM_{13}N_3P_{45}$ զԱղեքսանդրեայսն F
 զԱղեկսանդրեանս g_1 զԱղեկսանդրեայս նա g_4O_1S յԱղեկսան-
 դրեանսն g_6 զԱղեքսանդրեանսն LO_2 յԱղեքսանտրեանսն $M_3P_{13}R$
 զԱղեկսանդրեայսն
 162 $ABCEFHLM_{256}NP_{23}RT$ Դարեհին S Տարեհուն g_{15} գահոյս g_3 գահի
 g_7 գահոյ K գահուս մյուսները, լացի g_6L -ից գահու M_8 102—200
 տողերը չունի
 163 E_1M_{137} ապա փխ սորա R տոսա O քաջացեալ
 164 A զերազուն յոքունցն $DFg_4HKN_{12}P_{12}$ յոքունց g_8 164—197 տո-
 դերը չունի R ոքունց
 165 Ag_3KT զարքայական $g_{14}LP_{135}$ յարքայական N զարքունական փխ
 զարքայական
 166 $Ag_{457}N$ Արտաշեսի N_3 զԱրտաշեսի $CE_2FgLM_{14}N_{12}O$ որդոյ g_4P_4
 որդւոց R որդի K 166—167 տողերը չունի
 167 g_4 որոյ M_3 որով

- Այն, որ Արշակ Մեծ անուանեալ,
 Զպատերազմ ազանց վանեալ,
 170 Զընդդիմամարտս յաղթահարեալ,
 Նաև հղբօր ձիր պարգեհեալ,
 Որ Վաղարշակն էր անուանեալ,
 ԶՀայաստանեայց աշխարհ տուեալ
 Եւ աստանօր թագաւորեալ:
 175 Որոյ զօրօք բազմօք եկեալ,
 Մակեդոնեանց յաղթող գտեալ,
 Զարքայական դահ յօրինեալ
 Եւ նախարարս հաստատեալ:
 Քաղաքական օրէնս եղեալ
 180 Եւ բարիոք կարգաւորեալ
 Եւ յետ ամաց ինչ վախճանեալ,
 Մերն Արշակայ թագաւորեալ:

Այն, որ զՊոնտոս գոլով գերեալ

- 168 M_1 կոչեցեալ փխ անուանեալ
 169 FKRS ազգաց փխ ազանց
 170 E_1 զընդդիմամարտս g_6O_5 զընդդիմամարտսն M_{137} զդիմամարտս P_{13}
 զընդդիմամարտսն P_{45} զընդդիմամարտսն
 171 g_3 սա և փխ նաև K եղբօրն LP_4 ձեր փխ ձիր
 172 M_2 չիք որ OP Վաղարշակ CEFMN₃RS առձայնեալ փխ անուանեալ
 173 AP_4 զՀայաստանեայց CDEF g_{2356} M_{24} OS զՀայաստանեայց L զՀայաստանայց $N_{12}P_1$ զՀայաստանեայց DgO_1P_{135} աշխարհս g_5O_{23}
 յաշխարի g_7Hh տիրեալ K առեալ փխ տուեալ R ի Հայաստանեայց
 յաշխարհ առեալ փխ տողի
 175 N_1 որոք $N_{25}-7$ որոց M_6 բազում
 176 B_2H Մակեդոնեանց g_{15} Մակեդոնեան $g_{26}O_{23}P$ Մակեդոնեանցն
 g_3RS Մակեդոնեայց K Մակեդոնեայց յաղթահարեալ փխ տողի
 177 CEM₁₂₆₇ 177—178 տողերը չունեն g_3KL դարբասական g_4O_1P յարբասական S օրինեալ
 179 A քաղաքական Dg_7 քաղաքական D_2 յօրէն g_3 յօրէնս g_2 179—
 222 տողերը չունի P_4 զօրէն եղեալ կարգաւորեալ փխ տողի
 180 B_2 բարձրօք N_3T բարձրօք P_4 և բարձրօք քաղաքական փխ տողի
 181 Cc 181—190 և g_4 181—182 տողերը չունեն
 182 FNR մեր g_1 մեծն (K մեծ) փխ մերն
 183 LS զՊոնտոս N_3 Պոնտոս N_1 գրեալ փխ գրեալ

- 185 Եւ յաղթութեան նշան թողեալ.
 Զի անարի արձան առեալ,
 Յեզր ծովուն մեծի կանգնեալ
 Եւ զեռնական արեամբ մխեալ,
 Տիգրան զթափ իմն անցուցեալ:
 Զոր և Յունացն զայն տեսեալ,
 190 Իբր աստուծոյ երկրպագեալ,
 Որք այժմ զմեզ գոն աղարտեալ,
 Զանթագաւորքս պարսաւեալ:
 Բայց մեր ի յայս ոչ պանծացեալ,
 Զի ըստ մարմնոյ գոյ ներգործեալ:

 195 Այլ այս քաջի վախճան հասեալ,
 Արտաշեսի մերոյ նստեալ
 Եւ յերկրորդին գահ չհաւանեալ,
 Զնախնականն յափշտակեալ:
 Սա զօրս անթիւս ժողովեալ,

- 184 M_3 նշանս K ցուցեալ (M_{13} տուեալ) փխ թողեալ
 185 g_1 այն արի փխ անարի
 186 N_4 եղիւր S ծովու մեծին $ABFLM_1$ կանկնեալ
 188 $CDLS$ տիգաւ Dg_4KO_3 ընդ թափ g_{135} թափ g_7 զթափն Hh զթագն
 փխ զթափ
 189 E_2 յունանդն
 190 $CEH.M_2T$ երկիրպագեալ
 191 S կան (T գոյն) փխ գոն O_4 191—192 տողերը չունի
 192 M_1 զանթագաւորք M_4 զանթագաւորոս N_3 զանթագաւորս R զան-
 թագաւորքն O_{25} պարս առեալ փխ պարսաւեալ
 193 $AE_2g_6N_3S$ պանծացեալ g_7 պապանծեալ փխ պանծացեալ
 194 AB_2N_7 գոն $B_1E_2N_{25}$ գո g_{135} էր (T գոյն) փխ գոյ
 195 E_3 սա (g_6 իսկ) փխ այլ M_{67} այս L քանի O քաջի B_1O առեալ
 (R հատեալ) փխ հասեալ
 196 Eg_1N_1 Արտաշեսի F Արտաշի K և Արտաշես Dg_4 հասեալ ($g_{36}K$
 հատեալ) փխ նստեալ
 197 K ի փխ և M_{45} յերկրորդի R յերրորդին g_6 գայլ հաւանեալ փխ
 գահ չհաւանեալ FS չաւանեալ Hh չհանեալ փխ չհաւանեալ
 198 S ափշտակեալ T յաշակերտեալ փխ յափշտակեալ
 199 Dg_6KM_3 նա փխ սա

- 200 Ըստ քարադէղն կարկառեալ
 Եւ յարեմուտս խաղացեալ,
 ԶԼիւդացոց արքայն կալեալ:
 Զընդհանուր ծով հնազանդեալ
 Եւ ղցամաքս նուաճեալ:
- 205 Քան զԱղեքսանդր վեհ եղեալ,
 Պոլիկրատեայ գովաբանեալ:
 Որ նետաձիգ զօրացն եղեալ
 Եւ զմիջօրեայն մթացուցեալ.
 Եւ այլ յորունս արիացեալ
- 210 Եւ զԿրիստոսն տապալեալ,
 Յիւրոց զօրաց գոլով խոցեալ,
 Յորմէ վախճան մահու առեալ:

- 200 DM_1 չիք ըստ $g_{136}R$ և փխ ըստ Dg_3KLM_1 դարադէղն (T քարադէ-
 զըս) կառկառեալ
- 201 O ժամանեալ փխ խաղացեալ
- 202 $AFHg_{256}KLM_{134}RS$ և qL իւթացոց OP_5 qL իւթացոց $P_{134}qL$ իւթացոց
- 203 $AFg_1LM_1N_{27}ST$ զընթանուր D $ընդհանուր$ g_4 $ընթանուր$ g_1OP_2
 ծովն K $զծով$
- 204 $CEg_{16}M_2$ զցամաքսն O_1P զցամաքսն
- 205 $ABFg_{14}N_{1257}P_{23}T$ զԱղեքսանդր O զԱղեքսանդրն N_4 սա վեհ
- 206 D_2 Պողիկրա F Պոլիկրատէ $g_{14}K$ Պողիկրատա g_3 Պողիկարուա (L
 Պոլիկարուա) փխ Պոլիկրատեայ g_6 Պոլիկրատէս R Պոլիկրատա C
 գոհարանեալ փխ գովաբանեալ
- 207 L նետաձիք g_4 չիք զօրացն Cc ելեալ փխ եղեալ
- 208 g_3O չիք և A զմիջօրեա $DL M_2$ զմիջօրայն g_{15} զմիջօրեայն g_3 զմի-
 ջօրէն g_6 զմիջօրէն g_4 զմիջօրոցն M_1OR զմիջօրեան g_1 մթնացու-
 ցեալ K մինչ միջօրեայն նսեմացեալ փխ տողի
- 209 g_1KO ալ և KR ոգունս T յորուն K յարիացեալ
- 210 $CcEFLMN_3S$ մինչ ($LM_{14578}N_3$ մինչև S մի զի) զԿրիստոսն ($g_{36}M_3$
 զԿրիստոսն) տապալեալ փխ տողի Dg_4K զԿրիստոսն B_1PT զԿրիստոսն
 R մինչ զի զԿրիստոսն տապալեալ փխ տողի c կատարեալ փխ
 տապալեալ
- 211 K յորոց $DgKLM_3O_{145}P$ զօրացն եղև (P_2 նախապես եղև, ապա լու-
 սանցքում նույն գրչի կողմից զոլով)
- 212 O_1 որմէ B_2g_6 հասեալ փխ առեալ

- Ապա Տիգրան թագաւորեալ,
 Այն, որ Միջինն կոչեցեալ:
 215 Զյունական զօրսն հարեալ,
 Ի Պաղեստին նա արշաւեալ,
 ԶԳաբիանն փախուցեալ
 Եւ զՄիհրդատ յինքն կալեալ,
 Հռոմայեցւոց զօրացն յաղթեալ
 220 Եւ զԿրասոս մահացուցեալ:
 Ի Պաղեստին զօրս առաքեալ
 Եւ զՀիւրկանոս գերի ածեալ.
 Զհռոմայեցիս պարտէ դարձեալ
 Եւ իւրովի նա վախճանեալ:
 225 Զորմէ որդին զթագն առեալ,
 Որ Արտաւազդ էր անուանեալ,
 որ քաջութեան անուն չառեալ
 Այլ զորովայնն մեծարեալ,

-
- 213 M_1O_4 Տիւրան փխ Տիգրան
 214 $g_{135}O_{245}$ Վերջինն փխ Միջինն N_3 միջինքն
 215 A դյօնական O_3 Ի յունական T զօրն R հատեալ փխ հարեալ
 216 g_6 ու փխ Ի AN Պաղեստի R Պաղեստինաւ փխ Պաղեստիննա g_4
 Պաղեստին N_4 սա փխ նա
 217 III զրազիանն փխ զԳարիանն M_1 զԳարիանունն $M_{45}N_3$ զԳաբիա-
 նոսն M_7O_4 զԳարիոնն
 218 BCEgHKLMO₁₄₅PT Ընկալեալ փխ կալեալ
 219 BP₅ Հռովմայեցւոց CDEFG₁₃₆KM₁₃₄NOP₃RST Հռովմայեցոց g_4 Հռո-
 մեացւոց g_5 L Հռովմայեցոց BCDEFKMFIRST զօրաց փխ զօրացն
 220 DgR զԿրատոս (K զԿրատիոս M_{28} զԿրատա) փխ զԿրասոս
 221 F նա փխ Ի ABHLNRT զօր փխ զօրս P₂ Ուսապեա զօր, ապա
 կտրմիր քանարով զօրս
 222 K զՀիւրկանոս
 223 BN₄OP₅ զՀռովմայեցիս g_4 զՀռովմայեցիս g_6 զՀռովմայեցիս g_7 Ի
 Հռովմայեցիս
 224 B₁g₂HKO₁ Իւրովին K չիք նա
 225 g_1 որ և T որդէ փխ յորմէ
 226 $M_{37}O_1$ Արտաւազ P₁₃ Արտաւազոս Ag₄ Իր փխ էր M_1 է
 228 L զորովանն g_3O պարարեալ փխ մեծարեալ

- Մինչ ի վախճան խենեշացեալ,
 230 Եւ նախատինք նախնեացն եղեալ:
 Զսա Արջամ փոխանակեալ,
 Որ և Արշամն կոչեցեալ.
 Արտաշեսի որդի եղեալ,
 Եւ Աբգարու հայր անուանեալ,
 235 Որոյ ամաց քանեաց կեցեալ,
 Խաղաղական կեանս ստացեալ
 Եւ բարիորդ վախճան առեալ:
 Զկնի Աբգար թագաւորեալ:
 Յայսմ վայրի իմ նորոգեալ,
 240 Եւ փրկութիւն ինձ երեւալ,
 Զի աստուծոյ Որդին ծնեալ
 Եւ յանիժիցն զիս գնեալ:
 Բայց Աբգարու զԵղես շինեալ¹⁸
 Եւ անդ զաթոռ իւր հաստատեալ:

230 g₂₇FLM₇R նախնեաց

231 g₃ ի սա R զնա փխ դսա H Արջամբ M₆ Արջամն

232 FR այն որ փխ որ և g₃ Արշամն (R Արշակ) փխ Արշամն

233 Ag₅NP Արտաշեսի

234 g₂₃₄₆M₃OP₃-5 որ փխ և D₂ 234-235 տողերը չունի

235 D₁ որ և K որոց g₆ Քանի ABDE₁GHKLO₂₃₅PT եղեալ (M₇N կա-
ցեալ) փխ կեցեալ

236 N₁S կեան

237 B₁ բարուորդ E₁M₅N₃P₁₃₄ բարուորդ CEF.MN₃RS սա վախճանեալ փխ
վախճան առեալ

238 B₂T Աբգարու

239 F յայսմն S յայս իմ Dg₄ մեղ (gK զմեղ O մեղ) փխ իմ M₃ Գա-
խապես իմ, լուսանցքում զմեղ

240 DgKO₂₃ մեղ փխ ինձ M₃ Գախապես ինձ, այլ գրչի կողմից ուղղած
մեղ

241 N₁ որդի

242 g₂₃₅OP յանիժից g₄ անիժիցն DgKO₂-5P զմեղ (g₁ մեղ) M₃ Գա-
խապես զիս ապա լուսանցքում այլ գրչի կողմից զմեղ c գնեալ
(M₅ փրկեալ) փխ գնեալ N 242-րդ տողից նետո ունի.

Վասն իմ աստուածն մարդ եղեալ,

Զի զմեղ յերկրէ յերկինս հանեալ,

- 245 Ընդ Հերովդէս խաղմ արարեալ,
 Զեղբօրորդին իւր սատակեալ:
 Զփրկչական լուրն լուեալ
 Եւ ըղձական նամակ գրեալ՝
 Ի փոքրագոյն քաղաք իւր գալ
- 250 Եւ բժշկել զինքն ախտացեալ:
 Այլ և Լստուած խոստովանեալ
 Եւ անդրանիկ Հօր դաւանեալ,
 Որում զերթալն ոչ յանձն առեալ
 Բայց անդրադարձ թղթին յղեալ.
- 255 Երանի՜ աշնմիկ, ասացեալ,
 Որ հաւատայն յիս՝ ոչ տեսեալ:
 Քանզի զինէն գոյ ասացեալ,
 Մարգարէիցն վկայեալ՝
 Ի տեսողաց զիս անարգեալ

- 243 cEFLMRS զԵԴԵ K զԵԴԻՆ ց₁ զՈԼԸՏԱՅ ց₅ զՈԼԸՏԱՅ ց₂ Գախապետ
 գրված զԵԴԵՍ, ապա կարմիր քանաքով զՈԼԸՏԱՅ
- 244 M₅ անտ O₁₂₅R զաթոռն S աթոռ R չիք իւր
- 245 FN₃R անդ փխ ընդ CEg₁KT Հերոգէս
- 246 M₁ զեզրայր որդին N₃ զեզբար որդի
- 247 AhLM₂₅NR և զփրկչական ցM₁₃₇OT և զփրկական S զփրչական
- 248 F յըզձական ց₃ զըզձական ց₃ զզջական փխ ըզձական M₃ Գախա-
 պետ ըզձական, ապա լուսանցքում այլ գրչի կողմից զզջական
- 249 ց₄M₃ զփոքրագոյն CDEFgMOP₁₄₅RS քաղաքն P₃ Գախապետ գրված
 քաղաք, ապա կարմիր քանաքով քաղաքն M₁₃ չիք իւր K 249—
 250 տուկեր չունի
- 250 CE₂M₃—S ի փխ և ց₁ զնա փխ զինքն
- 251 C չիք և
- 252 t չիք և
- 253 ց₆ իսկ տէրն երթալ փխ որում զերթալն L զերթեալն P₂ յանձ
- 254 ց₁₃₅M₇OP այլ փխ լայց ց₁ թղթոյն ց₃ թխթոյն LN₁ թխթին S
 թխտին ց₆ եղեալ փխ յղեալ
- 255 ABCeFg₁₈HKMST տաէ Dg₃LM₃ տսեալ ց₁₂₅ տսել և հասեալ
- 256 ց₁ որք BM₁PT հաւատա B₃CEg₁HLm₄O₂ հաւատան K զիս փխ յիս
- 257 D₂FKN₁R յինէն ց₁₃HM₂N₄S զյինէն AP₂ Գախապետ գրված Գոյ,
 ապա վրան գրված I, այսինքն գոլ ց₃P₁₃ գոլ M₁ գոն
- 259 ց₇ տեսողաց

- 260 Եւ յանտեսից երկրպագեալ:
Աստ հրճուիմ հս ցնծացեալ,
Թագաւորաւս իմ պանծացեալ,
Զի քան զԹովմաս յառաջացեալ,
Զերանութիւն մարդկան բերեալ:
- 265 Բայց նախարարքն անդրէն դարձեալ
Եւ ղնամակն առ նա տարեալ.
Զառհաւատչեայ յոյս խոստացեալ,
Զաշակեիրտին գալն ասացեալ:
Իսկ տէրն մեր ղիրան լցեալ
- 270 Եւ ղհայրական կամս արարեալ,
Յերթայեցւոցն չարշարեալ
Եւ ի խաչին վասն իմ մեռեալ,
Երեքօրեայ նա յարուցեալ
Եւ ուստի էջ՝ անդրէն ելեալ:

- 260 $\text{CEFG}_6\text{M}_2\text{RS}$ յանտեսիցն K անտեսիցն 1 երկրպագեալ
261 $\text{CEFG}_{15}\text{KM}\text{O}_{25}\text{RS}$ արդ փխ աստ g_6 , իսկ աստ O_1 արդ այստ O_3
արդ և փխ աստ P այլաստ g_1 հրճուի
262 hM_6 Թագաւորիս S պանծացեալ
263 R քանգի փխ ղի քան C Զթովմա g_1 ղԹովմա g_7St ղԹովմա M_3
յառաջեալ
264 g_1 ղերանութիւնն R ղերծանութիւն փխ ղերանութիւն
265 FM_{124} անդէն $\text{g}_{1568}\text{O}_{23}$ 265—266 տողերը չուցեց
266 F ղնամանակն Dg_4M_{13} բերեալ (և տիրեալ) փխ տարեալ
267 g_4 յառհաւատչեա KL ղառհաւատչա M_3 ղառհաւատչայն N_{34} առ-
հաւատչեա R յառհաւատչայ cD_2 յոյժ փխ յոյս
268 CEM գնալն (L գոլն) փխ գալն
269 K ղիւրն R ասացեալ փխ լցեալ
270 O_{23} հայրական g_6 կամսն N_3 կամ R կատարեալ փխ արարեալ
271 $\text{CDg}_{1-3}\text{KM}_1\text{NO}_1\text{T}$ յերթայեցոցն LP_{13} չերթայեցւոցն B_2 խաչեցեալ
փխ չարշարեալ
272 g_6 սուրբ բեռեալ փխ վասն իմ մեռեալ N_{134} 272-րդ տողից նետո
ուցեց.

Ի ղերեզման մահու իջեալ

Եւ ղդժոխս աւար առեալ:

- 274 $\text{g}_{126}\text{M}_{1-3-5}$ էջն $\text{Dg}_4\text{P}_{134}$ անդէն K անդր փխ անդրէն CEM_{138} ղար-
ձեալ փխ ելեալ M_4 նախապես գրված ղարձեալ, ապա լուսանցքում
ելեալ

- 275 Եւ դաւեաթիս Հօրն առաքեալ
Առաքելոցն հոգիացեալ,
Որք զԹադէ առ նա յղեալ¹⁹,
Հաստ որում ինքն էր խոստացեալ:
Որոյ յՈւռհա քաղաքն եկեալ,
280 ԶԱրգար յախտից ցաւոց բուժեալ
Եւ ի հաւատս հաստատեալ,
Յառաջագոյնն դաւանեալ:
ԶԹագաւորն մկրտեալ,
Զամենեսին լուսաւորեալ,
285 Յարեւելեայսն անդուստ ելեալ
Եւ անդանօր գոյ կատարեալ:
Այլ Արգարու նամակ գրեալ
Եւ առ Տիբիր կայսր առաքեալ,

275 g₃RT դաւեաթիս LT հօր

276 Fg₁LN₈R առաքելոց

277 DgOPR որ g₆ և փիւ որք K որք և OP զԹադեոս (O₁ զԹաթէոս)
R զՏաթէ S զԹաթէ T զԹաադէ

278 S ըստ ումն փիւ ըստ որում N₁ որումն M₂ և ինքն M₁ չիք էր

279 F յորոյ L որու B₂g₁₅M₂₅OP յՈւրհա g₇ Հուսա L Հուրհա R Ուր-
հա S յուռհայեցիքն փիւ յՈւռհա քաղաքն g₁₃₅M₁O քաղաք M₁O₁
հասեալ փիւ եկեալ

280 O₃ զարգար փիւ Արգար D₁ յախթից D₂ յաղթից g₄ ցաւոց N
բժշկեալ

282 Fg₁KM₁ յառաջագոյն L յառաջագունն O₂₃ զառաջագոյնն Fg₁₅K
նա գաւանեալ

✓284 gKMORT զամենեւեան L զամենիսին

285 AN₆₇O յարեւելահա BDg;HLPT յարեւելահա E յարեւելացսն Fg₃₅g
յարեւել g₁R ի յարեւել g₂₆N յարեւելահա M₁ յարեւելացս M₂ յարե-
վելեալսն S յարեւելահա KLM₄₃O անտուստ M₁ անդուստ փիւ
անդուստ

286 FM₁O₁P₄R անտանօր BT գո

287 K իսկ փիւ այլ F նամակադրեալ

288 g₄KM₂OP₄₅ կայսրն P₁₃ նոխապես գլխով կայսր, ապա կարմիր
րանաքով ավելացված ն, այսինքն՝ կայսրն

- Զխաշահանուացն ամբաստանեալ
 290 Եւ զհաւատալն իւր ծանուցեալ,
 Որ և զնա իսկ հրաւիրեալ,
 Խաչեցելոյն հաւատացեալ:
 Ի Բաբելոն թուղթ առաքեալ
 Եւ առ Նիրսիս զնոյն զրեալ,
 295 Ի յԱրտաշէս զնոյն յղեալ,
 Որ էր Պարսից թաղաւորեալ,
 Պատասխանի ոչ ընկալեալ,
 Օրհասականն փութացեալ,
 Զոր աշխարհմ ոչ յերկարեալ,
 300 Զի կանխադոյն էաք դարձեալ:

Այլ ի յաթոռ նորին նստեալ
 Իւր Անանուն որդին եղեալ,
 Որ բարի հօրն ոչ հետեալ
 Եւ բարիոր ժառանգ չեղեալ,

-
- 289 CE_1 զխաշահանուածոն g_4M_1 զխաշահանուաց L զխաշահանացն
 M_2 զխաշահանուցսն M_3 զխաշահանուածս N_6 զխաշահանուանց
 DN_1 աղաստանեալ փխ ամբաստանեալ g_3 ամբըստամբեալ O
 ամպտստանեալ
 290 M_6 զհաւատացեալն փխ զհաւատալն
 291 F իր փխ որ
 292 B_1 խաչեցելոյն D եւ զհաւատալն իւր ծանուցեալ փխ տողի
 293 F Բաբելոն $M_{145}O_1P_{135}$ Բաբելոն L Բաբելոն O_{23} Բաբելոն AD_1
 $EFg_{245}LM_3O_3PS$ թուղթ $g_1KM_1O_{12}$ թուղթ
 295 FKR և M_{58} առ փխ ի M_4 նախապես զրված ի, նապա լուսանցքում
 առ $AB_1Fg_4H_3LM_{345}N_3P;S$ գոյն փխ զնոյն C զրեալ փխ յղեալ
 296 g_7M_3 է
 297 Ag_2 ընդալեալ
 298 L առաջասականն փխ օրհասականն
 299 L աշխարհիմ T աշխարհիմ A յերկարի
 300 M_{45} նախադոյն (S նախնադոյն) փխ կանխադոյն
 302 DP_4 իւրեան անուն փխ իւր Անանուն E_2 անուն փխ Անանուն
 sg_3 անուն որդ փխ Անանուն որդին KO որդի L զորդին]
 303 M_7 բարւոյ փխ բարի
 304 B_2 բարւոյ g_7M_5P բարւոյ BCE_1M_1 ժառանգ M_1 եղեալ փխ չեղեալ

305 Այլ զտաճար դիցն բացեալ,
 Զհաւատացեալսն շարշարեալ,
 Ում բարկութիւն տեառն հասեալ,
 Եւ շարաշար նա սատակեալ:
 Եւ Սանատրուկ թագաւորեալ՝

310 Քեռ Արգարու որդի ծնեալ,
 Որ զառաքեալն խողխողեալ
 Եւ զօրիորդն զիւր սպանեալ,
 Ըստ արժանի նա վճարեալ:

Լինի Երուանդ արքայ նստեալ,

315 Որ ի կնոջէ հերատուեալ՝
 ՅԱրշակունւոյ զարմէ սերեալ:
 Ական շարի ունակացեալ,
 Որ և զարձանս պատառեալ,
 Գործս յոքունս կատարեալ

305 B₂ զտաճարն

306 R զհաւատալսն փխ զհաւատացեալսն

307 Dg₃₆N₁R որ (g₃ զի g₆ զոր R և) փխ ում M₃ ճախապես զրված զի,
 ապա լուսանցքում ում N₁ զրարկութիւն O₂₃ տեառնն

308 Fg₆KLM₃NR զնա փխ նա

310 g₆ բեռն S բեզ փխ բեռ M₁₃ եղեալ M₄ ճախապես զրված եղեալ,
 ապա լուսանցքում ծնեալ

311 AB₁CDEFg բացի 3-ից M բացի 3-ից NPST զառաքեալսն

312 D₂EFg₅KMOP իւր O₁₂ սպանեալ

313 g₄ աստ փխ ըստ g₃M₃OR արժանոյն g₆ արժանին M₅₇P արժանւոյն
 Ag₆N վախճանեալ փխ վճարեալ

314 D նինի g₂R լինեւ ի երկու արքայ լինի փխ լինի Երուանդ արքայ K
 զկնի փխ լինի R և անդ թագաւորեալ փխ Երուանդ արքայ նստեալ

315 LO₁ կնոջէ B₂ հերուատուեալ L հերազուեալ

316 ABCFg₁₋₃₅ 68HKL M բացի 4-ից N բացի 6-ից ORSt յԱրշակունւոյ
 Dg₄ յԱրշակունէ g₇K զարմէն AM₁ սիրեալ N₃ սերեալ R եղեալ
 փխ սերեալ

317 g₃ յական (g₆ ակն M₆ տնակ N սակայն) փխ ական O ունակ
 եղեալ փխ ունակացեալ

318 g₃ մինչ զի (R զի մի) փխ որ և M₃ ճախապես զրված մինչ զի,
 ապա լուսանցքում որ և Ag₆M₂N զարձանն O₂ արձանս R զան-
 ձանս փխ զարձանս

319 g₁₂₃ զործ ի M₁ զործ g₄ յողոյնս g₆ ի հոքունս KN₁ յողունս

320 Եւ ձեռակերտս յօրինեալ:
 ՅԱրտաշեսէ գոլով սպանեալ,
 Ուստի նորա թագաւորեալ:

Սա նախնական իր յօրինեալ,
 ԶԱրտաշատին շէն հաստատեալ
 325 Եւ զԱլանացն զօր հարեալ,
 Զարքայորդին ձերբակալեալ:
 Զչքնաղագեղն կոյս առեալ՝
 ԶՍաթենիկն դիւցադնեալ,
 Զհարաղատն իւր արձակեալ
 330 Եւ անկապուտ ուխտ հաստատեալ:
 Սա այլ բազում ճակատ մղեալ
 Եւ արհեստից գիւտի հասեալ
 Եւ ըստ բախտին վախճան առեալ,

320 FR ձեռագործս փխ ձեռակերտս K.M₇ ձեռնակերտս

321 A ցախապէս գրված ՅաԱրտաշիսէ, ապա կարմիր քանաքով ավելացրած Զ, այսինքն՝ ԶաՅրտաշիսէ DS յԱրտաշեսի B₂g₁₇HM₁₃₅N₄₇P յԱրտաշիսէ M զԱրտաշիսէ g₁O₁₂P₁₂ սպաննեալ

322 g₁-3N-OP զթագն առեալ փխ թագաւորեալ

323 FN₅ նա փխ սա g₆K զնախնական Dg₁₃₅₆T իւր (FNէր) փխ իւր M₃ ցախապէս իւր, ապա լուսանցրում իւր, S օրինեալ

✓324 M₃ գէն փխ շէն

325 gM₃₁₇OPR չիք և, զԱլանաց զօրսն (M₃Rզօրն) g₄M₁ զօրն DN₁ զարհուրեալ փխ զօր հարեալ

326 AB₁LM₁NT զարքայորդին CDEg₄M₂S ձեռքակալեալ g₆ ձեռնակալեալ փխ ձերբակալեալ

327 F չքնաղգէն g₁ զչգնաղգէն g₅M₇O₁₂K զչգնաղաղեղ M₃N₃S զչքնաղգէն g₆M₁₇OR կոյսն

328 FOP₁₂ զՍադենիկն g₆ զՍաթենիկ M₁₄₅ Սարդենիկն M₃ ցախապէս գրված զՍարդենիկն, ապա լուսանցրում զՍաթենիկն FgO զիցաղնեալ

330 M₁₃₄ անկապոյտ

331 DFM₃ նա (N և) փխ սա FK միեալ փխ մղեալ

332 DFR զիւտից N₁ կիտի (N₂-4 զիտի) փխ զիւտի R հատեալ փխ հասեալ

333 K բաղաին g₃ չիք վախճան M₁ իւր վախճանեալ փխ վախճան առեալ

Արտաւազդայ փոխանակեալ:

335 Ստ որում և սա սակաւ կեցեալ,

Ի խորափիտ ինչ ընդվզեալ,

Զոր յառասպելս ոմանց առեալ

Եւ ալլանդակս բարբառեալ.

Քաջաց, ասեն, զնա կալեալ,

340 ՅԱզատ Մասեաց լերին տարեալ

Եւ շղթայիւք պարաւանդեալ,

Միշտ հանապազ գոլով կրծեալ:

Զոր դարբնաց աւանդ առեալ,

Նաւասարդոջ զսալ հարեալ,

345 Զի մի՞ զկապանս, ասէ, խզեալ

Եւ աշխարհի վախճան ւծեալ:

Զսա Տիրան փոխանորդեալ,

Որ իւր եղբայր հարազատեալ

Եւ յաղթական գործ կատարեալ,

334 I Արտաւազդեա

335 N նա փիւ սա $Dg_{26}N_3$ կացեալ

336 FM_2 խորափիզ g_3 խորափիւտ $AB_2HM_7O_{15}$ անդվզեալ D_1 ընդվիզեալ $D_2g_3LO_{23}$ ընկեցեալ փիւ ընդվզեալ

337 D_1g_{46} զորս փիւ զոր E_2FM_2 յառապեալս g_7N առասպել

338 AD_2 ալլընդակս D_1 ալլանդեակս N_1 ալլանդուկս R ալլ և տնդակս

339 $g_{27}O_5P_4$ քաջանց M_{24} քաջաց g_7 նա փիւ զնա FKS կապեալ (ի բերեալ R կատեալ) փիւ կալեալ

340 ANO_5 մասանց (Dg_4 մայրեաց I! մասաց KM_3 մասեանց) փիւ Մասեաց E_2 լերինս g_6 լեառն N_6 լերինն

341 NO_{23} շի թայիւք L պարաւանտեալ

343 $g_{13}M_3N_1PR$ զոր և փիւ զոր M_5 յաւանդ

344 $AB_1g_{157}HN_6$ նաւասարդուք Dg_4S նաւասարդուք $g_{36}M_{37}$ O նաւասարդին P_4 նաւասարդուք g_3 սալն $g_{35}N_3OP$ զսալ g_4 զսա T շիք զսալ P_4 հա նեալ փիւ հարեալ

345 ACg_6NS զկապանսն $BEG_{47}LM_{24578}OP$ զկապան Fg_3KM_3RT զկապն $g_{15}M_1$ զկապս g_2 զկապ N_1 կապանս $g_3KM_{38}O_{235}P_1$ տսէն փիւ տսէ

346 M_9 աւեր փիւ վախճան P առեալ փիւ ածեալ

347 g_3M_3 զնա փիւ զոս g_6K Տիդրան g_1S փոխանադրեալ (R փիխանակեալ) փիւ փոխանորդեալ

348 g_7 և որ A աղբայր P_4 եղբոր A նախապես զրված հայրազատեալ, ապա հայրազատ լեալ B_1DEHOP հարազատ լեալ (B_1g_7H լիեալ)

- 350 Հանդարտութեամբ թագաւորեալ,
 Զկենցաղական կեանս հատեալ,
 Ի ձեան հիւսոյ վախճան առեալ:
 Զորոյ եղբայրն ղթագն առեալ,
 Այն, որ Տիգրան Վերջին եղեալ,
 355 Արիութեանց ոչ հետեւեալ,
 Յիշատակի շարժանացեալ,
 Սակայն ամաց յոքունց կեցեալ,
 Խաղաղական մահ ընկալեալ:
 Եւ ընդ սորա Վաղարշ նստեալ,
 360 Որ էր որդի իւր սիրեցեալ:
 Զբասւայինն զօր հարեալ
 Եւ քաջապէս անդ վախճանեալ:
 Ուստի հոսսրով թագաւորեալ
 Եւ զվրէժ հօրն պահանջեալ,
 365 Զօրս բաղումս գումարեալ,

-
- 349 g_{37} յաղթանակ g_4 յաղթանակն փխ յաղթական
 351 ABCDEFG₁₂₅₇₈HLM բացի 3-ից NOPST կեանսն g_4 հասեալ (L յայտնեալ O_4 լցեալ) փխ հատեալ
 352 Fg₇M₁₇R ձեռն խփ ձեան DgOP հոսոյ (g_4 հոսոյ Վ հատո) փխ
 հիւսոյ ACL ձայն հիւսոյ փխ ձեան հիւսոյ M_3 նախապես գրված
 ի ձեռն հիւսոյ, լուսանցքում ի ձեան հոսոյ L հիւսոյ, նաև հոսայ
 353 C զոր g_{45} M₁NR յորոյ DgM₇OPR ղթագն (M_7 ղթագ) եղբայրն
 354 ABHN₈ զվերջն, առեալ (Dg կոչեալ) փխ եղեալ g_7 354—387 տո-
 րերը շունի
 355 Ag₄ արիութեանցն g_{1-35} արիութեան
 356 Dg₄ որ յիշատակի A արժանացեալ
 357 L ամեաց LR հոգունց KN կացեալ R եղեալ փխ կեցեալ
 358 g_2 ընդալեալ
 360 M₇ ասացեալ փխ սիրեցեալ
 361 CEM₂₈ Բասալինն gLMO₅PR գբասլային (g_3 գբասրային M_5 ի
 Բասլային) O գբարոսային BDFg₄N₁ դարհուրեալ փխ զօր հարեալ
 gOPR զօրսն M զօրն
 362 B₂O₁ քաշապէս
 364 B₁ զվրէժս

- Զհիւսիսականսն նուաճեալ:
 Սա և Պարսից յաղթող գտեալ,
 Ամ ըստ ամէ ասպատակեալ
 եւ զԱրտաշիրն անձկացուցեալ,
 370 Մինչ ի Հնդիկս փախուցեալ:
 ԶԱրտաւանայ արինն խնդրեալ,
 Զոր Սասանեանն էր սպանեալ:
 Որոյ տոկալ ոչ կարացեալ
 եւ նեղութեանցն շահնդուրժեալ,
 375 Զնախարարս իւր ժողովեալ,
 Զպարթևադունսն հաւաքեալ,
 Յոլովակի ձիր խոստացեալ
 եւ զերագոյն դահ ասացեալ
 Զերկրորդականն բարձ տուեալ,
 380 Նայն լոկ անուամբ արքայացեալ,

- 366 $ACD_1M_1P_4$ զհիւսսականսն D_2E_1 զհիւսսականսն g_3R զհիւսսակա-
 նըն
 367 $DFgKLM_{23}PR$ նա փխ սա
 368 KN_2 յամ (ըստ) N_3 յամըստյամէ
 369 M_{13} զԱրտաշիր $g_1LM_5O_3$ անձկացուցեալ g_3 անձնացուցեալ (O_{45}
 ամբացուցեալ) փխ անձկացուցեալ
 370 M_2 խնդիկս O_{125} Հնդիկսն
 371 AKN զԱրտաւանայ F յԱրտաւանայ $AE_3N_{35}P_4$ արեւնն g_{1235} զարինն
 372 $CEg_1M_{1215}N_1O_{12}P_{45}$ Սասանեան M_3 նախապես Սասանեան, ապա
 լուսոնցրում Սասանեանն g_3 է փխ էր N_1O_{12} սպանեալ
 373 AD տակեալ M_1 ետոյ կալ փխ տակալ
 374 g_6 նեղութեանց g_3 չամբերեալ փխ չհանդուրժեալ
 375 Ag_{34} գնախարարսն g_6 այլ գնախարարս g_{34} չիւ իւր $CEFMORS$
 կոչեցեալ փխ ժողովեալ
 376 $CDEMORS$ ժողովեալ փխ հաւաքեալ
 377 g_4 զոլովակի փխ յոլովակի
 378 KN վեհադոյն փխ զերագոյն K խոստացեալ փխ ասացեալ
 379 $g_{13}O$ Երկրորդականն M_1 յերկրորդական վարձ փխ զերկրորդականն
 բարձ N_1 երրորդականն R զերրորդականն
 Է80 $D_1g_{23}L$ նայն (M_3 5 նա) փխ նայն $ACLM_1$ արքայացեալ Dg_4 աթ-
 զաւորեալ ($g_{1235}M_3$ արքայ նստեալ) փխ արքայացեալ

- Եթէ դաւել ոք մարթացեալ
 Եւ ելս իրաց այնմ արարեալ:
 Իսկ անդանօր յառաջ կացեալ
 Պարթեազինն Անակ կոչեալ,
 385 Զնենգական դաւն ընկալեալ
 Եւ զհրամանսն յանձն առեալ,
 Ի հատուածի պատճառս ելեալ
 Եւ առ Խոսրով արքայ եկեալ,
 Որ ընդ առաջ սիրով ելեալ,
 390 Իբր ազգային ողջագործեալ,
 Փառօք մեծաւ պատուասիրեալ,
 Յերկրորդական գահ նստուցեալ:
 Բայց սխրալի իմն իր գործեալ,
 Ի ճանապարհն ասի դիպեալ.
 395 Յառաքելոյն շիրիմ հասեալ²⁰,
 Հուսլ առ հանգիստ սրբոյն օթեալ,

- 381 C 381—382 տողերը չունի D₂ T և Թէ փխ եթէ g₁H դաւեալ g₄ ոչ
 փխ ոք DE₂g₃₅O₁₂ մարդացեալ
 382 DgHM₃ իրացն M₁ ի բաց այն փխ իրաց այնմ
 383 FKLM₁N₁₂₃P₄S անտանօր CEFM₁₃RS յառաջացեալ փխ յառաջ
 կացեալ
 384 M₁O Պարթեազին P₅ զՊարթեազինն
 385 B₁ գնենկական D₂g₄T դաւ Ag₂ ընդալիալ
 386 g₂ զհրամանս g₃ 386—387 տողերը չունի N զհրամանն
 387 FN₁R զհատուածի g₁₅₆ հատուածոյ g₃ հատուածու M₁₃PR եղեալ
 փխ ելեալ
 388 Fg₂₃M₃N₁ արքայն g₁ արքան M₇ արքայ Խոսրով
 389 M₂ նախապես գրված ոք, ապա լուսանցքում ուրոյ M₅ ուրոյ O₁P₁₃₅
 որք N₄ յառաջ
 390 AC ազգին
 392 FR յերրորդական փխ յերկրորդական F դահն ստացեալ փխ դահ
 նստուցեալ
 393 LM₁OP₄R իմ ներգործեալ փխ իմն իր գործեալ Dg₁ չիք իր
 394 D₁g₄ առ փխ ի g₁₅M₁ ճանապարհն S ճանապարհ F դիտեալ փխ
 դիպեալ
 395 g₄R յառաքելոյն N₃ զառաքելոյն K շիրիմն g₇ հանեալ փխ հասեալ
 396 g₁₅ տապան փխ հանգիստ D₁M₁O₅P₁₃₅ օղեալ M₂N₃ յօթեալ

- Ուստի Գրիգորն անդ ընծայեալ,
 Լուսաւորիչ Հայոց փայլեալ:
 Որ և շնորհօք Նորին լցեալ,
 400 Որպէս անդուստ գոլով ծնեալ,
 Զի զհակառակսն ներգործեալ,
 Ի յազդմանէ չարին եղեալ,
 Որ ի բարին զայն փոփոխեալ,
 Ի խաւարէ մեզ լոյս ծագեալ:
 405 Արդ մինչ արքայն զուարճացեալ,
 Ընդ Անակայ խորհուրդ առեալ
 Եւ զօրս անթիւս գումարեալ,
 Զվրէժ արեանն պահանջեալ,
 Զպայման նենգող ուխտին յիշեալ
 410 Եւ զթագաւորն խողխողեալ.
 Եւ ինքն և իւրքն ամէն մեռեալ:
 Պատանեկաց երկուց զերծեալ:

397 DFgKM₄S Գրիգոր FM₄₅ անտ A ընծաւալ CE₂g₂KM₂ ընծայեալ

398 L ծագեալ փխ փայլեալ

399 g₄ 399—400 տողերը չունի

400 E₁FM₄₅ անտուստ gR յայտնեալ փխ ծնեալ

401 F հակառակսն K հակառակս M₁ ի յազդմանէ չարին եղեալ փխ տողի

402 K որի փխ ի M₁ զի զհակառակսն ներգործեալ փխ տողի

403 Dg₁₂₃₅ 403—404 տողերը չունեն N₅ բարիս NO փոխարկեալ փխ փոփոխեալ

404 R խաւարի N 404 տողից հետո ունի.

Զոր նախաստցեալն (N₈ խոստացեալն) կատարեալ

Շուն ի շեղջի դառն ծնեալ:

407 L զօրսն O₄ անբիւրս փխ անթիւս g₃M₁₃O₁₃ ժողովեալ փխ գոռ-մարեալ

408 O₄₅ արեանցն փխ արեանն

409 g₂₃N զպայմանն գող (g₃ գող) փխ զպայման նենգող M₂₈ սպայ-ման ուխտին նենգող յիշեալ փխ տողի P₁ նենգոյ P₄ ապայմա նենգող

410 P₄ զթագաւորսն A խողղեալ

411 Dg₁₃₄ ինքն փխ և ինքն F իւրովք KL իւրովքն M₁ իւրօք փխ և իւրքն O₁ իւրք S իրաւք R իւրովք ամէնն փխ և իւրքն ամէն

- Գրիգորիոս միումն լեալ,
 Որ ի Կեսարն եղև տարեալ,
 415 Աստուածապաշտ առն դիպեալ,
 Զոր քրիստոնեայ կրօնիւք վարժեալ:
 Որոյ ամաց ինչ անդ կացեալ,
 Ըսա աշխարհի ամուսնացեալ
 Եւ յետ երկուց որդուց ծնեալ
 420 Եւ յերկոցունց կամաց մեկնեալ,
 Մարիամայ զկրտսերն առեալ
 Եւ յանապատս հետեալ,
 Իսկ անդրանկանն անդէն մնացեալ,
 Կենցաղական վարս ստացեալ:
 425 Բայց Գրիգորի յուղի անկեալ
 Եւ առ Տրդատն հետեալ,
 Զոր Արտաւազդ ոմն էր առեալ

- 413 M_3 Գրիգորիոսն F միովն $g_{2316}MN_{134}O_1PRS$ մի ոմն փխ միումն
 T միումն $Bg_4HN_4P_{13}$ լիեալ
 414 R ի Կեսարեա փխ որ ի Կեսարն
 415 M_1 աստուածային փխ աստուածապաշտ R ոմն փխ առն g_6 դի-
 մեալ փխ դիպեալ
 416 $D_2g_{345}M_3OP_{315}$ որ փխ զոր $g_{67}K$ շիք զոր g_6 քրիստոսական L
 քրիստոնեա վարիւք N_3 կրօնիւք փխ կրօնիւք F վարեալ փխ վար-
 ժեալ
 417 L որոց A ոմանց փխ ամաց R այս ինչ փխ ինդ անդ KM_{45} անտ g_{15}
 M_3P_2 կեցեալ P_1 նախապես կացեալ, ապա կարմիր բանարով կեցեալ
 418 M_1 ընդ փխ ըստ
 419 $CDEg_{1335}HKL_{125}-7M_1-3NOR$ որդոց
 420 AFM_3 յերկուցունց S երկոցունց N կամաւ փխ կամաց L միաւո-
 բեալ փխ կամաց մեկնեալ
 421 FLN Մարիամու BCDEFgKLMST զկրտսերն
 422 A նախապես զրված դնացեալ, ապա հետեալ
 423 A1 Անդրանիկան $g_{15}PR$ Անդրանիկն D_2g_7 անդրէն $g_{15}PS$ անդ g_{23}
 անդր M_{45} անաէն M_1 423—426 տուրբր յունի
 424 g_3K վալրս g_4N_1 վար
 425 AN յուղի g_3R ուղի S յուղի g_2K անդեալ
 427 D Տրդատաւ ազգում փխ Արտաւազդ ոմն էր L Առտաւազտ C
 ումն փխ ոմն

- Եւ ի կայսեր դուռն հասեալ:
 Նա խոսարովու որդի եղեալ,
 430 Առ ի քաջաց քաջ երևեալ,
 Եւ յաղթանդամ հսկայացեալ,
 Ուժեղ, կարող, անյաղթ գտեալ:
 Արդ, նորա անդր ժամանեալ
 Եւ զհայրական պարտ վճարեալ,
 435 Ի միասին սպանդխտացեալ,
 Յօտարութեան նշդհհացեալ:

- Մինչ դեռ Տրդատն զօրացեալ
 Եւ նոր Հերակլ անդ անուանեալ²¹,
 Քանդի զցլուց երկուց կալեալ,
 440 Միով ձեռամբ զեղջերս թափեալ:
 Քան զՀոռոգացին մեծ երևեալ²²,
 Որ զվզէ Լեթ կալեալ,
 Եւ քան զԿրասոսն արիացեալ²³,
 Որ զկճղակ եզին կորզեալ:

429 ABCDEFHKM₁₄—68NOST սա փխ նա D₂O₁ խորսովու K խոսրովա
 T խոսրու

430 B և g₃ որ փխ առ Dg₁₂₅P քաջանց O քաջանց քաջ

431 ACM₁ հսկայացեալ

432 CE₂ յուժեղ M₂₈ յաղթող փխ անյաղթ L գթեալ փխ գտեալ

433 K և արդ FKRS նա R իյանդր B₂ յողովեալ փխ ժամանեալ

435 E₂Fg₃KM₁N₁ սպանտագեալ R 434—435 տողերը չունի

436 K յօտարութեանն P₁₅ նախապես յօտարութեան, ապա կարմիր
 րանաքով յօտարութեամբ P₂₃₄ օտարութեամբ N₁R յօտարութիւն
 B₁DKM₁₂₅S նշդհհացեալ g₃ նշտհհացեալ

437 gM₇OP մինչ և փխ մինչ դեռ

438 BCDEFHIN₂₄₆—8OT Երակլ g₃ Հերակղ g₃ անդր

439 BCDEFRT ցլուց M₃ ցլուցն

440 g₅O միուսի ձեռօք N ձեռին CDEFgKLM₂₄₅NQS գեղջիւրս M₁₃ գեղ-
 ջիւր

441 g₁₂₅ գՀոռոգացի M₁OP գՀոռոգացին g₇N գՀոռովացին S գՀոռացին

442 gPR գվզէն (P₁ նախապես գվզէ, ապա կարմիր րանաքով ավելաց-
 ված ն, այսինքն գվզէն) O և եղ R և երդ փխ Լեթ

443 D₂g₁₃N₃T զԿրատոսն g₄ Կրատոսն g₆ զԿրատոսն L զԿրատոսն

- 445 Ի կրկիսին մեծի դարձեալ,
 Զիւնթացիկ կառավարեալ.
 Իսկ ներհակին անդ հմտացեալ,
 Եւ Տրդատայ յերկիր անկեալ,
 Արիաբար անդուստ վազեալ,
 450 Զքաջընթաց կառքն կալեալ
 Եւ դքսոիցն երիվարաց
 Զընթացս արգել՝ յետ նահանջեալ:
 Այլ ի Պոռբայն պատերազմեալ,
 Որ յիւրական զօրաց մեռեալ,
 455 Անդ Տրդատայ ընդդիմացեալ,
 Զլիկիանէսն ասրեցուցեալ²⁴,

- 444 P_{24} զհճողին P_{135} նախապէս զհճողի, աստիկարմիր քանարով ավելացված ն, այսինքն զհճողին R զհճողէ S զհճակ g_4 եղին կապեալ փխ եղին հորդեալ
- 445 AKM_2NR զկրկիսին D կրկիսին $g_{125}M_{13}$ կրկիսէն g_6T կռկիսին L կրկիսոն O_1 զկրսեքէն փխ ի կրկիսին O_{23} կրկիսին P կռկիսոն փխ կրկիսին g_6K մեծին
- 446 LP_4S ձիւթացիք
- 447 P_4 իսկ հմտացեալ անդ ներհակին փխ տողի FL անտ
- 448 D ճրդատին
- 449 C անդ (E_1 և անդ M_1 անդր) փխ անդուստ M_2 նախապէս անդր, ապա լուսանցքում անդուստ $AFLM_5$ անտուստ
- 450 M_5 կառսն S կառն
- 451 $CE_2FO_{23}S$ զկառիցն E_1 կառացն K զկառից L զկառաց R քարից) փխ զքառիցն gM_3 զքառից N_8 քառիցն D_1 երիվարեաց g_3N_8 երիվարեալ
- 452 $Dg_{46}LT$ զընթացսն K զընթանցս M_1 զընթաց $CEFKM_{128}S$ արկեալ փխ արդեւ B_1P_{123} նըհանջեալ g_6M_2 նախանջեալ
- 453 $DL M_1NO$ Պոռպայն FS Պոռպայն $g_{138}R$ Պոռպէն g_2 Պոռքեան K Պոռպեան M_5P Պոռբայն $ABgHLT$ պատերազմի փխ պատերազմեալ
- 454 $CEFM_5O_{23}RS$ և (K ի) փխ որ K իւրական P որպէս յիւրակ, փխ որ յիւրական P_2 նախապէս զրված որպէս յիւրակ, ապա որ յիւրական M_3 զօրացն
- 455 $g_{37}LO_1$ ընդ փխ անդ D_1M_2 ընդիմացեալ K արիացեալ (R ընդդեմ կացեալ) փխ ընդդիմացեալ VI 455—456 տողերը չունի

- Իսկ ի մեծի մարտին դարձեալ,
 Որ Եփրատայ յայն կոյս եղեալ,
 Ընդ փախստեայս շաճադարեալ,
 460 Երիվարին վիրաւորեալ,
 Այլ զիւրականն զէն առեալ
 Եւ զձիւսն կազմած ստանձնեալ
 Եւ զանարին զայն գետ հատեալ
 Եւ ողջանդամ յայն կոյս անցեալ:
 465 Մինչ բարբարոս խուժանն հկեալ,
 Յաշխարհ Յունացն բանակեալ,
 Դիոկղիտեայ հրաման տուեալ,

- 456 A զԼիկոնէսն Fg_5S զԼիկանէսն
 457 N անդ փխ իսկ R մտեալ փխ ի դարձեալ
 458 C ոչ (g_2 առ) փխ որ g_3 չիք որ O_{23} Յերբատայ g_3 կոյսն N_2 դար-
 Ժեալ փխ եղեալ
 459 $Dg_{126}M_{23}N_{34}O_3R$ անդ փխ ընդ P_3 նախապես ընդ, ապա լուսանց-
 րում կարմիր բաճարով ա, իմա՝ անդ $Fg_{2-4}LM_2ST$ փախստայս D_1
 փախստեա ի փախստեանս M_{3-5} փախստեացս N_3 փախստէն D_1
 ոչ աճապարեալ փխ շաճապարեալ
 461 AN զօրահանն փխ զիւրահանն L զիւրահանը g_2M զէնն M_3 վա-
 . ուեալ փխ առեալ
 462 KLM_3 կազմուած $Dg_{12}KN_{1-4}$ ստանցեալ g_3M_3R սանձեալ (O_{2-5}
 ստածեալ S սանձեալ) փխ ստանձեալ O_1 ստանձնեալ g_4 462—
 463 տողերը չունի
 463 g_{15} զանարի զէն փխ զանարին զայն g_3 զայն արի զգետն փխ
 զանարին զայն գետ g_4L զանգետ փխ զայն գետ g_{12} հոսեալ (KN_3
 P_3 հարեալ R հատեալ) փխ հատեալ S և զայն արին զանգետ հա-
 րեալ փխ տողի
 465 g_3M_{24} բարբարոս փխ բարբարոս Dg_{1246} խուժակն S խուժան D_2
 անկեալ (S նենդեալ) փխ եկեալ
 466 $g_{15}R$ Յունաց աշխարհն ABCDGHM₇NOPST բնակեալ փխ բանա-
 կեալ 466-րդ տողից նետո N ունի.
 Զերկիրն ամէն զբռամբ ածեալ
 Եւ զբնակիչաւն (N_4 բնակչաւն N_5 զբնակիչաւքն N_6 զբնակ-
 չաւն) նուաճեալ,
 467 D_1 Դէոկղիտայ $g_{13}O_{23}$ Դիոկղիտեայ g_4 Թէոկրատեայ K Դիոկղիտա
 M_5 Դիոկղիտայ փխ Դիոկղիտեայ N_3 առեալ փխ տուեալ

- Հոռմայեցւոց զօրացն հասնալ
 Ընդ յորնական խմբից դասուց,
 470 Առ որ Տրդատն եղև եկեալ,
 Բացեալ դրանցն ոչ ժամանեալ,
 Առ պատուարօքն օթադայեալ:
 Եւ զի չգոյր դարման դտեալ²⁵
 Երիվարացն, որ կերակրեալ,
 475 Դէտակն ի վեր նոցին կալեալ,
 Տեսին անդ խոտ յարաբարդեալ:
 Յորում Տրդատն յառեցեալ,
 Ի բարձրաբերձն բարձրացեալ
 Եւ դէզադէզ զխոտն հոսեալ,
 480 Զիշեանն զկնի ի զօրսն արկեալ²⁶:

- 468 A Հոռմայեցիոց $CD_2Fg_{1245}KLM_4N_1O_1S$ Հոռմայեցոց E_2 Հոռմայեցոց
 g_6R Հոռմայեցոց M_3P_{51} Հոռմայեցւոց DE_2gO_5 զօրաց
 469 $g_{14}M_2$ անդ փխ ընդ E_2KLMRS յոգնական $g_{135}M_7O$ յոգնակի g_2Pt
 յոգնակի N_3 նախապես յոգնակի, ապա լուսանցրում ան, իսկ Ի-ն
 ջնջված, իմա՝ յոգնական S խմբիցն $BCDEFgHKMN_3OP_1RST$
 դասուցն (g_{15} դասեալ)
 470 g_6 Տրդատ R Տրդաթ O_{12} հեկեալ փխ եկեալ
 471 g_4R կացեալ փխ բացեալ c բացադրացն փխ բացեալ դրանցն g_4N
 դրանց N դրանն R դրաց K չժամանեալ փխ ոչ ժամանեալ
 472 g_{125} և փխ առ F պատուարարքն gR պատագօքն g_8 և պատարա-
 դօքն N պարսպօքն փխ պատուարօքն $LM_{134}O_1$ պատուարօք D_1F
 O_1S օդադայեալ (g_3R օթ արարեալ K նօթդտեալ L օդադահեալ
 M_8 ոչ ժամանեալ) փխ օթադայեալ
 473 R ոչ գոյր փխ չգոյր
 474 N_{56} երիվարաց
 475 F չէ տակն (g_4LM_1 թէ տակն) փխ դէտակն
 476 $AFLM_5$ անա D չիբ խոտ L յարարարեալ M_1N_1 յարարարթեալ
 477 O_1 որում R Տրտաթն Ag_6M_8NR յեռացեալ c հարեցեալ և առեցեալ
 g զօրացեալ M_3 յառաջեցեալ (N_8 հեռացեալ) փխ յառեցեալ
 478 g_3 ի բարձրաբերձարձարացուցեալ փխ տողի KM_2 բարձրաբերցն
 479 AB_1H դէադէզ B_2g_6 դէզդէզ E_2M_3-5 դիզադէզ g_{135} դէզդէզի g_2 դէզ-
 դիզի N դիադէզ g_6 դիտո ի վայր հոսեալ փխ զխոտն հոսեալ
 480 $Ag_{67}N$ դիշեանն (N_8 դիշմանն) $B_2CDEFg_{24}HLM_3-5S$ դիշանն
 $Fg_{3-58}KM_{12}RT$ փխ զիշեանն g_1 նախապես զրված զիշանն, ապա
 վերեկից ավելացված «խ» g զօրացն փխ ի զօրսն M_1 անկեալ
 փխ արկեալ

- Իսկ բարբարոսն պանծացեալ,
 Մենամարտել յարքայն յղեալ,
 Զոր նա լուեալ և զարհուրեալ,
 Բուաքատակ արքայն բեկեալ:
 485 Եւ զայս նորա հրատարակեալ²⁷,
 Յամենեցուն յունկն հնչեալ:
 «Կայսերակերպ, ասէ, պճնեալ,
 Որ ներհակին դէմ մարտուցեալ,—
 Լիկիանէսն այն մատուցեալ,
 490 Առ որ Տրդատ պանդխտացեալ.—
 Անհոգանալ արքային լեալ
 Ի յայնմ իրէ,—նա ասացեալ.—
 Դիւցադնական մանկան դիպեալ
 ՅԱրշակունուոյ զարմէ սերեալ,
 495 Զգործդ այդ դիւրաւ նա վճարեալ,
 Որպէս հողմոյ դխովս հոսեալ»:

-
- 481 g_3 բարբարոսն g_4M_2 բարսարոսն $AE_3g_5;LM_2$ պանծացեալ g_3
 պապանծեալ K պապանծեալ փխ պանծացեալ
 482 $ACDEFg_2-5M_{12}G_8N_{135};O_{145}St$ մենամարտեալ $g_4M_{45}P_2R$ մենամար-
 տիւ g_3 յղեաց
 484 g_1 բըւաքատակ g_5 զըւաքատակ N_3S բերեալ փխ բեկեալ
 486 Eg_1KLM_{134} յամենեցունց M_5 ամենեցունց E ունկն M_5 հնձեալ փխ
 հնչեալ
 488 S մատուցեալ փխ մարտուցեալ
 489 R Լիկիանոսն $E_1Fg_3KM_1$ մարտուցեալ փխ մատուցեալ
 490 R Տրտադ $E_2FKM_1OP_4$ պանտխտացեալ
 491 g_7 անդոհանալ (K անհոգալ) փխ անհոգանալ A արքային CDE
 $FgMO_{235}P$ արքայի AB_1HO_1 լիեալ
 492 $CEg_{16}M_{1238}$ Էրի (E_2 Էր) $g_{15}N$ նմա փխ նա g_5 չիբ իրէ M_{13} ստա-
 ցեալ փխ ասացեալ
 493 $Dg_{25}O_{23}R$ դիւցադնական F դիւցադնական նման փխ դիւցադնա-
 կան մանկան R արքայի փխ մանկան Dg_4 դիմեալ փխ դիպեալ
 494 $AB_1CEFGHKLMORSt$ յԱրշակունուոյ D յԱրշակունէ g_4LS սիրեալ
 (K սնեալ) փխ սերեալ
 495 $gM_{37}O$ զգործն այն փխ զգործդ այդ B_2N դիւրեաւ g_8 անդ փխ
 նա P_{35} վաճառեալ փխ վճարեալ
 496 L հողմոց

- Զերեկոյեանն գործ պատմեալ²⁸,
 Զոր առ նոսին հրաշագործեալ,
 Եւ զնախկինսն արիացեալ,
 500 Զոր իւր ինքեան յատուկ տեսեալ,
 Ապա հրաման նմին հասեալ,
 Յարքայակերպ զարդ պաճուճեալ,
 Սպաս զինու զիւրեաւ արկեալ,
 Յարքունական ձիոջ հեծեալ,
 505 Հանդէպ միմեանց առճակատեալ,
 Մտրակ ի կուշտ աշտանակեալ:
 Կայսերակերպն զօրացեալ,
 Բարբարոսաց պետին յաղթեալ,
 Զոր քաջապէս ձերբակալեալ
 510 Եւ վերամբարձ զնա առեալ
 Եւ առաջի կայսերն ածեալ,

- 497 $B_2Cg_{46}M_3-5O_2L$ զերեկոյեան D յերեկորեան g_3R յերեկոյեան g_5
 զերեկորեայն g_8 յերեկորայն K զերեկուեանն N_4P_4 զերեկորեանն
 O_1 յերեկոյեանն $B_2Cg_7M_1R$ գործ Dg_3-6M_3-5 գործն $g_{12}O_2$ գործն
 498 g նոսայ C հրաշագործեալ M_1 հաշտագործեալ ի իս հրաշագործեալ
 499 $D_1g_{12}N_4$ զնախկինսն (g_3 5 նախկինսն KM_1N_1R զնախկինսն O_{45}
 նախինսն) ի իս զնախկինսն
 500 M_4 ինքեամբ
 501 O նորին
 502 AN յարքատեան (N յարքայական) ի իս յարքայակերպ $CD_2E_2g_{14}$
 յարքակերպ M_1 տարքակերպ
 503 A սպայս $Eg_{15}MOP_1-3S$ զսպաս g_5 և սպաս H սպեայս N_3 սպառ
 ի իս սպաս $ABg_{367}HK$ զիւրեւ ի իս զիւրեաւ PS զիւրեաւ N զինն g_9
 503—504 տողերի ի իս այստեղ ունի 505—506 տողերը
 504 g_3O յարքայական D_1LS ձիոջ g_3 ձիոյ T նստեալ
 505 g_8 այստեղ 505—506 տողերի փոխտրեւն ունի 503—504 տողերը
 O_4 ճակատ առեալ ի իս առճակատեալ
 506 S քուշ ի իս կուշտ K աշտանակեալ P աշտինակեալ (P_2 նախա-
 պես աշտինակեալ, տպս աշտանակեալ) N_3 աշտականեալ R մա-
 րարակի կուշտ անկեալ ի իս տողի
 508 g_3M_4 բարբարոսաց L հասեալ M_1 յախթեալ ի իս յաղթեալ
 509 S որ ի իս գոր O_{12} քաջապէս CDE_2KM_2S ձեռքակալեալ
 510 C վերամբարձեալ LS վերհամբարձ
 511 g_3 յառաջի P_4 առաջին gM_3-5 կայսեր

- հոստացելումն ժամանեալ:
 Արքայական թաղիւ պննեալ,
 Հռոմայեցոց զօրս տուեալ,
 515 Նորօք ի Մեծն Հայք ելեալ
 Եւ զՊարսիկսն հալածեալ:
 Այն ինչ նորա ահա եկեալ,
 Հնծայարեր բազնացն եղեալ,
 Անահտական դից մատուցեալ
 520 Զդարնայինն սաղարթեալ:
 Յայտմ վայրի սկզբնաւորեալ,
 Որ փրկութեանն մեղ առթեալ:
 Քանզի զԳրիգոր յալս ստիպեալ

- 512 g_{15} խոստացելոցն
 513 FM₁ արքաական LO₁ թաքիւ փխ թաղիւ
 514 Bg₇ Հռովմայեցոց CFKM₁₃₄ զՀռոմայեցոց DgO₂₃PR Հռոմայեցի
 $g_{16}O_1$ Հռովմայեցի LN Հռոմայեցոց P₂ Հռովմայեցոց FKLM զօրսն
 (M₁ զօրն) g_2R զօր O₄ զօրս $g_{23}OR$ ստացեալ (S առեալ) փխ
 տուեալ
 515 F սորօք DMR Մեծն Հայքն (M₄₅ Հայս) CEgKMOP₁₃ եկեալ (g_{2144}
 եղեալք) փխ ելեալ
 516 DgM₂₄₅O₄₅ զօրս (g_{15} զօրսն g_2 զզօրս g_6 զզօրսն) Պարսիցն փխ
 Էւ զՊարսիկսն M₁ զՊարսիկն M₃ զՊարսիկքն R զՊարսիկս S զՊար-
 սիքսն փխ զՊարսիկսն
 517 g_{236} ալ փխ այն g_6 դինչ Dg₂₃₄₆OR ահաբեկեալ փխ ահա եկեալ
 M₃ նախապես եկեալ, ապա լուսանցքում բեկեալ
 518 Ag₄KN(ընծայարեր CD₂g₃ ընծարեր FR ընծարեր BFg₇HKLMP
 RS₁ բազնաց (P₁ բաքնաց) DNO₃ բազնեացն g_3 բազնացն C եղե
 519 D₁ անհատակին D₂ անհատակին R 519-- 520 տողերը չունի
 520 D₁H զդափնայինն FM₁ զդարնայինն g_2 զթափնայինն L զդապ-
 նայինն M₂ զդարընայինն N₁ սաղարդեալ
 521 O₃ յայտմն t յայտմ փխ յայտմ KL սկիզբնաւորեալ N₁ սկիսբնա-
 ւորեալ R սկիզբն արարեալ
 522 g_4 զփրկութեանն g_6 NP₄₅ փրկութեան C առիթ եղեալ gLM₁₃NOP
 RS առիթ լեալ փխ մեղ առթեալ R յաղթեալ (t թթեալ) փխ առ-
 թեալ
 523 gOP յայն (g_5 այն) փխ յայս M₁ յայտմ

- Դից Ոսկեմօրն ոստ նուիրեալ²⁹,
 525 Զոր և յանձին զայս ոչ առեալ
 Եւ հրամանացն ոչ հնազանդեալ:
 Ուստի ի հարցփորձ մատուցեալ
 Եւ տանջանաց սկիզբն արարեալ:
 Գայլ ի բերանն յայն եղեալ,
 530 Որով Յիսուս խոստովանեալ,
 Աղեայ արձան յողն բարձեալ,
 Այնու հանդերձ վերամբարձեալ:
 Նախատանաց ջրով տանջեալ,
 Ընդ վայրարկուն փողով հոսեալ,
 535 Զգարշապարսն հեղուեալ
 Եւ ընդ երկիր յաժեցուցեալ:

- 524 CE_1FKM_{13} ոսկի մօրն (M_1K մօր) M_{45} ոսկե մօր DP_4R աստ փխ
 ոստ $M:N_1O_1$ մատուցեալ փխ նուիրեալ R 524 տողից նետո ունի.
 Արամազդ լեալ և այլ հոսց
 Զոր հայր հանդնեալ
 525 $g_{35}O_{12}P_{35}$ որ P_4 յոր K անձին N_6 յանձն փխ յանձին D այս փխ
 զայս
 526 B_1LN հրամանաց
 527 R չիք ի K 'ւ ի փորձ մտեալ փխ փորձ մատուցեալ
 528 Al սկիզբնարեալ (S ի սկիզբն արեալ) փխ սկիզբն արարեալ
 529 R այլ փխ զայլ M_1 բերան g_3 նորս փխ յայն R զայն եզին փխ
 յայն եղեալ O_{2-4} աղեայ արձան յողն բարձեալ փխ տողի O_5
 այստեղ 531—532 տողերը
 530 g_6 որովք D_2g_4Kl $M_3N_4O_{12}P_{1-3l}$ գծիսուս O_{23} այնու հանդերձ
 վերամբարձեալ փխ տողի
 531 g_{16} ազի P_3R ազէ L յուղն S ողն փխ յողն O_{2-4} զայլի բերանն
 յայն եղեալ փխ տողի
 532 DgM_7OP վերաբերեալ (P_2 նախապես վերաբերեալ, ապա նետա-
 զայի ուղղում վերամբարձեալ և վերհամբարձեալ S բերեարարձեալ
 O_{23} որով Յիսուս խոստովանեալ փխ տողի O_5 այստեղից նետո
 ունի 528—529 տողերը
 534 O վայրարկոյն $EFLMRS$ հեղեալ K հարեալ
 535 FKR զգարշապարսն gN ընդ (g_1N_3 անդ) գարշապարսն O_1 զգար-
 շապարս փխ զգարշապարսն
 536 $D_2N_2O_1$ աժեցուցեալ L յաժեցուցեալ

- նորին կարթիցն գեւ արկեալ,
 նաե գծունկսն յօշոտեալ
 եւ եղընգամբք կողքն քերեալ
 540 եւ արտասուացն անօթ բախեալ:
 Ընդ քաղցր օդոյ՝ աճիւն ծծեալ,
 Փոխան ջրոյ՝ բացախ արբեալ:
 Ի տատասկաց վերայ պարզեալ,
 Որակութեամբ արեան ներկեալ:
 545 Դարձեալ կապար եռացուցեալ
 եւ ընդ հագագն ստորարկեալ:
 եւ այսոքիւք ոչ շատացեալ,
 Լիլ և զոտին միոյ կախեալ:
 Երկոտասան կրիւք տանջեալ,
 550 Ապա ի խոր վիրապն արկեալ:

- 537 D_2g_{23} սորին փխ նորին $g_{126}M_3$ դայլ (iN_3 էլ) փխ գեւ
 538 EK որ և փխ նաե $FM_{12}R$ և փխ նաե BK գծունկն ի g_7 ի ծունկսն
 M_3 գծունկն R ծունկս D_1 յօշատեալ
 539 A եղեղեամբ Bg_2P եղենդամբ DM_7P_2R եղեղամբ E_1g_2 եղնգամբ
 $g_{16}LS$ հեղնկամբ g_3 եղեղամբ g_4M_1O եղեղամբ K եղենդամբ
 M_2 եղնկամբ M_3 ցախապես եղնդամբ, ապա լուսանցքում եղեղամբ
 M_{45} եղնդամբ N_1 եղեղամբ և եղեղնամբ g_6M_{15} զկողսն KNO զկողքն
 N_4 զկողն
 540 $CDE_{246}LMN_1$ արտասուաց F արտուսացն g_1 արտասացն R ան-
 օթք
 541 $CE_2FM_{125}S$ և ընդ փխ ընդ F օղածիւ փխ օդոյ աճիւն g_1 քաղցն
 յոյն D աջին D_2 ձեծեալ փխ ձեծեալ
 543 F գտատասկաց g_{1-3} O տատասկոյ M_7 տատասկի F պարեալ փխ
 պարզեալ
 544 g_7RS արեամբ
 545 $ABg_{1-6}HNLt$ զկապար (և զկապեալ) փխ կապար
 546 $ABDg_{11}LM_1NPt$ հագադան N_3 հագադուն O_1 դագաթն R յագադն
 g_{15} ի վայր թափեալ փխ ստոր արկեալ
 548 $M_{43}N_{14}$ գոտն S սոխք փխ գոտին N_8 կանխեալ փխ կախեալ
 549 g_7 երկու տասան փխ երկոտասան
 550 E_2M_7 եղեալ փխ արկեալ

- «Զի չէ, ասեն, պարտ դմայ կեալ,
Մահապարտի որդի եղեալ»:
Սաղմոսին երգ աստ կատարեալ,
Որ վստան տեառն էր ասացեալ.
- 555 Ի դուք մահու զիս իջուցեալ,
Ի խաւարի նսեմացեալ:
Արդ յայնպիսի տեղ նա տեկաւ,
Հնգեւտասան ամ համբերեալ¹⁰,
Յաստուածական խնամոց պահեալ,
- 560 Զի չից քարբից զլուսի կոխեալ,
Զի հրեշտակաց իւր պատուիրեալ
Բառնալ ձեռամբ վերամբարձեալ,
Մինչև եղև լրումն եկեալ,
Խաւար մեղացն փարատեալ:
- 565 Յարեմտից լոյսն ծագեալ

551 Լ. ասել N₆ ասեմ Լ. կալ

552 Լ. մահապարտ

553 c Սաղմոսի երգն DgM₇O բացի 3-ից PR աստ (g₃₅M₃R ըստ) Սաղմոսին երգ K երգ Սաղմոսին և Սաղմոսի երգ աստի կարգեալ փխտողի

554 ABFIH տեառնն փխտեառն էր KP₂ է

555 F զդուք փխտ Ի դուք g₄ չիք Ի CEMS իջուցին

556 BM₂ խաւարին

557 DgOP վայր փխտեղ (P₂ նախապես տեղ, ապա սի բանաբով վայր) g₅ նա վայր փխտեղ նա Լ. տեղատեալ փխտեղ նա տեկեալ g₄R տեկալ

558 g₁₅₈ երեք տասն ամ տեղացեալ փխտողի M₇O գերեքասան E₃ ամբ փխտ ամ M ժողովեալ փխտ համբերեալ

559 c խնամէն փխտ խնամոց

560 g₁₅₆ զլուսն K զզլուսն

561 g₆N Ի փխտ զի AB₂g₇N է փխտ իւր B₃II չիք իւր E₂M₁ իւրոց g₅₆₁—562 տողերը չունի (g₆ մեղ փխտ իւր) P₂ էր, լուսանցքով իւր, ապա ջնջված և նորից գրված էր

562 D₂ վեր համբարձեալ

563 և եղեալ փխտ եկեալ

564 gOP հալածեալ (P₂ նախապես հալածեալ, ապա ջնջված և գրված փարատեալ)

565 AFg₂P₂₄₅ արեմտից BH լոյս

- Եւ զարեւելս լուսաւորեալ,
 Օրիորդացն հետեւեալ,
 Փեսաւերին թիկունս հասեալ:
 Հռիփսիմէն գեղեցկացեալ,
 570 Որ Քրիստոսի էր հարսնացեալ,
 Ձայն առ արկեալն ի գուրն արկեալ,
 Սիրոյ տարիմամբ զայս ասացեալ,
 «Զպատեւրազմն, ասէ, վանեալ,
 Զիշխանն առիթ մահու ընկճեալ,
 575 Զերկիրս քո խոսկանացեալ
 Իմ կուսական ճգամբ հերկեալ:
 Ի Պետրոսեանց հմք առաքեալ,
 Քարոզակցիդ փրկանք եղեալ:
 Արդ յանճաճանչ վայրէդ ելեալ,
 580 Զբանն լուսոյ ընդ քեզ առեալ,
 Ի յանդաստան քո սերմանեալ,

- 566 Dg₆ զարեւելք g₂ զարեւալք g₄ արեւելք լուսաւորեալ L զելս
 արեւու փխ զարեւելս
 567 t օրիորդանց
 568 AD փեսաւորին CEHLM₁₃₅₈ փեսաւորին M₂ փեսայիւրին
 569 Cg₆M₁₂₄ Հռիփսիմէն gM₇ Հռիփսիմայն N զՀռիփսիմէն R զՀռիփ-
 սիմէին
 571 g₁ զայն փխ ձայն R չիք առ g₁₆M₁₄₅ N₄ արկեալ g₄KM₂ORS
 դուք
 572 g₂₅ տրիմամբ D₂ ասեալ փխ ասացեալ
 573 բացի Ag₁₅N -ից մյուսները՝ պատեւրագով
 574 g զիշխանութիւն մահու ընկճեաց (g₃₃₆ ընկճեալ) M₁₂ իշխան
 A մահունն BH մահուն
 575 g₁₅ երկիրս
 576 A ճգամբ DE₂g₇KLO₅ ճգամբ g₁₅ ճգամբ g₄₆P ճգամբ
 ճգամբ P₄ հերքեալ փխ հերկեալ
 577 BE₂g₂₃₆OP Պետրոսեանցն g₁₅L Պետրոսեան gM₇O₁PR եւ (g₇ մեղ)
 փխ եմք M₈ առաքեալք
 578 g₄R քարոզակիցդ D վրկան N₃ եկեալ փխ եղեալ
 579 Dg₃₋₆₈ 579—580 տողերը չուցեմ M₁N₃ եղեալ փխ ելեալ R վայրէ
 զեղեալ փխ վայրէդ ելեալ
 581 A յանդրստան C սերմանեալ

- Որ անապատ էր ծառանալ,
 Յոր շուշանաց, վարդից բուսեալ,
 Յօղով արեամբ մեր ոռոգեալ,
 585 Յորում զհօտ քո արածեալ,
 Անուշահոտ ծաղկօք բուրեալ,
 Ի դալարոջ վայրի բնակեալ
 Եւ առ կենացն ջուր սնեալ»:
 Արդ մինչ նոցա վախճան առեալ
 590 Յետ յաղթութեան մարտին եղեալ,
 Ի բարկութեանց տեառն հարեալ,
 Տրդատ ի խող յեղափոխեալ:
 Հստ Բաբելայն արքայի լեալ³¹,
 Անասնաբար խայտառակեալ:
 595 Յեղեղնաշամբ վայրին երթեալ,

- 582 $M_3N_3OP_3S$ յանապատ K ծառանալ վիս ծառանալ
 583 $Fg_4LM_2NO_1R$ զոր g_{15} ուր (g_2 յուր g_3 հօտ) M_3 աստ վիս յոր
 g_7O_3 շուշանայ N_1 շուշանից g_{23} բուրեալ P_3-5 բուծեալ
 584 O արեան $B_1E_1g_7HLM_3PR$ առողեալ (P_2 նախապես առողեալ ապա
 կարմիր բանաբով ոռոգեալ $D_1g_7M_1$ նորոգեալ
 585 R յորժամ վիս յորում M_6 585—586 տողերը չունի N_3 տարածեալ
 (1 արածեր) վիս արածեալ
 586 K և անուշահոտ N բուսեալ
 587 ACEFg բացի 78-ից HKLM₁₂₃NO դալարոջ c պարարտոջ g_2 զա-
 լարի վայրոջ վիս դալարոջ վայրի
 588 CDEFg₁₃₅KMOPSt կենաց ջուրն R ջուրն P_5 հասեալ վիս
 սնեալ
 589 C վախճան նոցա վիս վախճան
 590 M_3 յարութեան վիս յաղթութեան
 591 $g_{15}N$ և բարկութեան (N բարկութեան) վիս ի բարկութեանց g_{23}
 աստուած OP_{13} տեառն վիս տեառն g հասեալ վիս հարեալ $P-ն$
 590—591 տողերի ղիմաց ունի նշում «Տրդատա խող լինելն»
 593 g_4 աստ բարկեան արքայ լիեալ վիս տողի A բարեղայն B_1E_2
 Բաբելայն g Բաբելոն (g_6 Բաբելոն) g_7KM_{45t} Բաբելոն M_3
 Բաբելոնի N_1OP բարկայն M_5 արքային g_7HN_1 լիեալ
 594 L խայտառակեալ
 595 F ղեղեղնաշամբ M_3 վայրի R վարդի վիս վայրին D_1 իջեալ վիս
 երթեալ

- Ընդ համացեղսն օթագայեալ,
 Նայե յոքունց դիւաբախեալ
 Նախարարացն յիմարեալ,
 Քարամբք զանձինս կոշկոճեալ
 600 Եւ ատամամբք պատառեալ,
 Ոստի զթած Հայրն ոչ տեալ,
 Միշտ բարկութեամբ զմեզ խրատեալ,
 Ոչ յաւիտեան ռիսս պահեալ,
 Եւ ո՛չ ի սպառ նա բարկացեալ,
 605 Այլ արքային քեռ երեւեալ,
 Խոսրովիդուխտ կոյս անուանեալ,
 Ելք աղետից այնմ ասացեալ
 Զայն, որ ի խոր վիրապն արկեալ:
 Որոց տեսեամբն զարհուրեալ
 610 Եւ զնախարարն Օտայ յղեալ,
 Որ յԱրտաշատ քաղաքն երթեալ,

-
- 596 M_3 ըստ փխ ընդ CEFMORS համաձեւ (E₂ հաւաձեւ M_6 մահաձեւ)
 g_{15} հոմացեալսն g_6N_7 հոմացեղս K հոմակ եւ փխ հոմացեղսն
 EFM₁₂OP₄ օդագայեալ Լ օթագահեալ N_1 յօթակայեալ
 597 K նախ և փխ նաեւ, յողուց Ag₆₇HNO₂₃P₄₅S յողունց Լ յունքունց
 AF դիւախարեալ O₄ դիւահարեալ
 598 R նախարարացդ E₁M₁ յարմարեալ փխ յիմարեալ
 599 Ag₇ քարեամբք DFM₁O₁N քարամբ Է քարամբ K կողկոճեալ
 600 Dg₄₆₇K ատամամբքն F ատամբք M_1 ատամամբ
 601 F դատե (K որ և) փխ ուստի CEFO և զթած P₄ զթածն P₄R հայր
 D₁ տեսեալ փխ տեալ
 602 D₁R մինչ փխ միշտ
 603 L ուխտս փխ ոխս
 504 g_3 մեզ փխ նա M_3 նախապես նա, ապա լուսանցքում մեզ
 606 Dg₃₅LM₁P₄R խոսրովի (D խոսրովու M_1 խոսրովի) թուղթ (Dg₃
 թուխտ g_5 թուխթ փխ խոսրովիդուխտ C չիք կոյս
 607 M_{45} յեւս DgOP աղետիցն Լ աղետեաց D իմն g_4 իմ M_1 այն M_7O_2
 այսմ փխ այնմ M_1 մատուցեալ փխ ասացեալ
 609 BFG₁₂₅N₄P որոյ Է տեսլամբն
 610 g_7 նախարարոն N_1 Յօդայ փխ Օտա
 611 g_{23} HP₄R քաղաք D₁R երթալ N խնդիր սրբոյն աճապարեալ փխ
 տողի

- ԶԳրիդոր ի խոր գբէն հանեալ:
 Եւ մինչ գալուստ սրբոյն եղեալ,
 Գան ընդ առաջ դիւարախեալ՝
 615 Թագաւորն խոզացեալ
 Եւ նախարարքն անզգայեալ:
 Սրբոյն զաղէսն զայն տեսեալ
 Եւ արտասուաց վտակ հոսեալ
 Եւ ի յերկինս նայեցեալ,
 620 Գալ ի յիմաստ նոցին խնդրեալ:
 Եւ ի հնձանս օթագայեալ,
 Զմարմինս սրբոցն անդ ամփոփեալ³²:
 Զբանն կենաց վարդապետեալ,
 Կաթն տղայոցն ոգւով ջամբեալ:
 625 Անդ և տեսիլ աստուածարեալ³³
 Ետես յերկնից լուսածագեալ,
 Զապագայիցն ծանուցեալ

- 612 N ի յօղնութիւն նոցա հասեալ փխ տողի
 614 F դիւարաբեալ
 615 P₄ նախապես թողաւորն, ապա կարմիր քանարով թողաւորաւն
 N₆ դի խոզացեալ
 616 g₁₅P անզգայեալ g₂ տնդացեալ g₃₆ անզգացեալ և անզգայեալք
 K անդայեալ L անդագեալ M₃ նախապես անզգայեալ, ապա
 լուսանցրում ավելացրած այ, այսինքն՝ անզգայացեալ
 617 Dg₁₂₅ զաղէսն
 618 FKR հեղեալ փխ հոսեալ
 619 g₆K վեր փխ և gN₄ հայեցեալ
 620 S զայ փխ զալ
 621 A յնձանս CDEFg₂₋₄ LM հնձանսն (EM₂ յնձանսն) B₂g₁₅₆ հըն-
 ծանսն N հնձանս S յնձանսն և հնձանն CEFN₁OP₄S օղագայեալ
 622 CE սրբոց c կուսիցն M₈ սրբոյն FL անտ R յիք անդ AFg₄₇NS
 անփոփեալ
 624 N դկաթն AFM₁ տղաոցն CDN₁₄ տղայոց CDEFg₂₋₄HKLMORST
 ոգով g₁₅ հոգով
 625 g₆ արդ KLO₁ անտ փխ անդ K տեսիլն
 626 E₂M₂ դերկնից FR դերկնս g յերկնիցն gKO լոյս ծագեալ (KO₁
 ղլոյսն ծագեալ M₇O₂₃ լոյսն ծագեալ M₄ լոյսածագեալ N₃₄ լուսոյ
 ծագեալ O₄₅ լոյս մեծ ծագեալ) փխ լուսածագեալ

- Եւ ներկայիս իմաստ առեալ:
 Լիլ և զարքայն անասնացեալ
 630 Ի մարդկային բնութիւն փոխեալ,
 Նոր Դանիէլ հրաշագործեալ,
 Որ յառիւծուց գբէն ապրեալ:
 Խորհուրդ կենաց ի կիր արկեալ,
 Յաստուածայնոցն մեծարեալ,
 635 Զի հօտապետ հօտիցն օծեալ
 Զայն, որ հօտին փրկանք եղեալ:
 Լիլ նորածե հովուին առեալ
 Զիւր նորակերտ հօտն և զընտրեալ,
 Ի յԺփրատայն ափն հասեալ
 640 Եւ զանարին գետ դարձուցեալ:

- 627 $g_4M_3O_1R$ յապաղայիցն M_1 զապաղաիցն
 628 ALM_1 ներկայիս g_5 և ներկայի N_{34} ներկային Վ զներկայիս AN
 իմաստացեալ (N_{16} իմաստնացեալ) փխ իմաստ առեալ B_2 տուեալ
 փխ առեալ
 629 g_7N_1 իմաստնացեալ փխ անասնացեալ
 630 $g_{135}M_7OP$ բնութիւնս
 631 $Dg_{12467}LN_4O_1PR$ զոր փխ նոր (P_{25} նախապես զոր, լուսանցքում
 նոր)
 632 g_7 առ (S յոր) փխ որ $DE_2g_{57}LN_3O_{23}P_4RS$ յառիւծոց g_6 յառիւծոցն
 B_1 զրին c զուրն էր արկեալ փխ զբէն ապրեալ g_6 ի զրին t գփին
 P_2 նախապես զրին, ապա կարմիր քանքով զբէն
 633 t մարդկան փխ կենաց N_1t զիւր փխ կիւր
 634 $CEFKLMORS$ հրամայեալ (c հրաւիրեալ) փխ մեծարեալ M_3 նա-
 խապես հրամայեալ, ապա լուսանցքում մեծարեալ
 635 $CFgOPR$ հօտից g_{125} ածեալ փխ օծեալ
 636 g_3O այն փխ զայն g_3 հօտից փխ հօտին g_7M փրկանք հօտին փխ
 հօտին փրկանք
 637 CEg_6L հովուի M_1 չիւր հովուին առեալ
 638 D զի փխ զիւր c նորածե (R նախակերտ) փխ նորակերտ D_1 չիւր
 և AO_{23} զընդրեալ $g_{126}M_1$ ընդրեալ $Fg_{235}KRS$ ընտրեալ
 639 A յԺրատայն $DgKLMOP$ յԺփրատայ (P_2 նախապես յԺփրատայ,
 ապա յԺփրատայն EM_1 Եփրատեան $CEFM_{2458}RS$ ահն (h գետն)
 փխ ափն (M_4 նախապես յափն, ապա լուսանցքում յափն)
 640 g_4P_4 զանարի D զեզս փխ գետ

- Կարկաջասահ շրջանն առեալ,
 Լայնատարած դաշտ ծաւալեալ,
 Զնորագոյն հօտն անդր ածեալ,
 Զօծման Հոգւոյն եղն հեղեալ:
 645 Յերկնից լուսոյ սիւն երեւեալ,
 Արեգական գերազանցեալ:
 Նոր Յորդանան Եփրատ եղեալ,
 Զայն հայրական աստ լկայեալ,
 Յորդեգրութիւն լկերակոչեալ:
 650 Զորդիս մարդկան յԵգեմ դարձեալ:
 Զամենեսեան լուսազարդեալ,
 Կենաց հացին կերակրեալ:
 Զմհհանս դիցն կործանեալ,
 Խորանս լուսոյ անթիւ կանգնեալ,
 655 Սեղանս դառինն յօրինեալ,
 Ի քաւութիւն պատարագեալ:

- 641 N Կարկաջահաս
 642 B₂ տարածեալ փխ ծաւալեալ
 643 M₂ Ի նորագոյն DgM₃O₁P₃₄₅ անդ L անտի g₃ անտ փխ անդր
 Dg₁₂₅ M₃O₁P₃₄₅ օծեալ փխ ածեալ
 644 CDFg₃₄KLM₁₃OP հոգոյն CEg₂OS եղն B₂HN իւղն c բերեալ (L
 թափեալ) փխ հեղեալ
 645 F գերկնից Fg₆ լուսոյն
 647 Dg₄O₁R զոր փխ նոր N₃ Եփրատ
 648 g₄ հայրական g₁₋₃₅ M անդ փխ աստ P₁₂ նախապես աստ, ապա
 կարմիր րանարով անդ (P₂ նորից ջնջված ու գրված՝ աստ) g₄ շիբ
 աստ T գերազանցեալ փխ աստ լկայեալ
 649 M₃P₄S վերագոչեալ T վերակոչեղեալ
 651 AE₂ դամենիսեան g₂₄ դամենեան R յամենեսեան DgM₃N₁ լուսա-
 աւորեալ փխ լուսազարդեալ M₄ նախապես լուսաւորեալ, ապա
 լուսանցքով լուսազարդեալ
 653 R Ի մհհհանս
 654 Ag₁₃M₁₃ խորան g₆ լուսոյն Ի անթիւն ABg₁₃M₁ կանկնեալ c ծած-
 կեալ (Ի կազմեալ) փխ կանգնեալ
 655 CDEgKM₁₃NRS սեղան CES դառինս K դառանցն

- ԶԿոստանդեայ դարձն լուեալ³⁴,
 Որ էր Հռոմայ թագաւորեալ,
 Յայն ճանապարհ դօրօք ելեալ
 660 Եւթանասուն հազար ընտրեալ:
 Յառաքելոցն աթոռ հասեալ,
 Սուրբ ոսկերացն երկրպագեալ:
 Ի յարքայէն պատուասիրեալ,
 Հայրապետին սիրով պատուեալ³⁵,
 665 ԶԳրիգորիոս վկայ եղեալ,
 Խոստովանող վերջնկալեալ:
 Եւ զՏրդատ փառաւորեալ,
 Որպէս հրաշիւք փոխակերպեալ,
 Քրիստոսական կրօնիւք խրատեալ,
 670 Եւ ի հաւատս հաստատեալ:

-
- 657 g_3 զԿոստանդեա K զԿոստանդնայ N_4 զԿոստանտեայ O և զԿոս-
 տանդեա
 658 $BFG_{156}O_1P_2R$ Հոովմա C Հռոմայ
 659 g_4O_1 լայն P_4 դայն փխ այն $g_{23}M_3R$ զօր առաքեալ փխ զօրօք
 ելեալ g_4 հոորօք փխ զօրօք CEM_2R ելեալ (g_{15} երթեալ) փխ ելեալ
 660 P_2 յութանասուն Ag_2O_{23} ընդրեալ
 661 $g_{156}LR$ յառաքելոց g_3 յառաքելոյն և զառաքելոցն $CE_1FM_{35}N_3$
 յաթոռ g_7 աթոռն
 662 L և սուրբ մարմնոցն փխ սուրբ ոսկերացն g_3 ոսկերաց g_7 ոսկերն
 և երկիրպագեալ
 663 A յարքահն g_5 պատուիրասիրեալ N_1 պատուիրեալ փխ պատուա-
 սիրեալ
 664 $g_{125}LM_7NOPR$ հայրապետէն P_2 նախապես հայրապետին, ապա
 վերևում կարմիր բանաքով հայրապետէն, այնուհետև վերջինս ջրնջ-
 ված և թղթված հայրապետին F պատուասիրեալ փխ սիրով պա-
 տուեալ
 665 AN զԳրիգորեա
 666 g_3 խոստանող g_2 վերջնդալեալ և վերին կալեալ փխ վերջնկալեալ
 668 M_1 փոխանկեալ փխ փոխակերպեալ
 669 D քրիստոնեական ($Fg_{145}PR$ աստուածական g_3 էական) փխ քրիս-
 տոսական P_2 նախապես աստուածական, ապա լուսանցքում կար-
 միր բանաքով քրիստոսական N խրատիւք փխ կրօնիւք

- Ի յուխտ դաշանց միաբանեալ
 Թաղաւորացն երկուց եղեալ:
 Յոսկիապատ կառս ամբարձեալ,
 Արքունատուր ձրիւք լցեալ,
 675 Ի Մեծն Հայք անդուստ եկեալ,
 Ուրախալիր սրտիւ բերկրեալ:
 Ի Նիկիայ ժողով դարձեալ³⁶
 ԶԳրիգորիոսն կոչեցեալ,
 Որում երթալ ոչ անսացեալ,
 680 Մի՛ առաւել գոլով պատուեալ.
 ԶԱրիստակէս փոխան յղեալ,
 Որ էր որդի համանմանեալ:
 Զբան հաւատոյ անդուստ առեալ,
 Տանս Հայոց պարգև բերեալ:
 685 Յորոյ հիման մեր հաստատեալ,
 Անշարժապէս զոլ տրամադրեալ.

- 671 C խաշանց փխ դաշանց N_3 յաւէտ փխ յուխտ
 672 D_2K Թաղաւորաց $E_2g_{25}M_2$ երկուցն
 673 c ոսկիակապ g_{35} զոսկիակապտ $CEM_{128}O_5RSt$ կառ K համարձեալ
 674 $D_{1g_{124}-6}M_2$ արքունական փխ արքունատուր M_3 կրիւք փխ ձրիւք
 675 g_{47} զՄեծն փխ Ի Մեծն M_4 Հայս O Հայ ABCDEFG₆₇HNPR ան-
 տուստ CDEFM₁₂O₅St ելեալ g_4R եղեալ K դարձեալ փխ եկեալ
 676 BCEFHKL M_{1-38} OPRS ուրախալի g_{15} ուրախալից E_1 g_{15} LMN₁PRt
 սրտիւք
 677 ABG₇HL Նիկիայն N_1 Նիկիոյ R Նիկիեա P_2 ճախապես Նիկիայ,
 ապա սև րանարով ավելացրած ն, այսինքն՝ Նիկիայն
 678 B_2 գԳրիգորիոսն CN_1 Գրիգորիոսն L Ի Գրիգորիոսն OP գԳրիգորիոս
 (O_2 գԳրիգորիոս) անդ
 679 Իոլորը, բացի L-ից՝ յորում $AB_2CHM_{34}O_2$ երթեալ F երթալն
 680 A գովեալ փխ գոլով
 681 A զԱռքստակէս BCEHKNSt զԱռիստակէս D զԱռիստագէս g_4
 յԱռիստակէս M_1R զԱռիստագէս
 682 A և մյուսները, բացի D_{1g} -ից՝ իւր փխ էր AHM₇Ot համանունեալ
 683 BF g_4O_{12} անտուստ D_2g_4 տուեալ g_6 եղեալ փխ առեալ
 684 N պարգէք C տուեալ փխ բերեալ
 685 M_3R յորոց Հիմանց փխ յորոյ հիման N_1 նորոյ
 686 AN յիք զու

- Արիոսի չեմք հաւանեալ³⁷,
 Որ զմի բնութիւնն յերիս հատեալ.
 Եւ Սաբելի չեմք հնազանդեալ³⁸,
 690 Որ շարաշարն ժողովեալ.
 Ո՛չ նեստորի յարկած մտեալ³⁹,
 Որ մարդածին զկոյսն ասացեալ.
 Ո՛չ Եւտիքէս տեղի գտեալ⁴⁰,
 Որ ոչ ասաց մարմին առեալ:
 695 Այլ մեք ի Հայր հաւատացեալ,
 Եւ միածնին երկրպագեալ
 Եւ զՀոգին խոստովանեալ,
 Յէութենէ Հօրն բղխեալ.
 Յերից անձանց մին խոնարհեալ
 700 Եւ զադամեան մարմին առեալ,
 Ընդ իւր ինքեան միացուցեալ
 Եւ ի կուսէն սրբոյ ծնեալ,

- 687 R չեմ E₁M₁ հետեալ փխ հաւանեալ
 688 g₄ որ զմիաբանութիւն փխ որ զմի բնութիւնն և զմիութիւնն (M₁ զմիութիւնն R զի բնութիւնս փխ զմի բնութիւնն) M₃ մի փխ զմի Fg₂₃₆M₃₄N բնութիւն Dg₃₄M₃P երկուս փխ յերիս
 689 AN₁₂₅₇ Սեբելի g₁ Սաբելի R չեմ
 690 AN 690—691 տողերը չունեն
 691 Բոլորը, բացի L-ից՝ արկած
 693 FP₄ Եւտիքի g₂₃₅M₇O₁P₁₃₅ Եւտիքի g₆NS Եւտիքի O₂₃ Եւտիքի R Եւզիդի FM₇O₁₂ տուեալ R առեալ փխ գտեալ
 694 g₄ որոց չասաց փխ որ ոչ ասաց CDEFM₁₂₈O₅RS հղեալ փխ առեալ
 695 R զհայ փխ ի հայր
 696 g₆P₄S միածին N₈ միածնիս P₅ երկիրպագեալ
 697 K սուրբ դաւանեալ փխ խոստովանեալ
 698 AN₅ հօր g₂M₁ բխեալ R 698-րդ տողից հետո ռնի.
 Երբորդութեամբ միաւորեալ,
 Միով բնութեամբ մեք դաւանեալ:
 699 g₂₃M₁₃ մի
 700 Rt չիբ և CEM₁₂₈ զադամայն K զադամայն R զադամայեանն
 ABFG₇HKNOPSI մարմինս M₃ մարմինն
 701 R ինքեանք g₁₅LR միաւորեալ փխ միացուցեալ
 702 F չիբ ի g₃R սրբոյ կուսէն g₄ սրբւոյ

- նովին մարմնով կամաւ խաչեալ
 եւ վասն մեր եղև մեռեալ.
 705 Երեքօրեայ նա յպրուցեալ
 եւ ուստի էջն՝ վերացեալ.
 Գալ միւսանգամ է խոստացեալ,
 եւ անվախճան թաղաւորեալ.
 Բարեգործաց բարիս տուեալ,
 710 Ջարաց տանջանս հատուցեալ:
 Արդ, յայսպիսի սեան խարսխեալ,
 Գրիգորիոս զհօտն իւր թողեալ,
 ԶԱրիստակէս փոխան եղեալ,
 Ինքն ի Մանեայ այրսն ծածկեալ:
 715 Սմա Տրդատ յոյժ բաղձացեալ,
 Լուսաւորչին իւր հետեւեալ,
 Զծիրանիսն մերկացեալ
 եւ զերկրաւոր թագն ընկեցեալ:

- 703 g_3 մարմնովն C կամ խաչ ելալ փխ կամաւ խաչեալ
 704 N կամաւ փխ եղև R մեղեալ փխ մեռեալ
 706 F ուսի փխ ուստի N_1 էջ նա g_{15} վերացաւ
 709 g_3O_5 բարեգործացն g_1R բարեգործոց g_{15} տոնել (R տացեալ) փխ տուեալ
 710 $CDE_2gKLN_3O_{13}PRS$ չարեաց (g_3 չարեացն) Dg_7 տանջանսն g_6 տանջանս է Dg_4 խոստացեալ (gR սլատրատուեալ S հատուցեալ) փխ հատուցեալ
 711 C յայնպիսի M_6 յայսպիսում g_{236} են փխ սեան S ապալիսեանն FR անխարսխեալ g_3 խարսխացեալ
 712 S զԳրիգորիոս c և մեղ հաւատ փխ զհօտն իւր g_4 զհօտ M_3 հօտն K չիք իւր
 713 $ABLM_2Nt$ զԱրիստակէս DM_1 զԱրիստագէս M_1 փոխ փխ փոխան
 714 E_2O_1 Մանեայ $B_2M_3OP_{123}$ յայրսն $D_1E_1g_4HL$ այրն (ll նախապես այրսն) $g_{125-7}KM_{45}NP_5$ յայրն g_3 յայրին
 715 $Fg_{134}LM_5N_4R$ նմա փխ սմա M_1 բաղձացեալ
 716 g_7 լուսաւորիչն
 717 g_6 զծիրանիս իւր
 718 g_{15} զերկնային (L զարքունական) փխ զերկրաւոր g_7L թագ F ընկեալ (g_{15} ընկալեալ) փխ ընկեցեալ L ընկեցեալ

- Հովուապետին անյայտ եղեալ,
 720 Լուսոյն մերոյ լոյս ամփոփեալ,
 Ի հովուական դասուց թողեալ,
 Թափառական այր կարծեցեալ,
 Զի որք փրկչին սպասաւորեալ,
 Նոքա զծառայն դիապատեալ:
 725 Որպէս Մովսէսն անքոյթ եղեալ,
 Զի մի՛ պաշտօն զնա առեալ:
 Արիստակէս սուղ ինչ կեցեալ
 Եւ շաւղաց հօրն հետեւեալ,
 Ի յանբարոյ առնէ սպանեալ,
 730 Ի Թիլն աւան իւրում թաղեալ:
 Վրթանիսի փոխանակեալ,
 Ի հայրենին աթոռ նստեալ,

-
- 719 M_7O_{15} Ընդ հօտապետին փիւ հովուապետին P_1 նախապես Ընդ հո-
 վուապետին, ուպա Ընդ-ը քնթված
 720 $gM_3-5N_4OP_1$ 1 լոյսն փիւ լոյս $g_{35}R$ անփոփեալ N_8 անուանեա
 (P_4 անփոփեալ) փիւ ամփոփեալ
 721 $BCEFG_{1367}HKMN_{24}OPST$ Թաղեալ փիւ թողեալ R այր կարծեցեալ
 փիւ դասուց թողեալ
 722 $Dg_{245}M_{28}O_5R$ Թափառական g_{23} էր ($KN_{12}PT$ յայր) փիւ այր
 723 ACE_2L որ B_2 նմա փիւ փրկչին
 724 AE_2N զիւպետեալ (S զիւապետեալ) փիւ զիւապետեալ
 725 g_6 զՄովսէս KP_4RS Մովսէս N զՄովսէսն DFO անքոյդ E_2 այն-
 քոթ g_4 անփոյթ g_6 անքութ M_7O Թաղեալ փիւ եղեալ
 726 K Ի փիւ մի K միառեալ փիւ առեալ
 727 $ABg_{47}HLM_2t$ Առիստակէս CE Առիստաղեա DR Արիստաղէս FM_{45}
 OS Արիստակեա K Առիստակէս R ուղիղ փիւ սուղ ինչ $BDFg_{67}K$
 $LMNRt$ կացեալ
 728 N_3 շաւղից
 729 AB_1CE_2Fg բացի g_{24} -ից $HKLM_{26}-sNORT$ յանբարո M_{13} յան-
 բարի M_5 յառնէ g_1O_1 սպանեալ
 730 $g_{15}L$ աւանն K յաւանն մյուսները, բացի M_5NL -ից՝ յաւան N_3 թո-
 ղեալ փիւ Թաղեալ
 731 $D_2g_6LM_2N_{14}O_2P_5S$ Վրդանիսի N_{2357} Վրդանէսի S փոխանարկեալ
 732 $DgKMN_1P_4RS$ հայրենի N_3 հայրենիս $Fg_3M_5N_4P_{23}$ յաթոռ

- Ի նսյն շաւիղ ուղևորեալ,
Իւրում հօտին առաջնորդեալ:
735 Այլ ամբասեր աղին եղեալ
Ձգարիւան ասեմ, որ գործեցեալ:
Ձկնի տոյ թագաւորեալ
Խոսրով որդի իւր անուանեալ,
Հօրն լաւրոյ ոչ նմանեալ,
740 Ամենալինիւ գոլով յետնեալ:
Արիւթեանցն ոչ հետեալ

- 733 AKM_1NO_3S շաւիղ $CDEM_{123}$ ուղղաւորեալ $g_{34}KNP$ ուղղաւորեալ
 g_6 ուղղաւորեալ R յուղևորեալ
734 R յիւրին
735 $g_1-235OPR$ արդ փխ ալ ABN մերասեր g_4M_7 զմերասեր KL զը-
մերասեր P_2 նախապես արդ զմերասեր, ապա էջտտակին ալ զը-
մերասեր g_1-235M_3OP զմերասեր (S զմերասեր) R զմերաս ասես փխ
զմերասեր D արդէն (gLM_3N_3RT աղդին N_1 չարին O_5 աղինն փխ
աղին
736 $ABCEFG_{467}HLMOPRST$ ասեմ g_{156} զոր g_3 չիւ որ g_3 զգործեցեալ
 g_{15} արարեալ (M_4 զծեցեալ) փխ գործեցեալ M_{2458} այս տողից
նետո ունեն.

Ձկնի լուսաւորին ծածկեալ,
Թագաւորին դաւ գործեցեալ,
Ձննգութիւնն կատարեալ
Յորս էրէսց յճրդատ խոցեալ (M_2 խոցացեալ),
Ապա մահու զեղ արրուցեալ,
Յինքեանց պայծառ ջահ շիջուցեալ
(M_2 զջահ յինքեանց պայծառ շիջեալ):

- 737 E_1M_1 որով $g_{35}M_2O_3$ որդոյ g_4 զորա g_6 ճրդատի N_1 նորա P իւրոյ
փխ որոյ
738 g_3N_1 խոսարոյ c յաթոռ նստեալ փխ իւր անուանեալ
739 Dg_4 հօր F զօրն փխ հօրն $Ag_{56}HNt$ բարոյ $CEFKMS$ բարեացն
 M_1R բարեաց
740 $g_{1267}MOPT$ ամենակին (P_2 նախապես ամենայնիւ, ապա կարմիր
բանաքով ամենակին, այնուհետեւ ամենակին-ը ջնջված, սև բանաքով
զրվածը՝ վերականգնված, այսինքն՝ ամենայնիւ) Ag_6 յայտնեալ
փխ յետնեալ
741 $g_{1245}M_{13}O_{12}FRT$ արիւթեանց

- Եւ հասակաւ յոյժ յոռացեալ,
 Վատ և յետին այնպէս կացեալ,
 Յետ սակաւու ինչ վճարեալ:
 745 Բայց մինչ Տրդատն վախճանեալ,
 Նուաճելոցն ապստամբեալ,
 Որպէս Աղուանքն արեւելեան,
 Ուր Գրիգորիսն առաջնորդեալ
 Լուսոյ բանին ոչ հանդուրժեալ
 750 Չար բարբարոսքն խաւարեալ,
 Այլ շիջուցին զչահն վառեալ,
 Ի շամշական ձի ընթացրեալ:
 Ամենայնիւ հարց նմանեալ
 Եւ կուսութեամբն առաւելեալ,

- 742 Ե ոչ փիւ յոյժ ց₁₅ հեռացեալ փիւ յոռացեալ
 743 D₁₈MOP₁ այսպէս փիւ այնպէս ց₁ կեցեալ
 744 N և յետ սակաւ ց₁₅ սակաւուց ց₆ սակաւու, ի տոյս քողից ճեռո
 ունի.

Անուն բարի ոչ ստացեալ,
 Այլ նախատիւք նախնեացն (N₁ նախնեաց) եղեալ:

- 745 S Ի Տրդատն ց₆N զօրացեալ փիւ վախճանեալ
 746 ց₅R նուաճելոյն
 747 ց₁₂ Աղուանք ու ց₃-6PR Աղուանք ց₁₂₆M₂₄₅ արեւելեանք ց₃₅M₃
 և արեւելեանք K յարեւան փիւ յարեւելեան
 748 ց₁₋₃₅ որ Գրիգորիւն M₇O չիւ ուր O Գրիգորիւն R Գրիգորիւ ց₁₅
 առաջնորդեալք
 749 FR հետեալ փիւ հանդուրժեալ
 750 M₂ բարբարոսն
 751 M₁ զջահ:
 752 CE₂M₂ չիւ ձի S ձին M₁ ընթացրեալ փիւ ձի ընթացրեալ M₆
 Ի շամշական ընթացրեալ փիւ տոյի N₅ ընթացրեալ O₁ ընդա-
 րեալ
 753 AE₂ զի ամենայնին (BCDE₁Fg₆M₁ST զամենայնին ց₁₋₃ զամենայնին
 HLM₂₄₅ յամենայնին ց₅OP յամենայնին P₂ նախապէս յամենայնին,
 ապա յուսանցրում զամենայնին R յամենայնին) փիւ ամենայնիւ
 KR հարցն ց₄ 763—764 տոյերը չունի ց₇ 763—764 տոյերը չունի
 754 FgLM₃₄₅₇NOR կուսութեամբ S կուսութիւն:

- 755 Ի վրթանայ որդի ծնեալ,
 Համբաւատիս քաւչապետեալ:
 Յետ Խոսրովու Տիրան եղեալ,
 Յաթոռն հօր իւրոյ նստեալ,
 Արիութեանց ոչ հետեալ,
 760 Այլ վատութեամբն համբաւեալ:
 Բայց վրթանայ զերկիր լքեալ
 Եւ յերկնայինս վերափոխեալ,
 Ի յիւրականն աթոռ եղեալ
 Ձօռսիկ որդին իւր կոչեցեալ:
 765 Որ բարիոք վարուք կեցեալ,
 Յանդիմանիչ շարեաց գտեալ,
 Ի Տիրանայ գանիւ մեռեալ
 Ընդ պատկերին, զոր խորտակեալ:
 Սուրբ ծերունւոյն Դանիէլի

- 755 FLM₂N₁₄OR վրդանա g₁ վրթանայ S վրդանան M₁₃ որդիս
 756 CE₁KM₁₁45 համբաւատիս (E₂FM₈N₃S համաւատիս M₂ համատակիս
 N համբաւատիս R համաւատիս) փիւ համբաւատիս Fg₃₆M₇N₃₆RS
 քաջապետեալ O₁ քաւչապետեալ փիւ քաւչապետեալ
 757 A Խոսրովա g₂ Խոսրովոյ K Խոսրով t Խոսրովու
 758 g₁₃KLM₁₃N₁ հօրն
 759 g₁₅ արիութեան g₃K արիութեանցն
 760 M₁ վատութեամբն g₂ հետեալ փիւ համբաւեալ
 761 FN₁₃₄₅O₂RS վրդանա K վրթան M₃ յերկիր B₂ լցեալ (M₇O₁ առե-
 եալ O₂₃ թողեալ) փիւ լքեալ
 762 g₃ Ի յերկնայինն (K Ի յերկինս) փիւ և յերկնայինս g₄ յերկնա-
 յին g₅₆:LM յերկնայինն A վերափոխել
 763 Dg₁₂₄M₃ որ փիւ Ի ADgM₄₅NP₄R յիւրական FgM₃₄₅OR աթոռ
 F եռեալ (M₁ եղեալ) փիւ եղեալ
 764 KS զմասիկ g₁₋₃₅ սիրեցեալ փիւ կոչեցեալ M₃ նախապես սիրե-
 ցեալ, ապա լուսնցրում կոչեցեալ
 765 B₂ բարուր D₂E₁g₄T բարուր ADN₁ վարիւք N₁ բարուր փիւ վա-
 րուք E₁Fg₃₆M₁₃ կացեալ
 766 B₁DEFg₄:M₂₄₅P₂ չարաց CEM₁₋₃ եղեալ փիւ գտեալ
 767 M₆ գոլիւ փիւ գանիւ
 768 M₁₃ որ
 769 g₁₅ Իսկ (g₄ Ի) փիւ սուրբ T չիք սուրբ AlHO₃R ձերունուն F ձե-
 րոյն և Ի ձիրանոյն փիւ սուրբ ձերունւոյն, մլուսնեք, բացի g₅M₄₅

- 770 Հեղձամբ մահու վճիռ տուեալ,
Ինքն ի յաշացն խաւարեալ,
Սաւուղաբար յիւրմէ մեռեալ:
Յետ այսր Արշակ թագաւորեալ,
Ի Տիրանայ որդի ծնեալ:
775 Որ ի սորին աւուրս եղեալ
Ներսէս Հայոց հովիւ նստեալ,
Լուսաւորչին շաւիղ ծագեալ,
Առ ի նմանէ շորորդ սերեալ:
Վարուքն սուրբ, հոգւով մաքրեալ
780 Եւ հանճարով իմաստնացեալ,
Առաքելոց հաւասարեալ,
Մարգարէից շնորհօք լցեալ,
Յաստուածային Հոգւոյն օծեալ,
Իբր աղանի հովանացեալ:

N₄₆ -ից՝ ձերուհւոյն D₁ Դանիելեալ

- 770 FKM₁S հեղձ (g₃₆ հեղձամբ g₄ հեղձաման) փխ հեղձամբ AN վախ-
ճան փխ վճիռ g₁₋₃ M₇O₅ առեալ (M₃ հատեալ, լուսանցրում
առեալ R հարեալ) փխ տուեալ
771 R և ինքն փխ ինքն ի FKS չիր ի C նախապես կուրացեալ, ապա
խաւարեալ E₁M₁ կուրացեալ
772 AH Սաւուղ եղբայր փխ սաւուղաբար F յիւր g₁₂₅ յիւրմէն
773 FN₁ այս փխ այսր
774 M₁ եղեալ փխ ծնեալ
775 L սորա DKM₄₅ յաւուրս R յաւուր
776 R հովիւ հայոց g₃M₅ ընտրեալ (M₃₄ նախապես նստեալ, ապա
լուսանցրում ընտրեալ) փխ նստեալ
777 ACM₈N շաւիղ (N₄ շաւղէ)
778 CEM₁₂₈ եղեալ (L սիրեալ M₃ նախապես սերեալ, ապա լուսանց-
րում եղեալ) փխ սերեալ
779 A վարիւքն D բարութ (g₃ վայրիւքն) փխ վարութն CDFg₃KLM₁₃
NOPR, հոգով
780 ABCFG₂₄HKLM₂₈NOS իմաստացեալ h իմաստեալ
781 M₃N₁ առաքելոցն
782 M₃ մարգարեիցն g₆ հոգւով մաքրեալ փխ շնորհօք լցեալ
783 D զաստուածային CDFg₃KLM₁₃N բացի N₄₅-ից OR հոգոյն c
շնորհաց փխ հոգւոյն

- 785 Բւ դւարեացն արմատ խլեալ,
 Եւ լատիոք կարգս տնկեալ,
 Զտգտմութիւնն հաստատեալ,
 Զւժանողութիւնն հալածեալ¹³,
 Ընդդէմ չարաց սուսեր սրեալ,
- 790 Եւ առ բարիսն հեղացեալ:
 Ոյրաէս զկրչական ամբարշտեալ
 Սաւառող բանին կշտամբեալ՝
 Յալսան Գնէլի անսպարտ հեղեալ,
 Յկրչաւաւան քաղաք շինեալ,
- 795 Զբոյս զճնակիչս ախտացուցեալ
 Եւ աղօթիւքն տապալեալ:
 Մինչ ի կղզին յայն աքսորեալ,
 Աւստածարար հրաշագործեալ,

- 785 B_1 զշարացն DFg_1LM_1R զշարեաց
 786 g_1 — z առ ջարին (g_5 բարին) g_{16} բարեւոր L դրարիւր $AFHO_2$ կար-
 քըս L կարին K աւանդեալ փխ տնկեալ
 787 $CEKM_{278}OS$ զողորմութիւնս F յողորմութիւնն g_6 787—788 տո-
 դերը չունի
 788 AN զտրամադրութիւնն (l զտրտմութիւնն) փխ զտմարդութիւնն
 g_4 զամալդութիւն K զտմարդութիւնս g_1 հաստատեալ փխ հալա-
 ծեալ
 789 $ACDg$ բացի g_7 -ից՝ $HKLM$ բացի M_2 -ից $NOPR$ չարեաց g_6 չարե-
 ացն i չարացն g_1 սուր փխ սուսեր
 790 N_3 հեղացեալ (R հալածեալ փխ հեղացեալ
 791 M_{13} որ L փխ որդէս CEg_7M_1 զԱրշակ N Արշակն N_4P_{25} ամալարըշ-
 տեալ
 792 AC բարին փխ ջանին L բանիւքն g_4 բռնեալ փխ կշտամբեալ
 793 g_5 զարեան g_6 զարին $AB_1Dg_{246}HN$ Գնէլէ B_2 Գնելեան FN_3S
 Գնէլոյ $CEg_{15}KM$ բացի M_3 -ից OP Գնելոյ L Գնելիւ M_3P_2 նա-
 խապեա Գնէլոյ, ապա սրբագրւած Գնէլի (P_2 Գնէլէ) K գտեալ
 (N բացի 34-իս եղեալ) փխ հեղեալ
 794 AB_1FgSt ՅԱրշակունեա $B_2N_{11}O$ Արշակունեայ D ՅԱրշակունեայ
 g_{23} ՅԱրշակունեայ g_2 ՅԱրշակունեայ P ՅԱրշակունեայ (P_2 նախա-
 պես Արշակունեայ, ապա յուսանցրում Արշակունեայ S 794—795
 տողերի փոխարեն ունի 795—796 տողերը և ընդհատակն
 795 R որոյ փխ զորոյ $gKMO_{23}P_{135}$ զբնակիչսն $g_{36}LM_4O_1P_{14}$ բնակիչսն
 M_1 ախտացեալ R ախտացեալ

- 2ուկն. ի յալեաց վերաբերեալ,
 800 Ջուր ի կղզին աղբերացեալ:
 Ի յարքայէն վերադարձեալ,
 Որ Թէոդոս Մեծ կոչեցեալ⁴³,
 Ի սուրբ ժողովն, որ գումարեալ⁴⁴,
 Յերից յիսնից մին սա եղեալ:
 805 Բայց ի Շապհոյ Արշակ կալեալ
 Եւ իւրովի զինքն սպանեալ,
 Եւ փոխանակ թագաւորեալ
 Որդի նորին Պապ անուանեալ⁴⁵,
 Որ ընդ Շապուհ խաղմ արարեալ⁴⁶,
 810 Ընդ հօրն արեանն, զոր հեղեալ:
 Որոյ յաշխարհս մեր եկեալ,
 Անթիւ զօրօքն բանակեալ,
 Յորժամ հանդէս միմեանց կացեալ,
 Թագաւորացն ռազմ եղեալ:

799 Ե վերաբերեալ փխ վերաբերեալ

800 B կղզւոյն CDE₂GIKMO P կղզւոյն E₁g₂M₇ կղզւոյն P₃ նախապես
 կղզւոյն, ապա լուսանցում կղզւոյն BCEFGLM₁₋₃N₁OPSt աղբիւ-
 րացեալ

801 Ե վերաբերեալ փխ վերադարձեալ

802 K զոր Դեոթոս Մեծն

803 DgKM₇OP չիբ որ Ե կոչեցեալ փխ դումարեալ

804 O₂ յիսնիցն B նա փխ սա

805 N₁R չիբ ի D Շապոյ g₆N₁R Շապուհոյ g₆ զԱրշակ O₁₂ կալուեալ

806 B₂S իւրով g₂ իւրովին g₁O₁ սպանեալ

808 FKMS նորա g₆ կոչեցեալ փխ անուանեալ

809 Dg₁₄₅ և փխ որ F ընդ որ (P₃ որոյ S որն) փխ որ ընդ CDEMI
 Շապուհոյ N₁ Շապուհոյ C նախապես կաղմ, ապա խաղմ N₁ խա-
 զաղ (R կաղմ) խփ խաղմ

810 CDEg₁₋₃₅LMR հօր S արեան

811 g₃ որոյ

812 g₃M₃ զօրօք նա փխ զօրօքն g₂O₁R բնակեալ (g₆ դումարեալ) փխ
 բանակեալ

813 K յայնժամ P₃ միմեան g₃ եկեալ (M₃ նախապես եղեալ, լուսանց-
 քում կացեալ (կալեալ) փխ կացեալ -

814 g₄HR թագաւորաց O₇ ը սամն (S ում) փխ ռաղմ N₇ բերեալ
 փխ եղեալ

- 815 Սուրբն ի նպատ լերինն ելեալ,
 Որպէս Մովսէսն պաղատեալ.
 Որքան զձեռսն տարածեալ⁴⁷,
 Հայոց զօրացն զօրացեալ,
 Եւ մինչ ի վայր կոյս խոնարհեալ,
 820 Պարսկականացն ընդդիմացեալ:
 Բայց Պապ զաղիւր վարուք կացեալ
 Եւ ի սրբոյն յանդիմանեալ,
 Որում մահու դեղ արբուցեալ
 Եւ ի կենաց աստի հանեալ:
 825 Այլ նա հոգւոյն ակամբ յառեալ,
 Մինչ ի վախճանն հուպ եղեալ,
 Զապագայիցն իր հանդերձեալ
 Մերձակայիցն ծանուցեալ.
 «ՅԱրշակունեաց զարմէ սերեալ
 830 Թագն փառաց, ասէ, բարձեալ,

816 M_{28} և պաղատեալ R որ աղատեալ փխ պաղատեալ

817 AB_2G_7H զձեռն t զձեռնն

818 g_4 հոգւոց փխ հայոց

819 c և ի փխ և

820 E_1g_4 պարսկականաց g_3 պարսկականացն O_1 պարսկականաց D զիմացեալ (g_2 ընդդիմ կացեալ M_6 արիացեալ) փխ ընդդիմացեալ g_6 պարսկական ազգ զիմացեալ փխ տողի R 820—835 տողերը չունի

821 g_4 չիք Պապ $AD_1E_2KLM_1$ վարուք $g_{15}M_7O_1P$ գործօք (g_{26} գործովք g_3 գործով) փխ վարուք g_1L կեցեալ

824 L կանաց M_7O_{13} կենացս c զնա (K անտի) փխ աստի L յայտնեալ (L մահեալ) փխ հանեալ

825 D չիք նա $DEFHKLM_1N_1ORS$ հոգոյն g_3M_{26} ակամբ հոգոյն (M_2 հոգւոյն) փխ հոգւոյն ակամբ g_6 տեսեալ ($KO_{13}P_3S$ առեալ) փխ յառեալ

826 g_6 զի զվախճանն ի փխ ի վախճանն M_1N_{257} վաղճան N_{346} վախճան N հուպեղ փխ հուպ

827 FO_1 յապագայիցն g_4 յապագայից, իւր փխ իր N_3 զապագայիցն g_6 չիք իր

828 g_6 իւր ծանուցեալ

829 FN_4 զարմէն M_7O_1 սերմէ փխ զարմէ LS սերեալ

830 M_1 թագ g_4 սա է փխ ասէ

Եւ ի յաղդէն լուսաւորեալ
 Հովիւ, բայց մի, այլ ոչ նստեալ:
 Հայք ի հիմանցն տապալեալ,
 Աղգաց բազմաց կոխան եղեալ,

835 Եկեղեցիքն խաւարեալ,
 Մանկունք նորա յազգս զերեալ:
 Ծառայական աղգին ծնեալ
 Հայոց ազատքն ծառայեալ,
 Եւ Քանանու զարմ անիծեալ

840 Օրհնեալ զարմին Հայոց տիրեալ:
 Իսկ ի նեոին պղծոյն մերձեալ,
 Լերիական զօրացն ելեալ,
 Իսմայելին տոհմին յաղթեալ,
 Զերուսաղէմ քաղաքն առեալ:

845 Ամս բազումս մարտ եղեալ,
 Հանդէպ միմեանց պատերազմեալ,
 Հռոմայեցւոցն նուաղեալ՝
 Ի նկտողացն յաղթահարեալ,

831 N₄-7 յաղդէս Dg փառաւորեալ փիւ լուսաւորեալ

832 K ալ մի տէ փիւ լայց մի ալ ոչ

833 N₆ Հայկբ F հիմանցս և հիմացն

834 N₁ յաղգաց

836 A մանկունք M₂ մանկունք փիւ մանկունք g₁₅ նոցա g₆ նոցին F
 աղգս K յաղգաց

838 g₄ հոգոց փիւ հայոց S ազատն

✓ 839 CEFKM₁₂ORS զարմին (O₂₃ զարմին) ծնեալ փիւ զարմ անիծեալ
 gM₃-5P զարմն g₄ զարմից L զարմոց

840 g₇ աղգին (P₄ զմարմին) փիւ զարմին g₁ տեալ փիւ տիրեալ

841 D չիբ ի S մեռեալ փիւ մերձեալ

843 ACHL Իսմայելին B₁K Իսմայէլի gM₃-5OP Իսմայելեան N₄ Իսմայելեան B₂ տոհմի c զօրին փիւ տոհմին

845 Dg այս տողը չունեն

846 Dg այս տողը չունեն. բոլոր ձեռագրերը, բացի c-ից՝ միմեաց

847 Bg₅P₅ Հռոմայեցւոցն CDE₂g₂₃KLM₁NO₂ Հռոմայեցոցն Fg₁R
 Հռոմայեցոցն CEFg₇KLM₁₅N₁-557PR նուաղեալ (g₁₅ նուաճեալ g₂
 ևստապեա նուաղեալ, լուսանցրում նուաղեալ) փիւ նուաղեալ

818 g₃ և փիւ ի M₇O₁ և նկտողաց

- Յետ այնորիկ յոյժ զօրացեալ
 850 եւ զանհաւատսն հալածեալ:
 Եկեղեցիք լուսաւորեալ,
 Աշխարհ ամէն խաղաղացեալ,
 Մինչև լրումն երկրի եկեալ,
 Դատաստանին օր մերձեցեալ,
 855 Ապստամբաց յերկրէ բարձեալ,
 եւ արդարոց թագաւորեալ:
 Մինչ զայսպիսիս հոգւով խօսեալ,
 Հրաժարական երգ յօրինեալ,
 Ամենեցուն ողջոյն տուեալ,
 860 Ի սրբութեանցն հրաժարեալ,
 Զհոգին մաքուր սուրբ աւանդեալ,
 Ի հրեշտակաց վերջնկալեալ:
 Զոր յամբառնալն ծանուցեալ՝
 Որք ի լերինս միայնացեալ:
 865 Իսկ զմարմինն ողբովք առեալ,
 Ի Թիլն աւան զնա տարեալ,

-
- 849 CEM₁₋₃₈ այսորիկ փխ այնորիկ
 850 g₃ յաղթահարեալ (R հաւատացեալ) փխ հալածեալ
 851 g₃ 851—852 տողերը չունի
 853 K ի լրումն P₅ եղեալ (R յեալ) փխ եկեալ
 854 g₁₅₆L զատաստանի CEg₃₅₆MOP օրն մերձեալ (M₁₂₃ O₁₂ մերձե-
 ցեալ P₂ նախապես օրն մերձեալ, ապա կարմիր քանաքով օրն
 մերձեցեալ)
 855 M₈ ապստամբացն
 857 g₄ դի այսպիսի (M₁₃P₄R զայսպիսի վ. զայսպիսին) փխ զայսպիսիս
 E₂Fg₁₃₄₅KLM₁₃N₂₅₇OR հոգով T տեսեալ փխ խօսեալ
 858 F օրինեալ
 860 g₁₅ յեղբայրութեանցն (M₁ սրբութեանց) փխ ի սրբութեանցն
 862 A վերջնգալեալ
 863 LM₄ յոր FO₂₃ ամբառնալն
 864 g₃ սր L լերինն
 865 D զմարմինքն g₃M₁₃₅ զմարմին Cg₅ ողբով R ողբով
 866 B₂g₄H Թիլ B₂ աւանն

- Յերդ հոգևոր պարաւորեալ,
 Ընդ նախնի հարցն հանդուցեալ:
 Սակայն Պապայ պարտաւորեալ
 870 Վասն այս շարեացս, որ գործեցեալ,
 Թէոդոսի զնա սպանեալ,
 Զվրէժ արեան սրբոյն խնդրեալ:
 Վարազդատայ փոխանակեալ⁴³,
 ՅԱրշակունի զարմէ ցեղեալ,
 875 Ի քաջութիւն գովաբանեալ
 Մինչ Տրդատայ համանմանեալ:
 Զի մինչ մանուկ յծլլադա լեալ,
 Առիւծս յոքունս կոտորեալ,
 Այլ և զհինգ այր քաջացեալ
 880 Ի յիրերաց վերայ սպանեալ:
 Եւ այլ բազումս արիացեալ,

- 867 g_{34} դերգ N_3 յերդ N_1 հոգևոր C պարտաւորեալ (g_{135} պատուա-
 սիրեալ R փառաւորեալ և պարատրեալ) փխ պարաւորեալ
 868 $Ag_3H M_3 N$ նախահարցն M_6 նախնեաց փխ նախնի B_1 հանկուցեալ
 և հարգուցեալ
 869 M_1 Պապ
 870 K շիք այր M_{15} այր $BCEFG_7HLOP_4RS$ շարեաց K շարեացն M_7
 զորս O_{135} զոր
 871 $g_{135}OP$ կալեալ (R ընկալեալ) փխ սպանեալ
 873 Բացի g_3R ընդօրինակութեան ընդ մնացալ բոլոր ձեռագրերն ու
 տպագիրներն ունեն Արտաւազդայ փխ Վարազդատայ
 874 g_6 յԱրշակունոյ F զարմից Fg_6 եղեալ փխ ցեղեալ
 875 Ag_2N քաջութեան g_4M_2 դքաջութիւն փխ Ի քաջութիւն O քաջու-
 թիւն F դոյաբանեալ (g_4 դոյաբանեալ) փխ գովաբանեալ
 877 M_1 մանուկն g_1 յելադա (g_3 յելանդակ K յեղադա M_2 նախա-
 պես յեղադա, ապա յուսանցքում յելանդակ M_5 յեղադա) AFg_7HL
 M_4N_{246} լիեալ R մինչև մանուկ յելանդա կեալ փխ տողի
 878 $g_{15}LN_1RT$ առիւծ K յոգունս g_6 բազումս փխ յոքունս N բացի
 N_{46} -ից R ոգունս R կատարեալ փխ կոտորեալ
 879 g_{15} ապա փխ այլ A և հինգ R այրս
 880 AC յիրերեայ E_2FR յերիրաց K յերերաց g_1 սպանեալ
 881 g_3 այլ և $CEFM_{128}OS$ բազում

- Ապա արքայ Հայոց նստեալ,
 Որ ընդ Եփրատ անդրաքայլեալ
 Եւ զաւաղակսն սատակեալ:
- 885 Նոր Աքիլէս աստ երևեալ,
 Ընդ Սկամանդրոս գետն վազեալ⁴⁹
 Եւ զԲիոնեաւ գերազանցեալ⁵⁰,
 Երկու և քսան կանգուն քայլեալ:
 Բայց մանկաբար անմտացեալ,
- 890 Թէոդոսէ ստահակեալ,
 Ուստի նորա զնա ըմբռնեալ
 Եւ ի մահու պատիժս արկեալ:
 Յորում երկուց թագաւորեալ,
 Որք ի Պապայ որդիս ծնեալ,
- 895 Մի ոմն Արշակ վերակոչեալ,

-
- 882 O₂₃₅ Հայոց արքա փխ արքայ Հայոց
- 883 N₄ Եւփրատ Ե արտաքայլեալ (F անտրաքայլեալ T անդրաքայլեալ)
 փխ անդրաքայլեալ
- 884 g₄₇ զաւակսն փխ զաւագակսն
- 885 N₄ որ (O₃R զոր) փխ նոր ABCDEg₆₇HM₂₈PST Աքիլէս g₃M₃—
 Աքիլէս KN Աքայլէս LO Աքիլէս R Աքիլէս g₃ վեր փխ աստ
- 886 g₇N₁₃₄ Սկամանդոս M₁S Սկամանդրոս P₃₅ Սկամանդրոս R Կա-
 մանդրոս P₄ ակար մարդու փխ Սկամանդրոս M գետ նա (M₂
 նախագետ գետն, ապա լուսանցքում գետ նա)
- 887 ABCEFG₂₇₈HKNO₃PR զԲիոնեաւ g₃LM զԲիոնեաւ g₄ զԲիոնեաւ
- 888 CEFS չիք երկու E.M₃ և զքսան (M₃ լուսանցքում երկու և զքսան)
 M₄₅₈ որ փխ երկու g₁₅ քսան 'ւ երկու OPR և քսան 'ւ երկու M₁
 և զքսան կանգունք ելեալ փխ տողի
- 889 R տղաացեալ փխ անմտացեալ
- 890 FM₁R Թէոդոսի g₆ Թեոդոս Dg₁₃₋₆ ստամբակեալ (E₂ ստահակ
 եղեալ) փխ ստահակեալ
- 891 N զայն փխ զնա Dg₄ կալեալ փխ ըմբռնեալ
- 892 g₇M₁ պատիժ L պատիժ մահու
- 893 g₁₃₅ յորմէ
- 894 S որ Ե էին (g₁₅M₄₅₇ որդիք g₆LP₄ որդի) փխ որդիս
- 895 D միումն փխ մի ոմն

- Եւ Վաղարշակ միւսն անուանեալ,
 Մինն Յունաց հարկատու լեալ⁵¹,
 Միւսն Պարսից հպատակեալ:
 Յայսմ վայրի եղև յայտնեալ
 900 Այն, որ Մեսրոպն կոչեցեալ,
 Որ տեսական ուսմամբ վարժեալ,
 Գործնականաւ գերազանցեալ,
 Ճշնողական վարս ընկալեալ
 Եւ յանապատս հետեեալ,
 905 Օր ըստ օրէ զմահ յանձն առեալ,
 Ընդ Քրիստոսի շարշարակցեալ,
 Բարեաց պատճառ Հայոց եղեալ,
 Զիմաստութեան գանձն խնդրեալ,
 Զոր աղօթից մասամբ գտեալ,

896 A չիք և N_6 Վաղարշակն Fg_3 մի (M_{13} միւս) փխ միւսն R միւսն
 Պարսից հպատակեալ փխ տողի N-ը 896-րդ տողից հետո ունի.

Սորա (N_1 նորա) թաղիւ ոչ պերճաղեալ

Եւ ոչ զօրօք զօրապետեալ:

897 $Fg_{35}N_{257}O_1S$ հարկատուեալ N_1 մինն ի Յունաց հարկս տուեալ
 փխ տողի Bg_7HN_4 լիեալ

898 $g_{36}M_{37}$ մինն (K և միւսն M_1 և մինն) փխ միւսն O_{25} հպատակ
 լեալ փխ հպատակեալ O_1 գործնականաւ գերազանցեալ (R և Վա-
 ղարշակ մի յանուանեալ) փխ տողի

900 B_1Lt Մեսրոբն B_2FM_1OP Մեսրոփոյն

901 D լրտեսական փխ որ տեսական C ուսամբ R կոչեալ (t լցեալ)
 փխ վարժեալ

902 M_5 գործականաւ O_1 միւսն պարսից հպատակեալ փխ տողի

903 $ACg_{57}M_2N_{257}O_3$ ընդալեալ (c կալեալ N_4 ստացեալ) փխ ընկալեալ

904 $B_2M_2O_5$ ի փխ և

905 M_3 մահ $g_3KN_{15}RS$ անձն փխ յանձն

906 FR և փխ ընդ

907 Dg_4 պատճառք $g_{135}R$ արմատ փխ պատճառ M_4 կլեալ փխ եղեալ

908 M_1 իմաստութեան g_1 գանձն g_3 դարձն փխ գանձն g_7 գտեալ փխ
 խնդրեալ

909 g_3 սաղմոսիւք (N_1 աղօթիւք) փխ աղօթից DO մասամբք (EM_{13}
 մասամբ g_7M_7 մասամբ N_1 հայցմամբ) փխ մասամբ և խնդրեալ
 (M_{13} դրեալ O_1 ցուցեալ) փխ գտեալ

910 Հոգւոյն մատամբ տպաւորեալ,
 Ըստ Մովսէսի արժանացեալ,
 Զաստուածազիծ տառս ընկալեալ՝
 Երիւք տասամբք վեցիւր յանգեալ,
 Արեգական ելիւք շափեալ:

915 Այսմ շնորհի, սովաւ տուեալ,
 Սուրբն Սահակ օթանդակեալ,
 Որ Ներսիսի որդի ծնեալ,
 Համանման նախնեացն եղեալ:
 Արդ, երկոքին սորա ընտրեալ,

920 Եկեղեցւոյ ամուլք լծեալ
 Զբանին ալօսն պատառեալ,
 Զիմաստութիւնն սերմանեալ:
 Մանկունս ու շեղս ժողովեալ⁵²,

910 $B_2D_2E_2Fg_3HKNO R$ հոգոյն g_4M_6 հոգւոյ M_3 հոգւով $ACDEg_{67}M_8R$
 մասամբ ($g_{15}O_5$ մատամբք g_{31} մատամբք) փխ մատամբ g_3 առա-
 ւելեալ (R սպասաւորեալ) փխ տպաւորեալ

911 E_1 Մուսիսի F Մովսիսի

912 CE դաստուածազիծս g_3M_3 յաստուածազիծ g_{15} դիւրն փխ տառս

913 B_1g_{31} տատամբ (FS մատամբք K նախապես մատամբ, տպա լու-
 սանցքում տատամբք) փխ տատամբք g_4 վկայիւք փխ վեցիւք B_1D
 g_{136} յանկեալ $CEFKMR$ յայտնեալ (g_4 անկեալ) փխ յանդեալ
 (M_3 նախապես յանդեալ, լուսանցքում յայտնեալ)

914 g_{15} 'ստ արեգականն KP արեգականն

915 N_6 յայսմ g_3R շնորհք M_3 շնորհ O շնորհաց

916 g_{15} տէրն ի փխ սուրբն M_{43} Խահակ $AFKLMN_{257}S$ օժընդակեալ
 (g_3 արժանացեալ M_3 նախապես յօժընդակեալ լուսանցքում ար-
 ժանացեալ)

917 D չիք որ M_3 յեա (M_7 տէր) փխ որ $ACDE_2FN_6O$ Ներսիսի Cg_{156}
 եղեալ փխ ծնեալ

918 $E_2g_4M_7OPR$ նախնեաց F նախնի c լեալ

✓919 g_3R որք փխ արդ A երկուքին g_6 երկոքի R երկոքինք Ag_1O ընդ-
 րեալ FM_{45} ընտրեալք

920 $ACFg_{1346}HKLN$ բացի $N_{46}Rl$ եկեղեցւոյ l ամուլք R ամուլք Bfg_4L
 MOP լծեալք (N_3 ծնեալ) փխ լծեալ

921 $ABDgHNPi$ դրանի

923 O_1 մանկունքս NP_4R մանուկս $ACDEP_3S$ ուժեղս (B_2 ուղիղս)
 $g_{15}NO_5P_4$ ուշիմս) փխ ուշեղս

- Նոր դպրութեամբ այնու վարժեալ,
 925 Որք թարգմանիչք Հոգւովն եղեալ,
 Ըստ Պողոմեայ ի նոյն շարժեալ,
 ՅԱթենացոց քաղաքն երթեալ,
 Զիմաստութեան ծաղիկս առեալ,
 Որպէս մեղու թևօք բարձեալ՝
 930 Յեկեղեցիս Հայոց բերեալ:
 Այս է Մովսէս Դաւթիւ եղեալ
 Եւ Մամբրէիւ այլք հետեւեալ,
 Այնքան շնորհօք վերին լցեալ,
 Մինչ զի Յունաց գերազանցեալ:
 935 Բայց Մեսրոպայ շրջագայեալ,
 Զամենեսին լուսաւորեալ,
 Վրաց, Աղուանից գիր ստեղծեալ,
 Հոգւոյն շնորհօք առատացեալ:

-
- 924 $g_{15}R$ դպրութիւն g_3 դպրութիւնս C շարժեալ (DR վարեալ) փխ
 վարժեալ
 925 Fg_{346} որ Bg_6KPST թարգմանիչ (P_4 թարգմանիչն) $D_2g_{146}MN_{57}O_{23}$
 թարգմանիչք $Fg_7M_1O_1$ թարգմանիչ $ACDEFgHKLORS$ հոգովն
 (P_4 հոգով) g_{15} հոգւոյն M_6 925—926 տողերը չունի
 926 A Պողովմայ BHR Պողովմեա $g_{15}M_{14}$ Պտլումեա g_3 Պողովմայն N
 Պողովմա P_2 Պողովմեան g_{13} յարեալ (M_{28} վարժեալ M_3 նախապես
 շարժեալ, ապա լուսանցքում յարեալ) փխ շարժեալ
 927 D_1 յաղենացոց $FgKLM_{13}N_{57}OS$ յաթենացոց
 928 L դիմաստութիւն $gM_7N_{14}R$ ծաղիկն L ծաղիկքս C առեալս
 929 Dg մեղուք
 931 D Դաւթէ g_6T Դաւթի
 932 $g_{145}M_{137}N_1OP$ Մամբրէիւ g_3 Մարմէիւ P_4 եւ այլք Մամբրէիւ փխ
 եւ Մամբրէիւ այլք R Մամբրէիւք D այլ (M_7 անդ O_1 արդ) փխ
 այլք $CcEFKM_{12}OR$ հաստատեալ (M_8 հաստատեալք) փխ հետեւա
 933 R լծեալ փխ լցեալ
 935 $AB_2g_{67}PR$ Մեսրոպայ B_1 Մեսրոբա g_2 Մեսրոպա g_4 Մեսրոպա
 P_1 գերազանցեալ փխ շրջագայեալ
 936 AL դամենիսին $g_{1356}KMP$ դամենեսեան
 937 $DFgKOP_{123}$ ' (D և) աղուանից M_3 գիրս N_1 արարեալ
 938 $DFg_{235}KLM_{13}OR$ հոգւոյն K շնորհօքն

Զեկեղեցւոյ կարգ յօրինեալ
 940 Եւ սքանչելօք վախճան առեալ,
 Լոյս ի յերկնից վերածագեալ,
 Ի ձե խաչի մարմնոյն խաչեալ:

Բայց ի սոցին աւուրս լեալ
 Խոսարով անուն արքայ նստեալ,
 945 Զոր և Պարսից զնա կալեալ,
 ԶՎռամշապուհ փոխան եղեալ,
 Եւ յետ սոցա Հայոց տիրեալ
 Պարսիկ Շապուհն կոչեցեալ:
 Ապա վերջինն վերջացեալ,

950 Որ Արտաշէսն էր անուանեալ,
 Ում հախարարքն ոչ հանդուրժեալ,
 Ի յաղտեղի դործոցն եղեալ.
 Թագաւորին Պարսից մատնեալ,
 Փոխան նորա սլարսիկ առեալ
 955 Եւ զՍահակ սուրբն մերժեալ,

- 939 ABC զեկեղեցւոյ $DFg_{245}L-N_{127}O_1R$ եկեղեցւոյ $g_6N_{46}S$ եկեղեցւոյ Վ
 կարգս FS օրինեալ փխ յօրինեալ
 940 $AE_2g_1-35KM_1N_2$ սքանչելօք
 941 $Cg_{23}K$ լոյսն
 942 g_7 և փխ ի N_1 խաչին $g_{2346}N_3$ մարմնոյ
 943 A նոցին (N նոցունց) փխ սոցին $g_{13}M_{45}$ յաւուրս
 944 M_1 Խոսարով P_6 արքայն
 945 $CEKM_{26}OS$ պարսիցն
 946 $g_{13}O_5$ և զՎռամշապուհ g_2R և Վռամշապուհ F Վռամշապուհ I. ի
 Վռամշապուհ g_4 արքա (T փոխանս) փխ փոխան M_7 փոխանակեալ
 փխ փոխան եղեալ
 947 g սորա փխ սոցա
 948 $M_{137}OPR$ պարսից g_6 Շապուխն S վերջացեալ փխ կոչեցեալ
 949 g_6 յետինն փխ վերջինն g_1 վերջ առեալ (S կոչեցեալ) փխ վեր-
 ջացեալ
 950 F կոչեցեալ փխ անուանեալ
 951 $ACEg_6HS$ որում ($FM_{137}N_1OR$ որ) փխ ում N_1 զհախարարքն
 չհանդուրժեալ
 952 CE_1FM_2 յաղտեղին g_1 յախալ փխ յաղտեղի F գործոց N գործոյն
 955 c և զՍահակն սուրբ եղեալ փխ տողի g_3 Սորմալ նստեալ փխ
 սուրբն մերժեալ

- Որ այսմ իրի ոչ հաղորդեալ,
 Որում փոխան Սուրմակ նստեալ,
 Եւ Բրքիշոյ զնա յաջորդեալ⁵³;
 Այլ նախարարքն զղջացեալ,
 960 Առ հովուապետն քաղցր եկեալ,
 Աղերսական բանիւ մաղթեալ՝
 Լինել տեսուչ նոցին դարձեալ:
 Սակայն սրբոյն ոչ յանձն առեալ,
 Այլ զհրաշալիք տեսիլ պատմեալ,
 965 Որք տրտմութեամբ մեծաւ լցեալ,
 Զկորուստ անձանց իրեանց լացեալ:

- Իսկ նա յաւուր, յորում ծնեալ,
 Ի նոյն աւուր մահուամբ լուծեալ.
 Մահկանացու յաշխարհ մտեալ,
 970 Անմահ յիշումն ինքեան թողեալ:
 Տեսիլ սրբոյն աստ կատարեալ⁵⁴.

- 956 gMS այնմ փխ այսմ g₃ 956—957 տողերը չունի
 957 K որոյ AB₁CD₁FKN₁PS Սորմակ
 958 AB₁H Փռքիշոյ CDEg₄₆₇KM₂₈N Փռքիշու (M₇ Արգիշու T Փռքիշո
 g₂₃MOPR Բարդիշու Fg₅LN₃ Բարդիշոյ) փխ Բրքիշո S բառի
 տեղը լաց է բողկված Վ Բարդիշու R յառաջնորդեալ փխ յաջոր-
 դեալ
 960 F քաղցրացեալ փխ քաղցր եկեալ
 961 AN ձայնիւ փխ բանիւ
 962 CE₂FKMORS նոցա E₁M₁ նորա H-ը 962—1029 տողերը չունի՝
 քերք ընկած լինելու պատճառով
 963 L սրբոց g₁₅M₁₃ հաւանեալ փխ յանձն առեալ (M₃ նախապես
 հաւանեալ, ապա լուսանցքում յանձն առեալ
 964 g հրաշալի K հրաշին M₃N₁ զհրաշալի F տեսել և տեսիլն
 965 F որ g₆ լցեալք R հղացեալ փխ լցեալ
 966 DK իւրոց g₅ մեծաւ փխ իւրեանց
 967 g₁—35 յաւուրն AFg₄₆KLNRST որում
 969 K յաշխարհս
 970 AFg₅LN₃ յիշում AL թողեալ փխ թողեալ
 971 T տեսին փխ տեսիլ ABDg₄LNPT սորին (g₁—353 N₁ սորա) փխ
 սրբոյն

Թագ և հովիւ Հայոց բարձեալ,
 Զոր նափորտամբն եցոյց ծալեալ
 Եւ գունդն ոսկի կտաւով ծածկեալ:

- 975 Սակայն սակաւ ամաց անցեալ
 Թոռն սորին յառաջացեալ,
 Այն, որ Վարդան վերաձայնեալ,
 Սատուածային Հոգւով լցեալ,
 Մամիկոնեան զարմէ սերեալ
 980 Եւ սպարապետ Հայոց եղեալ,
 Զեկեղեցւոյ սիւն հաստատեալ,
 Վասն նորա նահատակեալ:
 Սմա բազումք նիզակակցեալ,
 Սուրբ նախարարք հանդիսացեալ,
 985 Որք վարդապետն արեամբ զնեալ⁵⁵

-
- 972 O_5 յերկրէ փխ Հայոց
 973 g_4 նոր փխ դուր D_1 նախփորտամբն
 974 g_3MT գունդ K գունդն փխ գունդն I . ծալեալ փխ ծածկեալ
 975 M_7 կացեալ փխ անցեալ
 977 D վերակոչեալ (g_4 վերադարձեալ) փխ վերաձայնեալ
 978 $AB_2CDEFKLM_1N$ բացի N_{46} -ից O_1R հոգով g_1-35 շնորհօք (M_7 աստուածայնով) փխ հոգւով
 979 A Մամիկոնայն N Մամիկոնեան c զարմէս եղեալ փխ զարմէս
 սերեալ $g_{27}KM_7ORS$ զարմեն ALN_2S սիրեալ
 980 F չիբ և c ասպարապետ N_4 ասպարապետ $CEKM_{13}$ նստեալ փխ եղեալ
 981 $ACE_2Fg_1KM_1NR$ զեկեղեցւոյ $Dg_{45}LO_1$ յեկեղեցւոյ $g_{67}O_{23}P_{14}$ եկեղեցւոյ
 (P_2 նախապես եկեղեցւոյ, ապա կարմիր քանոթով զեկեղեցւոյ
 982 F սորա փխ նորա CEg_6 նախատակեալ
 983 $Fg_{13}MN_4P_{1-35}$ նմա փխ սմա LM_2R բազում $CEg_{15}KS$ նիզակա-
 կցեալք F նիզակացեալ
 984 $g_{125}R$ նախահարք MN_4T նախարարքն C հանդիսակցեալք Eg_5KM_8S
 հանդիսացեալք $M_7O_{23}P_{34}R$ հանդիսակցեալ P_1 նախապես հանդի-
 սացեալ, ապա կարմիր քանոթով հանդիսակցեալ, P_2 նախապես
 հանդիսակցեալ, ապա h տառը քերված, ջնջված, քղնված հան-
 դիսացեալ
 985 C որ $g_{15}O_{23}$ գնեալք

- Զարքայութիւնն խոստացեալ⁵⁶;
 Զոր թէ կամի որ հաւաստեալ,
 ԶԵղիշային տառ վերծանեալ⁵⁷,
 Որ ցուցանէ զայս գործեցեալ,
 990 Ի Յազկերտի աւուրս եղեալ:
 Զգլուխն ոտիւքն ի բաց բարձեալ,
 Զմեծն փոքումբք տարամերժեալ,
 Զհօտն հովուօք սրոյ տուեալ,
 Զգառինս գայլոցն յափշտակեալ,
 995 Զերիտասարդս խողխողեալ,
 Ի մարց գրկաց տղայք գերեալ,

- 986 A զարքաութիւնն ELMN₃ և ննախալ 1824 թվ. նրո. 986 տողից
 նետո ունեն 50 տող հավելլալ, որք սակայն Շնորհալու բնագրիներ
 չէ, այլ օտարամուտ է, գրչի կողմից ավելացված. տե՛ս ծանոթա-
 ցողութիւնների բաժնում (№₅₆ ծանոթագր.)
 987 F ամի փխ կամի CEMS հաստատեալ (M₃ նախապես հաստատեալ,
 ապա լուսանցքում հաւաստեալ) g₆ հաւատալ փխ հաւաստեալ
 988 DgHLOPRT զեղիշէին B₂ զեղիշային O₁ զեղիշէին P₁ զեղիշէին c
 տաղ փխ տառ
 989 g₂₄ զոր CEM₁₃ իր գործեալ փխ գործեցեալ M₄ նախապես իր
 գործեալ, ապա լուսանցքում գործեցեալ
 990 R և փխ ի CE աւուրքն F յաւուր M₁ աւուրն M₃ աւուրսն M₄₅
 յաւուրսն
 991 F գլխոյն L գլուխ R գլխոյն փխ գլուխն B₁CDEFg₁₂₅LOPS
 ոտիւք
 992 L փոքունք N₄ փոքունք մյուսները, բացի B₂M₃-5P-ից՝ փոքունք
 993 D սրբոյ (M₂ սորա) փխ սրոյ R զերիտասարդս խողխողեալ փխ
 տողի
 994 AB₂O₅ զգառինսն g₅ գառին B₁DFg₂₃₅LM₄₅PRS գայլոց B₂CE
 M₁-378 գայլից O գայլիցն OR ափշտակեալ g₄ 994—996 տողերն
 ունի խառնված.

Ի մարց գրկաց յափշտակեալ,
 Զերիտասարդսն խողխողեալ,
 Զգառինս գայլոց տղայք գերեալ:

- 995 g₃₆MO₅ զերիտասարդսն A խոխողեալ R զհօտն հովուօք սրոյ
 տուեալ փխ տողի
 996 D₁ գրկաց P₂ գրկանց g₃M₃ զորդիս փխ տղայք M₄ նախապես զոր-
 դիս, ապա լուսանցքում տղայք

- Զկուսանան ոչ ոք սգացեալ:
 Ծերք յաթոռոյ պատուոյ անկեալ,
 Զքահանայսն ի սուր մտանեալ,
 1000 Զայրիս նոցա ոչ ոք լացեալ.
 Որպէս Ղեռնդ ալիօք ծաղկեալ³,
 Իմաստութեամբ պայծառացեալ,
 Հեզն Սահակ պատարագեալ⁵⁰,
 Ոչ խոյ փոխան, աչ ինք զինեալ.
 1005 Սուրբն Յովսէփ հոգւով մաքրեալ⁵⁰
 Եւ ոչք նոցին աշակերտեալ:
 Որք դերկնային լոյսն տեսեալ
 Եւ պսակացն արժանացեալ,
 Ստեփանոսի համանմանեալ,
 1010 Որպէս և ձայնն վկայեալ:

Զայս տեսութիւնս գուշակեալ

- 997 B₁KLM₂N (բացի N₂₃-ից) R զկուսանն E₂ զկուսականն OP² և
 զկուսանն AM₈O₅ չիք որ A զողացեալ BCEg₂₃LM₂N (բացի
 N₂₃-ից) OP (բացի P₂-ից) RST զղացեալ M₃⁸ նախապէս զղացեալ
 ապա լուսանցրում աղացեալ
 998 B₁CDEFg₁₋₄KLM PST յաթոռոյ I. անգեալ (M₁ ընկեալ) փխ ան-
 կեալ
 999 D₂M₄ և զքահանայս KM₇R զքահանայս F ի զոր փխ ի սուր M₃
 մաշեալ փխ մատնեալ M₄ նախապէս մաշեալ, ապա լուսանցրում
 մատնեալ
 1000 g₆ զայրի (L յարիս) փխ զայրիս
 1001 g₂₃ Ղեռնդ S ալիւք AB₁CE₁g₇KS ծածկեալ (M₆ պատեալ) փխ
 ծաղկեալ
 1003 g₃N₄ զեզն g₄ քեզն M₃ եզն փխ հեզն g₁₇ իտահալ M₇ պսակաց
 փխ պատարագեալ
 1004 D₂ զոյ փխ խոյ g₂₈N() ոչխորոյ g₃N₆R (O₅ ոչխորի, ոչխորոյ)
 փխ ոչ խոյ M₁ չիք խոյ g₆O չիք ալլ E₁₁₃₅₆LM₃O₂ ինքն (M₄R
 զինքն) փխ ինք
 1005 KM₂ Յուսէփ FgKLM₁₃NORT Հոգով
 1006 M₁ ալլք (S որք) փխ ոյք R նոցինս
 1007 N որ փխ որք
 1008 MT պսակաց
 1009 D₁E₁Fg₁₋₃MOST Ստեփանոսի
 1011 Dg զայն (g₆ զանտեսութիւնն փխ զայս տեսութիւնս) B₁DFg
 KOPRST տեսութիւնն

- Հարցն մերոց նախասացեալ,
 Զբարկութիւնն անտի սկսեալ
 Եւ մինչ առ մեզ ոչ կատարեալ:
 1015 Քանզի Պարսից յայնժամ տիրեալ,
 Տանս Հայոց թագաւորեալ,
 Սակաւ իշխանք ինչ ամրացեալ,
 Յամուր տեղիսն բռնացեալ:
 Եկեղեցիք հրձիգ եղեալ,
 1020 Մանկունք նորա ողբովք ցրուեալ,
 Պայծառ զարդուցն խրթնացեալ,
 Կտանն թուխ նշանակեալ:

- Իսկ յետ ամաց այն ինչ անցեալ⁵¹,
 Ժամանակացն յերկարեալ,
 1025 Փոքր ինչ շարին աղօտացեալ,
 Հայոց ոգի և շունչ առեալ,
 Բազրատունեաց թագաւորեալ
 Եւ մասնաւոր Հայոց տիրեալ,
 Եկեղեցիք լուսաւորեալ,
 1030 Նախարարաց զահ նորոգեալ:
 Դարձեալ մեղաց մեր զարթուցեալ,

1013 $g_{26}KLM_3S$ զբարկութիւն g_4 ի բարկութիւն $g_{23}M_{13}O_2$ անդի, K
 անակի (M_5 աստի) փխ անտի

1014 M_1 մինչ ի փխ և մինչ g_5K վճարեալ (M_6 դադարեալ) փխ կա-
 տարեալ

1015 M պարսիցն

1018 g_4 յաւուր փխ յամուր AB HN տեղիս բմբունցեալ

1019 ACDE g_{40} KLMO հրձիք g_1 հրձիք g_7 հրձիք P հրձիք

1020 T մանկունքն g_3 սորա վ նոցա B_1g_{15} ողբօք D_2FM_7 ողբով M_1
 յոլով ցերեալ փխ ողբովք ցրուեալ

1021 D_2g_5 զարթուցն (g_1 զորդուցն M_{17} զւարթնոցն OP_5 զարդնուցն
 S զարթնուցն) փխ զարդուցն DΓ խրթնացեալ

1023 EM_{17} սակաւ փխ այն ինչ C չիք ինչ

1025 g_1-3R աղաւարտեալ փխ աղօտացեալ

1027 g_1 Բազրատունեանց L Բակատունեաց S Բազրատունաց

1030 FKRS յօրինեալ փխ նորոգեալ

1031 AD_1 մեղ փխ մեր g_6 բաղմացեալ փխ զարթուցեալ

- Զհարաւային ազդն շարժեալ,
 Որոց Մահմետն մոլորեալ⁶²
 Կոյր և կուրաց առաջնորդեալ:
 1035 Նախ զՊարսից աթոռն առեալ,
 Արեւելից տիրապետեալ,
 Ապա ի մեզ հօրն այն վառեալ
 Եւ զընդհանուրս ճարակեալ:
 Այս ի վաթսուն թվականն եղեալ⁶³,
 1040 Ամք չորք յիսուն զերկիր մանրեալ:

- Եւ յետ սոցա այլ ազգ ելեալ,
 Յանապատէ ինչ հեռացեալ,
 Կրօնից նորին հաւատացեալ,
 Մոլորելոյն զհետ երթեալ,
 1045 Համայն ազգին թուրք անուանեալ,

-
- 1032 N₄ հարաւային g₆ զարթեալ փխ շարժեալ
 1033 Dg₂₋₄₆₇N₁OT որոյ g₁₅ որոյ դանուն չ'պարտիմ յիշել փխ տողի
 վ. 1033—1034 տողերը չունի
 1034 g₁₅ գոր և բազմաց փխ կոյր և կուրաց P₂₃₅ 1034-րդ տողից նետս
 ունեն.
 Որոյ դանուն չ'պարտիմ տալ.
 Զոր և բազմաց առաջնորդեալ
 1036 c արեւեան փխ արեւելից
 1037 R և փխ ի g₃₅ հօւր նա փխ հօւրն այն N₄₅ հօւր M₇ չիք այն
 g₁₅P եկեալ փխ վառեալ (P₂ ճախտալեւ եկեալ, ապա լուսանկարւմ
 վառեալ)
 1038 AB₁CFg₁₅₋₇KLM₁₋₃NORT զընթանուրս Dg₄ ընդհանուրս E₂
 զընթանուր g₂ զընդհանուրսն
 1039 F թուական g₂₃₅₆P₁₂ թուականին K թվին gMPR լեալ
 1040 BE₂g₂HLORS ամ E₁M₁₃₇ գամս Fg₁₅KM₂₄₅P ամս EMOS չորս FK
 չիք չորք K յիսունս g₁₅¹ երկերիւր փխ չորք յիսուն
 1041 g₁₂₅M₃₋₅ սորա (M₁ նոցա) փխ սոցա
 1042 g₁P ի յանապատ g₅ յանապատ
 1043 M₁ նոցին M₇ նոցա
 1044 D մոլորելոյն E մոլորելոյն KM₁ մոլորելոյն g₁₅ և զնորայն
 փխ մոլորելոյն DK հետ F զհեռեալ փխ զհետ երթեալ AN եղե-
 ալ փխ երթեալ վ. 1044—1045 տողերը չունի
 1045 FK ազին

- Ի քսան և չորս ցեղ որոշեալ⁶⁴,
 Որոց և շափն էր ոչ շափեալ,
 Բնութեան թուոց թիւն յաղթեալ:
 Արինարբուք գաղանացեալ,
 1050 Ջաղիր գործովք անասնացեալ,
 Զիշխանութիւն Տաճկաց առեալ,
 Թէ և կրօնիւք հաւասարեալ,
 Եւ ընդ աշխարհս տարածեալ,
 Ծովու յայս կոյս հանուրց տիրեալ:
 1055 Զոսկերս մեր զչորացեալ,
 Զոր էր նախկի ազգաց ծծեալ,
 Վիշապօրէն սոցա կլեալ
 Եւ առիւծուց նման մանրեալ:

1046 M_3 չիք ի $AB_1CDEFHKM_{126}-8OP_3-5ST$ չորք P_1 նախապես չորք, ապա կարմիր քանաթով ավելացրած ա՝ չորս g_3KR ցեղս և ազգ M_3 ցեղք

1047 C որ ոչ փխ ոչ DgM_3-5P ոչ էր (O թիւ) փխ էր ոչ

1048 FM_1RT բնութեամբ g_{15} բնութիւն $ABDHN$ թվոցն էր ոչ (FR թուոյ L թուոյն) փխ թուոց g ոչ էր M_8 չիք թիւն EM_{137} յաւելեալ (L թվեալ) փխ յաղթեալ

1049 $Dg_{47}M_{73}$ արեանարբուք g_{1-37} արեանարբու M_1 արինարբուք S արիւն արբիւք CE_1 գաղանացեալք

1050 $CEM_3N_4OP(P_4)$ գործեալք S գործօք Fg_5R գործով M_1 գործօքն Cg_1 անասնացեալք F անասացեալ (g_1 անանացեալ g_{2356} քանանացեալ) փխ անասնացեալ

1051 g_1 զիշխանութիւնն g_1 յիշխանութիւն g_5 իշխանութիւնն g^I պարտից (g_2 տաճկանց g_5 սլարսից g_7 տաճկացն) փխ Տաճկաց

1052 g_{15} P այլ փխ թէ c հաւատացեալ փխ հաւասարեալ

1054 K ծովուն L հանուր

1055 g_3M_3 զցամաքեալ (M_1 նախապես զցամաքեալ, ապա լուսանցքում զչորացեալ) g_7 զոր չորացեալ T զչորացուցեալ փխ զչորացեալ

✓ 1056 g_{15} ազգի նախկին փխ նախկին ազգաց M_1R նախնի (M_{45} նախկին) փխ նախկին S ազանց g_2 ծնեալ (K ծծեալ) փխ ծծեալ

1057 g_7 նոցա g_{125} ելեալ փխ կլեալ

1058 $Dg_{47}R$ առիւծոց M_{17} առիւծու K Զի ի համար թիւ ոչ անկեալ փխ տողի S եւ առիւծոցն մանրացեալ փխ տողի T մաքրեալ փխ մանրեալ

- 2ի ի համար թիւ ոչ անկեալ,
 1060 Անսպարտ արեանցն, զոր հեղեալ,
 Կամ ծառայիցն անդին գերեալ
 Եւ կամ յայտնին, որ վաճառեալ,
 Կամ զգոյիցն յափշտակեալ,
 Որք ընդ ձեռամբ նոցին անկեալ,
 1065 Որոց սյնքան աղքատացեալ,
 Որպէս յերկաթ գոլով կասեալ:
 Թողից զչարն մեծ ասել,
 Զհոգւոց կորուստն գործեցեալ,
 Ի հաւատոցն ուրացուցեալ
 1070 Կամ չար գործովքն ապականեալ:

Արդ, այսպիսի աղղօք տանջեալ,
 Վասն մեղաց մեր դառնացեալ,
 Ի Սահակայ սրբոյ սկսեալ

- 1059 g_6 և զի փխ զի ի D ոչ փխ ի FS անդեալ gO_5P արկեալ (P_{12} նախապիս արկեալ, ապա անկեալ K և առիւծուց նման մանրեալ փխ տողի
 1060 N_{23} յարեանցն
 1061 g_6N_6 ծառայից L գրեալ (N_1 գնեալ) փխ գերեալ
 1062 M_1 չիք և E_2H յայտին փխ յայտնին g_6 յայտնի M_{35} զյայտնին K ոչ փխ որ F չվաճառեալ
 1063 A և մյուսները, բացի $g_{156}KN_1O_{23}$ P-ից՝ զգոյից O ավշտակեալ
 1064 M_{28} ձեռամբ փխ ընդ ձեռամբ N (բացի N_3) նորին F յանկեալ K անդեալ E_2 անդ լեալ (M_1 սպանեալ) փխ անկեալ
 1066 g_1 գերկաթ M_{45} երկաթս $g_{1-35}R$ սնդեալ փխ կասեալ
 1067 N_7 մեծացեալ փխ մեծ ասել Fg_2M_3NR ասեալ K հասեալ փխ ասել
 1068 C զհոգոցն E_1 զհոգւոցն FL հոգոց B_2 $g_{125}KM_{23}NOR$ զհոգոց g_3M_4 զոգոց g_6 զհոգւոյ M_1 զհոգոյ M_5 զոգւոց D որ զործեցեալ
 1069 D հաւատոյն g_{15} հաւատոց K զհաւատոցն փխ ի հաւատոցն L հաւատուն g_{15} շատը ուրացան (g_2MS ուրացեալ g_3 ուրացեալք R որք ուրացեալ) փխ ուրացուցեալ
 1070 D և կամ $g_{135}R$ և փխ կամ c չարչարանօք փխ չար գործովքն D չիք չար $CEFM_1S$ զործօքն $g_{15}KM_{28}OP$ զործօք (P_5 նախապիս զործովք, ապա սի բանաբով զործօք) $g_{36}N$ զործովք
 1071 M_7 այսպիսեօք N սրօք փխ աղղօք c նահատակեալ փխ աղղօք տանջեալ
 1073 D_2 չիք ի g_4 սրբւոյն g_7M_7O սրբոյն

- Մինչև առ մեզ ոչ վճարեալ:
- 1075 Ի յաշխարհէ ծննդեան հլեալ,
 Ի հայրենեաց տարամերժեալ,
 Յերկիր օտար պանդխտացեալ,
 Մինչ զի զմերն մոռացեալ:
 Զաշխարհն մեր օտարք կերհալ,
- 1080 Մեր առաջի աշաց տեսեալ,
 Անմիտ ազգաւ զկծեցուցեալ⁶⁵,
 Բայց ի մեղաց ոք ոչ դարձեալ:
 Նախնին աթոռ, յոր լոյս ծագեալ,
 Այն ի միգի կա խաւարեալ,
- 1085 Աթոռակալքն հեռացեալ,
 Տարաշխարհիկ շրջագայեալ:
 Տոհմ, որ թագիւ փառաւորեալ,
 Անարժանից ստրուկ եղեալ,
 Որք աշխարհաց բազմաց տիրեալ
- 1090 Ի քաղցելոց հաց մուրացեալ:

Սակայն բնութիւն ազգին սլահեալ,

- 1074 g_2 և մինչ փխ մինչև
- 1075 R յաշխարհի P_{3-5} ծննդեամբ c 1075—1078 տողերը չունի
- 1077 DR զերկիր g_{15} օտար յերկիր B_1FLM_1NOR պանխտացեալ
- 1078 g_{15} զմերսն g_{23} զմերս
- 1079 g_1-3M_3-5 զաշխարհս $g_{47}LN$ յաշխարհն g_5R յաշխարհս g_6 զաշխարհքն $g_{34}M_3$ օտար
- 1080 $AB_1CD_1EFHLM_1-36-8N$ (բացի N_1 -ից $OP_{13-5}RS$ մեք փխ մեր
- 1081 M_7 ազգաց A զկեցուցեալ (g_{15} զկեծուցեալ) փխ զկծեցուցեալ N_1 զզծեցուցեալ OP_4 կծեցուցեալ
- 1082 $B_2CDEFg_5KLMNOP_3$ RST ոչ ոք h զարձաւ
- 1083 CE_1MINT նախնի $Dg_{46}O_5$ նախնոյն g_{13} նախայն g_2 նախնայն M_3 յաթոռն $M_{15}OT$ աթոռն P_{13} յաթոռ Dg_6NOPS որ F զարձեալ փխ ծագեալ c 1083—1084 տողերը չունի
- 1084 g_{15} նա (LM_{13} այժմ) փխ այն D միջի փխ միգի
- 1085 g_1 աթոռակալքն (g_5 աթոռակուռքն) փխ աթոռակալքն
- 1086 CES տարաշխարհիս N տարրաշխարհիկ
- 1087 O առձմն g_6 էր զարգարեալ (K փառազարդեալ) փխ փառաւորեալ
- 1088 N ստորև (P_1 սրտուք) փխ ստրուկ
- 1090 g_7 և փխ ի g_{23} հացիկ (g_3 հացից) մուրեալ փխ հաց մուրացեալ
- 1091 g_5 բնութիւնն K ազգի R չիք ազգին

- Որ Պաճաւիկն կոչեցեալ,
 Թէ և Թաքուն իմն ամփոփեալ,
 Յռամիկ ազանց միջի ծածկեալ,
 1095 Միայն ինքեանց ներհուն եղեալ,
 Որ յայնմ ազգէ գոլով սերեալ,
 Որդի զհայր փոխանակեալ
 Մինչև առ մեզս հասուցեալ:
 Ի նախնական հօրէ սկսեալ՝
 1100 Ի Պարթևէն լուսաւորեալ,
 Մինչ ի Վասակ քաջն հասեալ,
 Այն, որ արեամբ նահատակեալ,
 Յորմէ Գրիգոր որդի ծնեալ,
 Մազիստրինոս վերապատուեալ:
 1105 Աստուածային շնորհօք լցեալ,
 Իմաստութեամբ պայծառացեալ,
 Հօրն մերոյ նա հայր եղեալ,
 Ըստ մայրականն միջնորդեալ:

- 1092 ÁBDEFG₃₅₆HKM₁₂₈NOPRS: Պաճաւիկն և Պաճաւիկն
 1093 A և մյուսները՝ բացի g₃₇₈M₃₋₈P Թաքուն (O₅ Թաքուն) Dg₂ Թա-
 քուն g₆ Թաքուն ինքն փխ Թաքուն իմն և Թէթեաքուն փխ
 Թէ և Թաքուն CE₂Fg₃HM₂OP₁₃₄R անփոփեալ
 1094 M₁ ռադիկ B₂KNO₅ ազգաց F ազգաց D մինչ ի (K միջին) փխ
 միջի c կացեալ փխ ծածկեալ
 1095 g₂₃ ինքեան
 1096 g₆ յայն g₂₃M₁ ազգի ADg₄N սիրեալ փխ սերեալ
 1098 g₁₅K մեզ իսկ (g₃ մեզ M₁ մեզ) փխ մեզս և հասուցեալ
 1099 AST զնախնական B₁g₂₄ հաւէ (D հօտէ K հօրէն) փխ հօրէ O₅
 նախապես հաւէ, ապա լուսանցքում պապէ
 1100 g₁₋₃₅M₁₃₇ Պարթևայն g₄ և Պարթևէն և Պարթևէ
 1101 F չիք ի
 1103 F յորժամ փխ յորմէ
 1104 ABE₂g₆M₈OP Մազիստրինոս FKվ և (վ որ) Մազիստրոս և Մա-
 զիստրոս MNS Մազիստրոս D վերաձայնեալ (M₁ վերապատմեալ)
 փխ վերապատուեալ O₂₃P₁₋₃₅ 1103—1104 տողերի ղիմաց լուսանց-
 քում զրված է. Մեծ իշխան և զուքս և իմաստասէր է Գրիգորս աշու-
 1108 Dg₂₃₄₆ մարմնականն փխ մայրականն R նախապես մայրականն,
 ապա մ-ն ջնջված, այսինքն՝ այրականն

- 1110 *Ի յարքայէն Յունաց պատուեալ
 եւ նահանգաց յոքունց տիրեալ,
 Տեսականան ճոխացեալ,
 եւ երկիրդին զարդարեալ:
 Ըստ Հոմերի տաղաչափեալ,
 Ըստ Պղատոնի պերճաբանեալ,
 1115 Յունականին ներհուն եղեալ,
 Յոքնիմաստիցն մականցեալ:
 Զաստուածաշունչ տառ վերծանեալ,
 Օր ըստ օրէ ի նոյն կրթեալ,
 Եկեղեցիս վայելչացեալ⁶⁶
 1120 Ի Հայաստան աշխարհ շինեալ:
 Զկրօնաստանս յարդարեալ,
 Զվանականս յանձանձեալ,
 Զարդինական անձն ընկալեալ,*

1110 ACDE₁FG₁₄₅NS նահանգուց B₁M₁O նահանգաց g₂ նահանգից
 DFg₃KM₃₄R յոգունց R 1110 տողից հետո ունի.

Այնքան պատուով ճոխացեալ

եւ գերազոյն փառաց հասեալ

1111 g սա (g₂₆ նա) տեսականն փխ տեսականաւն

1112 Ag₁ երկեղիւն D₂N₃ երկիրդն

1113 Բացի AB₂g₂₃M₃—5N-ից մյուսները՝ Հոմերոս փխ Հոմերի

1114 O₅ և փխ ըստ T Պղատոնին

1116 A յոքնիմաստիցն CEFg₁₃—6KM₃—5N₆OPS յոքնիմաստիցն D
 մահացեալ (F մերկացեալ) փխ մականցեալ

1117 g₄LN₃ յաստուածաշունչ M₃—5N₁ տառս P₄ վերածեալ փխ վեր-
 ծանեալ

1119 g₆KM₄₅₇ եկեղեցիք

1120 Վ և փխ Ի

1121 F գերօնաւորս (g₁₅ գերօնականս KO գերօնաստանսն M₁ գերօ-
 նաց տանս M₇ գերօնաց տունս R գերօնաւորսն) փխ գերօնաս-
 տանս g₄₆KL M₂N₁ զարդարեալ փխ յարդարեալ

1122 g₁₅₆HKOPR գվանականսն M₁ յանձանձեալ N₃O₂ յանձանձեալ
 P₁ նախապէս յանձանձեալ, ապա կարմիր քանաքով յանձանձեալ
 P₄ յանձն առեալ փխ յանձանձեալ

1123 Dg₅O₁PS անձ g₄ անձն M₂ յանձն g₂ ընդալեալ g₄PS կալեալ
 փխ ընկալեալ M₇ 1123—1124 տողերը չունի

- Զվարդապետաց հոյլ ժողովեալ:
- 1125 Հայր ըստ Յորայ որբոց եղեալ,
Այրեաց զարանց խնամ ածեալ,
Ձնիւթական դանձ ստացեալ
Տնանկաց յանձինս սերմանեալ,
Ձի մինչ գարուն հոգւոցն հասեալ,
- 1130 Բաղմաբեղուն պաղաբերեալ:
Սա այսպիսի վարուք կացեալ,
Ըստ Աստուծոյ ուղեորեալ,
Ժամանակաց ինչ յառաջեալ
Եւ առ նախնիսն յաւելեալ:
- 1135 Ժառանգ կենաց յետ իւր թողեալ,
Այս է՝ զորդին բարեմասնեալ,
Պահլաւունին յիւրմէ սերեալ,
Ի Գրիգորեանց շառաւելեալ,
Որոյ Վահրամ անուանաղրեալ,

- 1124 $g_{15}OP$ հոյլ:
- 1125 B Յովբա D_1 սրբոց (g_3 որդոց ST ուղւոց) փխ որբոց
- 1126 c արանց զայրաց փխ այրեաց զարանց N_1 այրւաց Fg_1 դանանց
(g_6 ՝ արանց R զարեանց) փխ զարանց g_1 խնամս Վ զխնամ
- 1127 g_4 աննիւթական փխ զնիւթական $CEFM_{276}OPRS$ դանձն c 1127
—1131 տողերը չունի g_3M_3-5 դանձն P_2 զդանձն D ասացեալ փխ
ստացեալ
- 1128 Dg_1O տնանդաց L յանձիս ըստ անուանեալ փխ յանձինս սեր-
մանեալ R երանեալ փխ սերմանեալ
- 1129 $Dg_3LM_{134}R$ հոյլոց $B_2E_2HKM_2O$ հոգոցն F^+ հոգոյն $g_{1246}M_5N_{13}P$
հոգւոց
- 1131 $FN_{14}R$ նա փխ սա K այսպիսիս Ag_4NR վարիւք C վարօք M_1
վարիօք $BDg_{15}P$ կեցեալ g_3 1131—1132 տողերը չունի
- 1132 $ACDE_1HKLM_2NP_{145}S$ ուղղեորեալ E_2 ուղղաւորեալ g_6 հաճոյա-
ցեալ փխ ուղեորեալ
- 1133 AHN յաջողեալ փխ յառաջեալ g_6 ուղեորեալ փխ ինչ յառաջեալ
- 1134 g_6 յօրինեալ (M_7 վայելեալ) փխ յաւելեալ:
- 1137 K իւրմէն AL սիրեալ փխ սերեալ
- 1138 R Գրիգորեան $DFg_{34}HNOPRS$ շառաւիղեալ P 1138—1139 տողերի
ղլմաց լուսանցքում՝ Կորիւն առիւծոյ և ձաղ արծւոյ Գրիգորիս
Վահրամ
- 1139 Fg_3 վարհամ $BCNST$ անուանաղրեալ

- 1140 *Յառաջագոյնն կոչեցեալ:*
Մինչ դեռ զօրաց իշխող եղեալ,
Ի հայրենին աթոռ նստեալ,
Մինչ յաշխարհի օրէնս կապեալ,
Եւ ի խառնիցն արտակացեալ,
- 1145 *Քանզի Հոգւոյն էր նուիրեալ*
Եւ ի նորա մասին հասեալ:
Իսկ յորժամ զայսոսիկ լուծեալ,
Զառ ի ստորևս արհամարհեալ,
Հստ ամենայն իր փոփոխեալ,
- 1150 *Մինչև անուանն փոխադրեալ.*
Որպէս Սօղոս վայրենացեալ⁶⁷,
Զկնի Պօղոս ընտանեցեալ,
Նոյն և Վահրամ նախասացեալ
Գրիգորիոս վերածայնեալ:
- 1155 *Քանզի մինչ իւրքն կամեցեալ,*
Թէ առ նովաւ զուարճացեալ,

- 1140 FK *յառաջագոյն* Լ. *յառաջագունն*
 1141 g_6O *զօրացն* c *իշխան* փխ *իշխող*
 1142 $DgLM_{35}N_2O_1P$ *հայրենի* M_3-5 *յաթոռ*
 1143 M_2 *դինչ* փխ *մինչ* g_6 *յաշխարհիս* M_5N_2 *յօրենս* g_7 *կազմեալ*
 (M_{37} *կարդեալ*) փխ *կապեալ*
 1144 Dg_4 *խառնից* A *արտեալ* փխ *արտակացեալ*
 1145 *բացի* $DE_2g_{24}-8M_{23}-8PT$ *մյուսները՝ հոգոյն*
 1146 K *առ* փխ *ի* g_6N_3T *նորին* փխ *նորա*
 1147 F *որժամ* c 1147—1148 *տողերը չունի*
 1148 E_2P_{45} *գար* փխ *դառ* AHLNRST *չիք ի*
 1149 $g_{45}LO_1P_4$ *աստ* (R *աս*) փխ *ըստ* M_{45} *ամենայնի* g_{15} *իրի փոխեալ*
 1150 gM_3 *որ և* փխ *մինչև* $gKM_{48}NP_{45}R$ *անունն*
 1151 FK *Սաւուղ* (g_3 *Պօղոս*) փխ *Սօղոս*
 1152 D *դնոյն* g_{15} *Պօղոսն* $BCEFG_{15}KLM_2$ *ընդանեցեալ* DM_5 *ընտանա-*
ցեալ R *հաւատացեալ* փխ *ընտանեցեալ*
 1153 $g_{24}O_1$ *սոյն* (T *նոյնպէս*) փխ *նոյն* D է փխ և g_2L *չիք և* $Fg_{23}M_1$
վարհամ g_3 *նա խօստացեալ* փխ *նախատացեալ* P 1153—1154 *տո-*
ղերի զիմաց լուսանցքում ունի՝ Վահրամն անձրև թարգմանի
 1154 g_6M_2R *յետո* ($M_{28}R$ և) *Գրիգորիոս*
 1155 S *իւրն*

- նա զՅիսուսի բանն յիշեցեալ
 Եւ այնոքիւք զինքն խրատեալ,
 Թէ՛ Որ ոք ոչ զանձն ատեցեալ⁶⁸
 1160 Եւ զկնի իմ զխաշն բարձեալ,
 նա աշակերտ իմ ոչ եղեալ,
 Անճառ փառացն ոչ հաղորդեալ.
 Զայս ոչ բանիւ լոկ ասացեալ
 Կամ ի սրտին խորհրդածեալ,
 1165 Այլ և զործովքն կատարեալ
 Եւ յերկնային ուղին սկսեալ:
 Զաշխարհական ձև մերկացեալ,
 Զիշխանական կամար լուծեալ,
 Զհեղութեանն կերպ առեալ,
 1170 Զխոնարհութեան լուծն ստանձնեալ:

1157 Dg₃₄M₃₅PRT սա փխ նա ABDHNRT զՅիսուսին բան CEFgKLMO PS յիշեալ

1158 D այնոքիկ g₄ զայնոքիկ g₆ 1158—1161 տողերը չունի

1159 R ոչ ոք ի խրատեալ (M₁₃₆₇ ուրացեալ) փխ ատեցեալ M₄ նա-
 խապեա ուրացեալ, ապա լուսանցքում ատեցեալ

1160 F չիք և FKNO₁RS խաշն g₃M₃₋₅ իւր բարձեալ

1161 g₄ սա փխ նա

1162 g₁₅ 'ւ անճառ g₄ զանճառ D₂N₁ փառաց Cg₆ չիք ոչ R 1162-րդ
 տողից հետո ունի.

Սա կամաւին զանձն ուրացեալ,

Զհետեոյաց հետն ընթացեալ,

1163 g₄ զբանիւ փխ ոչ բանիւ M₂ ոչ ոք փխ ոչ

1164 K սրտէն D₂Fg₆K խորհուրդ ածեալ S սրտին խորհուրդ կամին
 ածեալ փխ տողի

1165 A զործովք g₇ զործովք իսկ (M₃₄₅₇ զործովք N₄ զործովքն) փխ
 զործովքն

1166 L յերկնին Fg₃₆HKNO_R ուղղին M₁ ուղեորեալ փխ ուղին սկսեալ
 D հասեւ

1167 g₅LN₁O₁₃ յաշխարհական R աշխարհական

1168 n իշխանական M₃₇ կամաւ փխ կամար

1169 F զհեղութիւնն g₂₃R զհեղութեան կերպն T ի հեղութեանն

1170 F խոնարհութեան ի իշխանութեան փխ զխոնարհութեան R լուծ
 g₁₃₅₆M₁₃OP ստացեալ փխ ստանձնեալ g₂ ստանձեալ N₇n ըստ
 սանձեալ P₂ նախապես ստացեալ, ապա ուղղված ստանձնեալ

- Ի յիւրայնոցն հրաժարեալ
 Եւ յանապատս հետեալ.
 Համակրօնից հաւասարեալ,
 Առաքինի վարուք կրթեալ:
 1175 Յօրէնս տեառն ի տուէ խորհեալ,
 Ի գիշերի ի նոյն տքնեալ,
 Զվկայութիւն տեառն քննեալ
 Եւ բոլորով սրտիւ խնդրեալ:
 Ընդ ճանապարհն անբիժ գնացեալ,
 1180 Երանութեանց արժանացեալ,
 Յանապատի առանձնացեալ,
 Ըստ Յովհաննու պահովք սնեալ⁶⁹:

Բայց չէր արժան լուսոյն թաքչել⁷⁰,
 Կամ քաղաքին անտես եղեալ,

- 1171 $ABCE_1Fg_{126}HM_{127}NRST$ յիւրայնոցն
 1172 g_3K ի փխ h
 1173 O համակրօնիւք
 1174 T յառաքինի Ag_2R վարիւք D_1 լցեալ (g_3M_3 մաքրեալ M_7 կացեալ)
 փխ կրթեալ
 1175 $Fg_{135}LM_5P_4$ զօրէնս c 1175—1178 տողերը չունի
 1176 BL h ($E_1M_3P_2$ z ի) փխ ի gM_3 կրթեալ փխ տքնեալ K ագնեալ
 M_2 կրթեալ, ապա լուսանցքում տքնեալ
 1177 $AB_2CFg_6M_3N$ վկայութիւն g_{125} զվկայութիւնն $g_4L.O_3$ ի վկայութիւն
 $OP_{13}RS$ տեառնն M_{16} 1177—1178 տողերը չունի
 1179 $g_{1-356}KLOPS$ ճանապարհ g_4 ճանապարհս $AE_2g_{1456}KLNORST$
 ամբիժ
 1180 $CEFKM_{12}ORS$ երանութեան
 1182 $CE_2g_{125}LM_{12}N_{12}O_{23}P_4T$ Յովաննու $KM.O_1$ Յոհաննու R Յովհանու
 $DEFgHKLM_2-57NO_{125}PRS$ պահօք
 1183 g_{23} չէ N_3 լուսոյ A h մյուսները, բացի $g_{2-5}KN_{358}OPT$ թաղչել
 M_{137} ծածկեալ (M_4 նախապես ծածկեալ, ապա լուսանցքում թաղչեալ)
 N_4 թաքչեալ R զրկեալ փխ թաքչել c 1183—1246 տողերը չունի
 1184 C ելեալ $g_{15}M_5O_{135}P$ լինել փխ եղեալ K եղել P_2 նախապես լինել,
 ապա լուսանցքում եղեալ) R անտեսացեալ փխ անտես եղեալ
 M_8 1184—1255 տողերը չունի

- 1185 Այլ յաշտանակս բարձրացեալ
 Եւ ընդ հանուր լոյս ծաւալեալ:
 Զի մինչ յաւուրսն յայն հասեալ,
 Հայոց հովուացն վախճանեալ,
 Տուն Պետրոսեան ի բաց բարձեալ⁷¹,
- 1190 Որպէս Հեղեայն այն ծերացեալ⁷²,
 Որով Յունացն ընդ մեզ շարեալ,
 Այլում լինել թոյլ ոչ տուեալ,
 Զի անտերունչք, ասեն, եղեալ⁷³
 Լիցին ի կրօնս մեր դարձեալ:
- 1195 Յայնժամ արքայն մեր կոչեցեալ
 Գազիկ անունն վերաճայնեալ,
 Այն, որ զԿարս ի Յոյնս տուեալ,
 ԶԾամնդաւ դղեակն առեալ,
 Զանիւ մեծաւ գուն գործեցեալ,

1185 nT աշտանակս Վ յաշտանակն R յաշտարակն փխ յաշտանակս

1186 E₂g₁₅M₂ ընթ հանուր FKN₃RS ընդհանուրս Վ ընդհանուրն KN₃
 յԸնթանուրս R ընթանուրս K չիբ լոյս L ընդհանուրս ծագեալ փխ
 ընդ հանուր լոյս ծաւալեալ

1187 F ինչ փխ մինչ R յաւուրս S այն D₁ հասին փխ հասեալ

1188 L թովւացն վաղճանեալ

1189 R գունդ փխ տուն h բարձրեալ փխ բարձեալ

✓ 1190 CDg₂KLM₃₋₋₅N₁R հեղայն g₁ հեղան g₂ հեղին M₁ հեղոյն O₁
 հեղեան

1191 Dg₄NO₁₂₃ Յունաց R չիբ ընդ

1192 F լինեալ

1193 A անդերունչք B₁P₁₂ անտերունչք CELM₂NP₃ 5 անտերունչ ց
 անտեսուչք M₁ անտերունջ O անտերունք

1194 g₄ զի լիցին K լիցի M₂ կրունս g₂ մեր ասեն փխ մեր

1195 AB₂g₆NP_{45T} յորժամ փխ յայնժամ g₁ չիբ մեր R մերոյ կեցեա
 փխ մեր կոչեցեալ

1197 g₂M₇ այլ (K յայն) փխ այն g₁₂ չիք ի L ի կարս փխ դկարս g₃
 յոյն փխ յոյնս

1198 B₁Dg₁₂₄₅₇LM₅OPT (D₁g₂O₁₂P և) զԾամնդո CEFKM₁₃₇S զԾաման-
 դաւ g₆M₂N₃ զԾամնդու M₄R զԾամանդու g₃ զԾամնդոյ փոխան
 փխ զԾամնդաւ դղեակն N₁₂ և Ծամնդաւ (N₇ զԾամնդաւ) CE
 դղեկն

1199 N₃ մեծագուն (R մեծագոյն) փխ մեծաւ գուն Dg₄M₃₄OP₅ գոյն
 (g₃ դան) փխ գուն L կարծեցեալ փխ գործեցեալ

- 1200 Ինչս բաղդումս անթիւ ծախեալ,
Նաև ՂԿարս նախասացեալ
Այսր խնդրոյ փոխանակեալ,
Զի հովուապետ Հայոց դարձեալ
Նստցի յաթոռն ունայնացեալ:
- 1205 Որոյ ըղձից այսր հասեալ
Եւ մատանեաւ ոսկի կնքեալ
Մինչ զվիհին հրաման առեալ,
Զհարս Հայոց անդ ժողովեալ
Եւ միաբան խորհրդածեալ,
- 1210 Զարժանաւոր խնդրոյն գտեալ,
Ի վերնական խնամոց յայտնեալ,
Յագարակի գանձն ծածկեալ,
Այն, որ ղօղեալ և թաքուցեալ
Յանապատի լոյսն ամփոփեալ:
- 1215 Ընդ որ հանուրց կամաց հաճեալ,
Առ ի խնդիրն յորդորեալ,
ԶԳրիգորիոս յառաջ ածեալ,

1200 g_7 ժողովեալ փխ անթիւ ծախեալ

1201 g_3 սա և փխ նաև

1202 $AB_2Cg_{67}HM_7NOR$ այնր (P_5 այսմ) փխ այսր E_1 խնդրոյ P_{45}
խնդրոց

1203 g_4 ի փխ զի $KLM_1O_2P_3S$ հովապետ M_6 1203—1204 տողերը չունի

1204 AB_1FHN նստցէ $g_{1-5}LOP$ նստի M_7 նստցի (P_2 նախապես նստի-
սալա նստցի) $g_{34}M_1R$ յաթոռ S աթոռն g_3 յունայնացեալ M_1 փո,
խանակեալ փխ ունայնացեալ

1205 g_3M_{137} որոց $CEFKMO_1RS$ ըղձի (M_1 գձի) g_3 ընձից փխ ըղձից

1207 E_2 զի վեհին g_3K հրամանն g_4 հրամանս

1208 g_2KR զհայրս (N հարս N_1 զաշխարհս) փխ զհարս K անս

1209 Վ միաբար $AB_2g_{125}HM_4N_3$ խորհրդածել $CDEFKLM_2N_1O$ խոր-
հուրդ ածեալ (M_2 առեալ P_4 խորհրդածան) փխ խորհրդածեալ

1211 g_4 զվերնական $CEFG_{1-356}KMOPRS$ խնամոցն

1212 L յագարակին O_{23} գտնանն

1213 g_1 այլ փխ այն $ACDEFKLM_1N_1O_{34}RS$ թաղուցեալ

1214 A և մյուսները՝ բացի Bg բացի g_4 -ից LMS անփոփեալ

1216 $AE_1g_{245}!IO_1P_1$ յորդորել

1217 g_4O_3 ի Գրիգորիոս P 1217—1218 տողերը դիմաց լուսանցքում

- Որ և Վահրամ նախաձայնեալ:
Ուստի նորա զայն ծանուցեալ
1220 Եւ ի պատուոյն յետ նահանջեալ,
Զինքն անարժան այնմ ասացեալ,
Հնդ Աստուծոյ միջնորդ եղեալ:
Բայց յամենից բռնադատեալ
Եւ ազամայ հարկաւորեալ.
1225 Օծմամբ Հոգւոյն զնա օծեալ,
Յաթոռ նախնոյն վերանստեալ:
Նոր Ահարոն խոյրիւ պճնեալ⁷³,
Եւ Սամուէլ տեառն ընծայեալ⁷⁴,
Եկեղեցւոյ վէմ հիմն եղեալ,
1230 Վերուստ կոչմամբ անօթ ընտրեալ,
Որ և սոցունց համեմատեալ
Զեկեղեցիս լուսաւորեալ:
Երկրորդ Մեսրոպ մեղ երեւեալ,
Զգիրս բազումս թարգմանեալ,

- ունի. Վահրամն ծնունդ ծովոյ և ամպոյ ասի R օծեալ փխ ածեալ
1218 Dg₂₃ զոր g₇ չիք և D Վահրամն F₇M₁ Վարհամ D նախ ձայնեալ
g₁ նախապէս վերաձայնեալ, սսլա նախ ձայնեալ R նախասացեալ
փխ նախաձայնեալ
1220 A պատուոյն g₁ նա փխ յետ P₄₅ նըհանջեալ
1221 M₁ արժան փխ անարժան R այն մատուցեալ փխ այնմ ասացեալ
1222 g₁₅ լինել փխ եղեալ
1223 A և մյուսնիւր, բացի CE₁-ից՝ ամենից
1224 LnO₂P₄₅S յազամայ
1225 M₆ օծման (T հիւծմամբ) փխ օծմամբ E₂Fg₅Kl.M₁NOP₅R հողոյն
1226 M₂N₄ նախնոյն
1227 Fg₄₅R զոր AFO₂₃P Ահարովն g₁₂₅KM₂ խուրիւ L խորիւ
1228 CE Սամուէլէլ EOS տեառն Ag₂K ընծայեալ EM₁₇NOS ձայնեալ
փխ ընծայեալ
1229 ACDE₂FgHKLM₁NO₁₂RT եկեղեցոյ K չիք վէմ
1230 K կոչմանն L կոչմամբն Ag₂O₂ ընդրեալ
1231 M₂ նոցունց փխ սոցունց
1233 Bg₂₃ Մեսրովր D Մովսէս փխ Մեսրովր HP Մեսրովր LT Մեսրոր
1234 F զգիրս g₁₃₅K գիրս FLM₃₋₅N₅₇O թարգմանեալ և յօրինեալ փխ
թարգմանեալ

- 1235 Առ ի Յունացն և Ասորոց
Ճառս սրբոց վերաբերեալ:
Տօն յիշատակ նոցին կարգեալ,
Ընթերցուածովքն ղարդարեալ,
Ձորս ոչ միայն լոկ վերծանեալ,
1240 Այլ և վարուցն նախանձեալ,
'Ստ որում անուն իսկ ընկալեալ,
Վկայասէր վերաձայնեալ:

- Ժառանգութիւն ոչ ստացեալ,
Ոչ ի միում վայրի բնակեալ,
1245 Պանդխտաբար յերկրի շրջեալ,
Ջրաղցեալ հոգիսն կերակրեալ:
Յերուսաղէմ քաղաքն երթեալ,
Ուր փրկութիւնն մեր ծագեալ,
Եւ ի սրբոց դիրս հասեալ,
1250 Յոր վայր նոցա նահատակեալ:

- 1235 $\text{CE}_2\text{g}_{1-35}\text{KLMN}_1\text{RT}$ յունաց F ի փխ և Dg_6 յասորոցն $\text{g}_{12}\text{M}_5\text{N}_4$
յասորոց g_4 յասորացն, մյուսները. բացի M_{27} -ից՝ ասորոց
1236 F ճառս g_4O_1 բազումս փխ սրբոց
1237 F սրբոյն փխ տօն g_{15} տօն $\text{g}_{1-35}\text{LM}_2$ 'ւ յիշատակ Dg_{1-35}M
նոցա (M_1 սոցին) փխ նոցին
1238 $\text{Eg}_{15}\text{M}_{12}\text{N}_4\text{S}$ ընթերցուածօքն F ընթերցուածովք g_3 և ընթեր-
ցուածքն
1239 $\text{B}_2\text{DEg}_{257}\text{MO}_{13}\text{P}$ զոր (g_1 զորս g_4 յոր) փխ զորս P_2 նախապես
զոր, ապա կարմիր բացառով զորս P_4 վերածեալ (R վերծալեալ)
փխ վերծանեալ
1240 E_2 և այլ փխ այլ և N_3 չիբ այլ
1241 g_2 ընդալեալ
1242 g_3 վկասէր LM_1 վկասէր
1243 BE_1 ժառանգութիւն K ժառանգութիւնն
1244 $\text{g}_1\text{KM}_2\text{P}$ 'ւ ոչ
1245 $\text{B}_1\text{E}_2\text{g}_{13}\text{KLM}_1$ պանտիտաբար O_1 երկիր
1246 M_1O ոգիսն
1247 $\text{D}_2\text{g}_{36}\text{M}_{13}$ քաղաք c զնացեալ փխ երթեալ
1248 L չիբ ուր S որ փխ ուր M_{245} փրկութեան լոյսն փխ փրկու-
թիւնն մեր FM_3R մեղ ի մերձ է զայ փխ մեր ծագեալ
1249 $\text{E}_1\text{g}_4\text{N}_{37}$ զիրս g_6 զուրս F հանեալ փխ հասեալ
1250 g_{15}K նորա M_2 և նոյնք փխ նոցա

Յարեմտականսն ժամանեալ,
 Ուր աղգ Հայոց բազում իջեալ,
 Անդ զնոսին լուսաւորեալ
 Եւ ի հաւատս հաստատեալ:

- 1255 Անդուտ ընդ ծովն մեծ անցեալ,
 Յեղիպտականսն փոփոխեալ,
 Յայլասեռիցն մեծարեալ
 Եւ յարքայէն նոցուն պատուեալ:
 Ընդ սուրբս, որ անդ շրջագայեալ
 1260 Առ կենդանեօքն և հանդուցեալ,
 Յորոց ծաղիկս հաւաքեալ,
 Քաղցր վարուցն նիւթ առեալ:

Անդ ի յախոն սուրբ եղեալ
 Զառ ի քեռէն որդի ծնեալ՝

- 1265 ԶԳրիգորիոս համանունեալ,
 Զհօրն մերոյ եղբայր եղեալ,

- 1251 $g_{125}M_{1157}NO_3R$ յարեմտականս g_3M_3 յարե մուտս
 1252 g_4L որ փխ ուր D տոտ (PT աղգը) փխ աղգ $DFgKM_{45}N_3R$ բա-
 ղում հայոց $BEg_2O_5P_2T$ բազումք $g_{15}M_{245}$ գտեալ փխ իջեալ
 1253 Dg_4 անդր (g_{23} արար K ընդ) փխ անդ M_{45} անտ
 1255 D անդուտան $Dg_4 O_{125}$ չիք ընդ N ի փխ ընդ D ծովքն
 FR մեծ ծովն g_4O_{135} զծովն N_{1-7} մեծացեալ փխ մեծ անցեալ
 1256 $g_{1-35}M_1$ եղիպտականս R փախուցեալ փխ փոփոխեալ
 1257 KLT զայլասեռիցն
 1258 $BDEg_4HKLMN_{1-4}PRST$ յարքայէ $E_2g_{236}KLM_{457}N$ նոցունց (N_{25}
 նոցուց) g_{15} նոցա $FM_{38}OPR$ նոցին
 1259 KN_2 սուրբոն M_4 նախապիս շրջեալ, ապա լուսանցբում շրջա-
 գայեալ
 1260 $E_2g_7P_4$ կենդանեօք g_{1-356} չիք և B հանկուցեալ
 1261 g_3 զորոց R որոց
 1262 M_{2458} բարի փխ քաղցր g_1 վարիւք Վ, վարուց զնիւթ g_6 զնիւթ
 D_1 տտեալ փխ առեալ
 1263 D_2 անդր (N_3 ընդ) փխ անդ
 1264 M_1 գառն ի քեռէն փխ գառ ի քեռէն
 1265 D_2O_1 զԳրիգորիոս $g_{15}S$ հոմանունեալ g_6KL համանունեալ փխ
 համանունեալ
 1266 $g_{1-35}M_{35}$ հօրն C մեր M_1 նմանեալ փխ եղեալ

- Զայն, որ շնորհօք Հոգւոյն լցեալ,
 Անբիծ վարուք, սրտիւ մաքրեալ,
 Զայն, որ լուսոյ հանգոյն ծագեալ,
 1270 Գետոց նման առատացեալ,
 Որ Յովսեփայ Մեծի նմանեալ⁷⁵,
 Զհամազգիս զկնի ձգեալ,
 Զարի եղբարս իւր քաջացեալ,
 Ըստ Յեսուայ զօրապետեալ⁷⁶.
 1275 Որոյ Վահրամ վերածայնեալ,
 Միւսոյն Վասակ անուանադրեալ,
 Որք վեհադոյն փառս ընկալեալ
 Եւ մեծարգի պատուոյ հասեալ:
 Զպատերազմ ազանց վանեալ,
 1280 Հակառակաց յաղթող գտեալ,
 Վասն այսորիկ շքեղացեալ

- 1267 g_5 յայն $B_2Fg_{135}HKLM_1NOR$ հոգոյն g_6 նոցին փխ հոգւոյն
 1268 $AB_2g_4HN_1O$ ամբիծ $AB_2g_6LM_1O_1R$ վարիւք M_7 սրտիւ վարուք T
 սրտիւք
 1269 g_4 շնորհօք փխ լուսոյ $ACEHS$ հոգւոյն B_1 հանկոյն $FKM_{15}N$
 հոգոյն փխ հանդոյն $M_{23}R$ հոգւոյն (R հոգոյ) լուսոյ փխ լուսոյ
 հանդոյն M_1 ծագեալ (R լցեալ) փխ ծագեալ
 1270 N պետոց նման առողացեալ փխ տողի E_2 առատեալ
 1271 S Ովսեփայ g_6 մեծին
 1272 E_1O զհամազգիսն KL զհամազգի M_{1357} զհամազգիսն Dg_4 ձայնեալ
 փխ ձգեալ
 1273 g_4R բարի փխ դարի $AB_2g_4HKOP_{1-35}T$ եղբարս O_1 սքանչացեալ
 փխ քաջացեալ O_{23} քաջացեալ
 1274 g_{23} Յեսովա M_1 Նուեա M_2 Յեւըւայ O_2 Յեսուեայ g_{1256} LM_3
 զօրաւարեալ փխ զօրապետեալ
 1275 B_2 որ g_{24} սրոց Fg_2M_1 Վարհամ
 1276 FL միւսոյ $AB_1H_1O_{23}T$ անուանադրեալ
 1277 T փառսն Ag_2 ընգալեալ
 1278 B_2 մեծ ազգի (N մեծարքի S մեծի արգի) փխ մեծարգի h պախ-
 տուց (R հայոց) փխ պատուոյ
 1279 g_3 ի պատերազմ K ազգաց (S ազան) փխ ազանց
 1280 N զհակառակաց հոյլս յաղթեալ փխ տողի M_{28} եղեալ փխ գտեալ
 1281 M_2 այնորիկ փխ այսորիկ AB_1HT զշքեղացեալ

եւ աշխարհի նոցունց տիրեալ:

Ուստի մեծի հովուին դարձեալ

Գալ յարեւելս խորհեցեալ:

- 1285 Զիւր սիրեցեալն որդիացեալ
եւ զհոմանունն անդ հաստատեալ՝
Ինքն ի նոյեան լաստին ելեալ,
Յերկիր ուղիղ առաջնորդեալ:
Զօթեվանօք զանց արարեալ,
1290 Մինչ ի Տաւրոս լեառն հասեալ,
Անդ, ուր սրբոցն բնակք եղեալ
եւ ի մարմնի հրեշտակացեալ,
Մշտամուռնչ փառաբանեալ
Զերրորդութիւնն ամէնօրհնեալ:
1295 Ի վայելուչ յայն վայր եկեալ .

- 1282 B_1P նոցուն (P_1 նախապես նոցուն, ապա կարմիր բանաբով՝
նոցունց) M_1 ; նոցա
1283 $ADLM_{24-6}$ N բացի N_1 -ից O_{134} մեծին g_{1-356} և մեծ O_2 հովին T
հովիւին
1284 g_4 գալ փխ գալ F յարեւելս K յարեւելս M_1 ի յարեւելս M_{28} կա-
մեցեալ փխ խորհեցեալ
1285 c սիրեցեալսն g_6 յիւր g_3 որդացեալ
1286 CEM_2O_1P զհոմանունն $Fg_{2-4}M_{45}N_{2-4}$ զհոմանունն g_6 հոմա-
նունն և զհոմանունն $M_{13}O_5$ զհոմանունն $ABDg_{467}HLNP_{25}T$ յիւր
անդ
1287 c նոցայն փխ նոյեան և նուեան M_1 նուեան g_4N_3 եղեալ
1288 M_2 և յերկիր $ACKM_1S$ ուղեղ փխ ուղիղ
1289 c զօթեանի զանցաւորեալ փխ տողի $g_{34}M_3NR$ յօթեանօք (և և
օթեանօք O_1 յօթեանին իւր) փխ զօթեանօք P_4 զանձ
1290 $ACEFHNOP$ Տիւրոս (g_{15} Տաւրոս g_{67} Տորոս M_1RS Տիւրոս) փխ
Տաւրոս
1291 g_{457} քնդ (LM_{45} անո) փխ անդ LN որ փխ ուր $E_2g_{1-35}M_{3-5}O_5$
սրբոց D_2 բանակք $Fg_{15}M_7$ բնակ g_3 բնակիչք (R բնանք) փխ
բնակք N_1 1291—1292 տողերը չունի
1292 g_2 հրեշտակացեալ
1293 և մշտամուռնչ M_1 ; միշտ անմուռնչ O միշտամուռնչ M_{137} փա-
ռաւորեալ (M_8 հրեշտակացեալ) փխ փառաբանեալ
1294 g_3L զերրորդութիւն g_7 փառաբանեալ փխ ամէնօրհնեալ
1295 F զվայելուչ K վայելուչ c 1295—1308 տողերը չունի

Հովուապետին զգօնացեալ,
 Ի Սեաւ՝ Մթին լեառն անուանեալ,
 Ուր են հողիք լուսաւորեալ:

1300 Զյոզնավրդով կեանս թողեալ,
 Զոր և երազ էր ծանուցեալ,
 Յաստուածային վարս ճղնեալ
 Եւ զանմարմնոց կիրս ընկալեալ:

1305 Զբանի սիրողսն հաւաքեալ
 Եւ առ ինքեան բնակեցուցեալ,
 1305 Զգիրս Հոգւոյն միշտ ընթերցեալ
 Եւ ընդ նոսին յար խօսակցեալ:

Ի Մէջերկրեայս անդուտ փոխեալ,
 Որ Եփրատայ մերձ առկայեալ
 Քաղաք Քեսոն իմն անուանեալ,
 1310 Յոր հուպ է վանք Կարմիր կոչեալ:

- 1296 LS հովապետին Dg 1296—1297 տողերը չունեն
 1297 CEOS Սև K զՍև փխ ի Սեաւ L լիառն
 1298 CFg₄M₁ որ փխ ուր g₁ և հովիբ փխ են հողիք
 1299 Bg₂HM₂P₂₃ գյոգնավրդով CE զոգնավրդով E₂ զոգնավրթով F
 կեանսս
 1300 E₁M₁₇ է
 1301 ACFg₂₆₇LN₁P₁₃ գաստուածային g₃ գաստուածութիւնն փխ յաս-
 տուածային E₁M₁ վայրն (F վարսս) փխ վարս
 1302 E₁ M₁₇ կեանս (E₂g₅R կիրսն S գիրս) փխ կիրս g₅ կալեալ
 1303 M₁ գրանիս M₄ գրարի RT գրանին CEG₃₁M սիրողս (M₁₅ սիրողն)
 CEM ժողովեալ փխ հաւաքեալ
 1304 R զոր փխ առ
 1305 g₅N₁ ի գիրս N₂ գգիրս փխ գգիրս B₂D₂Fg₃₅KLM₁N₁₂₇OR հոգոյն
 1306 AN յոր փխ յար FKRS յարախօսեալ փխ յար խօսակցեալ B₁C
 DEg₆M₁₂₇₆ խօսեցեալ
 1307 ADg₄HNp₄₅T Մէջերկրայքս B₁ Միջերկրեայքս B₂ P₁₋₃ Մէջեր-
 կրեայքս F Մէջերկրէս g₂₃ Մէջերկրէնքս g₆ Մէջերկրէքս KM₃₈N₂R
 Մէջերկրայս M₁₇ Միջերկրեայս N₃ Միջերկրայքս O Մէջերկրէ HL
 M₄₅T անտուտ M₁ անդուտս N₃ կոխեալ (P₃ փակեալ) փխ փոխեալ
 1308 g₆ և փխ որ N₂ եւփրատայ BCEFG₆LMO₁PRT առկայեալ
 1309 BDg₁₃₇HP₂T Քեսուն g₆M₂₅₃ Քերսոն CEFKMORS ոմն փխ իմն
 1310 D₂N₁O₃S որ g₃₅N₂₋₄₆O₁P₁₃ ուր P₂ նախապէս ուր ապա որ g₄
 յոր է վանք հուպ L.M₁ չիր է

- Անդ լիշխանէ պատուասիրեալ,
 Աստուածասէր անձն երեւալ,
 Որոյ Վասիլ անուն ձայնեալ⁷,
 Նախ Ելուդակ մականուանեալ,
 1315 Այն, որ յաւուրսն այլ ոչ եղեալ
 Նման նմա զովաբանեալ.
 Նմին հանգոյն զերազանցեալ
 Եւ ամուսնոյն բարեմասնեալ:
 Նոցա զհովիւն իւրեանց բերեալ,
 1320 Որպէս զհայր սուրբ յանձանձեալ,
 Զոր սփոփմամբ ծերատածեալ,
 Յաշխատութեանցն հանգուցեալ:

- Փոքր ինչ նորա անդ յապաղեալ,
 Բնաւորականն ախտի շարժեալ,
 1325 Թէ երկրային է՝ ծանուցեալ
 Եւ ընդ բնութեամբ մահու կապեալ,

- 1311 g_6 այլ (M_1 անտ) փխ անդ D_1 յիշանէ (g_6 յիշմանէ) փխ յիշխանէ
 1312 M_1 յանձն
 1313 CEM_1 չիք սրոյ S որով E_1 նորա փխ Վասիլ
 1314 H նա փխ նախ $ABCE_1FHK$ էզուդակ E_2 էզուջակ
 1315 AB_2FN 1315—1316 տողերը չուցեն CE չիք որ DO_2 յաւուրն B_1H
 $KLOPST$ այն փխ այլ
 1317 g_4 նման (R սմին) փխ նմին B_1 հանկոյն
 1318 R ամուսնոյ c 1318—1322 տողերը չուցի
 1319 $Dg_{2356}M_3O_{123}P$ նոքա (g_{14} սոքա N_3 սոցա) փխ նոցա
 1320 g_6 յանձն առեալ փխ յանձանձեալ N_{12} յանձանցեալ P_3 անձան-
 ձեալ P_4 անձանանձեալ
 1321 DFM_1O_5 զորս g_{15} ըստ փոխմամբ (FM_1 փոփոխմամբ) փխ սփոփ-
 մամբ M_8 սփոփեալ FK վերատածեալ (R վերածեալ) փխ ծերատա-
 ծեալ g_6 ծայրատածեալ NP ծերատացեալ (P_4 ծերատեցեալ)
 1323 g_{12} նոցա P_4S ապաղեալ
 1324 $D_2E_2f gKM N_1OS$ բնաւորական $g_{15}KM$ ախտին g_3O ախտիւ R
 անտի փխ ախտի
 1325 Fg_3P_4RS երկնային (1. երկ ային) փխ երկրային
 1326 $ABHLM_1N$ բնութեան g_{15} մահու ձեւամբ փխ բնութեամբ մա-
 հու g_{236} ձեւամբ փխ բնութեամբ M_3 նախապես բնութեամբ,
 ապա լուսանցբում ձեւամբ P_4 բնութիւն 1. մահուն C կալեալ

- Որով մարմնոյն կապից հատեալ
 Հոգին արագ յերկին թռուցեալ,
 Եւ որոգայթ որսոյն փշրեալ,
 1330 Որպէս ճնճղուկ հոգին ապրեալ:
 Պատկերն, յերկրի զնիւթն թողեալ,
 Առ սկզբնատիպն ինքեան փոխեալ,
 Զգանձն տուողին ի մէնջ բարձեալ,
 Խեցին անօթ ունայն մնացեալ:
 1335 Զոր սաղմոսիւք օրհնաբանեալ
 Քահանայից դասուցն առեալ
 Եւ ի շիրիմ մահու եղեալ
 Հուպ ի խորանն, որ անդ շինեալ:
 Ոչ ի նախնեաց դիրս թաղեալ,
 1340 Այլ յօտարաց պանդխտացեալ.
 Աբրահամու այս նմանեալ⁸.
 Գնոց արժաթոյ շիրիմ ստացեալ:

- (g_3M_{35} տեալ M_4 նախապէս կապեալ, լուսանցքում տեալ g_7 տնկեալ) փխ կապեալ
 1328 K գոյին E_2M_2 երազ E_2Fg_{1-37} KLMNOPR յերկինս M_{28} թեալ
 1329 g_{1-35} ի նոյն փխ որսոյն g_6 որսին K որսոյ N_1 որսուն CEFK
 M_{1279} RS փեալ փխ փշրեալ
 1330 ABCDEFHKLMRST ոգին
 1331 M_2 պատկեր E_1 թաղեալ
 1332 E_2K սկիզբնատիպն F սկզբնատիպն g_2 ինքն M_1 անքեան փխ
 ինքեան M_{28} ելեալ (N_4R թողեալ) փխ փոխեալ
 1333 g_4K զգանձին LM_1 զգանձ $B_1CDEFg_7KM_2O_{125}$ PRST տուողն DNP_4
 S մէջ (EM_1 մէջն L մէն) փխ մէնջ Dg_{13-6} տեալ փխ բարձեալ
 1334 $g_{15}N_5$ խեցի L խցին $g_{1-35}M_2N_{15}O$ անօթն CEFgKMNOPS ու-
 նայնացեալ փխ ունայն մնացեալ
 1336 M_2 քահանայիցն
 1338 ADLMN խորանս $BCEg_{47}$ HOPS խորանս
 1339 c իրս (E_2 գիրս) փխ գիրս g_{1-65} գիրսն K ի գիրս M_2g_6 թո-
 ղեալ փխ թաղեալ
 1340 $E_2FKLM_{12}O_{12}$ պանխտացեալ
 1341 $CEg_4KMP_{23}T$ յայս g_1 տնու (g_{23} տն g_5 նա OP սա) փխ այս
 N 1341—1342 տողերը չունի
 1342 g_{124} գնոյ

- Այլ ի յաթոռ իւր հաստատեալ⁷⁹
 Բասիլիոս անուանադրեալ՝
- 1345 Արեանառուն հարադատեալ,
 Օծմամբ Հոգւոյն նախ ձեռնադրեալ.
 Յարեհիւեան կողմանցն ելեալ,
 Յայլասեռիցն հալածեալ,
 Զսեփականն աթոռ թողեալ
- 1350 Ի Շիրականն Անի շինեալ
 Եւ աստանօր եկաւորեալ
 Առ իշխանին նախասացեալ,
 Ի յանապատ իմն բնակեալ
 Ի մէջ լեռանց Շուղը անուանեալ:
- 1355 Բայց նախ քան զայս բարեգործեալ
 Սուրբ հայրապետս այս յաջողեալ,
 Զոր չէ ի դէպ անտես առնել,
 Զեկեղեցւոյ փրկանքն եղեալ:
 Քանզի յորժամ ազգ դառնացեալ

- 1343 M_{28} Բայց փխ ալ KM_{28} յաթոռն
- 1344 $BDg_{267}HKLP_2T$ Բասիլիոսն $ABHST$ անուանադրեալ
- 1345 $g_{15}OP$ արեանառու M_1 արեանարրուն փխ արեանառուն M_7
 արիւնառուն D հարադատ լեալ փխ հարադատեալ
- 1346 $Fg_{135}HKLM_1N_{123}OR$ հոգոյն
- 1347 $KM_{3-5}O_5R$ յարեհիւեան Ag_3M_{12} կողմանց M_7 կողմանցն B_1gLPRT եկեալ փխ ելեալ M_3 նախապես ելեալ, ապա լուսանցրում եկեալ
- 1348 L փախուցեալ (R հաստատեալ) փխ հալածեալ
- 1349 $BEFL$ զսեփականն $g_{26}O$ զսեփական M_{3-5} զսեփականն N_1R
 զսեփական N_1 աթոռն
- 1350 $Bg_{26}O_{23}P_2$ Շիրակեանն M_3 նախապես իշխանականն, ապա լուսանցրում ի Շիրականն T Շիրական g_{1-35} Անոյ
- 1353 Dg յանապատի փխ ի յանապատ
- 1356 H հայրապետ $BCDEgHKMORST$ յատմեալ M_3 երանեալ փխ յաջողեալ
- 1357 g_3N_1 առեալ M_3NT առնեալ
- 1358 $ABCDFKLN_{1-367}O_{12}P_{34}RT$ զեկեղեցւոյ g_{15} փրկան $g_{237}N_1O$ փրկան M_{2458} փրկանն N_3 փրկականքն
- 1359 $g_{1-35}OP$ զի փխ քանզի CD_2EgOP ազգն R աստ փխ ազգ

- 1360 Քրիստոնէից եղեն տիրեալ,
 Զարաց ոմանց տեղի գտեալ՝
 Սուրբ աթոռոյս հակառակեալ.
 Զեկեղեցի սուրբ ազատեալ
 Եւ միածնին արեամբ զնեալ՝
- 1365 Ծառայ նոցին զայն արարեալ,
 Կապալատու հարկաւորեալ,
 Եւ զպտուղ տեառն ընծայեալ,
 Որ Աստուծոյ էր նուիրեալ,
 Յանօրինաց մասին հանեալ
- 1370 Եւ պոռնկաց վարձանք տուեալ:
 Արդ զայսպիսի աղէտ տեսեալ
 Այն, որ Հոգւովն էր զօրացեալ,
 Զերկիւղ մարդկան ի բաց մերժեալ,
 Առ վեհագոյն ազգին երթեալ,

- 1361 g_2KO_{12} չարեաց g_3O_3 բարեաց փխ չարաց
 1362 E_1 աթոռոյս g_3M_{45} աթոռոյն M_3 նախապէս յաթոռոյս, ապա
 լուսանցքում աթոռոյն
 1363 $\text{g}_4\text{LN}_{24}\text{O}_1$ եկեղեցի AE_2FOR սրբապատեալ փխ սուրբ ազատեալ
 g_4 հաստատեալ փխ ազատեալ
 1364 g_{15}P_4 որ միածնին (g_6 զմիածնի) Վ զմիածնին փխ և միածնին
 1365 CEM_{457}R զայս (D այն) փխ զայն M_3 նախապէս զայս, ապա
 լուսանցքում զայն
 1366 CEMS կապալատու և կապեալատու P_2 նախապէս կապալա-
 տու, ապա կարմիր բանաքով ավելացված ն, այսինքն կապալա-
 տուն g_2O_{23} հարկատրեալ (g_3O_1 հարկատրեալ) փխ հարկաւորեալ
 1367 CeEFMS 1367—1368 տողերը չունեն g_2 ընծայեալ
 1368 $\text{Dg}_{134}\text{KM}_{3-5}\text{OP}_3$ զոր g_4 նա փխ էր
 1369 P_4T զանօրինաց և մասէն P_{3-5} մասն g_{23}OR հասեալ փխ հանեալ
 1370 CE_2 չիր և $\text{ADFg}_{267}\text{KM}_7\text{NO}$ վարձկանք (N_4 նախապէս վարձկանք,
 ապա վարձանք) M_1N_3 առեալ փխ տուեալ
 1371 C այս փխ արդ R այսպիսի $\text{Dg}_3\text{M}_{3-57}\text{OR}$ աղէտս
 1372 $\text{ACDFg}_{1-3}\text{HKLM}_{124}\text{N}_{1-3}\text{ORS}$ հոգովն
 1373 CEFT զերկեղ g_{12} զերկեղ g_4 յերկեղ մահու փխ զերկեղ մարդ-
 կան D հանեալ (gM_{238}OP եղեալ) փխ մերժեալ
 1374 $\text{B}_2\text{CDEFg}_7\text{H}$ վեհագոյնն AM_5N ազին g_{15}M_7 զնացեալ (g_1 եղեալ)
 փխ երթեալ

- 1375 Այն, որ բոլոր ազանց տիրեալ,
Ոյք են ծովու յայս կոյս բնակեալ,
Որ Մեկեքշահ անուանադրեալ,
Բարեբարուն գովարանեալ:
Զոր և սիրով իսկ ընկալեալ
- 1380 Եւ մեծարդի փառօք պատուեալ,
Զկամս սրտի նորին լցեալ
Եւ զխնդիրսն կատարեալ:
Որ և հրաման անդուստ առեալ,
Հրահոսանօք այսրէն դարձեալ:
- 1385 Զհակառակաց հոյլս հերքեալ,
Որք զհաւատս պառակտեալ:
Զեկեղեցի սուրբ ազատեալ
Եւ զերստին միաւորեալ,
Թէ և յետոյ նորին դարձեալ

1375 g_3 ազդին փխ ազանց

1376 $DgNO$ որք (g_3 որ) փխ ոյք M_2 ծովուն

1377 D_2 որք $BD_{2g_1-35}KL_{M_{15}P_2}$ Մեկեքշահ M_{31} Մեկեքշահ O_1 Մեկեքշահն $O_{235}P$ Մեկեքշահն $g_3 M_{3-5}OP$ էր անուանեալ փխ անուանադրեալ ABg_{21} անուանադրեալ

1378 B_1FP_2 բարեբարուն g_{15} բարեբարոյ $g_7P_{134}S$ բարեբարուն g_4 գոհարանեալ

1379 M_1 յիւ և Ag_2 ընդալեալ

1380 $DgL_{M_{3-5}OP_{135}T}$ մեծարդի (g_4 մեծարդի) K մեծարի N_1 մեծարքի

1381 $g_{46}P_4R$ սրտին M_6 սրտից $gM_3N_1O_{235}P_4$ նորա (P_{13} նախապես նորա, ապա կարմիր բանարով սորա P_2 սորա) փխ նորին

1383 E_2FL անտուստ

1384 g_6 խրախոսակօք K հրահոսականք մյուսները, բացի ANS -ից հրահոսակօք O_{35} այսր փխ այսրէն

1385 $BCDEFg_{47}HKM_{26}NRST$ զհակառակացն $gLMO P$ հոյլսն (g_4 հայրն) փխ հոյլս R վանեալ փխ հերքեալ S հերքեալ

1386 g_{34} որ O որք և $CEg_{1-35}MR$ պատառեալ (N_3 պատկառեալ) փխ պառակտեալ

1387 LO_1 յեկեղեցի M_6 խախտված են տողերը՝ 1388—1417 տողերը գրված են 1447 տողից հետո

1389 B_1 յետայն (և յետին) փխ յետոյ $g_{1-35}S$ նորին և 1389—1392 տողերը չունի

Այլ աստանօր վիպասանեալ
 Զհարազատէն իմոյ ընտրեալ,
 Որ ի ստենէ գոլով հատեալ՝
 Առ համանուն հօրն վարժեալ:

1395 Իբրե Պորա վախճան առեալ,
 Հօրն երկրորդի աւանդ տուեալ,
 Զոր սիրաբար յինքն ընկալեալ,
 Յիմաստ տառից ներակրթեալ:

1400 Եւ հասակին մարմնոյ աճեալ,
 Ի սուրբ կոչումն հրաւիրեալ,
 Եւ քահանայ զնա օծեալ:

Արդ մինչ կային զուարճացեալ
 Եւ առ միմեանս իրախացեալ,

1405 Յաստուածային վարս բերկրեալ
 Եւ ի հոգին ուրախացեալ,
 Լուր դառնութեան եղև հնչեալ,

1391 g_7 այլ յայտնապէս զաղաստանեալ փխ տողի

1392 DgM_3T զհարազատին M_5 զհարազատէ M_{45} իմէ AO_2S ընդրեալ

1393 g_3 բրիստենէ (g_1 բրիստոնենէ) փխ ի ստենէ K ստէն S ստէնի
 M_1 զովարանեալ փխ զոլով հատեալ

1394 g_{156} հոմանուն

1395 g_7 վախճանեալ փխ վախճան առեալ

1396 Dg_{46} հօր N_5 երկրորդին K յաւանտ L աւանտ N աւանդս FM_1
 NST առեալ փխ տուեալ

1397 P_4S կալեալ փխ ընկալեալ

1398 M_{28} 'ւ իմաստ զրոց փխ յիմաստ տառից M_6 յիմաստից փխ յի-
 մաստ S տառիցն M_1 ներկա կրթեալ փխ ներաւրթեալ

1399 D իբր $g_{23}M_3$ իբրև (M_4 նախապէս իբրև, լուսանցքում իբրու)

1400 M_1 ի փխ և B_1L հասակաւ $g_{1-35}M_3$ հասակի

1401 M_1 չիք ի

1404 A միայնս փխ միմեանս N_3 զմիմեանս c 1403—1404 տողերը
 չունի

1405 g_3T 1405—1406 տողերը չունեն O_2 բերդեալ

1406 P_4 ի սուրբ փխ և ի $g_{135}P$ հոգւոյն

1407 g_7O_1R հուր փխ լուր K դառնութիւն

- Եւ ձայն դուժի Հռամա հասեալ⁶⁰
 Քանզի գթած հայրն խոռովեալ
 1410 Զմիր ըստ մարմնոյ հայրն բարձեալ՝
 Վ ԶՊահլաւունին աղգաւ սերեալ,
 Զհարաղատ տերանցն եղեալ,
 Աստուածային շնորհօք լցեալ
 Եւ երկիւղին զարդարեալ,
 1415 Դեղապաճոյճ անձն երեւալ,
 Իշխանութեամբ շքեղացեալ,
 Զնախնական անուն առեալ,
 Որ Ապիրատն էր յորջորջեալ,

1408 $AB_2CDEg_{134}-6HKM_{2-47}NO_{23}RST$ Հռամա (F Հռովմա g_7 հօտէ L
 Հռուժա փխ Հռամայ N 1408-ըդ տողից նետո ունի.

Ի յաղղմանէն (N_5 յաղղմանէ) սրտաբեկեալ

Եւ ապշուքեամբ դահի հարեալ:

1410 AB_1LN 1410—1411 տողերը չունեն

1411 M_1 զՊահլաւին փխ զՊահլաւունին

1412 $CEFKMS$ զհաղարաղեա փխ զհարաղատ $g_4KM_3P_4$ տերանց L
 տերեաց $M_{45}S$ հաղարաղեա աղղացն (M_4 նախապես զհարաղատ
 տերանցն, ապա լուսանցքում հաղարաղեա աղղացն)* փխ տե-
 րանցն

1413 N շնորհիւ փխ շնորհօք M_{6-} աստուածայնօք

1414 A երկեղին

1415 $CEFKOS$ զեղապաճոյճ N_3 զեղապաճոյճ PR զերապաճոյճ (P_2
 նախապես զերապաճոյճ, ապա ուղղված զեղապաճոյճ P_4 զերա-
 պաճոյճ) C 1415—1418 տողերը չունի

1416 g_6N իշխանութեամբն AH զշքեղացեալ

1417 B_1 զնախնականը $B_2CDE_1FG_{34}HKLMRST$ զնախնականն g_1O_5 ա-
 նունն g_6 1417—1532 տողերը չունի բերք բնկած լինելու պատճա-
 ռով

1418 OP Ապիրատ (P_1 նախապես Ապիրատ, ապա կարմիր բանարով
 Ապիրատն) S է $g_{15}M_2$ կոչեցեալ (M_1 յաջորդեալ M_6P տնուանեալ)
 փխ յորջորջեալ M_3P 1418—1420 տողերի դիմաց, լուսանցքում գրք-
 ված է. Այս մեծ իշխանս Ապիրատ Վահրամ Գրիգորիսի Վկայասի-
 րին բրոջ որդի է և է հայր կաթուղիկոսացն Ներսէսի Կլայեցւոյն
 և Գրիգորիսի հարապատին իւրոյ:

* 1412-ըդ տողից հետո S նշանով A-ն էջի տակ, այլ գրչի
 կողմից ունի.

ԶՊահլաւունին աղգաւ սերեալ

Հարիւրապետ տերանցն եղեալ:

- Բոռն մեծի Գրիգորի լեալ,
 1420 Որ Մաղիստրոս մականուանեալ, -
 Զայս տունկ բարի արմատացեալ
 Իսմայելեան հողմոյն խլեալ,
 - Որք բստ մեղաց մերոց շարժեալ,
 Արմատախիլ ղՀայք արարեալ:
 1425 Յարեւելեան կողմանց սկսեալ
 Մինչ յարեւմուտ ժամանեալ,
 Որոյ առ մեղ եկեալ հասեալ
 Ան դամբականն պաշարեալ:
 Վահանաւորքն կուռ վառեալ,
 1420 Նիզակաւորքն պատրաստեալ:
 Մեքենայիւք պատնէշ կանդնեալ,
 Ռմբարարս անդուստ հոսեալ:

- 1419 D զԹոռն $B_1g_{14}M_{24}$ մեծին A Գրիգորու $Bg_{13-5}NP$ Գրիգորոյ g_7
 HN_3 լիեալ
 1420 $A g_2$ Մանկիտառոս B CEg_7 Մաղիստրոս DR Մակիստրոս g_4
 Մաքիտրոս S Մակիտառոսի F անուանեալ
 1422 N_4 Իսմայիլեան M_3 Եսխապես խլեալ, լուսանցբում խղեալ M_7
 խղեալ
 1423 Dg_{3-5} որ
 1424 CDg_{13-5} արմատաքի փխ արմատախիլ O_{235} արմատախիլը M_{15}
 ղՀայս N_1 Հայք
 1425 FKP_4 յարեւիլից R յարեւելեանց AN կողմեան (N_1 կողմէն N_3 կող-
 ման) Վ սփռեալ փխ սկսեալ
 1426 և ժողովեալ փխ ժամանեալ
 1427 $CEFKMN_4OPS$ որոց
 1428 $g_{15}M_{3-55}P_{45}$ դամբականն K դամբականն
 1429 K վահանաւորքը L վահանականքը M_8 վահանաւորէք, մյուս-
 ները, բացի $g_{15}P$ -ից՝ վահանաւորքը
 1430 M_8O_5 նիզակաւորէք, մյուսները բացի $g_{15}M_{37}P$ -ից նիզակաւորքը
 1431 $AB_1g_3M_1$ կանկնեալ
 1432 AFK ումբաքարը CEM_1 ումաքարս g_3M_1 ումբաքարը N_{12} ում-
 բաքար OP և ումպաքարս R ումբակ քարս S ումբաղարս $Eg_{15}KL$
 OP_{13} անառուստ N աննդուխտ E_2 հասեալ փխ հոսեալ

- Որում ստնանել ոչ կարացեալ
Քաջաղնէին անդ բնակեալ,
1435 Այն որ և մերն հայր եղեալ,
Զոր վերագոյն նախասացեալ:
Բայց մինչ վախճան մարտին առեալ,
Եւ թշնամեացն հալածեալ,
Անդ շինական այր պատահեալ
1440 Եւ չար յաղթումն գործեցեալ:
Յայլասեոից զումն հարեալ
Եւ յաղթութեան բան բարբառեալ:
Զվեհն ի հանդէս իւր առձայնեալ,
Որ վահանաւն էր պարփակեալ,
1445 Յոր և հայել իսկ կամեցեալ,
Զի զնահատակն խրախուսեալ:
Նայ թաքնաբար անդ դարանեալ
Հազարացի ոմն նստեալ,

- 1433 Ե որ սպանանել (Կ ում ստաննել) փխ որում սանանել E₂g₁₅
N ստաննել (g₃ սպաննել LN₄₅R տաննել M₁ աննել M₂₄₅₈ վնասել P
նտնայել S ոտեալ) փխ ստնանել
1434 M₈ քաջաղնէից O₁ քաջաղնէին R քաջաղինին
1435 E₂ այն որ փխ այն որ և NP այլ (N₆ այր P₄ այլ և որ) փխ
այն CE₁FKMS չիք և M₁ հայրացեալ փխ հայր եղեալ
1436 M₄ վեհադոյն M₇ վերնադոյն
1437 D չիք մինչ R մարտի M եղեալ փխ առեալ
1438 Dg₃ թշնամացն
1439 g₃₄ Ընդ (M₄₅ անտ) փխ անդ g₄ շիջական Ag₄ անդ փխ այր
1441 F յայլասեոիցն KLR զայլասեոից
1442 K յաղթութեամբ M₂₄₅₈ բանո K բարբառեալ
1443 g₃KM₃N (բացի 3,4) P (բացի 1) հանդէսն փխ հանդէս
1444 M₁ վահանաւն իւր փխ վահանաւն էր
1445 D զիրե փխ յոր և B₂g₃₄KLOPRT զոր B₁M₂ նայիլ
1446 B₂M₆P₂ չիք զի g₁₃LN₁₋₄O₁P₃₋₅ նահատակն S զնահատակն L
խրախուսեալ
1447 CEM₁ նախարար անդ դաւանեալ փխ տողի O₁PR սա (P₂ նա-
խապեալ՝ սա, տալա նա) AKLNO₂₃RS թաղնարար M₂₄₅₈ դադա-
րար M₇ նախկինարար M₂₋₈S դաւանեալ փխ դարանեալ M₇ 1447-րդ

- 1450 Զլայնալիճն լի քարշեալ,
 Թէ երբ հայի՝ դէտակն առեալ:
 Յորժամ ետես ունայնացեալ
 Ի վահանէն, որով ծածկեալ,
 Երեքթիկեանն եռաթունեալ
 Յանկարծակի զնա հարեալ:
 1455 Որ ի Ծովին յայն պատահեալ⁸¹
 Ի տեսարանն իւր ծովացեալ,
 Յաշտարակէն, յոր վեր ելեալ,
 Ի բախմանէն ստորակայեալ:
 Զկնի արձան մեծ թաւալեալ
 1460 Եւ զյաղթանդամն ջախջախեալ,
 Յորմէ ալլովք վերամբարձեալ,
 Ի պատուական դահոյսն եղեալ:

տողից հետո ունի 1388 — 1417 տողերը, որից հետո 1448-րդ տողը

- 1450 K Թէ երբ դիտակն նա նստեալ փխ տողի F դէտարկ նստեալ փխ
 դէտակն առեալ N դիտակն N₃₄₆₇ յառեալ D 1450 տողը չունի
 1452 A վահանէն g₅ վահէն
 1453 g₁₃₅LM₁₃NOR երեքթիկեան F չորեքթիկեանն M₄ զրեքթիկեանն P
 երեքթիկեանք (P₁ նախապես երեքթիկեան, ապա ավելացված p, այ-
 սինքն՝ երեքթիկեանք g₃KM₁₃OP₃ եռաթիւնեալ
 1454 N₄ ի նա
 1455 c որ ծարաւին փխ որ ի Ծովին g₁ Ծովէն, մյուսները, բացի DF
 g₃NO₃-ից՝ ծաւին g₃M₃ այն P₄ հատեալ
 1456 B₁LM₁ տեսարան T տես արեանն փխ տեսարանն ELM₁₃ ծովա-
 ցեալ փխ ծովացեալ
 1457 D₁ զաշտարակին D₂ զաշտարակէն g₄M₁ յաշտարակին O₃P₄S որ
 փխ յոր
 1458 E₂g₃-₅O₃₅P ստորակայեալ M₃ նախապես ստորակայեալ, լու-
 սանցքում ստորակայեալ O₁ սորա կայեալ R ըստ որ անկեալ փխ
 ստորակայեալ
 1459 R և զկնի
 1460 g₃ զախթանդամն E₂KO₂ զաղթանդամն M₂ ջաղջախեալ
 1461 N₃ յալլմէ (R զորմէ) փխ յորմէ S վեր համբարձեալ
 1462 CE₁M₁ դահոյս (M₃ նախապես դահոյս, լուսանցքում դահոյսն)
 g₁₃₅N դահոյս

- հոցմամբ վիրացն տաղնապեալ
 Եւ յեա փոքու վերափոխեալ:
 1465 Ընդ նահատակս համակարգեալ
 Եւ ընդ վկայսն պսակեալ,
 Զի ընդ նոսին զարիւն հեղեալ
 Եւ ընդ նոսա դասաւորեալ:
 Զոր սաղմոսիւք երգաբանեալ
 1470 Քահանայիցն աղումբ առեալ,
 Զօրէն կոծոյն անդ կատարեալ
 Եւ ի շիրիմ հարցն ամփոփեալ:

- Նմա բարի այն տնօրինեալ,
 Զի բարիորդ մահուամբ լուծեալ,
 1475 Բայց մնացելոցս շար եղեալ,
 Գլխոյն ի մէնջ զոլով բարձեալ:
 Քանզի զհովին քաջ հարեալ,

- 1463 L վերացն փխ վերացն
 1464 $g_{135}M_3P$ Ինչ վախճանեալ (K վերակարգեալ M_{2158} վախճան առեալ O_1 վերաբերեալ) փխ վերափոխեալ
 1465 Fg_3M_3S Նահատակոն
 1467 g_4 դարիւնս KR դարիւնս N_3 եղեալ փխ հեղեալ
 1468 $CEfg_{135}KLMOPRS$ Նոսին փխ հոսս $Dg_{34}P_{24}$ դասակարգեալ փխ զասաւորեալ P_{135} նախապես զասակարգեալ, ապա կարմիր րանաքով զասաւորեալ
 1469 R օրհնարանեալ փխ երգարանեալ N 1169-րդ տողից հետո ունի. Եւ արտասուօք (N_3 դարտասուօք) զնա ուղարկեալ (N_4 յուղարկեալ):
 1470 AL Քահանայիցն $M_{17}N$ Քահանայից K աղումբ O_{23} աղումպ N 1470-րդ տողից հետո ունի.
 Մոմեղինօք բուրմամբ լուցեալ
 1471 D հօրէն (LN_1 զօրէնս R քարէն) փխ զօրէն D կոծէն F կոծին
 1472 g_{15} տապան M_{2458} տապանս $CE_{1g_3}M_{13}$ անփոփեալ K թաղեալ (Վ ամփոփեալ) փխ ամփոփեալ
 1473 g_4O_1R սմա փխ նմա g_3L այլ փխ այն
 1474 D բարիւոք $M_{245}PT$ բարւոք
 1476 Ag_4 զգլխոյն A զլիով (M_{17} եղև M_3 նախապես զոլով, ապա լուսանցքում եղև) փխ զոլով

- Զգառինսն զայլք յափշտակեալ,
 Ի հայրենեաց տարամերժեալ,
 1480 Օտար սեռից ստրկացեալ:
 Բայց մեր այնու ոչ շատացեալ,
 Զի յըստ մարմնոյ հօրէն տուժեալ,
 Սիրոյ զրկաց նորին մեկնեալ
 Եւ ի խնամոցն օտարացեալ.
 1485 Այլ յետ սակաւ ամաց անցեալ,
 Մինչ դեռ տակաւ տարաբերեալ,
 Ի միւս հօրէն հոգւոց զրկեալ՝
 Բասիլիոսն կոչեցեալ,
 Զի ըստ մեղաց մեր յաճախեալ
 1490 Նմին օրհասն պատահեալ:
 Եւ մեք կրկին թշուառացեալ,
 Ի փրկութեանց անյոյս եղեալ,
 Զոր և յուստին նախասացեալ

478 B₂CEFGHKLM₁₃₆₇O բացի O₃-ից P բացի P₂-ից զգառինս M₂₇
 զայլ T զայլքն O₂ ափշտակեալ

1479 L հայրենաց

1480 K օտարասեռից փխ օտար սեռից FK ստորուկ եղեալ (N ստորեկ
 կացեալ N₁S ստորակացեալ) փխ ստրկացեալ

1481 N միայնոյ փխ մեր այնու g₁₃₅M₃ ի յայս փխ այնու

1482 M₁ զիւր (M₂₄₈ որ) փխ զի L հօրէ N₃ տուեալ փխ տուժեալ

1483 N մերժեալ փխ մեկնեալ

1484 P₄ խնամոց R 1484-րդ տողից հետո ունի.

Մարմնոյ հօրէ սրբ մնացեալ

Ի ոչ հոգեորն յարախացեալ:

1485 O₁ բայց փխ այլ g₁₃₅M₃ և փխ յետ N₃ չիք յետ

1486 Eg₁₃₅LM₁₃S սակաւ փխ տակաւ h վերաբերեալ (T տարաբէր) փխ
 տարաբերեալ

1487 M₂ հօրէ M₇ չիք հօրէն B₂E₁FHKLNOR հոգոց (g₁₃₅ հոգով M₂₄
 հոգոյ M₃P հոգւով M₅ հոգւոյ) փխ հոգւոց

1488 A Բասիլոսն

1490 K աւուր հասն փխ օրհասն

1492 c կրթութեանց KT փրկութեանց M₁ փրկութեան B₁ անյուսա-
 ցեալ փխ անյոյս եղեալ

1493 g₄ յոր փխ զոր E₁ յուստինն N (Բացի 34-ից) 1493-րդ տողից
 հետո ունի.

Ի Շուղր անունն հանգուցեալ:

- 1495 Բայց բարեգութ Հայրն գթացեալ
 Եւ ոչ իսպառ մեզ բարկացեալ,
 Այլ յարմատոց բարեաց բղխեալ
 Մեզ դաւադան վերածաղկեալ.
 Զհարադատէն իմ ասացեալ,
 1500 Զոր կանխագոյն բանս յիշեալ,
 Անուն Գրիգոր վերաձայնեալ,
 Ըստ նախնական հաւուն ընտրեալ,
 Զոր առաջին հայրն ստացեալ,
 Երկրորդին հօր աւանդ տուեալ,
 1505 Եւ սուրբ ուսմամբ ներակրթեալ,
 Հոգւոյն խրատիւր մանկավարժեալ
 Եւ ի վախճան մահուն հասեալ:

Զոր ի վերայ (N_{257} վերոյ) յիշատակեալ
 Քահանայիւք (N_6 քահանայից) օրհնաբանեալ:

- 1494 M_8 հողացեալ փխ հանգուցեալ
 1495 DN_{14} բարեգոյթ $Fg_{135}M_3$ բարեգործ փխ բարեգութ g_4T բարե-
 գութն $g_{11}T$ հայր
 1496 c զթացեալ փխ բարկացեալ
 1497 CFM_1 բիւալ
 1498 F վերաձայնեալ (g_1 վերաբուեալ g_3M_3 վերածաղկալ փխ վերա-
 ծաղկեալ M_4 նախապես վերածաղկեալ, ապա լուսանցքում վերա-
 ծաղկեալ)
 1499 g_3 ի հարադատէն փխ զհարադատէն CN իմաստացեալ փխ իմ
 ասացեալ
 1500 O և կանխոյն (K նախնագոյն) փխ կանխագոյն M_1 բանիս g_{13}
 $M_{28}N$ յիշեցեալ
 1502 g_3M_3 հօտին (K հօտն NO_3S հօրէ T հաւոյն) փխ հաւուն $BKO_{12}S$
 ընդրեալ
 1503 P_4 առաջի g_4 հայր (L հօրն) փխ հայրն M_1R ասացեալ փխ
 ասացեալ
 1504 $DgM_{23}OPR$ և (M_2 'ւ) երկրորդին K երկրորդի g_3KM_3 հօրն DgM_1
 OPR աւանդեալ փխ աւանդ տուեալ K առեալ փխ տուեալ
 1505 C ուսամբ L ուսմամբն $g_{135}M_3P_4$ նորա կրթեալ (A և մլուսնեբր,
 բացի B_2DHO -ից եր նա կրթեալ) փխ ներակրթեալ
 1506 $B_2E_2Fg_{15}KLM_1NOR$ հոգոյն $CEFKM_{12}RS$ խրատու L խրատիւ H
 մանկավարժեալ
 1507 $B_1g_3-5M_{34}N_3OP_4$ մահու

Ի սուրբ աթոռ իւր հաստատեալ:

Մարգարէին բանի լցեալ⁸².

1510 Փոխանակ հարց որդւոց եղեալ,

Հանրականաց Հայաստանեայց

Եկեղեցւոջ իշխան նստեալ:

Ի կոչմանէ Հոգւոյն ընտրեալ

Բաղմաբեղուն շնորհիւ լցեալ,

1515 Ընդ Մովսեսի զՅեսու տուեալ⁸³,

Մեղ փրկութեան պատճառ եղեալ,

Յնդիայէ կրկին առեալ

Ձեղիսէոս հոգիացեալ,

Ձկնի փրկչին առ Հայր՝ ելեալ

1520 Եւ գմետասանս յերկիր թողեալ,

Յետ Պօղոսի զընթացս առեալ,

ՋՏիմոթէոս մեղ պարգեւեալ⁸⁴,

Ջորաբաբէլ երկրորդ եղեալ⁸⁵

1508 $g_{135}M_{27}OP$ աթոռն

1509 DM_{248} բանին $g_{135}KLM_{13}OPRS$ բանն (P_2 նախապես բանն, ապա բանի)

1510 M_2 հօր M_7 հարցն որդիք B_2EFKLM_1RT որդոց $g_{135}M_{23}O_{235}P$ որդիք (P_2 նախապես որդիք, ապա լուսանցքում որդոց) g_3 որդւոցն O_1 որդի M_8 1510 - 1591 տողերը չունի բերբր պատուոված լինելու պատճառով

1511 E_2 հանրականեաց $BCEFg_{13}HKM_{34}NO$ Հայաստանեաց L Հայաստանեաց n Հայաստանեալ

1512 EFg_1LM_1 եկեղեցւոջ K յեկեղեցւոյ

1513 D_1 գոչմանէ $B_2E_2FGKLM_1NOR$ հոգոյն

1514 $g_{135}M_2-5$ շնորհօք

1515 M_{73} ըստ փխ ընդ F Մովսիսի g_1K Մօսէսի CE զԵսու M_3 Յեսու

1516 D փրկութիւն R պայծառ փխ պատճառ

1517 E_2g_5 Եղիաէ F զԵղիայէ L և զԵղիա Էրկինս փխ Յնդիայէ կրկին T Յնդիայէ փխ յնդիայէ

1518 A զԵղիսիոս g_4 զԵղիսէոս n զԵղիսէոս

1519 Dg_4 հօր C չիք ելեալ g_3P_4 եղեալ փխ ելեալ

1520 $B\bar{D}g_4HM_2-4P$ չիք և gM_2-5T գմետասանսն $DE_1g_4HM_{15}N_4O_5P_{235}$ յԷրկրի

1522 g_4 ՋՏիմէթէոս

1523 A Ջորաբաբէլ K ելեալ փխ եղեալ

- 1525 Զմայր որդուվք իւրովք բերկրեալ
 Յնրուսաղէմ նոր վերածեալ:
 Զիւրաքանչիւրս տնօրինեալ
 Եւ ըստ բախտի կարգաւորեալ,
 Զեղբարս ինքեան հարազատեալ
 1530 Յիշխանական գահ յառաջեալ.
 Վասիլ անուն վեհ երեւալ,
 Եւ զօրավար համապատուեալ,
 Եւ Մարիամ քոյր անուանեալ,
 Որ յաշխարհի կարգս մտեալ:
 1535 Իսկ ես կրտսեր նուաստացեալ
 Ներսէս անուն վերասացեալ,
 Որ ե նովիմք յիմաստ կրթեալ
 Եւ յերկնայինսն կոչեցեալ:
 Թէպէտ իմ ոչ վերաթեմեալ
 1540 Եւ ըստ կոչմանն բարձրացեալ,

- 1524 B₁DT զցրուեալս B₂ զցրուեալսս
 1525 B₂EFg₄HKLM₂₋₄NRS որդովք gOP₂₋₃ որդովքն P₁₁ որդովք g₁ չիք
 իւրովք
 1526 M₆ վերծանեալ փիւ վերածեալ
 1527 Dg₅O₁₃ յիւրաքանչիւրսն g₁₁O₂₃P զիւրաքանչիւրսն K M₂ յիւրա-
 քանչիւրս
 1529 g₄KLM₁₃N₃₄O₂₃P₃₅RS զեղբարս N₅ եղբայր O₁ յեղբայրս
 1530 M₂₄₅R գահս M₂₅ հանեալ փիւ յառաջեալ
 1531 CD₁E₂ վեր փիւ վեհ
 1532 M₅S վերադատուեալ փիւ համապատուեալ
 1533 g₃M₃ Մարեմայ g₆ քեռ Դ քոյրն
 1534 BDg₁₄HIM₁P₂T որք g₃ ի փիւ որ և յաշխարհիս K կարգաւորեալ
 փիւ կարգս մտեալ
 1535 B₁CDEFGLMOS կրտսեր K կրտսեր N₁ կրտսերս
 1536 DgM₃ OPRS վերածախեալ (P₂ նախապէս վերածախեալ, ապա
 ուղղած վերասացեալ)
 1537 M₁ որով փիւ որ և C նովիմք N₃ նովիմք
 1538 Dg յերկնայինս վերադոչեալ փիւ յերկնայինսն կոչեցեալ
 1539 R չիք իմ
 1540 FKM₅S յառաջեալ փիւ բարձրացեալ M₄ նախապէս բարձրացեալ,
 ապա լուսանցրում յառաջեալ

- Այլ ի յերկիր հակամիտեալ,
 Սիրով սորին վայրաբերեալ,
 Սակայն նորա ոչ նուազեալ
 Խնամոց բարեացն առ իս եղեալ.
- 1545 Յետ ստացողին կրկին ստացեալ,
 Ընդ տաժողիս հանուրց տաժեալ,
 Մինչև յարբունս հասուցեալ
 Եւ քահանայ ձեռամբն օծեալ.
- 1550 Երկնաւորին Հօր նուիրեալ
 Եւ Միածնին իւր ընծայեալ,
 Թէ և նուէրս ոչ պատշաճեալ,
 Բարեաց գործովք ոչ յառաջեալ,
 Այլ հեղգութեամբ յոյժ ըստգտեալ,
 Եւ անպտուղ սերմանն եղեալ:
- 1555 Ոչ ի սիրոյն սէր բորբոքեալ,
 Ոչ ի հրոյն ողջակիզեալ,
 Այլ ներհակօքն գաղջացեալ,
 Որպէս զոմանց է ասացեալ:
 Միայն ի յոյսն յուսացեալ,

- 1541 Ag_3NRS հակամտեալ C համամիտեալ g_2 հարկամտեալ (K հա-
 մակ միտեալ) փխ հակամիտեալ
- 1542 CEFKMORS ի սէր փխ սիրով gP նորին (P_3 նախապես նորին,
 ապա սորին) $\text{g}_{237}\text{LM}_{145}$ վերաբերեալ փխ վայրաբերեալ
- 1543 g_7 հւաղեալ փխ հուաղեալ M_1 հուաղացեալ
- 1544 M_1 բարեաց
- 1546 g_4 յետ (M_1 ըստ) փխ ընդ AN կրկին փխ հանուրց c օծեալ փխ
 տաժեալ
- 1547 C մինչ FK յարբումն փխ յարբունս R յարփունս
- 1548 $\text{Dg}_7\text{MNO}_5\text{P}_3$ -5 ձեռամբ
- 1550 N_7 միածին EFM_1RS իմ K գիւս փխ իւր Cg_2KO ընծայեալ
- 1551 M_{134} թէպէտ և (N թէպէտ) փխ թէ և N_6 նուէրտ
- 1552 M_1 գործօք N_1 գործոցն L յաջողեալ փխ յառաջեալ
- 1554 $\text{Dg}_4\text{M}_1\text{OR}$ սերման Dg_7 ելեալ
- 1555 M_{13} սիրոյ
- 1556 $\text{EFg}_7\text{KM}_{124}\text{R}$ և ոչ փխ ոչ CEKM_{12}S հրոյ
- 1557 C գեղջացեալ (O գաղճացեալ) փխ գաղջացեալ
- 1558 Dg_{2-47}O ոմանց M_{13} յոմանց վ. զոմանցն g_3 որ փխ է

1560 Ի բարձրելոյն աջ զօրացեալ,
 Զի յայսքանեաց ի բաց տարեալ՝
 Զիս ի բարիսն փոփոխեալ:

Արդ յառաջին մարդոյն սկսեալ,
 Ուստի բնութիւնս յառաջեալ,
 1565 Զանցեալ նախնիս Հայոց սերեալ
 Յուցաք բանիւ համառօտեալ,
 Մինչև ի մերս հասուցեալ,
 Ի մանկական տիս ժամանեալ:
 Հասակակցաց խրախճան տուեալ,
 1570 Որք իմաստից են ցանկացեալ:
 Յամենեցունց, որք ընթերցեալ,
 Հայցմամբ սրտիւ զայս պաղատեալ՝

- 1560 S յուսացեալ փխ զօրացեալ N₇ 1560—1594 տողերը չունի բերք
 բնկած լինելու պատճառով
- 1561 B₂ յայսցանէ D յայսքանեաց M₁₃₋₅ յայսցանեաց A և մյուս-
 ներք, բացի g₄-ից՝ յայսցանեաց
- 1562 DL դի փխ գիւ R 1562-րդ տողից հետո ունի.
 Ամենագոյթ տէրն բարձեալ
 Տացէ գիւնդրեալն՝ ով ոք խնդրեալ.
- 1563 N ալ փխ արդ M₇ յառաջնոյ E₁ մարդոյն g₂₃ մարդոյ S մարդ
 R մարմնոյն փխ մարդոյն
- 1564 K յառաջացեալ R մեր յառաջեալ
- 1565 և նախնի g₁₋₃₅ նախնիսն մեր փխ նախնիս Հայոց M₁ նախնիսն
 D աեսեալ փխ սերեալ
- 1566 A ցուցակ
- 1567 D մեղս փխ մերս
- 1568 և հասուցեալ փխ ժամանեալ
- 1569 ALN հասարակաց C հասակաց g₁ հասակակցուց էր g₆ հասա-
 կական փխ հասակակցաց g₁ բախճան փխ խրախճան M₁ տուեալ
 փխ տուեալ
- 1570 N₃ զոր (N₆ որ) փխ որք g₃₅ իմաստիցն g₅ չիք են g₂ ցանդացեալ
- 1571 B₁g₂NO₃RT յամենեցուն P₂ նախապես յամենեցուն, ապա կար-
 միւր բանաբով ավելացրած ց, այսինքն՝ յամենեցունց A ընթացեալ
 փխ ընթերցեալ
- 1572 CEFKMO₂₃₅RS սրտի g₁₋₃₅P ասացեալ փխ պաղատեալ

- Յիշեիլ յաղօթս արժանացեալ
 Զանձն անարժան և տաժանեալ:
- 1575 Էին, յորմէ յառաջ եկեալ,
 Ի յանգոյից գոյք էացեալ,
 Բանին ընդ Հօր, յորմէ ծնեալ,
 Հոգւոյն անդուստ յառաջ բղխեալ,
 Երրորդութեանն կատարեալ՝
- 1580 Ի թիւ երից անձնաւորեալ,
 Մի էութեամբն բաժանեալ,
 Եւ բաժանմամբն միացեալ,
 Աղբիւրաբար բարւոյն հոսեալ,
 Բարի ստեղծումն զոյացեալ,
- 1585 Աստուածութեանն իւրում օրհնեալ,
 Օրհնաբանիչք նմին եղեալ:
 Ուստի և մեր յայս յառաջեալ,

1573 g_4 յիշեալ

1574 g_4 արժան փխ անարժան

1576 g_4 չիք ի B_2 զոյր փխ զոյք M_2 զոյքս AM_7 էացեալք g_4 էակցեալ

1577 c էին փխ բանին g_4 1577—1578 տողերը չունի

1578 A հոգւոյ C էին հոգոյն (S հանգոյն) փխ հոգւոյն $DFg_{15}KLM_1$
 հոգոյն g_3OPR հոգին $B_1E_2FO_2P$ աստուստ g_{23} յառաջացեալ փխ
 յառաջ բղխեալ D բերեալ E_1M_1 բխեալ ու եկեալ փխ բղխեալ

1579 g_{236} երրորդութիւնն (K երրորդութիւն սուրբ) փխ երրորդութեանն

1580 II երկս

1581 c միով բնութեամբն KM_{245} և (M_{245} որ) միութեամբն A և մյուսները, բացի $g_{23}M_3OP$ -ից միութեամբն (P_2 նախապես մի էութեամբն, ապա միութեամբն) N_6 զի բաժանեալ

1583 g_{11N} աղբերաբար $R_1E_2FgHKLM_1N_{1-36}ORT$ բարոյն Fg_4 հասեալ փխ հոսեալ

1584 h 1584—1594 տողերը չունի

1585 Dg_6 աստուածութեամբն $FM_{13-5}O_1$ աստուածութեան $g_{23}N_1$ աստուածութիւնն g_1 էութեան փխ աստուածութեանն L աստուածութիւնն AB_1CNT իմում փխ իւրում

1586 c օրհնարանիչ O նորա P_{3-5} նորին

1587 FO_5 մերս g_4 մեր F չիք յայս g_3 յոյս M_3^2 յայս, բայց լուսանցում յոյս O_2 առաջեալ

- Բանին ղբան պտղաբերեալ,
 Յաւարտ բանի այսր հասեալ,
 1590 Զտուող բանիս փառաւորեալ,
 Ի հինգհարիւր թիւ կատարեալ,
 Եւթանասնից ի նոյն յանդեալ,
 Կատարեցաւ բանս շափեալ
 Ի համբալէ նուաստացեալ⁸⁷:

-
- 1588 D բան $g_{12}O$ բանիս g_3P բանիւ g_6 և բան վիս բանին g_5 բանի
 սկզբան վիս բանին ղբան M_{3-5} ղբանն g_1 ղտուող բանիս փա-
 ռաւորեալ վիս տողի
- 1589 g_4 յաւուր բանիս այսրն վիս յաւարտ բանի այսր M_7 այսմ Dg^{289}
 M_{3-5} բանիս g_{15} բանիդ
- 1590 g_4 բանին ղբան պտղաբերեալ վիս տողի L բանից
- 1591 B_1 յոթ վիս հինգ E_2O հինկ F ղհինգհարիւր վիս ի հինգհարիւր
- 1592 g_{15} եւթանասուն $g_3M_{3-5}S$ եւթանասնիցն D անդեալ (g_6 յա-
 ւեալ) վիս յանդեալ $g_{12}M_{13}$ յանդեալ S անդեալ
- 1594 P_{34} համբալէս

ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Աստուածախօսն վկայեալ—Նկատի ունի Հովհաննէս առաքյալին (35 տ.)
2. Թէ յաստուած չի՞ ու նայեցեալ—Հմտ. Աւետարան ըստ Յովհաննու Ա, 18—19: (37—40 տտ.)
3. Երբայեցի՞ք եւն աւանդեալ—Երբայեցիք (Հերբայեցիք)՝ Աբրահամի սերնդի այն ճյուղը, որի բնակավայրն էր Ավետյաց երկիրը: (92 տ.)
4. Ուստի փրկիչն մեր ծնեալ // ՅԱբրահամեան տոհմէն յայտնեալ—Հմտ. Աւետարան ըստ Մատթէոսի Ա, 1 և 16: (93—94 տտ.)
5. Այլ Քամայ Քանան ելեալ—Ըստ Աստվածաշնչի Քամը Նոյի որդին էր, որից ծնվում է Քանանը՝ Նոյի թոռը: Քանանացիները ծագում էին Քանանից, իսկ նրանց երկիրը կոչվում էր Քանանու երկիր: (95—96 տտ.)
6. Նախ գԳումեր եղև ծնեալ—Մենդոց գիրքն ունի Գամեր (Մնունդը, Ժ, 2—3): Շնորհալու աղբյուրը՝ Մովսեսն խորհնացին, ունի Գամեր կամ Գամիր ձևով («Պատմութիւն Հայոց», Գիրք Ա, գլ. 5), իսկ մի դեպքում՝ Գումեր (Նույն տեղում, գլ. Թ): (100 տ.):
7. Յորում Մովսէս ազգաբանեալ—Հմտ. Մնունդը, Ժ, 2—3: (105 տ.)
8. Այլ Թորգոմայ գՀայկ ծնեալ—Թորգոմը, ըստ պատմահայր՝ Մովսեսն խորհնացու, եղև է Նոյի սերնդից, նրա որդի Հարեթի տղան, հայ ժողովրդի նախա աշրեբից մեկը, որի անունից էլ Հայաստանը հնում կոչվել է նաև տուն Թորգոմի, իսկ հայերը՝ թորգոմացիներ: (107—108 տտ.)
9. Զոր և Հայկիցն ծանուցեալ—Հմտ. Մովսեսն խորհնացի, գիրք Ա, էջ 36. «Զայս իմացեալ աղեղնաւորին Հայկայ՝ յառաջ վարէ գիրքն, մօտ հասանէ յարբայն, լի քարշէ զլայնալիճն, դիպեցուցանէ գերեքիճեանն կրծից տախտակին և շեշտ ընդ մէջ թիկանցն թափանցիկ լեալ: (121—124 տտ.)
10. ...յանգէտ չեղեալ—բացի Վենետիկի (Վ) հրատարակությունից (որ ունի անգէտ չեղեալ), մյուս բոլոր օրինակներն ունեն յանգէտ չեղեալ: Գրաբարում այդ հարադրական բայի ավելի տարածված և ճիշտ ձևն է յանգէտ չեղեալ (յանգէտս լինիմ), որ Վիպասանության ոչ մի ձևագիր չունի: (139 տ.)
11. Որ գԳերքովին տառ վերծանեալ—Նկատի ունի Մովսեսն խորհնացուն և նրա «Պատմութիւն Հայոց» աշխատությունը: (140 տ.)
12. Զանուն Պառայր նախադասեալ—Խոսքը Պարույր Հայկազնի մասին է

(տե՛ս Մովսես Խորենացի, «Պատմութիւն Հայոց», գիրք Ա, գլ. ԻԱ, էջ 64—65: (142 տ.)

13. Եւ զՏիգրան ի վերջ յանգնեալ—խոսքը Տիգրան Մեծի (Երվանդյան) մասին է: Խորենացին նրան ներկայացնում է իր Պատմութեան Ա գրքի ԻԳ և ԼԱ գլուխներում, որից և օգտուել է Շնորհալին: (143 տ.)
14. ԶԱրայն բնութեամբ զեղեցկացեալ—նկատի ունի Արա Գեղեցիկին. տե՛ս Մովսես Խորենացի, գիրք Ա, գլ. ԺԵ: (145 տ.)
15. Եւ զՀրաչեայն զիմօք վառեալ—Պարույր Հայկազնի որդի և հաջորդ Հրաչայի մասին Խորենացին պատմում է իր երկի գիրք Ա, ԻԲ գլխում: (146 տ.)
16. ՅԱրաբամէ ազգաբանեալ // Յորմէ Քևտուրն Եղև ծնեալ—նկատի ունի Ծննդոց գրքի Ժէ 6-ում Արարհամի մասին ասվածը. «Եւ աճեցուցից զբեղ յոյժ, եւ եղից զբեղ յազգս. և թագաւորք ի քէն ելցեն...»: Քևտուրան, ըստ ավանդութեան, եղել է Արարհամ հաճապետի կինը, որից սերված է համարվել Պարթևական զինաստիան: Շնորհալին օգտուել է նաև Խորենացու Պատմութեանից, ուր ասվում է. «Ուստի և թագաւորեաց Արշակ քաջ, որ էր ի զաւակէ Արարհամու, ի Քևտուրական ծննդոց, առ ի հաստատել րանին տնաւն առ Արարհամ, թէ՛ «թագաւոր ազգաց ի քէն ելցեն»». տե՛ս Մովսես Խորենացի, գիրք Բ, գլ. Ա: (149—154 տտ.)
17. Ուստի Արշակ թագաւորեալ—խոսքն Արշակ Մեծի մասին է. տե՛ս Մովսես Խորենացի, գիրք Բ, գլ. Բ: (155—160 տտ.)
18. Բայց Արգառու զեղես շինեալ—Շնորհալին, հետևելով Մովսես Խորենացուն, Նդիսիա քաղաքի հիմնադիր է համարում հայոց (իրականում՝ ասորոց) Արգար թագաւորին (1-ին դար): (243 տ.)
19. Որք զԹադէ առ նա յղեալ—խոսքը Թադևոս առաքյալի մասին է, որին հայկական ավանդութեամբ համարում են Հայաստանում քրիստոնեւթեան առաջին տարածողը: Ըստ այդմ հայ եկեղեցին կոչվել է առաքելական կամ Թադևոսի աթոռ: (277 տ.)
20. Յառաքելոյն շիրիմ հասեալ—Թադևոս առաքյալին սպանել էր տվել Սահաւորուկ արքան: Հմմտ. Մովսես Խորենացի, գիրք Բ, գլ. Գ: Թադևոս առաքյալի նշխարները հայտնվել էին Արտաշ գաւառում: (395 տ.)
21. Եւ նոր Հերակլ անդ անուանեալ—խոսքը բյուզանդական կայսր Հերակլ Առաջինի մասին է (610—641), որը հաղթանակներ տարավ սլաւոնականների դեմ, բայց ինքն էլ իր հերթին պարտութեան կրեց արաբներից: Հերակլը Կարինում զուստնալով ժողով, հայոց կաթողիկոսին ստիպեց ընդունել Քաղկեդոնի ժողովի կանոնները և հունածես հաղորդութեան առնել: (438 թ.)
22. Քան զՀռոդացին մեծ Լեւեալ—ակնարկում է Կղիտոստրատոս Հռոդացուն՝ լատարտում հռչակված այդ մարտիկի համեմատութեամբ ավելի քսջ ու ճարպիկ համարելով Տրդատին: Համեմատութեանը փոխ է առնված Մովսես Խորենացուց (տե՛ս «Պատմութիւն Հայոց», գիրք Բ, գլ. ՀԹ): (441 տ.)

23. Եւ Բան զԿրաստոսն արիացեալ—սկնարկում է հոռմեական նշանավոր զորավար, անբավ հարստութիւններէ տեր Կրաստսին (ծնված մ. թ. ա. 114 թ.), հայտնի իր ազահոությամբ: Պարթևներէ դեմ պատերազմելիս մ.թ.ա. 53 թ. սպանվում է: Մովսես Խորենացու Պատմության մեջ հիշվում է, որ նա զոհվել է Տիգրանի հետ պատերազմելիս. «...անցեալ ընդ Եփրատ, սատակի ամենայն զօրօքն հանդերձ ի պատերազմելն ընդ Տիգրանայս: Պատմահոր մոտ այդ անունը պահպանվել է Կեռասոս դրությամբ՝ Կրասոս Արգիացի, այլ ընթերցվածներ՝ Կրասոս, Կրասոս, Կրասոս (տե՛ս Մովսես Խորենացի, էջ 218): (443 տ.)

24. Լիկիանէսն ապրեցողեալ—խոսքը հոռմեական մեծ իշխան Լիկիանոսի մասին է (111 դ.), որի մոտ նախապես ծառայել էր հայոց Տրդատ Բագավորը: (456 տ.)

25. Եւ զի չդոյր դարման գտեալ—այս տողով սկսվող հատվածի հիմքը Մովսես Խորենացին չէ. այն Շնորհալին շարադրել է՝ օգտվելով Ագաթանգեղոսից (հմմտ. Քերեկ ոչ գտաւ խար երիւարաց զօրուն բազմութեան դարման կերակրոյ մինչև ի մէջ դիշեր՝ հայեցեալ տեսանէին ի զուարափակ քաղաքորմի միող, զի խոտահամբար մթերեալ էր. և ոչ որ կարաց ձգել զձեռն իւր վասն որմոյն բարձրութեան: Յայնժամ Տըրդատէս եկեալ և իջեալ՝ հոսըր ընկենոյր բարդս բարդս ի մէջ զօրացն մինչ ի լիութիւն բաւականի: Ագաթանգեղոս, Պատմութիւն Հայոց, հատվ. 42, էջ 27—28: (473—479 տտ.)

Մինչև 684-րդ տողը ներառյալ Շնորհալին հետևում է Ագաթանգեղոսին:

26. Արշեանն զկնի ի զօսն արկեալ—Շնորհալին, ինչպես ասվեց, այստեղ օգտվել է Ագաթանգեղոսից: Վերջինիս մոտ համապատասխան հատվածն այսպես է. «... բազումս ի շանց յայս կոյս որմոյն ընկենոյն ի մէջ զօրացն...» (Ագաթանգեղոս, Պատմութիւն Հայոց, էջ 28):

Ի դեպ, ի շանց ընթերցվածը Ագաթանգեղոսի ոչ մի ձեռագիր օրինակ չունի. ուղղումը քննական բնագործում կատարված է ըստ բանասեր Նորայր Բյուզանդացու սրամիտ առաջարկի: Հետաքրքիր է, որ դեռևս XII դարում, Շնորհալու Վիպասանությունը գրվելուց առաջ, այդ աղճատումն արդեն առկա է եղել Ագաթանգեղոսի ձեռագրերում և անցել է Շնորհալու երկին, քանի որ այդպես ունեն բոլոր ձեռագրերը: Զարմանալի է և ուշագրավ, որ հին տպագիրներից երկուսը ունեն ի շունսն ընթերցվածը: Հնարավոր էր էր, արդյոք, որ Շնորհալու իսկ ձեռքով գրված բնագրում լինեի՝ ի շունսն, բայց հետագայում գրիչներն ընդօրինակելիս աղավաղեին, և մեղ հասներ զիշեանն ձևը, որը և պահում ենք այստեղ: Կամ, չէ՞ր կարող պատահել, որ Նորայր Բյուզանդացու ձեռքին եղած լինեի Վիպասանության այն տպագիրը, ուր գրված է ի շունսն ձևը: (480 տ.)

27. Եւ զայս նորա հրատարակեալ—Հմմտ. «Ապա կաց պատմեաց Բագաւորն իշխանացն զամենայն պատգամս Բագաւորին զթաց: Յայնժամ խօսել

- սկսաւ Լիկիանէն ընդ արքայն և ասէ. «Մի՛ ինչ զարհուրեցի սիրտ տեառն իմոյ, զի զոյր աստ այր մի ի դրան բում, զի իրբդ այդ նովաւ վճարին. Տրդատէս անուն նորա, ի տոհմէ թագաւորին Հալոց աշխարհին» (Ագաթանգեղոս, Պատմութիւն Հալոց, էջ 28)։ (485—496 տտ.)
28. Արեւելոյեանն գործ պատմեալ—Ագաթանգեղոսի մոտ գրված է. «Եւ կաջ պատմեաց զերկկորին զգործս»։ Առաջերի մեծ մասը, ինչպես նաև Ա-ն, ունեն զԱրեւելոյեանն ձեռք, որ նույն նշանակութիւնն ունի, ինչ զԱրեւելոյին ձեռք, այսինքն՝ Երեկոյան։ Պահում ենք զԱրեւելոյեանն ձեռք (497 տ.)
29. Դից Ոսկեմօսն ոստ նովուեալ—նկատի ունի Անահիտ աստվածուհուն (524 տ.)
30. Հնգետասան ամ համբերեալ—Ագաթանգեղոսը (հատված № 122 և 124), նաև Գրիգոր Խլաթեցու «Յայտմատուրքը», ինչպես նաև մեր ձեռագրերից 9-ը (G¹⁵² M⁷ և 0) ունեն ամս երեքտասան, որը ճիշտ չէ. պետք է լինի հնգետասան, մանավանդ որ Ագաթանգեղոսի 247-րդ հատվածում հնգետասան է նշվում (Գրիգորի խոսքում), նշանակում է Ագաթանգեղոսի 122 և 124 հատվածներում եղած երեքտասանը շփոթության հետևանք է։ Ինչպես երևում է, Շնորհալու ձեռքին եղել է Ագաթանգեղոսի այնպիսի օրինակ, ուր հնգետասան է եղել կամ և տասան։ Վերջինս կարող էր տեղիք տալ շփոթության և ընդօրինակվել երեքտասան սխալ գրությամբ, իսկ սա էլ, իր հերթին, փոխարինվել Գ տասան ընթերցվածով (նույնը երևան է եկել նաև Կորյունի բնագրում՝ առիթ տալով այբուբենի ստեղծման թվականի աղճատմանը, ինչպես նկատել է Ն. Աճառյանը։ (558 տ.)
31. Լստ Բաբելայն արևայի լեալ—խոսքը Բաբելական արքայ Նաբոլոգոզոնս-սորի մասին է։ Այդ համեմատությունը կա Ագաթանգեղոսի մոտ (Ագաթ. 212 հատվ.)։ (593 տ.)
32. Զմարմինս սրբոցն անդ ամփոփեալ—ուղղում ենք ըստ Ագաթանգեղոսի, որին հակառակ Վիպասանության բոլոր ձեռագրերն ու տպագիրներն ունեն զմարմին սրբոցն։ (622 տ.)
33. Անդ և տեսիլ աստուածաբեալ—վերաբերում է Էջմիածնի Մայր տաճարի հիմնադրմանը և Հովհաննիսի ու Գայաննի եկեղեցիների կառուցմանը։ Հմմտ. «Շինեսցի» գտածար անուանն Աստուծոյ ի տեղուջն, որ ցուցաւ քեզ»։ (Ագաթանգեղոս, հատվ. 755)։ (625 տ.)
34. Ակոստանդեայ դարձն լուեալ—նկատի ունի հռոմեական կայսր Կոստանդինոս Առաջինին (306—337), որը լինելով հեթանոսության ջատագով և բրիտանոնության հակառակորդ, իր կյանքի վերջում մահվան տնկողնում ընդունեց բրիտանոնություն (657 տ.)
35. Հայրապետին սիրով պատուեալ—խոսքը Հռոմի Սեղբեստրոս (Սիլվեստր) Ա պապի մասին է (314—335)։ (664 տ.)
36. Ի Նիկիայ ժողով դարձեալ—նկատի ունի 325 թ. փոքրասիական Նիկիա քաղաքում տեղի ունեցած տիեզերական առաջին ժողովը, որը հրավիր-

րել էր հռոմեական կայսր Կոստանդիանոսը: Այդ ժողովին մասնակցում էր հայոց Կաթողիկոս Արիստակեսը՝ Գրիգոր Լուսավորչի որդին և հաջորդը: (677 տ.)

37. Արիոսի չեմք հաւանեալ—նկատի ունի աղանդավոր Արիոսին, որը քարոզում էր, թե աստծու Որդին Հորը հավասար չէ և հավիտենական չէ: Արիոսի վարդապետութիւնը (արիոսականութիւն) հերքվեց Նիկիայի (325 թ.) և Կ. Պոլսի (381 թ.) ժողովներում: Արիոսն ունեցավ հետեւորդներ: Հայոց եկեղեցին չի ընդունել Արիոսի վարդապետութիւնը՝ (687 տ.)
38. Ն. Սաբելի չեմք հնազանդեալ—խոսքը աղանդավոր Սաբելլիոս Լիբեացու մասին է, որը քարոզում էր, թե՛ Հայր, Որդի և Սուրբ Հոգի բոլորը միեւնոյն աստվածութեան երեսւյթներն են, այսինքն՝ Հայրը գործում է իրրեւ Որդի, Որդին գործում է իրրեւ Ս. Հոգի և, ընդհակառակն, Հոգին գործում է երբեմն իբրեւ Հայր: Սաբելլ իր վարդապետութիւնը քարոզում էր Հոռոմում: (689 տ.)
39. Ո՛չ Նեստորի յարկած մտեալ—խոսքը Կ. Պոլսի նշանավոր հույն պատրիարք (428—431) Նեստորի մասին է, որը 431 թ. Նիքիոսի 3-րդ տիեզերական ժողովում գահընկեց արվեց և դատապարտվեց ու քսորվեց Աֆրիկա, քանի որ հերքում էր մարդեղութեան քարոզը՝ առարկելով, որ կույս Մարիամը ծնեց ոչ թե աստված, այլ մարդ, որին միացավ աստվածային փառքը: Ուստի, նրա ասելով, կույս Մարիամին պետք է կոչել ոչ թե աստված, այլ մարդածին կամ քրիստոսածին: (691 տ.)
40. Ո՛չ Նալիֆէս տեղի գտեալ—նկատի ունի V դարում Կ. Պոլսի վանքերից մեկի վանահայր Եվտիքեսին, որը լինելով Նեստորին հակառակ, ընկել է մի այլ մոլորութեան մեջ. Քրիստոսի մեջ տեսել է միայն աստվածային բնութիւնը: Նախքան վարդապետութիւնը դատապարտւում է: Նախքան վարդապետութիւնը հատկապես տարածվում է Արեւելքում՝ Ասորիքում, Եգիպտոսում, Եթովպիայում: Հակառակ ասորի քարոզիչների ջանքերի, այդ աղանդը չընդունվեց Հայաստանում: (693 տ.)
41. Ուր Գրիգորիսն առաջնորդեալ—խոսքը Գրիգորիս հայկականոսի՝ Վրթանես Կաթողիկոսի ավագ որդու մասին է: Ծնվել է Կեսարիայում 295 թ.: Վրթանեսի հետ Հայաստան է եկել 310 թ.: Ապրելով Տրդատի արքունիքում, հետագայում կարգվում է ազմանների և վրաց հայկականոս, բարոյութեան ժամանակ էլ մասքութների ձեռքով նահատակվում է Վատնյան դաշտում, Գերբենտի մոտ, 337 կամ 338 թ.: (748 տ.)
42. Զումաբդուրիւնն հալածեալ—Մի շարք ձեռագրեր, այդ թվում A-ն, ունեն գումամադուրիւնն, իսկ Վենետիկի հրատարակութեան օրինակն ու մի քանի ձեռագրեր՝ գումամուրիւնն ձեռքը, որոնք ճիշտ չեն: Ճիշտը գումամադուրիւնն ձեռն է, մանավանդ որ այն իր նշանակութեամբ համապատասխանում է աղբյուրի՝ Մովսէս Խորենացու Պատմութեան արտահայտութեանը՝ «խելով և դանդախեանն արմատս»: (788 տ.)
43. Ուր Թեոդոս Մեծ կոչեցեալ—խոսքը բյուզանդական Թեոդոս կայսեր մա-

սին է (379—395), ծնվ. 346 թ.: Նրա հայրն էր հռոմեական բազմահազիթ զորավար Թեոդոսը, որին Արևելահռոմեական կայսրության ինքնակալ Վաղեսը զլխատել տվեց այն զուշակության համար, թե իր հաջորդի անվան սկզբնատառերը Թեոդ են լինելու Թեոդոս Մեծը 384 թ. մկրտվում է բրիտոնյա և հուլանավորում բրիտոնեական Էկեղեցին: Հալածել է հեթանոսներին և Արիանոսի աղանդի հետևորդներին, սահմանել եկեղեցական բազմաթիվ օրենքներ: 392 թ. Թեոդոսն արգելել է հեթանոսական պաշտամունքը: (802 տ.)

44. Ի սուրբ ժողովն որ զումաբեալ—նկատի ունի 381 թ. բրիտոնեական եկեղեցու տիեզերական ժողովը, որը կայացել է Կ. Պոլսում: Ժողովին, ըստ խորհնացու, մասնակցել են եկեղեցու 150 հայրեր, որոնց թվում և Ներսեսը (Մովսես Խորենացի, գիրք Գ, գլ. ԼԳ): (803—804 տտ.)

45. Որդի եորին Պապ անուանեալ—Արշակ Երկրորդի որդի, Պապ Բագավորը (368—374): (808 տ.)

46. Որ ընդ Շապուհ խազմ արաբեալ—խոսքը Զիրավի ճակատամարտի մասին է (տե՛ս Մովսես Խորենացի, գիրք Գ, գլ. ԼԷ): (809—816 տտ.)

47. Որքան զձեռնս տարածեալ—այս հատվածը համապատասխանում է և՛ Փավստոսին, և՛ Մեսրոպ Վաչոցձորեցուն: Շնորհալիքն օգտվել է Վաչոցձորեցուց: Վերջինիս մոտ ասված է. «... և ի սասականալ մեծի պատերազմին՝ ի փախուստ դարձուցանէին զզօրսն Ալանաց և Պարսկաց և Ուլաց և Մասրթաց՝ զունդն Հայոց: Եւ իբրեւ խոնարհէր ձեռք սրբոյն Ներսիսի, զի տեղի առնուին փախստականքն և ընդդիմանային զօրացն Հայոց. և իբրեւ համբառնայր սուրբն Ներսէս զձեռնն, ցիր և ցան լինէին զօրքն անօրինաց առաջի զօրացն Հայոց: Եւ անտի փոթորկեալ զօրքն Հայոց զկնի փախստէիցն, սուր ի վերայ եղեալ առ հասարակ սատակէին զանօրէնսն» («Պատմութիւն Ներսիսի սրբոյն», տե՛ս «Սոփերք Հայկականք», Զ, 1853, էջ 79): (817—820 տտ.)

48. Վարազդատայ փոխանակեալ—բացի ԳՅ և R օրինակներից, բոլոր ձեռագրերն ու տպագրերն ունեն Արտավազդայ ձևը: Նախընտրել ենք Վարազդատայ ձևը՝ հետևելով պատմագրության տվյալներին: Ո՞րտեղից է դալիս այդ սխալը, դժվար է ասել: (873 տ.)

49. Ընդ Սկամանղոսս զետն վազեալ—գետ Թրակիայում, որ Տրոյայից հարավ գաշտով հոսելով՝ թափվում է Հելլեսպոնտոս: Կոչվում է նաև Քսանթոս՝ զեղնավուն ջրերի հետեանբով: Ըստ ավանդության, Արիլլեսը թռել անցել է այդ գետը: (886 տ.)

50. Եւ զՔիոնա զերազունցեալ—Հակոնացի ըմբիշ Քիոնես: Խորենացին Արշակունի Վարազդատին համեմատում է Քիոնեսի հետ: (տե՛ս Մովսես Խորենացի, գիրք Գ, գլ. Խ): (887 տ.)

51. Մինն Յունաց հաբկատու լեալ, // Միան Պարսից հալատակեալ—Թե՛ Փավստոսը, թե՛ Խորենացին շին հիշում այն մասին, որ եղբայրներից մեկը հպատակվել է հունաց կայսերը, իսկ մյուսը՝ Պարսից արքայից արքային: Վաղարշակի մահվանից հետո է, որ Հայաստանը բաժանվում է

Բյուզանդիայի և Պարսկաստանի միջև. Արշակը մնում է Հունաստանին բաժին ընկած Հայաստանի թագավոր, իսկ Պարսկական մասում թագավոր է դառնում Խոսրով Արշակունին: Շնորհալին այստեղ հակասում է պատմիչներին: (897—898 տտ.)

52. Մանկունն ուշեղս ժողովեալ—Ա օրինակը և մի շարք ձեռագրեր ունեն սւմեղս, որոշ ձեռագրեր էլ՝ ուշիմս: Խորենացուն համապատասխանող, հետևապես և ճիշտ ձևն է ուշեղս (հմմտ. Մովսես Խորենացի, գիրք Գ, գլ. ԾԴ): (923—924 տտ.)

53. Եւ Բրփիշո զնա յաջորդեալ—Ա-ն ունի Փոփիշո, այլ ձեռագրեր՝ Բարդիշո, Բարդիշու, Փոփիշու, Արդիշու, Բարդիշու և այլն: Ծիշոր Խորենացու Բրփիշո ձևն է, որով և ուղղում ենք բնագիրը (հմմտ. Մովսես Խորենացի, գիրք Գ, գլ. ԾԵ): (958 տ.)

54. Տևսիլ սրբոյն աստ կատարեալ—նկատի ունի «Տեսիլ սրբոյն Սահակայ» գրվածքը, որը մտել է Ղազար Փարպեցու Պատմության մեջ. ձեռագրերում հանդիպում է նաև առանձին (տե՛ս Ղազար Փարպեցի, Պատմութիւն Հայոց, Թիֆլիս, 1907, էջ 62, 71 «Սուրբ Հայկական», Բ, Վենետիկ, 1853, էջ 43—67): (971 տ.)

55. Որք վարդագոյն արեամբ գնեալ—հմմտ. Ներսես Շնորհալու «Նորահրաշ պատկառոր» շարականի 7—8 տողերի հետ (տե՛ս «Շարական հուգետոր երգոց», Կ. Պոլիս, 1853 թ., էջ 611): (985 տ.)

56. Այս տողից (986 տ.) նետո մեր օգտագործած ձեռագրերից տասներկուսը, ինչպես նաև տպագրիչներից մեկը (Կ. Պոլսի 1824 թ. հրատ.), ունեն 50 տող կազմող մի հավելյալ հատված, ընդ որում այդ ձեռագրերից մեկում (Էջ Զեռ. № 592, ժամ. 1358 թ.) հավելյալ հատվածը հասնում է 85 տողի (մնացած տասնմեկ ձեռագրերը XVІ—XVІІ դդ. զրչություն են): Անշուշտ, դա հետսամուտ հատված է, որը բնագրից դուրս ենք թողնում:

Նրա՝ Շնորհալուն անհարազատ լինելը հավաստում է նաև № 592 ձեռագրի զրչիշը, որը հատվածի 72-րդ տողից հետո խոստովանում է.

Աստանոր աւարտ առեալ

Զի մի՞ լսողաց լուր ծանրացեալ:

Այս ի յինէն եղև գրեալ,

Որ Յոհանէս անուն ձայնեալ,

Յոգնադիմի մեղօք մեռեալ

Եւ անարհեստ զրիշ կոչեալ ... և այլն

Հետաքրքիր է, որ հատվածի 50 տողն ունեն Է և Մխմբի բոլոր զրչագրերը, Լ և ՈՅ ձեռագրերը, ինչպես նաև Պոլսի 1824 թ. տպագիրը: Հավանարար սրանցում հատվածը ծագում է № 592 ձեռագրից, որի զրիշ Հովհաննեսի վկայությունը հանդիպելով՝ մյուսները այլևս չեն ընդօրինակել 50-րդ տողին հաջորդող հատվածը:

- Այս ի յորունց եղև դրեալ,
Որ բացայայտ մեղ ծանուցեալ,
Եւթանասուն ամաւ անցեալ,
Եւթն թուով նոյն յաւելեալ,
5 Ապա Հայոց թուական եղեալ,
Ի յիմաստնոց մեզ աւանդեալ:
Զոր թէ կամի որ իմանալ,
Զգաւաղանքն վերծանեալ,
Որ ցուցանէ զայս գործեցեալ,
10 Թեոդոսի աւուրքն եղեալ,
Յարկադայէ որդի ծնեալ
Եւ համանուն հաւուն եղեալ,
Հօտն հովուօքն ժողովեալ
Հնաշանդութեամբ նամակ դրեալ,
15 Զիշխանն Ատոմ առ նա յղեալ
Ի Գնունի դարմէն սերեալ,
Ի սրբնթաց ձիոջ հեծեալ (Մ₄ նստեալ)
Մտրակ ի կուշտն աշտանակեալ,
Փովթապէս առ նա հասեալ,
20 Զանցս աղէտիցն ծանուցեալ,
Թէ (Մ₄ եթէ) պարսիկքն զօրացեալ
Եւ վասն մեր շար խորհեցեալ
Ի հաւատոց ի բաց դառնալ
Եւ կամ որով զմահն ընկալեալ (Ե₁ կալեալ),
25 Զոր (Մ₄ որո) լուեալ յոգոց հանեալ,
Եւ տրամութեամբ յոյժ վարանեալ:
Աւաղ ասեմ վինչ գործեցեալ
Եմին օրհասն պատահեալ,
Ապա յաթոռ նորին նստեալ,
30 Մարկիանոսն կոչեցեալ,
Որ հեզոյն ոչ հետեւեալ (Ե₁ որ և),
Երկաբանակ վերաձայնեալ:
Ի սորին աւուրս եղեալ
Քաղկեդոնի աղանդն յայտնեալ,
35 ԶԼևոնի տոմարն առեալ,
Զնիկիրայն ի բաց թողեալ,
Զիշխանն ունայն յետ դարձուցեալ
Եւ զխնդիրն ոչ կատարեալ:
Վարդանն քաջացեալ

- 40 Մամիկոնեանց շառաւելեալ
 Զօրս բազումս ժողովեալ,
 Ի դաշտին Արտաղ կոչեալ
 Եւ ի տապանն մերձ եղեալ
 ՅԱռաքելոյն սուրբ և ընտրեալ
- 45 Թաղէոս անուն ձայնեալ
 Եւ լուսատու շալոց եղեալ
 Ի տեղիս գլխայ առեալ
 Զի գտեւ Բանս բազմեալ,
 Ուր թողաք անդր ընթացեալ
- 50 Վասն ժամուս տարածամեալ՝
 Զորսհարիւր եօթանասուն ամն լրեալ
 Եւ վեց թուով ի նոյն յանդեալ,
 Մինչ փրկիչն մեր ծնեալ
 Ի սուրբ կուսէն ամէնօրհնեալ,
- 55 Որ վասն իմ մարմին առեալ
 Եւ ամենից աստուած յայտնեալ,
 Յերուսաղէմ բաղաք խաչեալ
 Եւ վասն մեր զարիւնն հեղեալ,
 Ի գերեզման մահու եղեալ,
- 60 Յերիւր յաւուր փառօք յարեալ,
 Ութ հինգ ատուրքք շրջագայեալ
 Եւ ի յերկինս համբարձեալ,
 Ի փառսն անաչին եղև նստեալ
 Ընդ հօր և ընդ հոգւոյն փառաւորեալ,
- 65 Գալ միւս անգամ է խոստացեալ
 Դատողական յաթոռ նստեալ:
 Տէրն իմ յայտնի զայս վկայեալ
 Մինչ ի յերկրի մարմնով եղեալ,
 Թէ հայր շղատի զդատաւորսն
- 70 Ի ձեռս որդոյ գամէն տուեալ:
 Աստանօր աւարտ առեալ
 Զի մի՛ լսողաց լուր ծանրացեալ,
 Այս ի յինչն եղև գրեալ
 Որ Յոհանէս անուն ձայնեալ,
- 75 Յոգնադիմի մեղօք մեռեալ
 Եւ անարհեստ զրիչ կոչեալ,
 Զվերծանողըդ մաղթեցեալ
 Եւ երեսօք յերկիր անկեալ,
 Զգարշապար ձեր համբուրեալ,

- 80 Աղերսանաց բան բարբառեալ:
Թէ հանդիպիր զսա ընթերցեալ,
Զանդգնութիւնս շքամբասեալ
Զի ի տառից սրբոց առեալ
Եւ զներսէսի բանս ճեղքեալ,
85 Ուստի սկսնում զնոյն գրեալ:

- Այնուհետեւ անմիջապէս վերսկսվում է ընագիրը 987 տողով:
57. Զեղիշային տառ վերձանեալ—նկատի ունի Նդիշի «Վասն Վարդանաջ և Հայոց պատերազմին» երկը: (988—990 տտ.)
58. Ուրպէս Ղեռնդ արեօֆ ծաղկեալ—խոսքը Վարդանանց պատերազմի մասնակից Ղեռնդ երեցի մասին է: Նրա անունը հիշատակվում է նաև Շահապիլանի ժողովի մասնակիցների թվում: 454 թ. նահատակվել է Ապար աշխարհում: (1001 տ.)
59. Հեզն Սահակ պատարագեալ—խոսքը Սահակ Ռշտունյաց հայկակոպոսի մասին է, որը Վարդանանց պատերազմի ժամանակ ձերբակալվելով՝ նահատակվել է Ապար աշխարհում, Ղեռնդյանց հետ: (1003 տ.)
60. Սուրբն Յովսէփ հոգով մահեալ—նկատի ունի Մեսրոպ Մաշտոցի աշակերտ Հովսէփ երեցին: Կոչվել է հայկակոպոս Այրարատի: 444 թ., Սուրմակ կաթողիկոսի մահվանից հետո, դարձել է Հայոց կաթողիկոս: Նդել է Վարդանանց պատերազմի մասնակից: Նահատակվել է Ղեռնդյանց խմբի հետ, 454 թ.: (1005 տ.)
61. Իսկ յետ ամաց այն ինչ անցեալ—Շնորհալին Վիպասանության մեջ մոտ 200 տող հատկացնում է Հայկազանց, 800 տող՝ Արշակունիներին, մոտ 600 տող՝ Պահլավունիներին, իսկ Բագրատունիներին՝ ընդամենը 18 տող: Թուցիկ մի ակնարկով նա հիշատակում է արաբական արշավանքների և Բագրատունյանց թագավորության շրջանի մասին, այն էլ՝ ժամանակագրական անախրոնիզմով. նախ՝ խոսում է այն մասին, որ Բագրատունիները կարողացան իշխել Հայաստանի մի մասում (սեւ մասնաւոր Հայոց տիրեալ) (1028 տ.), իսկ ապա՝ «հարսուլին աղղիս»՝ արաբների նվաճումների և Հայաստանում ևս տիրապետող դառնալու մասին, այնուհետեւ անմիջապէս կտրուկ անցնում է թուրք սելջուկների արշավանքների համառոտ նկարագրությանը (1041 տողից սկսած):
Երևում է, որ Շնորհալին Վիպասանությունը գրելիս ղեկս ծանոթ չի եղել ինչպէս VII—VIII դարերի (Սերևոս, Մովսէս Կաղանկատվացի, Հովհան Մամիկոնյան, Ղեռնդ), այնպէս էլ Բագրատունյաց շրջանի հայ պատմագիրների (Թովմա և Անանուն Արծրունիներ, Հովհաննէս Դրասխանակերտցի, Ասողիկ) երկերին, որոնցում համադամանորեն ներկայացվում է արաբական տիրապետության ժամանակների հայոց պատմությունը: (1023—1030 տտ.)
62. Ուրոց Մահմետն մոլորեալ // Կոյր և կուրաց առաջնորդեալ—նկատի ունի Մուհամմեդին և մահմեդականներին: Վենետիկի 1830 թ. և Պուսի

1824 թ. հրատարակութիւնները շունեն այդ տողերը՝ հավանաբար դրա-
քննութեան հետապնդումից խուսափելու նպատակով (վենետիկի հրատ.
շունի նաև 1044—1045 տողերը)։ (1033—1034 տտ.)

63. Այս ի վարսուն րվականն եղեալ—արարները Հայաստան ներխուժեցին
640-ական թվականների սկզբներին։ Շնորհալու նշած Հայոց 60 թվա-
կանը ($551 + 60 = 611$ թ.) ժամանակագրական սխալ է։ (1039 տ.)
64. Ի քսան և չորս ցիւղ որոշեալ—Ըստ սկզբնաղբյուրների և պատմագիտա-
կան գրականութեան, XI դարում Արևելքից Փոքր Ասիա ներխուժած թուր-
քական (օղուչական և թուրքմենական) ցեղերը թվով եղել են քսանչորս
(տե՛ս Ի. Ն. Երեմեև, Թուրքերի ծագումը, Երևան, 1975, էջ 107)։ Այդ
քանակը նշելիս Ներսես Շնորհալին օգտվել է, արդյոք, գրավոր որևէ
աղբյուրից, զժվար է ասել։ (1046 տ.)
65. Անմիտ ազգաւ զկծեցուցեալ—հմմտ. «... և ազգաւ անմտաւ զկծեցուցից
զձեզ» («Թուղթ առ Հռովմայեցիս», Ժ, 19)։ (1081 տ.)
66. Եկեղեցիս վայելչացեալ—եկատի ունի Գրիգոր Մաղիստրոսին, նրա շի-
նարարական գործերը։ Մաղիստրոսը, թողնելով Այրարատը, գնում է Տա-
րոն, ուր շինում է Ս. Կարապետի վանքը և բաղձաթիվ այլ եկեղեցիներ։
Մինչ այդ Մաղիստրոսը հոր՝ Վասակ Պահլավունու հետ միասին կառու-
ցել էր Բջնիի ամրոցը և տեղի ս. Աստվածածին եկեղեցին (1031 թ.)։
Մաղիստրոսի օրով է կառուցված նաև Կեչառիսի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ
եկեղեցին։
- Մաղիստրոս անունը (կոչումը) հայ մատենագրության մեջ (նաև
Վիպասանութեան ձեռագրերում) հանդիպում է գրության այլևայլ ձևե-
րով՝ մագիստրիանոս, մագիստրինոս, մագիստրոս և այլն։ Պահել ենք
վերջին երկու ձևերը։ (1119 տ.)
67. Ռուլէս Սողոս վայրենացեալ—// Զկնի Պօղոս բնուանեցեալ—խոսքը Պո-
ղոս առաքյալի մասին է, որին մանկության տարիներից կոչում էին
նաև Սողոս Լորայական անունով։ Սկզբնապես լինելով հրեականության
չերմ պաշտպան այնուհետև դառնում է քրիստոնեության ջատագով։
(1151—1152 տտ.)
68. Թէ՛ Ռ ոք ոչ զանձն ատեցեալ // Եւ զկնի իմ զխաչն բարձեալ—հմմտ.
Ղուկ., ԺԴ, 27։ Տե՛ս նաև Մատթ., Ժ, 38 և ԺԶ, Մարկ., Ը, 34, Ղուկ.,
Թ, 23։ (1159—1160 տտ.)
69. Ըստ Յովնաննու պանովք սնեալ—եկատի ունի Հովհաննես ավետարան-
չին (1182 տ.)
70. Բայց չէր արժան լուսոյն քաղչել—հմմտ. Մատթ., Ե, 14։ (1183 տ.)
71. Տուն Պետրոսեան ի բաց բարձեալ—Պետրոսը, ըստ Նոր կտակարանի,
Քրիստոսի տասներկու առաքյալներից մեկն էր, որի գործունեության
վայր հանդիսացավ Հռոմը։ (1189 տ.)
72. Ռուլէս Հեղեայն այն ձեռացեալ—Հեղին՝ հրեաների քահանայապետը,
ըստ ավանդության, բառասուն տարի դատավոր էր Իսրայելում՝ վայն-
ելով բարեպաշտի անուն։ Իր որդիները կրթության հարցում անտար-

- բեր էր և անհոգ, որի պատճառով և արժանանում է աստծու պատուհասին: Փղշտացիները դիմ պատերազմելիս Հեղին երկու որդիները զոհվում են, և Իսրայելը հաղթվում է: Հեղին, լսելով տապանակի գերի ընկնելու մասին, կաթված է ստանում և մեռնում: (1190 տ.)
73. Նոր Ահարոն խոյրի պննեալ—Մովսեսի եղբայր Ահարոնը՝ հրեական առաջին քահանայապետը: (1227 տ.)
74. Եւ Սամուէլ տեառն ընծայեալ—Սամուէլը, ըստ Հին կտակարանի, եղել է հրեական դատավոր և մարգարե: (1228 տ.)
75. Որ Յովսեփայ Մեծի նմանեալ—նկատի ունի Հովսեփ Գեղեցիկին, որը օգնութեան էր հասել իր եղբայրներին ու իր ցեղի մարդկանց: Նրա հետ է համեմատվում Գրիգորիոսը՝ Շնորհալու մորեղբայրը: (1271 տ.)
76. Ըստ Յեսուայ գորապետեալ—Հեսուն իսրայելացիների անվանի զորավարն էր և Մովսեսի հաջորդը: Անցնելով Հորդանանը՝ նա տիրել էր Ալևտուաց երկրին և հաղթել քանանացիներին: Հեսուն կոչվել է նաև ամաղեկացիների դիմ: (1274 տ.)
77. Որով Վասիլ անուն ձայնեալ—խոսքը Գող Վասիլի մասին է: Սերում էր հայոց Կամսարական ցեղից: Նրա իշխանությունը տարածվում էր Քեսոնի կողմերի վրա: Իր անակնկալ հարձակումների և խիզախության համար կոչվել է Գող Վասիլ: Մահացել է 1112 թ.: (1313 տ.)
78. Աբրահամու այս նմանեալ—հմտ. Մենդեֆ, Ծ, 13: (1341 տ.)
79. Այլ ի յարոռ իւր հաստատեալ, // Բասիլիոս անուանադեալ—խոսքը Բարսեղ կաթողիկոս Անեցու մասին է (1081—1113 թթ.), որը Գրիգոր Վկայասեր կաթողիկոսի բրոջ որդին էր: 1072 թ. Վկայասերի կողմից ձեռնադրվել է եպիսկոպոս և կարգվել կաթողիկոսական փոխանորդ Անիում: (1343—1344 տտ.)
80. Եւ ձայն գոմի Հոսմայ հաւեալ—Ա օրինակը և մի շարք ձեռագրեր ունեն Հոսմա սխալ ընթերցվածք: Ժիշտը Հոսմայ ձևն է: Խոսքը ոչ թի Հոսմի, այլ Հոսմի մասին է, որը բաղաբ էր Բեթղեհեմի մոտ, Պաղեստինում: (1408 տ.)
81. Որ ի Մովին յայն պատանեալ—բաղմաթիվ ձեռագրեր, ինչպես նաև Ա-ն, ունեն Մովին, որոշ ձեռագրեր էլ՝ Մովին գրությունը: № 592 ձեռագրում՝ որ ի Մովին-ի փոխարեն գրված է որ ... ին: Ինչպես երևում է, գրիչը կասկածել է և չի կողմնորոշվել Մովին, թե՞ Մովին դեմ: Ընդունելիս Մովին ընթերցվածն է, որ ունեն մի շարք ձեռագրեր: Մովք զղյակը որոշ ժամանակ Պահլավունի կաթողիկոս Գրիգոր Փոքր Վկայասերի ամբողջատեղին էր: (1455 տ.)
82. Մարգարէին Բանի լցեալ, // Փոխանակ հարց ուղղոց եղեալ—հմտ. Սաղմոս, ԽԴ, 17: (1509—1510 տտ.)
83. Ընդ Մովսեսի գնեսու առեալ—Մովսես մարգարե և օրենսդիր: Ավանդությունը նրան է վերապրում Հին կտակարանի առաջին հինգ գրքերը (Հնգամատյանը): (1515 տ.)
84. ՁՏիմոքեոս մեզ պարգևեալ—Պողոս առաքյալի աշակերտը: (1522 տ.)

85. Զօրաբաբէլ Երկրորդ Լեւեալ—Իսրայելի թագաւոր Դաւթի վարժից, Հրեաներին կազմակերպեց և, առաջնորդելով, Բաբելոնի գերությունից վերադարձրեց հայրենիք: Զորաբաբելը Կյուրոսից իրավունք է ստացել վերաշինելու Երուսաղեմի առճարը (1523 տ.)

86. Վասիլ անուն վեհ Լեւեալ—խոսքը ներսևս Շնորհալու և դբայր Վասիլի մասին է: Պահլավունի իշխան, որն ամուսնացած էր Լամբրոնի Հեթում իշխանի աղջկա հետ:

Վասիլը հայրն էր Գրիգոր Դ (Տղա) կաթողիկոսի (1173—1193):
(1531 տ.)

87. Բազմաթիվ ձևոսյոյր Վիպասանության վերջում ունեն հիշատակարան՝ տողերի քանակի և զրշության հանգամանքների վերաբերյալ. այսպես, օրինակ՝ АНН, ОТ ձեռագրերը 1594 տողից հետո ունեն՝ «տունք ՊԼ», В, Е, М, «տունք ՊԸ», С, F «տունք Պ», Զ, 2 «Պի տուն է», Զ, 6 «տունք ՊԶ», К «տունք ՇԸ», М, 5 «տունք ՊԻ», N, 1 «տունք ԼԲ» բովանդակ Ը և ԼԱ տուն է», N, 5 «ՊԼԲ», N, 6 «ՊԼԳ», D «տունք ՊԻԸ», С, «Ե Քրիստոսի փառք յաւիտեանս ամէն. կաղաչեմ և զիս յիշեայ», М, 1 «Որպէս զժարին է նաւաւարին հասնել եզր ծովին, այնպէս գրադիրն է յետի գրին»։ М, 5 «Ընդ նախնիսն Հայոց յիշման ի Պատմապրարար որբ աստ ևդան, ի Հայցեմ յիշել զիս անարժան ի զՍեփաննոս գրող զայս բան»։ М, 7 «տունք ՊԾԱ կատարեցաւ երգ Մեծին Ներսէս Կղայցեցոյ փառաւորելոյ վարդապետի և Կաթողիկոսի Հայոց»։ О, 23 «Ով գաղափարողք յիշեցէր զձեր ծառայն (О, 3 զգծողս սորա) Միքայէլ դպիրս (О, 3 երեցս) զծող սորայ (О, 3 և դուք յիշողքդ յիշեալ լիջիք)»:

P (բացի P₃-ից) «Միահամուռ (P₄ բովանդակ) տունք (P₄ տուն) Պարտապան-էն մինչև (P₄ մինչ) աստ ՊԼ սլիտի, բայց աստ ՊԻԸ տուն կա, թէ սլակաս է, ի գաղարարս է, մի՛ մեղաւորիք (P₂₅ մեղաւորէք)» R «Յիշտակարանս գրողս ըստ կարեաց տկարամտացս» (1594 տողից հետո):

ՅԱՆԿԵՐ

ՅԱՆԿ «ՎԻՊԱՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ» ՊՈԵՄԻ ԶԵՆՈՒԳՐԵՐԻ

(Մաշտոցյան Մատենադարան)

Զանգ գրի №	Գրչու- թյան մա- մանակը	Գրչու- թյան վայրը	Գրիչ, ծագող, ստացող	Վկասանու- թյան էջերը	Բովանդակութուն
1	2	3	4	5	6
425	1466 թ.	Արծկէ	գրիչ՝ Ատոմ քչյ, ստացող՝ Յովանէս ԽՉյ	152ա*	Գանձարան
474	1471 թ.	—	գրիչ՝ Ալեքսիանոս	249բ—251*	Գանձարան
592	1385 թ.	Սիննակաճանա- պատ (Գողթն)	գրիչ՝ Ղազար, ստացող՝ Կարապետ, կաղմող՝ Յովանէս աղոյ	145բ—191ա	Ժամագիրք (Ն. Շնորհալի, «Բանք չափաւ»)
1537	14-րդ դ.	Սանահին	գրիչ՝ Յովանէս, ստացող՝ Յովանէս (ուսուցիչը)	143ա—175բ	Ն. Շնորհալի, «Բանք չափաւ»,
1538	1625 թ.	Երեւան	գրիչ, ստացող՝ Եսայի որի. (նաև վրդ)	195ա—240ա	Ժողովածու
1539	1656 թ.	Մարդուան	գրիչ՝ Միքայէլ երէց, ստացող՝ Թորոս պատանեակ	176ա—238ա	Ն. Շնորհալի, «Բանք չափաւ»
1540	1633 թ.	Ամասիա	գրիչ՝ Միքայէլ դպիր, ստացող՝ Զա- քարիա դպիր	174ա—226ա	Ն. Շնորհալի, «Բանք չափաւ»
1541	1614 թ.	Կաֆայ	գրիչ՝ Զաքարիա աղո.	132ա—169բ	Ժողովածու
1542	1644 թ.	Մակեթոն մայ- րաքաղաք	գրիչ՝ Աստուածատուր, ստացող՝ Առաքել	246ա—292ա	Ն. Շնորհալի, «Բանք չափաւ»
1543	17-րդ դ.	—	—	205բ—254ա	Ն. Շնորհալի, «Բանք չափաւ»

* Աստղանիշով նշվածները թերի են, հատված կամ պատահիկ, որոնք տողատակի հիմամբ մեջ չեն մտնում:

1	2	3	4	5	6
1544	1623 կամ 1637	Ղարասոր (որ և Կոզոնիա	գրիչ՝ Գրիգոր Լեւից, ստացող՝ Խոնեկ	171ա—212ա	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
1546	17-րդ դ.	—	—	126ր—164ա	Ժողովածու
1547	1682 թ.	—	գրիչ՝ Միքայէլ (որդի Բարդամ գրչի), ստացող՝ Մուլտան շահ	175ր—219ա	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
1548	1357 թ.	Տէր Յովհաննիսի անապատ	գրիչ՝ Արաքել, Յովսէփ և Գրիգոր քչյ-ք, ստացող՝ Խաչատուր	181ա—220ա	Ժողովածու
1549	1646 թ.	Էջմիածին	գրիչ, ստացող՝ Ստեփանոս Իլովացի, ծաղկող, կազմող՝ Սիմէօն	207ր—244ա	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
1550	1632 թ.	Քանաքեռ	գրիչ, ստացող՝ Յովաննէս	166ա—214ա	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ» Հանկուկը
1551	1419 թ.	Երուսաղէմ	գրիչ՝ Յոնանէս աղբյ., ստացող՝ Յու- կոյ աղբյ.	153ր—200ր	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
1552	17-րդ դ.	—	—	190ա—191ր*	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
1554	16-րդ դ.	—	—	191ա—238ր	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
1556	14-րդ դ.	—	—	218ր—270ր	Ժողովածու
1558	1643 թ.	Ղարասու	գրիչ, ծաղկող՝ Խասպէկ	153ա—197ա	Ժողովածու
1560	17-րդ դ.	—	—	190ա—199ր*	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
2027	1680 թ.	Էջմիածին	գրիչ՝ Յովսէփ	186ա—187ա*	Ժողովածու
2079	17-րդ դ. շուրջ 1622 թ.	Էջմ	գրիչ՝ Յովհաննէս Մոկացի, ստացող՝ Տէր Յովհաննէս	115ա—128ր	Ժողովածու
2390	1664 թ.	—	գրիչ՝ Հովսէփիմէ, ստացող՝ Սանդուխտ	233ա—280ր	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
2391	16-րդ դ.	—	գրիչ՝ Եղծված, Ծաղկող՝ Գրիգոր	193ա—237ա	Տաղարան
2486	16-րդ դ.	—	գրիչ՝ Նաղարեթ	207ա—256ա	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»

1	2	3	4	5	6
2672	1607 թ.	Կաֆայ	գրիչ՝ Ստեփաննոս Թոխաթցի	72ր-73և 77ր	Քանձարան
3179	1449 թ.	Քառ ոտս սրբոյն Մինասայ արա- ղայհասին»	գրիչ՝ Մինաս, Յովհաննէս աղբյ. ստացող՝ Յովանէս սրկ.	69ա-112ր	Ժողովածու
3218	1645 թ.	—	գրիչ՝ Հարապէտ քհյ., Կաղմող՝ Գարրիել	146ր-188ր	Տարարան
3290	18-րդ դ. (1731-ից առաջ)	—	—	73ր-89ա	Ժողովածու
3421	17-րդ դ.	—	—	142ր-184ր	Ժողովածու
3626	18-րդ դ.	—	—	170ր-209ր	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
3628	1682 թ.	—	գրիչ՝ Յովնաթան Նաղաշ	421-520*	Տարարան
3688	1647 թ.	—	գրիչ՝ Սիմոն (ծածկադրով)	152ր-204ա	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
3689	17-րդ դ.	—	—	126ա-168ր	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
3931	1300 թ.	Գոչալանք	գրիչ՝ Յոհաննէս, անանունք: Ստացող՝ Կիրակոս Բաբունի	346ա-377ր	Ժողովածու
4207	1284 թ.	Աստանայ	գրիչ՝ Կոստանդին Քուռաթի Ստացող՝ պրն. Օշին	217ր-241ա	Ժողովածու
4281	1647 թ.	Քանաժախ դուռ (Քաղթադու երկիր)	գրիչ՝ Մարիամ ապաշխարող, սուս- ցող՝ Մարկոս Էպո (գրչուհու հղբ- եղբայրը)	210ա-295ր	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
5235	13-րդ դ.	Մեծոփա վանք	գրիչ՝ Ստեփնէս (միայն 5 թերթ) Կոստանդին, Ժաղկող՝ Սոթենէս, ստացող՝ Յովհաննէս վրդ.	6ա-39ր	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
5662	16-րդ դ.	—	—	167ա-217ա	Ն. Շնորհալի, Վանք չափաւ»
5707	1386 թ.	Երջնակ	գրիչ՝ Ծակոբ վրդ., Ժաղկող՝ Կարա- պետ, Կաղմող՝ Յովհաննէս	214ր-225ա	Ժողովածու

1	2	3	4	5	6
5882	15-րդ դ.	—	—	129ա—131բ*	ժողովածու
5972	1328 թ.	Ս. Կարապետի ձեռք	գրել՝ Սիմեոն, ստացող՝ Ամիր Սարգիս	195բ—239ա	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
6070	17-րդ դ.	—	—	186ա—229բ	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
6824	1856 թ.*	—	գրել՝ Յարութիւն Տէր-Սիմոնեան	128ա—158ա	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
6878	16-րդ դ.	—	—	168բ—204բ	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
7120	1631 թ.	Էջմիածին	գրել՝ Ղազար դպիր, ստացող՝ Մովսէս կթղ. (ի վայելումն Ղազարայ կթի)	201բ—249բ	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
7219	1641 թ.	Քոթանէայ	գրել՝ Մելիքոսթ Քոթանէացի	142ա—191բ	ժողովածու
7688	1757 թ.	Կաֆա	գրել՝ Մովսէս Էրեց	6բ*	Տաղարան
8451	1645 թ.	Վաղարշապատ	—	200ա—243ա	ժողովածու
8469	1668 թ.	—	գրել՝ Արապիոն արեղա (Ա) Պողոս (Բ), ստացող՝ Տէր Դրիգոր Արամ քն.	193ա—195ա*	ժողովածու
8569	1643 թ.	—	—	108ա—151ա	ժողովածու
8575	1632 թ.	Ամիր	գրել, ստացող՝ Սարգիս արեղա	182ա—223բ	ժողովածու
8597	1650 թ.	Հէնեհերու անա- պատ	գրել՝ Մարինոս	167բ—213ա	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
8755	17-րդ դ.	—	—	105բ—147բ*	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
8874	16-րդ դ.	—	—	123բ—157ա	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
9281	1661 թ.	—	գրել՝ Յովհաննէս Ղրիմեցի, ստացող՝ Ղազար արեղայ	304ա—370բ	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
9308	17-րդ դ.	—	—	159ա—193բ	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
9475	17-րդ դ.	—	—	89ա—131ա	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
8777	1650 թ.	Շօռոթ	գրել՝ (Դրիգոր) որդի Կիրակոս քնի, ստացող՝ Արիստակէս քնյ.	238ա—281բ	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
10209	1643 թ.	Էջմիածին	գրել՝ Ոսկան, ստացող՝ Մաթէոս ժող.	202բ—245բ	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»
10252	17-րդ դ.	—	—	120ա—164բ	Ն. Հնորճալի, «Բանք չափաւ»

* Ընդօրինակված է 1643 թ. վենետիկի հրատարակված թղթից:

ՅԱՆԿ «ՎՐՊԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ» ՊՈԵՍԻ ՏՊԱԳԻՐՆԵՐԻ
(Հնատիպ հրատ.)

1. Ներսես Շնորհալի, Յիսուս Որդի*, Վենետիկ, 1643, տպ. Յովհ. Անկիւ-
րացու, էջ 322 (ՆԻԲ)
2. Ներսես Շնորհալի, Տեառն Ներսեսի հայոց կաթողիկոսի զոր անուանեալ
կոչի «Յիսուս Որդի», Վենետիկ, տպ. Ճուան Պաղիստա Պովիսին, 16Բ0,
էջ 111
3. Ներսես Շնորհալի, Յիսուս Որդի, Ամստերդամ, 1661, տպ. Մատթեոս
դպիր Ծարեցու, բնդօրինակութիւն Յովհ. Անկիւրացու
4. Ներսես Շնորհալի, Յիսուս Որդի, Մարսիլիա, տպ. Ոսկան Երեանցու,
1702, էջ 342
5. Ներսես Շնորհալի, Տեառն Ներսեսի Հայոց կաթողիկոսի, ասացեալ բան
մխիթարութեան... «Յիսուս Որդի», Կ. Պոլիս, տպ. տրուպ Աստուածա-
տուր, 1724, էջ 404
6. Ներսես Շնորհալի, Յիսուս Որդի, գիրք որ կոչի Յիսուս Որդի, հրատ.
6-րդ, Կ. Պոլիս, տպ. Աստուածատուրի, 1746, էջ 432
7. Ներսես Շնորհալի, Տեառն Ներսեսի հայոց կաթողիկոսի ասացեալ բան
մխիթարութեան... «Յիսուս Որդի», հրատ. 7-րդ, Կ. Պոլիս, Զնչին Յով-
հաննէսի, 1746, էջ 380
8. Ներսես Շնորհալի, Գիրք որ կոչի «Յիսուս Որդի»՝ Արարեալ և շարա-
դրեցեալ ի Ներսիսէ Կյալեցու Սանկտ Պետրբուրգ, տպ. Խալդարեանց
Գրիգորի, 1785, էջ 335
9. Ներսես Շնորհալի, Գիրք որ կոչի «Յիսուս Որդի»... արդեամբք և ծա-
խիւք Աւետ Սեթեանի Մաղրաս տպ. Յարութիւն Շմաւոնեանի Շիրազ-
ցու, 1792, էջ 444
10. Ներսես Շնորհալի, Գիրք որ կոչի «Յիսուս Որդի»՝ արդեամբք և ծախիւր
առն ազգասիրի և բարեպաշտի ակնեցի Մահտեսի Յօհաննան Մահտեսի
Արրահամ ամիրայի, Կ. Պոլիս, 1824 էջ 331
11. Ներսես Շնորհալի, Բանք շափաւ, Վենետիկ, 1830
12. Ներսես Շնորհալի, Բանք շափաւ, Վենետիկ, 1928 (1830 թ. արտատպու-
թիւն) էջ 537

* Բոլոր տպագիրները վերնագրւած են «Յիսուս Որդի», որին հաջորդում է «Վիպասանութիւն»-ը:

Ա Ն Վ Ա Ն Ա Յ Ա Ն Կ

Աբղար 234, 238, 243, 280, 287,
310

Աբրահամ 94, 149, 1341

Ադին 52, 75

Աթենացուց քաղաքն 21, 927

Ալանք 325

Ահարոն 1227

Աղեքսանդր 205

Աղուսնք 747, 937

Ամասիայ 130, 131

Անակ 384, 406

Անահտական դիր 519

Անանուն 302

Անդրանիկ 423

Անի Շիրականն 1350

Ապիրատ (Շնորհալու հայրը) 1418

Ասորիք 1235

Արա 145

Արամ 134

Արամանակ 115

Արիոս 687

Արիստակէս 681, 713, 727

Արիստոտէլ 25

Արմայիս 128, 129

Արմանեկ 127

Արմէնք (տե՛ս Հայք) 116

Արշակ 155, 168, 182, 773, 791,
805, 895

Արշակ Պարթև 155

Արշակ Մեծ 168

Արշակ՝ որդի Տիրանի 773

Արշակ՝ որդի Վաղարշակի 182

Արշակ՝ որդի Պապի 791

Արշակաւան 794

Արշակունիք 148, 156, 316, 494,
829, 874

Արշամ (տե՛ս Արշամ) 232

Արուսեակ 55

Արշամ (տե՛ս Արշամ) 231

Արտաշատ 324, 611

Արտաշէս 166, 196, 233, 295, 321,
950

Արտաշէս՝ Վաղարշակի թոռը 196,
233

Արտաշէս Պարսիկ արքայ 295, 321

Արտաշէս Վերջին 950

Արտաշէս 166

Արտաշիր 369

Արտաւազդ 226, 334, 427

Արտաւազդ՝ որդի Տիգրանի 226

Արտաւազդ Բ. 334

Արտաւազդ նախարար 427

Արտաւան 371

Աքիլևո 885

Բաբելոն 293, 593

Բաճ 157

Բագրատունիք 1027

Բասիլիոս 1344, 1488

Բասլային զօրք 361

ԲԼԼ 120

Բրբիշոյ 958

Գարիան 217

Գաղիկ 1196

Գեղամ 132, 133

Գնէլ 793
Գոմեր 100
Գրիգոր Լուսաուրիչ 397, 413, 425,
523, 612, 665, 678, 712
Գրիգոր Մաղիստորոս 1103, 1419
Գրիգոր Աղուանից կաթիլ. 748
Գրիգոր Վկայսլեր 1138, 1154, 1217,
1242
Գրիգորիս կամ Գրիգորիոս Պաճա-
ւունի 1265, 1411, 1501

Դանիէլ 631, 769
Դանիէլ մարգ. 631
Դանիէլ քահանայ 769
Դատիթ Անյաղթ 931
Դարեհ 162
Դիոկղէտիանոս 467

Եբեր 91
Եբրայեցիք 271
Եղեմ 650
Եղեսիա կամ Ուսհա 243, 279
Ելլաղա 877
Եղիա 1517
Եղիշէ 988
Եղիսէոս 1518
Եւտիբէս 693
Երուանդ 314
Երուսաղէմ 844, 1247, 1526
Եփրատ 639, 647, 883, 1308

Զորաբաբել 1523

Թաղէ 277
Թէոդոս 802, 871, 890
Թիլն աւան 730, 866
Թիրատ 102
Թովմաս 263
Թորգոմ 104, 107

Իսմայէլ 843, 1422

Լիկիանէս 456, 489

Լիւգացիք 202

Խոսրով 738
Խոսրով՝ հայր Տրդատի 363, 388,
429
Խոսրով՝ որդի Տրդատի 757
Խոսրով Գ. 944
Խոսրովիդուխա 606

Շամհաւ 1198
Սով զղյակ 1455

Սաղմոս 119
Սարմիր վանք. 1310
Սարս ի 197, 1201
Սևսարիա 414
Սոստանդիանոս 657
Սրասոս 220, 443
Սրիսոս 210

Հայկ 107, 121
Հայք 108, 112, 675, 833, 1424
Հարմա 133, 134
Հեղի 1190
Հերակլ 438
Հերովդէս 245
Հնձան 621
Հոմերոս 24, 1113
Հոամ 1408
Հոփիսիմէ 569
Հոողացի 441
Հոոմ 658
Հոոմայեցիք 223, 468, 514
Հրաչլա 146
Հրեկանոս 222

Ղևոնդ 1001

Մաղիստորոս աւ՛ս Գրիգոր 1104
Մահմետ 1033
Մամբրէ վարդապետ 931
Մակեդոնեանք 176
Մանեայ ալր 714

Մամիկոնեան 979
 Մասիս 340
 Մարիամ՝ Լուսավորչի կինը 421
 Մարիամ՝ Շնորհալու քույրը 1533
 Մեկերշահ 1377
 Մեսրոպ 900, 935, 1233
 Միհրդատ 218
 Միշերկրեայք 1307
 Մովսէս Մարգարէ 105, 725, 816,
 911, 931, 1515

Յարևթ 99
 Յաղկերտ 990
 Յեսու 1274, 1515
 Յիսուս 40, 530
 Յոր 1125
 Յոյնք 189, 466, 897, 934, 1191,
 1197
 Յովհանն 1182
 Յովհաննէս Մկրտիչ 1182
 Յովսէփ Կաթողիկոս 1005, 1271
 Յորդանան 647
 Յուսիկ 764

Նեո 841
 Նեստոր 691
 Ներսէհ 294
 Ներսէս 42, 776, 917, 1536
 Ներսէս Շնորհալի 42, 1536
 Ներսէս Մեծ 776, 917
 Նիկիայի ժողով 677
 Նոյ 85 1287
 Նպատ 815

Շապուհ 805, 809, 948
 Շուրք 1354, 1494

Ոսկի մայր 524

Պահլավիկ 1092
 Պահլավունիք 158, 1137, 1411

Պաղեստին 216, 221
 Պապ 808, 821, 869, 894
 Պարթև 1100
 Պարթևագունք 376, 384
 Պարոյր 142
 Պարսք 367, 898
 Պղատուն 23, 1114
 Պոլիկրատ 206
 Պօղոս 1152, 1521
 Պոնտոս 183
 Պոռպոս 453
 Պտղոմէոս 926

Սարել 689
 Սաթենիկ 328
 Սամուէլ 1228
 Սանատրուկ 309
 Սահակ մեծն 916, 955, 1073
 Սահակ Եպիսկ. 1003
 Սաւուղ կամ Սաւղոս 772
 Սեաւ լեռ 1297
 Սէմ 91
 Սկամանդրոս 886
 Սողոմոն 8
 Սօղոս 1151
 Սուրմակ 957
 Ստեփանոս 1009

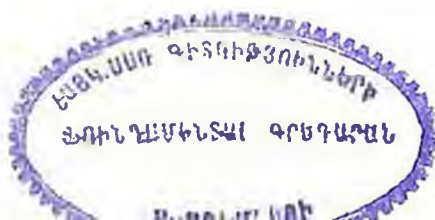
Վահրամ տե՛ս Գրիգոր Վկայասեր
 1139, 1153, 1218
 Վահրամ Պահլաւունի 1275
 Վաղարշ 359
 Վաղարշակ Պարթև 172
 Վաղարշակ՝ որդի Պապի 896
 Վասակ Մագիստրոսի հայրը 1101
 Վասակ Պահլաւունի 1276
 Վասիլ Գող 1313
 Վասիլ Շնորհալու եղբայրը 1531
 Վարդան 977
 Վոամշապուհ 946
 Վրթանէս 731, 755, 761

Տաճիկք 1051
Տալրոս 1290
Տիբեր կայսր 288
Տիգրան Բ. 213
Տիգրան Վերջին 143
Տիգրան 143, 213, 354
Տիմոթէոս 1522
Տիրան Ա. 347
Տիրան Բ. 757
Տիրան 347, 757, 767, 774
Տւրոս 1290

Տրդատ 426, 437, 448, 455, 470,
477, 490, 592, 667, 715, 745,
876

Քամ 95
Քանան 95, 839
Քեսոն 1309
Քետուր 150
Քիոն 887

Օտա 610

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ ՈՒԹ Յ ՈՒՆ

Առաջարան	5
Ա. Վիրապատանության ձեռագրերը	7
Բ. Վիրապատանության տպագիրները	15
Գ. Վիրապատանության աղբյուրները	18
Վիրապատանություն. Բնագիր	27
Մանրվագրություններ	141
Ցանկեր	154
Ցանկ «Վիրապատանություն» սլոնի ձեռագրերի	154
Ցանկ «Վիրապատանություն» սլոնի տպագիրներ	158
Անվանադանկ	159

ՆՆՐՄԵՍ ԵՆՈՐՀԱԿԻ
ՎԻՊՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

Տպագրվում է Հայկական ՍՍՀ ԳԱ
Մ. Արևելյանի անվան գրականության ինստիտուտի
գիտական խորհրդի որոշմամբ

Հրատարակչական խմբագիր

Փ. Հ. ՄՍԴԱՆՅԱՆ

Դեղարվեստական խմբագիր

Հ. Ն. ԳՈՐՄԱԿԱՆՅԱՆ

Տեխնիկական խմբագիր

Հ. Մ. ՄԱՆՈՒՉԱՐՅԱՆ

Մտքագրիչ

Է. Ա. ՍՈՆԻՎՅԱՆ

ИБ № 220

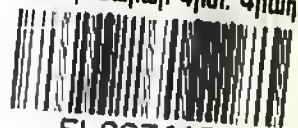
Հանձնված է չարվածքի 14.9 1979 թ.: Ստորագրված է տպագրության 30.1 1981 թ.: Չափը $84 \times 108^{1/32}$ ընդթ, Ն՝ 1: Տպատեղի «Գրքի տպոգրական» րարձր տպագրություն, Պայմ. 8,61 տպագր. 10,25 մախու: Հրատ. 8,1 մա-
մու: Տպագրանակ 3000: Պատվեր № 97: Հրատ. № 5261: Գինը 1 ո. 60 կ.:
ՀՍՍՀ ԳԱ հրատարակություն, 375019, Երևան, Բարեկամության փ., 24 գ:
Издательство АН Арм. ССР, 375019, Ереван, ул. Барскамутия, 24 г.

ՀՍՍՀ ԳԱ հրատարակության տպարան, 378310, ք. Էջմիածին:

Типография Издательства АН Арм. ССР, 378310, г. Эчмиадзин.

ՀԱՆ ՀԻՄՆԱՐԱՐԻ ԳԻՒՆ. ԳՐԱԴ.

FL0076177

A 11
64712